

**GAEKWAD'S
ORIENTAL SERIES**

No. 53

Gaekwad's Oriental Series

Published under the Authority of
the Maharaja Sayajirao University
of Baroda.

General Editor :

B. J. Sandesara,
M.A., Ph.D.

No. 53

Government of India Sanskrit Book Reprint Series

श्रीगुह्यसमाजतन्त्रम् ।

Lowell's Hospital, Boston

Lowell's Hospital, Boston

Lowell's Hospital, Boston

Lowell's Hospital, Boston

Lowell's Hospital, Boston
Lowell's Hospital, Boston
Lowell's Hospital, Boston

Lowell's Hospital, Boston

Lowell's Hospital, Boston

GUHYASAMĀJA TANTRA

OR

TATHĀGATAGUHYAKA

Edited by

Benoytosh Bhattacharya, M.A., Ph.D., Rājyaratna

Late Director, Oriental Institute,

M. S. University of Baroda, Baroda,

Oriental Institute

Baroda

1967

First Edition : 1931

Second Edition (Reprint) : 1967

Copies : 500

Published with the financial assistance of the Ministry of
Education, Government of India.

Reprinted by photo offset process at the Perfect Colour Printers,
Modikhana, Baroda for Ramanlal J. Patel, Manager, The Maharaja
Sayajirao University of Baroda Press (Sadhana Press), Near Palace
Gate, Palace Road, Baroda and published on behalf of the Maharaja
Sayajirao University of Baroda by Dr. Bhogilal J. Sandesara, Director,
Oriental Institute, Baroda, August, 1967.

Price Rs. 24=00

Copies can be had from :—

The Manager,
UNIVERSITY PUBLICATIONS SALES UNIT,
M. S. University of Baroda Press (Sadhana Press),
Near Palace Gate, Palace Road,
BARODA,

FOREWORD
(Second Edition)

The first volume of the Gaekwad's Oriental Series, viz., the Kāvya-mīmāṃsā of Rājaśekhara, was published in 1916, and after that, more than 150 volumes are published in the Series, and a number of others are in the press or under preparation. Meanwhile many works published earlier have gone out of print, and it was necessary to reprint as many of them as possible. It has, now, become possible to reprint, at least a few such texts with the help rendered by the Ministry of Education, Government of India, under their scheme to republish out of print Sanskrit works.

Guhyasamāja Tantra, also known as the Tathāgataguhyaka, is one of the works selected for reprint under the scheme. It was edited by the Late Dr. B. Bhattacharya, Ex-Director, Oriental Institute, Baroda, and was published in 1931 as number 53 of the Gaekwad's Oriental Series. It is one of the earliest Buddhist Tantras written probably during the 3rd century A.D., and its importance for the study of early Tantric literature is almost unique. It was translated into Chinese as well as Tibetan. I trust that the Guhyasamāja Tantra, along with other reprints of several numbers of the Series, will be useful to the students of Sanskrit literature and Indology.

It takes this opportunity to thank the Ministry of Education, Government of India, for giving generous financial aid towards the publication of this Volume.

Oriental Institute,
Baroda.
June 21, 1967.

B. J. Sandesara
Director

March 10, 1911

PREFACE.

The *Guhyasamāja Tantra* also known as the *Tathāgata-guhyaka* is for the first time presented in original Sanskrit as No. LIII of the *Gaekwad's Oriental Series*. The immense value of the *Guhyasamāja* for a critical study of the Tāntric literature of India can scarcely be exaggerated not only because it is one of the earliest Buddhist Tantras to be written, probably in the third century in Asaṅga's time, but also because the later writers on Tantra found in it their chief source of inspiration. Its importance was readily recognised by the Chinese who translated it in their Tripiṭaka in the tenth century and by the Tibetans who also made a translation of it which now forms part of the Tibetan Kangyur. The *Guhyasamāja* ushered into existence the element of Śakti in all forms of Yoga practices and thus became an object of interest for all those who are engaged in the study of the origin and development of the Tāntric literature. It abounds in bold and original ideas and is rich in explanations of Yaugic terms, practices and doctrines, some of which have been treated of in the introduction together with a notice of problems connected with the text.

It is needless to point out that Yoga, Haṭhayoga and the Tantras are regarded as the greatest contributions of Sanskrit to world culture, as their chief objective is to develop the hidden powers of mind which when properly evolved have been found to be much more powerful than material forces. Elaborate rules and regulations and processes have been described in these systems which are chiefly concerned with spiritual or psychical culture. There is nothing in the world to compete with them, and in these days of international psychical research congresses and international associations for the cultivation of Yoga, a publication of this kind is likely to prove very useful for the promotion of psychical research.

The *Guhyasamāja* is ordinarily believed to consist of two parts : Purvārdha and Uttarārdha, and there are manuscripts in Nepal and Cambridge giving both the parts. But there are reasons to suppose that only the first half is genuine and the second part is a later addition, chiefly because the *Guhyasamāja* is known to later writers as *Aṣṭādaśapaṭala* or consisting of only eighteen chapters, as also because in the second part a considerable portion of the *Prajñopāyavinīścayasiddhi* is incorporated with chapter colophons and even with the name of the author which appears in the body of the book. The *Prajñopāyavinīścayasiddhi* is the work of Anaṅgavajra who flourished at the end of the seventh century and as this work is incorporated in the second book it cannot but be regarded as an addition, and hence this part has been excluded from the present edition.

The present edition of the *Guhyasamāja* is based on four manuscripts of the work belonging to the various MSS. Libraries.

A. MS belonging to the Asiatic Society of Bengal and described in the *Nepalese Buddhist Literature*, p. 261 ff. of Raja Rajendralal Mitra.

B. MS in the Baroda Oriental Institute No. 13174. This is a recent copy of an ancient manuscript in the possession of Pandit Siddhiharsa Vajracaryya of Nepal, himself a Buddhist Tāntric.

C. MS belonging to the University Library, Cambridge, and described in Bendall's *Catalogue of Manuscripts in the University Library, Cambridge*, p. 70f. A rotograph copy of this MS was obtained from the Cambridge University for the purpose of collation.

R. MS belonging to the Royal Asiatic Society Library of Bombay. It is a very incomplete manuscript of the work in which parts of the first and the 16th and the whole of the 17th and 18th Paṭalas only are available. The manuscript was obtained when the earlier portions had already been printed, and hence the readings of this MS for chapter I are given

in the Errata. Some of these readings are really very good.

Our grateful acknowledgements are due in the first instance to the owners of the different MSS Libraries who have rendered considerable help by lending their MSS, particularly to the Librarian of the Cambridge University Library for his promptness in supplying a *rotograph* copy of the MS. Pandits Lalchandra B. Gandhi and Ramaswami Sastri of the Institute rendered very useful assistance in correcting the proofs, and Mahadeva Ananta Joshi very kindly prepared the index. To these gentlemen the present editor is deeply indebted.

BARODA,
The 9th July, 1931.

B. BHATTACHARYYA.

INTRODUCTION.

The first thing in the *Guhyasamāja* that strikes a reader is the peculiarity of the opening chapter where the Lord is introduced in an Assembly of the Faithful as sporting in the sacred knowledge arising out of the body, mind and speech of the Tathāgatas in the company of numerous Tathāgatas and Bodhisattvas. This form of composition is known as the Saṅgīti which is very popular with the Buddhist writers. The word Saṅgīti means chanting together, and is peculiar to Buddhism. Buddha preached all his life after obtaining enlightenment, but he never wrote anything. In order that his teachings might be preserved his disciples after his death met together and reproduced his teachings and chanted them together. This is the beginning of the Saṅgīti. These Saṅgītis begin with the description of an Assembly of the Faithful where Buddha Bhagavān comes and sits in various Samādhis and addresses the Assembly on various matters. The first Saṅgītis composed and chanted together related to the teachings of Buddha, but later on whenever new ideas were introduced into Buddhism they too appeared in the form of Saṅgītis, and the Buddhists would not accept anything new unless it was taught in Saṅgītis. The Tāntrics when they made an attempt to introduce their own novel doctrines into the old cult were, therefore, compelled to introduce them in the form of Saṅgītis.

In the development of the Saṅgīti literature of the Buddhists certain peculiarities are noticeable. First of all, the Saṅgītis in later days were divided into two distinct groups, one in which Buddha is introduced in an assembly consisting of Bodhisattvas, Bhikṣus, etc., and the other in which he is introduced as sporting in the sacred knowledge arising out of the body, mind and speech of the Tathāgatas. The first kind is seen in Hīnayāna and Mahāyāna works, while the second is met with in most of the Tantras particularly of the Yoga and Yogatantra class. Again, in the earlier Saṅgītis mostly the description of the Assembly is as a rule, minute and detailed, while in the later works it is short and very concise. The description of the Assembly in works like *Gaṇḍavyūha*, *Mañjuśrīmūlakalpa*, and even in *Guhyasamāja* is very elaborate and detailed, while in later works like

the *Bhūtaḍāmara Tantra*, etc., the description is very brief, for the subject matter is introduced at once without many preliminaries.

The *Guhyasamāja* is in the Saṅgīti form and as the description of the Assembly is fairly elaborate it may be easily classed with the earlier Saṅgītis. Moreover, as the *Guhyasamāja* belongs to the Yogatantra class, the Bhagavān is introduced in the Assembly while sporting in the sacred knowledge arising out of the body, speech and mind of the Tathāgatas, in the company of the Tathāgatas, Dhyāni Buddhas, Bodhisattvas and Buddhasaktis. If the *Guhyasamāja* is to be considered the earliest Buddhist Tantra, for reasons that will be given in the sequel, then, it may be regarded also as the earliest work of the second class of Saṅgītis described above.

The Saṅgītis are classed as Buddhavaṇana or the words spoken by the Buddha and as such their translations in Tibetan find place in the Kangyur collection, while the other Tantras, which are composed by Buddhist professors, when translated into Tibetan, are included in the Tangyur collection. The *Guhyasamāja* being a Saṅgīti, was translated into Tibetan and its Tibetan translation finds place in the Kangyur collection.¹ The work also attracted the attention of the Chinese at a time when interest evinced in the Tantras was growing in China, and the work was translated into Chinese along with many other Tantric works in the latter part of the 10th century A.D.²

The purpose for which the *Guhyasamāja* was written seems to be to indicate a short and correct path for obtaining Buddhahood or emancipation, through the Yaugic processes. While giving directions for the attainment of emancipation it incidentally mentions many other minor perfections or Siddhis by means of which the worshipper is enabled to gain a variety of magical powers. Thus in the 18th chapter it is said that the Siddhis or perfections are of two kinds, namely, Sāmānya (ordinary) and Ūttama (excellent). The Siddhis like Antardhāna or miraculous disappearance, etc., are known to belong to the Sāmānya or the first kind. But the Buddhas have declared that the attainment of Buddhahood is of the highest or the

¹ Beckh, p. 35, para 11 where it is called Sarva-Tathāgata Kāya-vāk-citta-rahasya-guhyasamāja-nāma-mahākālparāja.

² Nanjio: *A Catalogue of the Chinese translation of the Buddhist Tripitaka*, p. 225, no. 1027. *Guhyasamāja* was translated A.D. 980-1000, during the reign of the Sun Dynasty A.D. 960-1127.

second kind.¹ The second kind of Siddhi can only be attained by having recourse to the practice of Yoga with its six limbs.²

The aim of the *Guhyasamāja* is further illustrated by the following verse:—

दुष्करैर्नियमैस्त्रीनैः सेवमानो न सिध्यति ।

सर्वकामोपभोगैस्तु सेवयंश्चासु सिध्यति ॥ p. 27.

No one can succeed in obtaining perfection through processes which are difficult and painful; but one can succeed easily through the satisfaction of all desires.³

In earlier days the rules and regulations for the worshipper in Hinayāna and Mahāyāna were very severe, involving much inconvenience and great bodily sufferings. Even then, the attainment of actual Buddhahood meant an inordinately long time or even many births. But the *Guhyasamāja* prescribes a process by which emancipation can be obtained within the shortest time possible, and even in one birth.³

Another purpose for which the *Guhyasamāja* was written seems to be to introduce the element of Śakti into Buddhism particularly for obtaining emancipation through Yoga and Samādhi. We find, for instance, in the opening chapter the Lord of the Assembly transforming himself in many ways in the form of the five Dhyāni Buddhas and associating each of the Buddhas with a Śakti. Moreover, in the 18th chapter while describing the different ceremonies of initiation (Abhiṣeka) mention is made of Prajñābhiṣeka or initiation of the disciple with Prajñā or Śakti. There it is said that the preceptor should take by the hand the Śakti who is beautiful, agreeable to the disciple, and also an adept in the practice of Yoga, and place it on the hand of the disciple after citing the Tathāgatas as witnesses. Then after placing his own hand on the head of the disciple he should say that Buddhahood is impossible of attainment by any other means and, therefore, this Vidyā should be accepted. The worldly phenomena

¹ अन्तर्ज्ञानादयः सिद्धाः सामान्या इति कौर्तिताः ।

सिद्धिरुत्तममित्याहुर्बुद्धा बुद्धत्वसाधनम् ॥

p. 162.

² सेवाषडङ्गयोगेन कृत्वा साधनसुत्तमम् ।

साधयेदन्यथा नैव जायते सिद्धिरुत्तमा ॥

p. 163.

³ तदिहैव जगन्नि गुह्यसमाजाभिरतो बोधिसत्त्वः सर्वतथागतानां बुद्ध इति संख्यां

गच्छति ।

p. 144.

though non-dual in essence appear to be dual; therefore, you should never abandon her in life. This is what is known as Vidyāvrata or the vow of Vidyā and anyone who disregards this cannot obtain perfection of the Uttama kind.¹

In the work stress is laid again and again on the necessity of having Śaktis for the purpose of Yaugic practices, and this seems to be one of the chief reasons which leads one to suppose that the *Guhya-samāja* for the first time introduced the Śakti worship in Buddhist Yoga, and that is why all the later authorities referred with great reverence to *Guhyasamāja* which enjoyed an authoritative position amongst the Buddhist Tāntrics so long as Buddhism lasted in India.

Another service which *Guhyasamāja* did was to do away with all disciplinary measures prescribed for the followers of Buddhism since its very inception. All kinds of luxuries such as flesh, fish, wine, women, etc., were prohibited for the followers of Buddhism in the first stage as well as in the subsequent phases. But in the *Guhyasamāja* everything is permitted. Not only flesh of the most harmless kind but all kinds of flesh-meat are permitted such as the flesh of elephants, horses, dogs, cows, nay, even of human beings. Blood of men and beasts, and wine of any quality and in any quantity could be taken by the worshipper who followed the *Guhyasamāja Tantra*.²

Furthermore, this Tantra has no respect for useless objects of reverence. In one place it definitely forbids its followers to erect

¹ तामेव देवतां विद्यां गृह्य शिष्यस्य वक्षिणः ।
पाणौ पाणिः प्रदातव्यः साक्षीकृत्य तथागतान् ॥
हस्तं दत्वा शिरे शिष्यमुच्यते गुरुवक्षिणा ।
नान्योपायेन बुद्धत्वं तस्माद्विद्यामिमां वराम् ॥
अद्वयाः सर्वधर्मास्तु द्वयभावेन ललिताः ।
तस्माद्वियोगः संसारे न कार्यो भवता सदा ॥
इदं तत्सर्वबुद्धानां विद्याप्रतममुत्तमम् ।
अतिक्रमति यो मूढः सिद्धिस्तस्य न चोत्तमा ॥

p. 161.

² For instance see :—

मांसाक्षरादिकृत्यार्थं महामांसं प्रकल्पयेत् ।

p. 26.

also—

हस्तिमांसं हयमांसं श्वानमांसं तथोत्तमम् ।
भक्षेदाक्षरकृत्यार्थं न चान्यत्तु विभक्षयेत् ॥

p. 26.

and—

गोमांसहयमांसेन श्वानमांसेन चित्रिणा ।

p. 102.

Caityas, or to recite from the sacred works of Buddhism or to draw magic circles (Maṇḍala), or to offer objects of worship to the three great jewels of Buddhism, namely, the Buddha, the Dharma and the Saṅgha.¹ For a Yogī they have no real existence and are, therefore, considered by him to be objects deserving of nothing but rank indifference.

The *Guhyasamāja* even goes a step further. It definitely asks its followers to disregard all social laws which to a Yogī have the least importance. 'You should freely immolate animals, utter any number of falsehoods without ceremony, take things which do not belong to you, and even commit adultery' is the advice given to the followers in one of the striking stanzas:—

प्राणिनश्च त्वया घात्या वक्तव्यं च मृषा वचः ।

अदत्तं च त्वया ग्राह्यं सेवनं योषितामपि ॥ p. 120.

Verily, the Yogī who has grasped the real truth, who has realized Śūnya, to him the whole world appears as a drama without a real substratum; before him the duality in the world disappears and all things are to him mere appearances. He cannot, therefore, have any respect for any objects of reverence or feel a hatred for any object treated with disdain by ordinary mortals, or any laws social or divine. His mind develops tremendous energy and he is one with the power that creates, maintains and destroys the universe, the power which has been designated Parā Śakti in the Hindu Tantras and which is defined in one of the finest stanzas by Umānandanātha in his *Nityotsava* ²:—

यस्यादृष्टो नैव भूमण्डलांशो

यस्यादासो विद्यते न क्षितीशः ।

यस्याज्ञातं नैव शास्त्रं किमन्यैः

यस्याकारः सा परा शक्तिरेव ॥

'The Parā Śakti is she to whom no part of the universe remains unseen, there is no king who does not obey her, there is no scripture made by others which is not known to her.'

As regards the origin of the *Guhyasamāja Tantra* a very interesting account is given in the seventeenth chapter of the present work.

¹ चैत्यकर्म न कुर्वीत न च पुस्तकवाचनम् ।

मण्डलं नैव कुर्वीत न त्रिविधाप्रवन्दनम् ॥

p. 142.

² *Nityotsava* of Umānandanātha, published as No. XXIII of the *Gaekwad's Oriental Series*, p. 1.

Here the Lord declares that he never preached the secret doctrines embodied in the *Guhyasamāja* in his past myriads of Kalpas; even when he came to this earth as Buddha Dipaṅkara or as Kaśyapa Buddha he did not preach them because people in those times were not sufficiently enlightened to grasp the true import of these exceedingly mysterious doctrines. But then the followers of the *Guhyasamāja* school were able to attain enlightenment and Buddhahood in an instant. Formerly, Bodhisattvas never could expect to attain Buddhahood by persistent exertion in myriads of Kalpas. But one who practises the *Guhyasamāja Tantra* is certainly able to take his place amongst the Tathāgatas as a Buddha in this very life.¹

This shows that the people following Buddhism were not satisfied with the doctrines of original Buddhism or even Mahāyāna in its Madhyamaka and Yogācāra aspects. They wanted something definite and some easy process to obtain Buddhahood; they wanted a method by which Nirvāṇa could be attained even in one life or even earlier; in short, a magical formula to obtain the final liberation. The *Guhya-samāja* supplied this craving of the general public following Buddhism, and that probably for the first time, and that is the reason as will be shown later why it became extremely popular.

All Tāntric works abound in technical terms and a phraseology peculiar to them, and it becomes sometimes very difficult to understand the true import of these terms. Usually, in the Tāntric works an explanation of the technical terms is not given either because they are well-known amongst those who practise the Tantras or because the authors intentionally did not like others than the initiated who learned their meaning from their recognized preceptors to know their secrets. But in this respect *Guhyasamāja* is remarkable as having devoted an entire and, perhaps, the longest chapter to an elaborate explanation of technical terms. The eighteenth chapter, therefore, is the most important and instructive chapter in the whole work for in it the doctrines and practices are elaborately explained. Terms like Guhya, Samāja, Yoga, Tattva, Rahasya, Parama, Bodhicitta, Vidyā-

¹ भूतपूर्वं भगवन्तः सर्वतथागतान् अनभिलाष्यान् भिलाष्यबुद्धचेतसु मेव परमापुरजः समाः कल्पाः क्षीणा यावत् भगवतो दीपङ्करस्य तथागतस्यार्हतः सम्यक्सम्बुद्धस्यातिश्रान्तस्य काश्यपस्यापि महासुनेरभिसम्बुद्धस्य न भाषितम् । नत् कल्पात् हेतोः । अभया भगवन्तः सत्त्वा अस्य महागुह्य-पदार्थस्य तेन कालेन तेन समयेन मया न भाषितम् । तदिदं जन्मनि गुह्यसमाजाभिरतो बोधिसत्त्वः सर्वतथागतानां बुद्ध इति संख्यां गच्छति ।

puruṣa, Vajradhṛk, Jinajik, Ratnadhṛk, Ārolik, Prajñadhṛk, Kula, Moha, Dveṣa, Rāga, Vajra, Rati, Sampad, Yamāntakṛt, Prajñāntakṛt, Padmāntakṛt, Vighnāntakṛt, Samantacaryā, Mantracaryā, Japa, Mudraṇa, Dharmodaya, Sambara, Sattvārtha, Maṇḍala, Nyāsa, Puṣpa, Caitya, Jñānacakra, Pada, Codana, Preraṇa, Āmantraṇa, Bandhana, Abhiṣeka, Vidyāvṛata, Pañcāmṛta, Pañcavīrya, Sāmānya-Siddhi, Uttama-Siddhi, Upāya, Upeya, etc., are some of those which are clearly defined in the 18th chapter. This is not the place to explain these terms and those who are interested in their interpretation would do well to study the 18th chapter, particularly the speech of the Tathāgata in reply to a series of questions put to him by the Bodhisattvas.¹

Amongst the terms explained special attention may be invited to the meaning of Upāya. The explanation given here will show how the *Guhyasamāja Tantra* is closely connected with the Yoga system of Patañjali, or how the Tāntric practices are entirely based on Yoga. Upāya is described here as of four kinds:² Sevā, Upasādhana, Sādhana and Mahāsādhana. Sevā is again sub-divided into two, namely the Sāmānya Seva and Uttama Sevā. Sāmānya consists of four Vajras and the Uttama consists of the nectar of knowledge. The four Vajras are: first, the conception of Śūnyatā, second, its transformation in the form of the germ syllable (Bīja), third, its development in the form of the deity, and fourth, the external representation of the deity.³

In the Uttama Sevā, Yoga with its six limbs should be employed, namely, Pratyāhāra, Dhyāna, Prāṇāyāma, Dhāraṇā, Anusmṛti and Samādhi. Pratyāhāra is here explained as the process by which the ten sense organs (indriyas) are controlled. Dhyāna is explained as the conception of the five desired objects through the five Dhyāni Buddhas. This Dhyāna is again of five kinds:⁴ Vitarka, Vicāra,

¹ pp. 152ff.

² सेवाविधानं प्रथमं द्वितीयमुपसाधनम् ।
साधनं तु तृतीयं त्रै महासाधनं चतुर्थकम् ।

p. 162.

³ वज्रचतुष्कोणं सामान्यं उत्तमं ज्ञानामृतेन च ।
प्रथमं शून्यताबोधिं द्वितीयं बीजसंहतम् ॥
तृतीयं बिम्बनिष्पत्तिश्चतुर्थं न्यासमचरम् ।
एभिर्वज्रचतुष्कोणं सेवासामान्यसाधनम् ॥

pp. 162-3.

⁴ वितर्कं च विचारं च प्रीतिश्चैव सुखं तथा ।
चित्तस्थैकाग्रता चैव पञ्चैते ध्यानसङ्गहाः ॥

p. 163.

Pṛīti, Sukha and Ekāgratā. Prāṇāyama is the control of the breathing process by which breath, which is of the nature of the five Bhūtas or elements and five kinds of knowledge, is regarded as a lump and is placed on the tip of the nose in the form of a jewel with five colours and is meditated upon. Dhāraṇā is the meditation of one's own Mantra on the heart, and the restraint of the jewel of the sense-organs placing the same in the Prāṇabindu. When this is done Nimittas (signs) which are of five kinds¹ make their appearance. First in the form of Maricikā (mirage), second in that of smoke, third in that of fire flies, fourth in that of a light, and fifth in the form of a constant light like that of a cloudless sky. Anusmṛti is the constant meditation of the object for which the exercise is undertaken and by this Prati-bhāṣa or revelation takes place. Through the combination of the two elements, Prajñā and Upāya, all existing objects are meditated as one lump. Their meditation in the Bimba (lump) and the sudden attainment of transcendental knowledge is what is known as Samādhi.²

In the course of further explanation of Upasādhana mention is made that the object of Upasādhana is to visualize the deity and this should be done for six months without any restriction as regards food and other desired objects. And if within this time the worshipper is unable to visualize the deity he should thrice perform the same process. And if even then the deity does not present himself before the worshipper and Bodhi is not obtained he should then commence Haṭhayoga to attain his object and by this he is certain to attain omniscience.³

Now this brings us to the interesting question of the connection of Tantra with Haṭhayoga which has been recommended here as the extreme step to be undertaken by the worshipper in order to visualize the deity when it is not possible to do so otherwise. Now, does it mean that every worshipper should practise first Haṭhayoga or that

¹ प्रथमं मरीचिकाकारं धूमाकारं द्वितीयकम् ।
तृतीयं खद्योताकारं चतुर्थं दीपवज्जलम् ॥
पञ्चमन्तु सदाशोकं निरधं गगनसन्निभम् ॥

p. 164.

² संकृत्य पिण्डयोगेन बिम्बमध्ये विभावनम् ।
भट्टिति ज्ञाननिष्पत्तिः समाधिरिति संज्ञिता ॥

p. 164.

³ दर्शनं तु कृतेऽप्येवं साधकस्य न जायते ।
यदा न सिध्यते बोधिर्हृदयोगेन साधयेत् ॥

p. 165.

he should do so only when he fails to achieve his end by other means. Anyone who is conversant with Haṭhayoga practices will be able to say that to become an adept in Haṭhayoga in all its branches will require several births; those who practise it know full well that they are unable to master it in one life-time even when he is instructed by an expert. Moreover, it is well-known that experts in Haṭhayoga do not enjoy psychic powers through Haṭhayoga practices, although they are able to control their circulation, breath, voluntary and involuntary muscles and perform many physical feats which appear almost superhuman. In order that the Haṭhayogins may obtain special spiritual powers they have to take recourse to Rājayoga or the Tantras or both. Thus it appears that the followers of the *Guhya-samāja* School must be Haṭhayogins first and then take to Tāntric practices, and when they find that Tāntric practices are unable to give Siddhis they must take it for granted that their physical body contains certain impurities which are to be removed by means of Haṭhayoga.

It is therefore clear that Tantras begin where Haṭhayoga ends. Moreover, it is obvious that there is absolutely no use taking to the practice of Tantra without first being an expert in Haṭhayoga, and that Tantras are not meant for ordinary people.

The *Guhyasamāja* also abounds in references to numerous magical practices and gives directions for the attainment of minor Siddhis and the performance of marvels. The six cruel rites of the Tantras though not named together appear, nevertheless, in the book and elaborate directions and Mantras are prescribed to attain the desired Siddhi. Thus Māraṇa (destruction of enemies), Uccātana (destruction of dwelling houses), Vaśikaraṇa (enchanting), Stambhana (restraining), Ākarṣaṇa (attracting), and Śāntika (propitiatory rites) are all stated in the work. Besides, Mantras for resisting or destroying armies sent by an enemy king, causing rainfall in times of drought, vanquishing opponents in a wordy duel, causing floods to disappear, reviving persons from the effect of snake bite, etc., are some of the marvels for which practical methods are given in this work.¹

The keynote of the whole work, however, is struck in the first chapter where the speaker of the Assembly multiplies himself by sitting in different Samādhis (meditations) and constructs the Maṇḍala

¹ See Chapters 13, 14, and 15 and especially pages 66, 67, 84, 87, 96.

or magic circle of the five Dhyāni Buddhas, their Śaktis or counterparts and the four guardians of gates. The Lord Bodhicittavajra was first requested by the distinguished members of the Assembly to reveal the *Guhyasamāja*, and in reply he said that this was so difficult that doubts were even entertained by the Tathāgatas, not to speak of the Bodhisattvas who were much below them in intellectual excellence. The members of the Assembly pressed him again to do so saying that for the sake of the attainment of the knowledge of the Tathāgatas and for obtaining the supernormal powers the *Guhyasamāja* may be revealed. The Lord then willingly began sitting in different Samādhis, and reciting the different Mantras by which he transformed himself in the forms of the Tathāgatas and placed them as his replicas in the different parts of the Maṇḍala or magic circle.

First, he sat in the meditation called the Jñānapradīpavajra and uttered the Mantra Vajradhṛk belonging to the Dveṣa family. Immediately he transformed himself as Akṣobhya and made him sit in the place where he was originally sitting. Next, he sat in the Samayasambhāvavajra meditation and uttered the Mantra Jinajik, belonging to the Moha family and forthwith named his second transformation as Vairocana and made him sit in front of him. Thereafter, he sat in the Ratnasambhāvavajrasrī meditation and uttered the Mantra Ratnadhṛk belonging to the Cintāmaṇi family. He transformed himself immediately and named him as Ratnaketu and made him sit towards the south. Again, he sat in Maharāgasambhāvavajra meditation and uttered the Mantra Ārolik belonging to the Vajrarāga family. He named the new transformation as the Lord of the Lokeśvara Mahāvidyā or Amitābha and made him sit behind him. Then he sat in the Amoghasamayāsambhāvavajra meditation and uttered the Mantra Prajñādhṛk belonging to the Samayākārṣaṇakula or popularly known as the Samayakula. He named this new transformation as Amoghavajra and made him sit towards the north.

When this set of five male emanations came out from the Lord he turned his attention to bringing out an equal number of female emanations by transforming himself. Thus Dveṣarati emanated who was seated in the centre, Moharati, similarly, was seated in the eastern corner, Irśyārati in the southern corner, Rāgarati in the western corner and Vajrarati in the northern corner.

It is needless to point out that the five female emanations were also associated with the five Dhyāni Buddhas belonging to the five

different families (Kulas) of Dveṣa, Moha, Rāga, Cintāmaṇi and Samaya. Thus Dveṣarati was associated with Akṣobhya, Moharati with Vairocana, Īrṣyārati with Ratnasambhava, Rāgarati with Amitābha and Vajrarati with Amoghasiddhi.

Further on, the Lord sat in four more Samādhis and transformed himself four times each time as the guardian of one of the four gates after reciting four different Mantras such as Yamāntakṛt, Prajñāntakṛt, Padmāntakṛt and Vighnāntakṛt. Thus Yamāntaka was seated in the East, Prajñāntaka in the South, Padmāntaka in the West and Vighnāntaka in the North.

The Maṇḍala of the five Dhyāni Buddhas is now complete. It may be seen from the above that the Maṇḍala is not an external object but the manifestation of one Lord in the different forms. The magic circle is nothing but a detailed mental exercise on the part of the Lord, for the instruction of the Tathāgatas and the Bodhisattvas assembled near him. The five Dhyāni Buddhas as we know from other references in the Buddhist Tāntric literature represent the five Skandhas or elements of which the whole creation is composed.¹ The Dhyāni Buddhas are again associated with their Śaktis which, on the one hand, show that the Skandhas develop power only when associated with their Śaktis, and on the other hand show that the Tāntrics who want to develop power should always be associated with their Śaktis or female counterparts. Thus from the first chapter it becomes clear that the Tantra gives instruction on the five Dhyāni Buddhas recommending the use of female counterparts in Yaugic exercises in order to develop mental power.

The development of Bodhicitta is one of the most interesting topics of all Mahāyāna works and as such the *Guhyasamāja* also devotes a chapter on the same subject. To the Tāntrics the Bodhicitta is the most important because their chief object is to develop the Bodhicitta in order to attain a variety of superhuman powers through Yaugic exercises. As a matter of fact, the whole Maṇḍala of the five Dhyāni Buddhas in the first chapter is the creation of the Bodhicitta and nothing else. It is this Maṇḍala which is capable of giving all powers sought for by them including the Buddhahood which

¹ *Jñānasiddhi*, op. cit., p. 41.

पंचबुद्धभावत्वात् पंचस्कन्धा जिनाः स्मृताः ।

also *Sādhanamālā* पंचस्कन्धा पंचतथागतस्वरूपा भाव्यन्ते ।

according to the other methods requires millions of lives in the cycle of transmigration. But the definitions given in the second chapter of the *Guhyasamāja* are all mysteriously worded and it becomes difficult to comprehend the nature of Bodhicitta particularly for one not practising the Yaugic exercises. When the members of the Assembly requested the Lord to explain the Bodhicitta, he instead of answering them direct asked them to originate the Citta in the form of Kāya, Kāya in the form of Citta, and the Citta by the transformation of Vāk.¹ At this the Bodhisattvas after commingling their own Kāya, Vāk and Citta in the same way as that of the Lord, exclaimed: How wonderful it is that though the auspicious and adamant combination of Kāya, Vāk and Citta never originate, it is known to have an origin!²

Then the Lord after sitting in a special meditation gave his own definition of the Bodhicitta:

अभावे भावनाभावो भावना नैव भावना ।

इति भावो न भावः स्यात् भावना नोपलभ्यते ॥ p. 11.

‘Neither the perception of the absence of existence in non-existence can be called perception, nor the perception of non-existence in existence can be discovered.’

Later on, Vairocana sat in another Samādhi and gave out his own definition of Bodhicitta. ‘My Citta is such that it is bereft of all existence, and is unconnected with the Skandhas, Dhātus and Āyatanas and such thought-categories as the subject and the object, is without a beginning and is of the nature of Śūnya like all existing objects which are really Śūnya in essence.’

सर्वभावविगतं स्तब्धधात्वायतनग्राह्यग्राह्यकवर्जितं धर्मनैरात्म्यसमतया स्वचित्त-
माद्यनुत्पन्नं शून्यताभावम् । p. 12.

Next came the turn of Akṣobhya who sat also in a special Samādhi and gave out another account of the Bodhicitta. He said:

अनुत्पन्ना इमे भावा न धर्मा न च धर्मता ।

आकाशमिव नैरात्म्यमिदं बोधिनयं दृढम् ॥ p. 12.

¹ उत्पादयन्तु भवन्तः चित्तं कायाकारेण कायं चित्ताकारेण चित्तं वाक्-
प्रत्याहारेणेति । p. 11.

² अद्वो हि समन्तभद्रस्य कायवाक्चित्तवज्रिणः ।
अनुत्पादप्रयोगेण उत्पादोऽयं प्रणीयते ॥

‘Bodhicitta is that which is without substance like the sky, and which constantly thinks of the existing objects as without origin, and in which there are neither objects nor their qualities.’

Next Ratnaketu gave his own definition of Bodhicitta after similarly sitting in a special Samādhi.

अभावाः सर्वधर्मास्ते धर्मलक्षणवर्जिताः ।

धर्मनैरात्म्यसम्भूता इदं बोधिनयं दृढम् ॥ p. 12.

‘The Citta which comprehends all existing objects as non-existent and bereft of the qualities of objects, but originates from the Nairātmya (voidness) of all worldly objects is called the Bodhicitta.’

Amitābha next gives another account of the Bodhicitta :

अनुत्पन्नेषु धर्मेषु न भावो न च भावना ।

आकाशपदयोगेन इति भावः प्रगीयते ॥ p. 12.

‘Because the Dharmas (existing objects) have no origin there is neither existence nor thinking. It is called existence (bhāva) just as the sky which is non-existent is said to exist.’

Then comes the turn of Amoghasiddhi who gives the following account of the Bodhicitta :

प्रकृतिप्रभास्वरा धर्माः सुविशुद्धा नभःसमाः ।

न बोधिर्नाभिसमयमिदं बोधिनयं दृढम् ॥ p. 13.

‘The existing objects are naturally resplendent (Prabhāsvarāḥ) and they are pure in essence like the sky. The Citta where there is neither enlightenment nor comprehension (abhisamaya) is called Bodhicitta.’

On the conclusion of all these definitions the Bodhisattvas, assembled were delighted, and they recited Gāthās extolling the Bodhicitta which was characterised as of the nature of pure truth (Śuddhatattvārtha), purity (Śuddhārtha), originating from the voidness of all worldly phenomena (Dharmanairātmyasambhūta), the giver of Buddhahood (Buddhabodhiprapūra), absence of thought-construction (nirvikalpa), without any basis (nirālamba), good all round (samantabhadra), beneficial to all beings (sattvārtha), originator of Bodhi Mind (Bodhicittappravartaka), embodiment of Bodhi practices (Bodhicaryā), great thunderbolt (Mahāvajra), as pure as the mind of the Tathagatas (Cittam tāthāgatam śuddham), the holder of the thunderbolt which is the combination of the Kāya, Vāk and Citta (Kāyavākacittavajradhṛk) and the bestower of perfection (Buddhabodhipradātā).

The above definition and characterisation of Bodhicitta will at once reveal the mysterious nature of the Bodhicitta which can be comprehended only by those who have attained some degree of perfection in the Yaugic practices, and cultivated what is called the psychical faculties. The whole Tantra of *Guhyasamāja*, therefore, is concerned with this mysterious phase of the mind and gives various methods of a practical nature for the guidance of all those who make the development of the psychic force as the *summum bonum* of their life. The instructions embodied in the book, the directions for their mode of life, and the nature of special experiences apply only to the Yogis who have attained some degree of spiritual perfection. This is very important to remember while handling Tāntric Literature, otherwise serious misunderstandings are likely to arise in case the Tantras are interpreted in the ordinary way without special reference to Yoga and the cultivation of psychical faculties. All the misinterpretations of Tantra centre round this one fact, and all the abuses that have been most vehemently poured forth by scholars are due to their not comprehending this one point of supreme importance.¹

The fifth chapter of the *Guhyasamāja* is one of the most important and interesting chapters in the whole work. In this chapter the Lord declared in the Assembly that emancipation through the Tāntric path prescribed in this Tantra is possible of attainment for all men howsoever vicious, cruel, or immoral they may be. Nay, even incestuous persons are best fitted for obtaining emancipation through Mahāyāna.

When he had just finished his speech there was great indignation amongst the Bodhisattvas and volleys of protest came from them : ' Why Oh Lord ! the master of the Tathāgatas ! are you taking recourse to these sinful utterances in a respectable Assembly full of the Tathāgatas ? ' ²

The Lord expressed great surprise and said : ' Oh Kulaputras ! do not speak thus. The conduct I have preached is known as the Bodhi conduct which is immutable (dharmatā), and pure, and

¹ In view of what has been said above Raja Rajendra Lal Mitra's remarks on the *Guhyasamāja* in his *Nepalese Buddhist Literature*, p. 261 f., can hardly be justified. His understanding of the text has no relation to the mystic nature of the work and the practices of Yoga it inculcated.

² 'कमयं भगवान् सर्वतथागतस्वामी सर्वतथागतपर्वमण्डलमध्ये दुर्भाषितवचनोदाहारं भाषते ।
p. 21.

is considered as such by the Buddhas who have realized the true essence (sārajñāninām), and which springs from the interpretation of the essential truth (sāradharmārthasambhūta).¹

Immediately these words were uttered, all the Bodhisattvas in the Assembly became frightened, confused and fell down senseless.² The Tathāgatas who could realize the truth of the assertions of the Lord in the Assembly remained unaffected, and they requested the Lord to revive the Bodhisattvas who could not realize the truth owing to ignorance. The Lord then sat in a special meditation, and when the rays issuing out of his person touched the unconscious Bodhisattvas they were all revived and sat in their respective places,³ and recited several Gāthās in the praise of the Lord.

Now this story of the miracle, interesting as it is, may be explained in several ways. First of all, probably the Lord was unable to explain how the conduct he had prescribed before was the right conduct, and, therefore, had recourse to a miracle which had always in the past been regarded as most effective in vanquishing the arguments of an opponent, or because the protest of the Bodhisattvas was so vehement that he found it impossible to convince them without a miracle. Or it may probably be as words by themselves are not sufficient to explain things which can only be realised by self introspection he had recourse to a miracle. It may also be possible that the ignorance of the Bodhisattvas was so colossal that there was no ordinary course left to the Lord to make them realize the truth without a miracle. Whatever may have been the purpose of the miracle, this much is certain that the Bodhisattvas did realize the truth of the preachings of the Lord on Bodhi conduct during the time they remained unconscious, which they could not understand when it was conveyed by words. The Gāthās which the Bodhisattvas addressed to the Lord at the end of the 5th chapter are sufficient to show that the miracle

¹ अलं कुलपुत्रा मा एवं वोचत ।

इयं सा धर्मता श्रद्धा बुद्धानां सारज्ञानिनाम् ।

सारधर्मार्थसम्भूता एषा बोधिचरिपदम् ॥

p. 21.

² अथ . . . बोधिसत्त्वा भीताः सन्तस्ता मूर्च्छिता अभूवन् ।

p. 21.

³ समनन्तरसमापन्नस्य च भगवतः सर्वतथागतकायवाक्चित्ताधिपतेः प्रभया स्पृष्टमानं अथ ते बोधिसत्त्वा स्तेषु स्तेष्वसनेषु स्थिता अभूवन् ।

p. 21.

of the Lord was eminently successful and that the hostile Bodhisattvas had ultimately come round.

Once again the Bodhisattvas protested when the Lord preached in the 9th chapter that omniscience can be attained and the truth of the five Kulas can be realised and practised by having recourse to theft, adultery, defamation, falsehood, etc. The Bodhisattvas characterised his preachings as strange for they were not to be found in all the worlds of sentient beings.¹ This time the Lord did not have recourse to miracles but coolly gave an explanation in words which are often quoted as authoritative by later Tāntric writers of Buddhism.

‘Do not, Oh Kulaputras, give this a bad name, a hateful name. For what reason? Oh Kulaputras, the conduct of attachment (Rāgacaryā) is the same as the conduct of the Bodhisattvas (Bodhisattvacaryā) which is the best conduct (Agracaryā).’² For instance Oh Kulaputras, space is to be found everywhere, all worldly phenomena are to be found in space. The phenomena do not belong to the Kāmadhatu, nor to Rūpadhatu, nor to Arūpadhatu, nor to the four Mahābhūtas. Thus, Oh Kulaputras, all worldly phenomena are to be understood. It is for this reason the Tathāgatas teach Dharma after understanding the intellectual excellence of the different beings.

It is exactly in this manner on the analogy of space that the disciplines enjoined by the Tathāgatas should be understood. ‘For instance, Oh Kulaputras, it is well-known that smoke originates from the combination of three factors : namely, the churning rod (Kāṇḍa), the churning pot (Mathaniya), and the efforts made by the hands of a person (puruṣahastavyāyāma). From that smoke fire is generated. That fire does not reside either in the churning rod or in the churning pot or in the effort made by the hands of a person. Thus, Oh Kulaputras, the conduct of the Tathāgatas should be understood, i.e., constant coming and going.’³

¹ किमयं भगवान् सर्वतथागताधिपतिः त्रैधातुव्यतिरिक्तान् सर्वलोकधातुव्यतिरिक्तान् सर्वतथागतसर्वबोधिसत्त्वपर्वण्यध्वे अद्भुतवाक्यार्थवज्रपदं भाषते स्म । p. 37.

² मा कुलपुत्रा इमां चीनसंज्ञां अगुणितसंज्ञां चोत्पादयथ । तत् कस्माद्धेतोः । रागचर्या कुलपुत्रा यदुत बोधिसत्त्वचर्या यदुत अग्रचर्या । p. 37.

³ तद्यथा अपि नाम कुलपुत्राः काण्डं च मथनीयं च पुरुषहस्तव्यायामं च प्रतीत्य धूमः प्रादुर्भवति । अग्निमभिवर्त्तयति स चाग्निर्न काण्डस्थितो न मथनीयस्थितो न पुरुषहस्तव्यायामस्थितः । एवमेव कुलपुत्राः सर्वतथागतवज्रसमया अनुगन्तव्याः । गमनागमनाद्यैरिति । p. 38.

When this speech was made by the Lord the Bodhisattvas became astonished and with eyes dilated in surprise recited the following devotional stanza :—

महाद्भुतेषु धर्मेषु आकाशसदृशेषु च ।
निर्विकल्पेषु शुद्धेषु संवृतिस्तु प्रगीयते ॥

p. 38.

‘ These most wonderful doctrines which are like the space and are free from any thought-construction and pure in essence preach what may be called the “ Restraint ”.’

The above will also appear to the general reader as somewhat mysterious because the language in which such psychic matters are taught is really mysterious. This language which has been designated the Sandhyābhāṣā or the Twilight language can be interpreted in two ways, the ordinary and the psychic. But the subject matter of the above conversation is the well-known rousing of the Kuṇḍalinī power through association with Śaktis. Certain disciples of Yoga are so dull that their Kuṇḍalinī power is not roused ordinarily unless there is intense nervous excitement. The fire in the above example is the Kuṇḍalinī power, which is independent of the Yogī or the Śakti, just as the fire is independent of the churning rod or the churning pot.

Amongst the deities named in the *Guhyasamāja* the Dhyāni Buddhas are most important. They are five in number, namely, Akṣobhya, Amitābha, Vairocana, Amoghasiddhi and Ratnasambhava, and these five being the progenitors of the five Kulas or families represent the corner stone on which the whole structure of the Buddhist Pantheon is raised. Besides these, the Buddhaśaktis are also mentioned who are associated with the Dhyāni Buddhas as their female counterparts. The five are named as Locanā, Māmakī, Tārā, Pāṇḍarā or Pāṇḍaravāsini and Samayatārā. Further, there are mentioned the four Guardians of gates who are represented by Prajñāntaka, Padmāntaka, Yamāntaka and Vighnāntaka. These are all familiar figures to the students of the Buddhist Pantheon and they are very often represented in sculptures and in the paintings of magic circles coming from Nepal and Tibet. Herein also is mentioned the group of four deities who usually accompany Mañjuśrī or goddess Uṣṇīṣavijayā in later works,¹ without any reference to the main deities Mañjuśrī or Uṣṇīṣavijayā. They are Acala, Ṭakkiraja, Nīladaṇḍa and Mahābala.

¹ *Sādhana-mālā*, pp. 137, 418, 420.

The Lord of ghosts Aparājita¹ is also noticed in this work. In later times this Aparājita was closely associated with the deity Bhūtaḍā-mara and was said to have delivered to the Lord the Hṛdaya Mantras of all the ghosts and to have promised to do no injury and be friendly and favourable always to the people of Jambudvīpa. The deity Ekajaṭā² is also mentioned in the body of the book and this gives rise to certain chronological difficulties. Because, as has been shown elsewhere, Ekajaṭā Sādhana was restored from the country of Bhoṭa by Siddha Nāgārjuna who flourished in the middle of the seventh century.³ But as the present work is much earlier this difficulty can be met by the fact that though the name Ekajaṭā was known her Sādhana was probably unknown which was brought by Nāgārjuna from Bhoṭa. Or, probably the Sādhana of Ekajaṭā was known in the time of the *Guhyasamāja* but was subsequently forgotten which accounts for the necessity of restoring the Sādhana from the country. Moreover, it has also to be remembered that the Mantra given for Ekajaṭā in the *Sāadhanamālā* is uniformly stated as *Hrīm Strīm Hūm Phaṭ*, whereas in the *Guhyasamāja* it is given as *Om Śūlini Svāhā*. This difference in the Mantras is a great difference and it may be surmised that the Ekajaṭā of the *Guhyasamāja* and Ekajaṭā of Nāgārjuna are two quite distinct deities without any direct connection except that they were both Buddhistic. Whether Nāgārjuna of the Ekajaṭā Sādhana can be identified with the famous Madhyamaka Nāgārjuna the disciple of Aśvaghoṣa is a question which requires to be more closely investigated in this connection. Cundā is another important deity to be mentioned in the present work.⁴ Her name appears in the earlier work, namely, the *Mañjuśrīmūlakalpa*⁵ and she was well-known many hundreds of years afterwards. Cundā is mentioned in the *Śikṣāsamuccaya*⁶ of Śāntideva in the 8th century and several Sādhanas devoted to her worship are recorded in the *Sāadhanamālā*.⁷ She used to be represented as one-faced and four-armed or as one-faced and sixteen-armed.

¹ pp. 70, 74, 81, 118 and *Sāadhanamālā*, pp. 513, 521.

² p. 88.

³ *Sāadhanamālā*, introduction, p. xlv. and Sādhana, No. 127, where in the colophon the statement occurs as—

आर्यनागार्जुनपादेर्भोटेषु उद्धृतम् ।

⁴ p. 123. She is called here as Cundavajrī.

⁵ Op. cit., p. 424, mentioned as Candrā, which ought to be Cundā; for, in the Buddhist Pantheon, there is no other deity, who can be mentioned along with Tārā Bhrkūṭi and Hayagrīva.

⁶ Op. cit., p. 173.

⁷ Sādhanas, Nos. 129, 130, 131.

Only one image of the four-armed variety has up till now been discovered and it belongs to the collection of an American solicitor of New York, Mr. W. B. Whitney.¹ A sixteen-armed image was installed as Paṭṭikerā in Bengal as we know from one of the miniatures of a Prajñāpāramitā manuscript now preserved in the Library of the Asiatic Society of Bengal.² A stone image of the sixteen-armed variety has been published by Professor A. Foucher in his studies in Buddhist Iconography.³ Another perfect image of this deity is to be found in the Durga temple at Kurkihar, the present site of ancient Kukkuṭapāda Vihāra near Gayā.

The deity, of hoary antiquity, namely, Jambhala,⁴ the god of wealth, also makes his appearance in this work showing his unquestionable popularity even amongst those who have left the world and have taken to Yaugic practices. Jambhala retained his popularity ever afterwards as a large number of Sādhanaś are to be found in the *Sādhana-mālā*⁵ and his images are met with in the Magadha, Bengal, Nepal and Tibet schools of sculpture.

The popular god Mañjuśrī is mentioned four times as Mañjuśrī and thrice as Mañjuvajra⁶ showing at once the popularity of this Buddhist god of knowledge and learning. As has been shown already, Mañjuśrī is the chief figure in the earlier work *Mañjuśrīmūlakalpa* where Mañjuśrī is represented as the same as the Hindu god Kārttikeya.⁷ If we are to believe in the testimony of the *Mañjuśrīmūlakalpa* then it must be assumed that Mañjuśrī is a definitely Hindu deity of the Purāṇas incorporated in the Buddhist Pantheon. The evidence of the above work is important in finding out the true origin of Mañjuśrī who is one of the most popular deities of the Buddhist Pantheon, and whose origin was so long shrouded in mystery. Mañjuśrī is referred to by subsequent writers of Buddhism and the

¹ See the article : *The only image of Uundā* in the Proceedings of the Lahore Oriental Conference, pp. 1111-1113.

² See illustration in Bhattasali N. K. : *Iconography of Buddhist and Brahminical Sculptures in the Dacca Museum*, plate I. d. and p. 13 (spelt here as Cuṇḍā).

³ Op. cit., in French, Part I, fig. 25.

⁴ p. 123.

⁵ Sādhanaś, Nos. 284-299, pp. 560-583. See also *Indian Buddhist Iconography*, 113 ff.

⁶ pp. 46, 51, 69, 87, 97, 121, 133.

⁷ See for instance, op. cit., p. 45, where Mañjuśrī is called as Kārttikeya-mañjuśrī :
द्वितीयद्वारसमीपे कार्तिकेयमञ्जुश्रीः मयूरासनः, etc.

great Buddhist work the *Gaṇḍavyūha* makes Mañjuśrī the hero and describes his exploits, wonderful powers and knowledge.¹ Numerous Sādhana's of this deity are to be found in the *Sādhanamālā*² and his images are to be seen everywhere in Sarnath, Bengal, Magadha, Tibet and Nepal and even in Japan, China and Mangolia.³

Avalokiteśvara or Lokeśvara the prototype of Mañjuśrī is also mentioned in the *Guhyasamāja* though his identity is somewhat more difficult to establish. He sometimes appears as a deity and sometimes as one of the members of the Assembly asking questions or answering questions very probably on behalf of the Lord of the Assembly. But Lokeśvara here is undoubtedly represented by the great compassionate Bodhisattva who sacrificed his emancipation until all the beings of the universe were delivered from their miseries and obtained salvation. Lokeśvara is the chief figure in the *Sukhāvatī Vyūha* where he is associated with Amitābha the Lord of the Sukhāvatī heaven. His popularity led the Buddhists of Nepal to conceive no less than 108 different forms and is well illustrated in the numerous sculptures found in Sarnath, Magadha, Bengal, Nepal, Tibet, Chinese and Japanese schools of art.⁴

The other Bodhisattva to be mentioned is Maitreya or the Future Buddha who is to come down to the earth full four thousand years after Gautama and obtain Buddhahood. Another Bodhisattva is Vajrapāṇi who is known long in Buddhism and makes his appearance in the *Guhyasamāja*. In later times he figures in the Buddhist Pantheon as the Bodhisattva springing from the Dhyāni Buddha Akṣobhya who has for his symbol the well-known thunderbolt. Vajrapāṇi being his emanation also has the thunderbolt as his recognition symbol.

An anomalous name in the *Guhyasamāja* is represented by Vajrasattva who is inextricably mixed up with Vajradhara. Here both appear to be the highest Buddhist god, the personification of Śūnya. In later days a sharp distinction was drawn between the two : Vajradhara and Vajrasattva, the former being the same as the highest

¹ Raja Rajendra Lal Mitra : *Nepalese Buddhist Literature* : description of *Gaṇḍavyūha* on page 90.

² Sādhanas, Nos. 44-84.

³ For details regarding history and sculptures see *Indian Buddhist Iconography*, pp. 15ff.

⁴ *Ibid.* pp. 32ff.

Buddhist god, the personification of Śūnya, the latter occupying a much inferior position as the sixth Dhyāni Buddha who is supposed to be the priest of the five Dhyāni Buddhas. He was also given a Śakti, Vajrasattvātmikā, and a Bodhisattva, Ghaṇṭāpāṇi, by name in exactly the same way as the five Dhyāni Buddhas were each given a Śakti and a Bodhisattva. But Vajrasattva does not appear in the *Guhyasamāja* as a Dhyāni Buddha; here he is the same as Vajradhara the highest god of the Buddhist Pantheon the personification of Śūnya.¹

Amongst the minor gods we find mention of Ekākṣara and Sumbha besides several Hindu gods occupying a minor position in the Buddhist Pantheon such as Viṣṇu, Indra, Rudra or Śiva and Śacī the wife of Indra.

The mention of the deities referred to above in the *Guhyasamāja* shows that they were known in the 3rd century A.D., when the *Guhyasamāja* was composed. This further shows that the stage of development in respect of the Buddhist Pantheon as represented in the work was very crude and many deities were not included. Even the Dhyāni Buddha families were not fully developed as we do not find any Bodhisattva assigned to the progenitors of the different Kulas or families. Furthermore, a clear cut demarcation between Vajradhara and Vajrasattva was not made in the *Guhyasamāja* though in later times they were entirely distinct. It is, therefore, extremely probable that the deities mentioned in this work are the earliest and the original deities of the Buddhist Pantheon.

It is needless to point out that the *Guhyasamāja* attracted the attention of the later Tāntrics affiliated to Buddhism, and that it enjoyed a great popularity amongst them. The Siddhacāryyas and Vajracāryyas of the Tāntric age were very fond of the work and we find many translations of commentaries made by them preserved in Tibetan Tangyur though most of these commentaries are now lost in Sanskrit. Some authors notably Indrabhūti and Padmavajra made digests of the whole Tantra in their works, quoting as authority passages from the *Guhyasamāja* in support of their contentions. Advayavajra also referred to the doctrines of the *Guhyasamāja* school in support of his teachings as given in the *Advayavajrasaṃghraha*.

¹ *Ibid.* pp. xxvii ff. and p. 6f. also Vajradhara Versus Vajrasattva in the *Journal of the Bihar and Orissa Research Society*, Vol. ix, p. 114.

The work was designated by the Siddhas as the *Aṣṭādaśapaṭala* showing the popularity of the *Guhyasamāja* amongst the Siddhas and the fact of its containing in all eighteen chapters only. Amongst the earlier commentaries on the *Guhyasamāja* those of Nāgārjuna (645 A.D.), Kṛṣṇācārya (717 A.D.), Līlāvajra (741 A.D.), Ratnākaraśānti (978 A.D.), Śāntideva (695 A.D.) are worthy of mention. The literature including commentaries on the *Guhyasamāja* extant in Tibetan translations in the Tangyur collection is quite extensive as can be seen from the following list:—

Ānandagarbha	..	Śrī Guhyasamājapañjikā	..	(159) ¹
Āryadeva Ācārya	..	Śrī Guhyasamājanīṣpannakramāntaka		(137)
Kamalaguhya	..	T. ² Śrī Guhyasamājamāṇḍalopāyikā		(150)
		T. Śrī Guhyasamājasādhanaśiddhi-		
		sambhavanidhi	..	(151)
Kumārakalāṣa	..	T. Aṣṭādaśapaṭalavistaravyākhyā	..	(131)
Kṛṣṇa	..	T. Guhyasamājamāṇḍalopāyikā	..	(139)
		Guhyasamājamāṇḍalopāyikā	..	(139)
Guṇākara Gupta	..	Śrī Guhyasamājābhisamaya-nāma-		
		sādhana	..	(152)
Candrakīrti	..	Guhyasamājābhisamayālaṅkāra-		
		vṛtti	..	(139)
Jinadatta	..	Guhyasamājatantrapañjikā-nāma	..	(145)
Jñānakīrtti	..	T. Śrī Guhyasamājatāntara-rāja-vṛtti	..	(158)
		„ „ (original)	..	(158)
Jñānagarbha	..	Guhyasamājatāntararājapāṭikā	..	(157)
Tilakakalāṣa	..	T. Śrī Guhyasamājamāṇḍalopāyikāvīmā-		
		vidhi-nāma	..	(137)
Dipaṅkara Bhadra	..	Śrī Guhyasamājamāṇḍalavidhi nāma	..	(148)
	..	T. Śrī Guhyasamājasya Mañjuśrī-		
		sādhana	..	(152)
Dipaṅkaraśrījñāna	..	T. Śrī Guhyasamājalokeśvarasādhana		
		nāma	..	(154)
		T. Śrī Guhyasamājastotra	..	(155)
		Śrī Guhyasamājalokeśvarasādhana		
		nāma	..	(154)
		Śrī Guhyasamājastotra	..	(155)
Dharmaśrībhadra	..	Śrī Guhyasamājamahāyogatantratropatti-		
		kramasādhanaśūtramelāpaka		
		nāma	..	(135)

¹ References are to the first volume of P. Cordier's *Catalogue du Fonds Tibétain de la Bibliothèque Nationale*. Lists have been taken from the appendix of the *Bauddha Gān O Dohā* in Bengali published by Mm. Haraprasad Shastri.

² T. shows Tibetan translations.

Nāgabodhi	..	Śrī Guhyasamāja-maṇḍalopāyikā vimśa- vidhi	.. (137)
Nāgārjuna	..	Śrī Guhyasamājamāṇḍalavidhi nāma .. Śrī Guhyasamājatāntrasya Tantrāṭikā nāma ..	(135) (131)
		Śrī Guhyasamājamahāyogatantrōtpatti- kramasādhana-sūtramelāpaka nāma ..	(135)
		Aṣṭādaśapaṭalavistara-vyākhyā ..	(131)
Padmākaravarman	.. T.	Śrī Guhyasamājamāṇḍala-vidhi nāma ..	(149)
Pramuditākara- varman	..	Śrī Guhyasamājatāntrarājaṭikā-Candra- prabhā nāma ..	(146)
Prāsāntajñāna	..	Upadeśaniścaya-nāma Śrīguhyasamāja- vṛtti ..	(144)
Buddhaśrījñāna	.. T.	Śrī Sahajaguhyasamāja-sādhana ..	(158)
Mantrakalaśa	.. T.	Śrī Guhyasamājatāntrasya Tantrāṭikā- nāma ..	(131)
Ratnākaraśānti	..	Kusumāñjali-nāma Guhyasamāja- nibandha ..	(146)
Līlāvajra	..	Guhyasamājatāntra-nidānagurūpadeśa- bhāṣya ..	(157)
Vajrahāsa	..	Śrī Guhyasamājatāntrarājaṭikā ..	(157)
Vijayaśrīdhara	.. T.	Śrī Guhyasamājapañjikā ..	(150)
Vimalagupta	..	Śrī Guhyasamājālaṅkāra nāma ..	(145)
Viśvāmitra	..	Śrī Guhyasamājatāntrarājōttaratāntra nāmāṣṭādaśapaṭala-pūrvardha- padārtha-ṭikā vyākhyāna ..	(144)
Vīryabhadra	.. T.	Śrī Guhyasamāja-maṇḍala-vidhi nāma ..	(150)
Vaidyapāda	.. (1)	Śrī Guhyasamāja-maṇḍalopāyikā ṭika ..	(150)
		(2) Śrī Guhyasamāja-sādhana-siddhi sambhava-nidhi nāma ..	(151)
Vairocana vajra	..	Guhyasamājasādhana ..	(151)
Śāntideva	..	Śrī Guhyasamāja-mahāyoga-tāntra- bali-vidhi nāma ..	(140)
Śāntibhadra	.. T.	Kusumāñjali-nāma Guhyasamāja- nibandha ..	(146)
Śraddhākaravarman	.. T.	Guhyasamājasādhana ..	(152)
		T. Śrī Guhyasamājamāṇḍaladevakāya- stotra nāma ..	(141)
		T. Śrī Guhyasamājatāntra-vivaraṇa ..	(144)
Samantabhadrapāda..		Śrī Guhyasamājasya Mañjuśrī- sādhana ..	(152)
Sugatakīrti	..	Śrī Guhyasamājasya Mañjuśrī- sādhana ..	(152)

Sunayaśrimitra	.. (1)	Śrī Guhyasamājālaṅkāra-nāma	.. (145)
	(2)	Aṣṭādaśapaṭalavyākhyāna	.. (145)
	(3)	Śrī Guhyasamāja-saṁkṣipta-subodha-sādhana nāma	.. (153)
Subhāṣita	.. T.	Śrī Guhyasamājamāṇḍala-vidhi-nāma	.. (135)
Sthagana	..	Śrī Guhyasamājatānta-vivarāṇa	.. (144)

In the *Jñānasiddhi* of Indrabhūti the *Guhyasamāja* is quoted extensively,¹ showing the reverence and authority the *Guhyasamāja* enjoyed in his time. The *Advayavajrasaṁgraha* also draws its materials² from the *Guhyasamāja* in support of its doctrines, and as Advaya-vajra belonged to the 10th century A.D., the *Guhyasamāja* appears to have maintained its authoritative character throughout the Tāntric period. The reason why we do not find any mention of the *Guhyasamāja* before Nāgārjuna (7th century A.D.), is because the Tantra was kept secret among the professors and the doctrines inculcated therein were confined to a few adepts for three hundred years until Buddhist Tantras of the Yoga and Yogatantra classes obtained publicity during the time of the Siddhacāryyas mainly through their mystic songs, preachings and works.

The chief problem connected with the composition of the *Guhyasamāja* is to ascertain fairly accurate data which will establish the time when the work was written. But this is dependent on the correct dating of another work which has been published in original Sanskrit and is known as the *Mañjuśrīmūlakalpa*. The work was long forgotten in India and it was known only from its Tibetan and Chinese translations; one manuscript of this work was accidentally discovered by the indefatigable scholar the late Mahamahopādhyāya T. Gaṇapati Śāstrī and published by him in the *Trivandrum Sanskrit Series*. It was discovered in 1909 from the Manalikkara Maṭham near Padmanā-

¹ p. 12 अनुत्पन्नेषु°, p. 13. प्रकृतिप्रभाकराः°

p. 37-8 आकाशं सर्वत्रानुगतं°, p. 38 काण्डं च मयनीयं°

p. 39 कायवाक्चित्तवच्चानां°, p. 50 खधातुसमभूतेषु

p. 115 पातनं वज्रसूत्रस्य°, p. 152 समाजं मीलनं°

p. 153 चनादिनिधनं and the same passages in *Jñānasiddhi* in *Two Vajrayāna works* (G.O.S. No. 44) pp. 77, 77, 77, 78, 78, 78, 78, 76, 76.

² For instance, in *Advayavajrasaṁgraha*, p. 50 शून्यताबोधितो बीजः° seems to have special affinity towards the verse प्रथमं शून्यताबोधिं, etc., on p. 163 of the present work. Also the verse of Advayavajra, p. 49—मन्याने मयनीये वा ज वा पुष्पवस्तयोः। प्राक्सिद्धो विद्यते वक्रिः प्रतीत्यर्थः स जायते ॥ has a curious resemblance to the speech of the Lord काण्डं च मयनीयं च, etc., on p. 38, which is quoted in Indrabhūti, p. 78.

bhapuram in South India. It is a palm-leaf manuscript and consists of about 13,000 granthas, and written in Devanāgarī characters with ink. From its appearance the manuscript seems to be about 300 to 400 years old, and the writing is perfectly clear and legible. The copyist of the manuscript is one Ravicandra who went out from Madhyadeśa. This Ravicandra made a remark in the last colophon that he had written the Kalpa of Ārya Mañjuśrī as was available, and this shows that the original from which he copied was itself incomplete.

The work among others treats of the Māntric texts of Mañjuśrī Kumārabhūta whom the author several times designates as Kārttikeya and introduces him with several Śaiva but non-Tāntric deities. Details of practices which bestow long life, health and happiness and for the attainment of all desired objects are given. The work is in the form of a Saṅgīti and the conversations are held mostly between Śākyamuni and Kumāra Mañjuśrī, both of them being sometimes interrogated by the Assembly of the Faithful.

It is not necessary to state that this work is very important for the history of the development of Tāntric ideas, tenets and practices, and provides a landmark in the process of those developments. It was translated into Tibetan and it finds a place in the Tibetan Kangyur. It was also translated into Chinese in the 10th century A.D.¹

In this work which has been rightly styled by Dr. Winternitz as a Tāntric work we find mention of a large number of gods and goddesses, several ancient works like Suvarṇaprabhāsa, Gaṇḍavyūha, Prajñāpāramitā, Candrapradīpasamādhi,² a large number of Mudrās, and descriptions of Maṇḍalas with special directions for painting them and innumerable rites for attaining Siddhis or perfections.

It is very difficult to fix its time in view of the most conflicting types of evidence found in the book. As is well-known very few works of ancient Sanskrit literature have survived which have not undergone considerable change or rather expansion after their first composition. The *Mañjuśrīmūlakalpa* must have had a similar fate and the book which is at present available contains amplifications, and expansions of the original matter in order that it may become a

¹ Nanjio : *A Catalogue of Chinese Tripitaka*, No. 1056. Translated by Thien-si-tsai A.D. 980-1001. 20 fasciculi, 28 chapters, p. 232-33.

² Op. cit., p. 38.

convenient handbook for the priests. Everything of importance seems to have been entered in it in order that it may be of some service to the priests for their numerous clients.

The *Guhyasamāja* also is written in a Saṅgīti form and its obvious object is to introduce the Śakti worship or legalise it for the first time in Buddhism, and for this purpose in the very first chapter it gives a Maṇḍala where the five Dhyāni Buddhas are introduced and are given each a Śakti. These five Dhyāni Buddhas represent the five elements Rūpa, Vedanā, Saṃjñā, Saṃskāra and Vijñāna of which the world is composed, and in order that these elements may be able to fulfil their creative purpose they are given a Śakti, and this is evidently the object for which the *Guhyasamāja* was introduced in the Assembly of the Faithful. It cannot be said definitely when this Tantra was composed, but this is certain that whenever the five Dhyāni Buddhas are met with and wherever their Śaktis are mentioned specially in groups, it is but natural to assume that such references should be chronologically later than the time of the *Guhyasamāja*. But when we refer to the Sādhana of Acārya Asaṅga the famous Yogācāra philosopher of the Mahāyāna who flourished in the 3rd century A.D., we find not only that all the five Dhyāni Buddhas are mentioned together, but their Śaktis, five in number, also appear in the same Sādhana.¹ It is, therefore, very natural to presume that the Sādhana of Asaṅga must be later than the time of the *Guhyasamāja* which for the first time introduced the doctrine of the five Dhyāni Buddhas and their Śaktis.

Again, according to the Tibetan and Chinese traditions the Tantras were introduced by Asaṅga from Tuṣita heaven where he learnt the Śāstra from Maitreya Buddha who was awaiting his descent to earth. Now for the Tantra to be called a real Tantra there must be the element of Śakti in it. Without Śakti there cannot be a true Tantra or a Tantra *par excellence*,² and this Śakti is permitted for the first time in the *Guhyasamāja*. It is thus very probable that Asaṅga had something to do with the *Guhyasamāja Tantra*, as otherwise we cannot explain the reason of this coincidence. It is very likely therefore that Asaṅga who belonged to the 3rd century A.D., is the author of the *Guhyasamāja Tantra*.

¹ *Sādhana-mālā*, Sādhana, No. 159, p. 321. The colophon is as follows—

प्रज्ञापारमितासामानं समाप्तम् । कतिरियं आचार्यसङ्गपादानाम् ।

² Haraprasad Shastri : Introduction to *Modern Buddhism*, p. 10.

Tārānātha further tells us that the Tantras immediately after introduction were transmitted secretly in an uninterrupted manner from preceptor to disciples for nearly 300 years¹ before they got publicity through the mystic teachings of the Siddhas and Vajrācāryas. Tārānātha's evidence in this respect is exceedingly important in determining the evolution of the Tāntric process. Asaṅga must have introduced something very objectionable, at least, seemingly so to the ordinary public, and what could that possibly be if not the element of Śakti which was introduced by him. And if, after the introduction of Tantra, it is secretly transmitted how is it possible for either the *Guhyasamāja* to draw upon the materials of Asaṅga, or for the latter to obtain them from the *Guhyasamāja*? We can only explain this coincidence by holding that Asaṅga had something very material to do with the introduction of the *Guhyasamāja Tantra*.

In every Tāntric work great importance is given to the Dhyāni Buddha theory. Either they are directly mentioned or the Bijamantras or deities emanating from them are mentioned. These Dhyāni Buddhas, as can be surmised from numerous references, were the originators of five Kulas or families, each family having a large number of deities emanating from one particular Dhyāni Buddha. Anyone who is acquainted with the Buddhist Tāntric works cannot fail to be struck by the innumerable references to the Dhyāni Buddhas; and this theory, to say the least, is the very groundwork on which the grand structure of the Buddhist Pantheon is built. It is but natural to suppose that all original Tantras, at least, will mention the Dhyāni Buddhas together, particularly if they are concerned with the formation of the Maṇḍala. The Maṇḍala or the magic circle is the miniature prototype of the big Caityas, and was in vogue from the very early times. To form a Maṇḍala the presiding deities of the different directions are necessary, and these directions are marked by placing four Dhyāni Buddhas or their symbols in the four cardinal directions without assigning a place to Vairocana who is supposed to be in the middle and, therefore, not very frequently represented.

But when these Dhyāni Buddhas do not appear in an important book like the *Mūlakaḥ* it sets one thinking. In it numerous Maṇḍalas are described and there is more than one occasion for a mention to be made of the five Dhyāni Buddhas who are ordinarily mentioned in

¹ See Kern: *Manual of Buddhism*, p. 133.

almost every Buddhist Tāntric work. But nowhere are these Dhyāni Buddhas mentioned. The obvious reason for this omission or discrepancy seems to be that the theory of the five Dhyāni Buddhas was not established when the *Mañjuśrīmūlakalpa* was composed. And, indeed, the *Mūlakalpa* presents an earlier stage of thought than what is found in the *Guhyasamāja*, because we find occasionally the names of Amitāyus, Amitābha, Locanā, Ratnaketu, Vajrapāṇi, Avalokiteśvara, Māmaki, Ratnapāṇi, etc., mentioned but not in a systematic form as we find in the *Guhyasamāja*. In the *Guhyasamāja*, for instance, the names of the Dhyāni Buddhas are given as Amitābha, Akṣobhya, Ratnaketu, Vairocana, and Amoghasiddhi; the names of their Śaktis as Dveṣarati, Moharati, Īrṣyārati, Vajrarati and Rāgarati, representing the five Buddha-Śaktis Locanā, Māmaki, Tārā, Pāṇḍarā and Āryatārā. It is well-known that five Bodhisattvas emanated from these pairs and they were known as Vajrapāṇi, Padmapāṇi, Ratnapāṇi, Viśvapāṇi, Cakrapāṇi or Samantabhadra. In the *Mañjuśrīmūlakalpa* some of these figures appear but the names are not scientifically or methodically arranged as we find them in the *Guhyasamāja* or in later Tāntric works. Moreover, the *Mañjuśrīmūlakalpa* gives certain Mantras which also appear in the *Guhyasamāja*. In the latter the number of the Mantras is five and each Dhyāni Buddha is given one, namely, Jinajik, Ārolik, Vajradhṛk, Ratnadhṛk and Prajñādṛk. The Kulas there as usual are mentioned as five. But the *Mañjuśrīmūlakalpa* mentions something like six Mantras: as Jinajik, Ārolik, Vajradhṛk, Surārak, Yakṣātak and Pinādṛk,¹ and associates the first three only with three families: Tathāgatakula, Padmakula and Sarvavajrakula,² while the others are not referred to any Kula or family.

The above instances are sufficient to show that the theory of five Dhyāni Buddhas was not known when the *Mūlakalpa* was composed, but only some of the names were in existence though not exactly as Dhyāni Buddhas. The evidence of *Mūlakalpa* further shows that the Mantras assigned to the Dhyāni Buddhas as found in the *Guhyasamāja* were not known in their entirety though some of them indeed appear in the work. The Kulas were also not as well developed in the *Mūlakalpa* as in the *Guhyasamāja* and though the names of

¹ Op. cit., pp. 384, 385.

² *Ibid.* The portion where the names and Mantras of some of the Tathāgatas appear, seems to be the part of the original work in view of the remarks of the Editor at the top of the page. The pages of the original MS very probably got topsy-turvy.

some of them are found in the work they are neither in the same form nor in the same order nor have the same number. From the evidence of the *Mūlakalpa* it appears as if the *Mūlakalpa* offered materials to the writer of the *Guhyasamāja* to develop upon them, and thus the *Guhyasamāja* on the strength of the evidence adduced must be preceded by the *Mañjuśrīmūlakalpa*.

If the *Guhyasamāja Tantra* can be assigned to the 3rd century A.D., and made contemporaneous with the great Yogācāra philosopher Asaṅga, the time of the composition of the *Mañjuśrīmūlakalpa* has to be placed at least one hundred years earlier, namely in the 2nd century A.D. Some of the critics of this theory will contend that this Asaṅga of the Prajñāpāramitā Sādhana may not be the same as the Yogācāra philosopher Asaṅga. Against this it may be pointed out that in the Tāntric age up till now no other Asaṅga except one is known, and therefore, the critics who offer a counsel of perfection should themselves find the other hypothetical Asaṅga who is different from the Yogācāra author. The onus of proof rests with them. Moreover, Asaṅga is made in the *Sāadhanamālā* an author of the Prajñāpāramitā Sādhana, and this Prajñāpāramitā is nothing but the deification of the Prajñāpāramitā literature which was, according to the Buddhist tradition, rescued by Nāgārjuna from the nether regions. Nāgārjuna is the same as the Nāgārjuna the founder of the Madhyamaka school who flourished in the 2nd century A.D., and we know definitely that Prajñāpāramitā was translated into the Chinese language between 265 and 313 A.D., and there is no earthly reason why Asaṅga who flourished in the latter part of the 3rd century should not have known of Prajñāpāramitā when the Chinese were reciting and even translating the work.

Other critics will say that the *Mañjuśrīmūlakalpa* cannot be dated in the 2nd century, as it mentions the Dīnāras not only while enumerating the numerous benefits arising out of the Yakṣiṇī Sādhana but also several times elsewhere in the work. These Dīnāras as is well-known were struck in India in imitation of the Roman coin Denarii. The golden Dīnāra believed to be the first of its kind was struck in Persia in 77 A.D.¹ Amarakośa gives Dīnāra as a synonym for Niṣka, a gold coin.² On the authority of Amara it may be safely

¹ Cassell's *Encyclopædic Dictionary*, p. 51, see the word 'Dinar'.

² Jhalkikar's *Amarakośa*, p. 290—

दीनारेऽपि च निष्कोऽस्ती.

concluded that the Dīnāras were known in India in about 400 A.D., if not earlier. The mention of Dīnāra in the *Mañjuśrīmūlakalpa* will lead many to think that the work cannot be earlier than 400 A.D. But as it has been already pointed out that the *Mañjuśrīmūlakalpa* as at present available is not the original but mixed up with compositions which were added to the original later on. In Nanjio's *Catalogue of the Chinese Tripitaka* we find that the work was translated into Chinese so late as the 10th century A.D., but then it had not more than twenty-eight chapters in all, but the printed edition which is at present before us contains no less than fifty-five chapters. It may further be observed that the work was translated into Chinese in the 10th century nearly 800 years after its composition, and there is, therefore, a very reasonable ground in holding that certain later additions were made to the work which was still smaller in extent, but the original extent of the work at present is difficult to determine.

From the above it is not difficult to imagine that the *Mañjuśrīmūlakalpa* originally consisted of twenty-eight chapters or even less, and later on two or three separate books were added on to it to make it a complete manual for the priests. It may be noted that the word Dīnāra curiously enough, does not occur in the first twenty-seven chapters, but immediately after it in the 28th,¹ though in the first twenty-seven chapters there are several occasions, particularly in the Yakṣiṇi Sādhana, where Dīnāras could have been naturally mentioned. Therefore, simply because the Dīnāra is mentioned in the *Mañjuśrīmūlakalpa* the work cannot be dated after the fifth century for as has been shown above the word does not occur in the first twenty-seven chapters which are the original and the more ancient part of the whole work now recognized as the *Mañjuśrīmūlakalpa*. In these twenty-seven chapters at least there is nothing to show that the work is later than the 2nd century A.D. If that be so, the *Guhyasamāja* which develops the materials presented in the aforementioned work should be placed naturally somewhat later, and as it is connected with Asaṅga, as shown before, it should be regarded as a product of the 3rd century A.D., or a little later according as the time of Asaṅga is taken to be the 3rd or the 4th century A.D.

¹ Op. cit., 316. दौनाराणां राशौ लभते....दौनारसहस्रं ददाति । The 28th chapter certainly is a later addition and must have been added during the eight hundred years between the composition of the original work and the date of its Chinese translation.

CONTENTS.

	PAGE
Preface	V
Introduction	IX
सर्वतथागतधिष्ठानपटलः प्रथमः	१
बोधित्तपटलो द्वितीयः	११
वच्युहो नाम पटलस्तृतीयः	१४
गुह्यकायवाक्चित्तमण्डलपटलचतुर्थः	१७
समन्तचर्यापटलः पञ्चमः	२०
कायवाक्चित्ताधिष्ठानपटलः षष्ठः	२३
मन्त्रचर्यापटलः सप्तमः	२७
चित्तसमयपटलोऽष्टमः	३२
परमाद्यौदयतत्त्वार्थसमयपटलो नवमः	३५
सर्वतथागतहृदयसञ्चोदनपटलो दशमः	३६
सर्वतथागतमन्त्रसमयतत्त्ववचविद्यापुरुषोत्तमपटल एकादशः	४३
समयसाधनाग्रनिर्देशपटलो द्वादशः	५१
सर्ववचसमयव्यूहतत्त्वार्थभावनासम्बोधिपटलस्तयोदशः	६०
मन्त्राकर्षणविष्टम्भितराजो नाम समाधिपटलचतुर्दशः	७८
सर्वचित्तसमयसारवचसम्भूतिर्नाम पटलः पञ्चदशः	८४
सर्वसिद्धिमण्डलवचाभिसम्बोधिर्नाम पटलः षोडशः	११३
सर्वतथागतसमयसम्बरवचाधिष्ठानपटलः सप्तदशः	१२७
सर्वगुह्यनिर्देशवचज्ञानाधिष्ठानं नाम पटलोऽष्टादशः	१४६
Index of words	१७३
Index of verses	१८२

CONTENTS

1	THE HISTORY OF THE
2	3
4	5
6	7
8	9
10	11
12	13
14	15
16	17
18	19
20	21
22	23
24	25
26	27
28	29
30	31
32	33
34	35
36	37
38	39
40	41
42	43
44	45
46	47
48	49
50	51
52	53
54	55
56	57
58	59
60	61
62	63
64	65
66	67
68	69
70	71
72	73
74	75
76	77
78	79
80	81
82	83
84	85
86	87
88	89
90	91
92	93
94	95
96	97
98	99
100	101

श्रीगुह्यसमाजतन्त्रम् ।

ओं नमः श्रीवज्रसत्त्वाय ।

प्रथमः पटलः ।

एवं मया श्रुतम् । एकस्मिन् समये भगवान् सर्व-
तथागतकायवाक्चित्त^१हृदयवज्रयोषिङ्गेषु^२ विजहार ।
अनभिलाष्यानभिलाष्यैः सर्वबुद्धक्षेत्रसुमेरुपरमाणुरजःसमै-
र्बोधिसत्त्वैर्महासत्त्वैः । तद्यथा । समयवज्रेण च नाम
बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । कायवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन
महासत्त्वेन । वाग्वज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
चित्तवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । समाधिवज्रेण
च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । जपवज्रेण च नाम बोधि-
सत्त्वेन महासत्त्वेन । पृथिवीवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन
महासत्त्वेन । अब्^३वज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
तेजोवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । वायुवज्रेण च
नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन^४ । आकाशवज्रेण च नाम बोधि-
सत्त्वेन महासत्त्वेन । रूपवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
शब्दवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । गन्धवज्रेण च

1. B adds ° गुह्य ° । 2. The explanation of this quaint beginning
is given by Indrabhūti in his *Jñānasiddhi* (G. O. S.) p. 58 thus :—
हृदयं ज्ञानं तदेव वज्रयोषित् अभेद्यप्रज्ञास्वभावत्वात्, तदेव भगं सर्वक्षेत्रभजनात् ।

3. B आप् ° । 4. B omits.

नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । रसवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन
महासत्त्वेन । स्पर्श^१वज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
धर्मधातुवज्रेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।

एवंप्रमुखैरनभिलाषानभिलाष्यै^२र्बुद्धक्षेत्रसुमेरुपरमाणुरजः-
समैर्बोधिसत्त्वैर्महासत्त्वैराकाशधातुसमाध्यातै^३श्च ^४तथागतैः ।
तद्यथा । अक्षोभ्यवज्रेण च नाम^५ तथागतेन । वैरोचन-
वज्रेण च नाम^५ तथागतेन । रत्नकेतुवज्रेण च नाम^५
तथागतेन । अमित^६वज्रेण च नाम^५ तथागतेन । अमोघ-
वज्रेण च नाम^५ तथागतेन ।

एवंप्रमुखैः सर्वाकाशधातुसमाध्या^७तैश्च तथागतैः ।
तद्यथा । अपि नाम तिलबिम्बमिव परिपूर्णः सर्वाकाशधातुः
सर्वतथागतैः संदृश्यते स्म ।

अथ भगवान् महावैरोचन^८स्तथागतः सर्वतथागत-
महारागवज्रं^९ नाम समाधिं समापन्नः^{१०} तं सर्वतथागतव्यूहं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेषु^{११} प्रवेश^{१२}यामास । अथ ते सर्व-
तथागता भगवतः^{१३} सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्राधिपतेः
परितोषणार्थं स्वविम्बानि^{१४} स्त्रीविम्बान्यभि^{१५}निर्माय भगवतो
वैरोचनस्य कायादभि^{१६}निष्क्रान्ता अभूवन् । तत्र केचित् बुद्ध-
लोचनाकारेण केचित् मामक्याकारेण केचित् पाण्डुरवा-
सिन्याकारेण केचित् समयताराकारेण संस्थिता अभूवन् ।

1. AC प्रष्टव्य ° । 2. BC add ° सर्व ° । 3. BC ° स्यातै ° ।
4. A adds सर्व ° । 5. A omits. 6. A ° ताम ° । 7. BC ° स्या ° ।
8. BC ° वज्र ° । 9. BC ° नय ° । 10. A ° द्यते । 11. A omits ° षु ।
12. A प्रणिधिस ° । 13. A ° न्तः । 14. A ° पते पवित्रो वशार्थं स्वचितानि ।
15. A ° न्यन । 16. BC हृदये ।

तत्र केचित् रूपस्वभावाकारेण केचित् शब्दस्वभावाकारेण
केचित् गन्धस्वभावाकारेण केचित् स्पर्शस्वभावाकारेण
संस्थिता अभूवन् ।

अथ खलु अक्षोभ्य^१स्तथागतः सर्वतथागतकायवाक्चित्त-
हृदय^२वज्रयोषिङ्गेषु चतुरस्रं^३ विरजस्कं महासमयमण्डलमधि-
ष्ठापयामास ।

स्वच्छं च तत्स्वभावं च ना^४नारूपं समन्ततः ।

बुद्धमग्नि^५समाकीर्णं स्फुलिङ्गगहनज्वलम्^६ ।

स्वच्छादिमण्डलैर्युक्तं सर्वतथागतं पुरम् ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्राधिपतिः
सर्वतथागतमण्डलमध्ये प्रतिष्ठापयामास : अथ खलु अक्षोभ्य^७-
स्तथागतः रत्नकेतुस्तथागतः अमितायु^८स्तथागतः अमोघसिद्धि-
स्तथागतः वैरोचनस्तथागतः बोधिचित्तवज्रस्य तथागतस्य हृदये
विजहार ।

अथ भगवान् बोधिचित्तवज्रस्तथागतः सर्वतथागताभि-
भवनवज्रं^९ नाम समाधिं समापन्नः । समनन्तरसमापन्नस्य च
सर्वतथागताधिपतेः अथायं सर्वाकाशधातुः सर्वतथागत-
वज्रमयः संस्थितोऽभूत् । अथ यावन्तः सर्वाकाशधातु-
संस्थिताः सर्वसत्त्वाः सर्वे च^{१०} तेन^{१०} वज्रसत्त्वाधिष्ठानेन सर्व-
तथागतमुखसौमनस्यलाभिनोऽभूवन् ।

अथ भगवान् बोधिचित्तवज्रस्तथागतः सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्तवज्रसमयोद्भववज्रं^{११} नाम समाधिं समापद्येमां

1. BC ° वज्र ° । 2. A omits ° हृदय ° । 3. A omits. 4. A
° वज्रा ° । 5. BC ° मेघ ° । 6. BC ° नाकुल ° । 7. BC add ° वज्र ° ।
8. A ° भ ° । 9. A omits. 10. A ते । 11. A ° इवम् ।

महाविद्यापुरुषमूर्तिं सर्वतथागतसत्त्वाधिष्ठानमधिष्ठापयामास । समनन्तराधिष्ठितमात्रे स एव भगवान् बोधिचित्तवज्रस्तथागतस्त्रिमुखाकारेण सर्वतथागतैः सन्दृश्यते स्म ।

अथ अक्षोभ्यप्रमुखाः सर्वतथागता भगवतो बोधिचित्तवज्रस्य^१ हृदयादभिनिष्क्रम्य इदमुदान^२मुदानयामासुः—

अहो हि सर्वबुद्धानां बोधिचित्तप्रवर्त्तनम् ।

सर्वतथागतं गुह्यं अप्रतर्क्यमनाविलम् ॥ इति ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः^३ समाजमागम्य भगवन्तं बोधिचित्तवज्रं सर्वतथागतपूजास्फुरण^४समयतत्त्वरत्नमेघैः^५ सम्पूज्य प्रणिपत्यैवमाहुः—

भाषस्व भगवन् तत्त्वं^६ वज्रसारसमुच्चयम् ।

सर्वतथागतं गुह्यं समाजं गुह्यसम्भवम् ॥ इति ॥

अथ^७ भगवान्^७ बोधिचित्तवज्रस्तथागतस्तान् सर्वतथागतान् एवमाह । साधु साधु भगवन्तः सर्वतथागताः^७ । ^८किन्तु सर्वतथागतानामपि संशयकरोऽयं कुतोऽन्येषां बोधिसत्त्वानामिति ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः आश्चर्यप्राप्ताः अद्भुतप्राप्ताः । सर्वतथागतसंशय^९च्छेत्तारं भगवन्तं सर्वतथागतस्वामिनं पप्रच्छुः । यद्भगवानेवंगुणविशिष्टेऽपि सर्वतथागतपर्वदि^{१०} सर्वतथागत^{११}कायवाक्चित्त^{१२}गुह्यं निर्देष्टुं नोत्सहते तद्भग^{१३}वन् सर्वतथागताधिष्ठानं कृत्वा सर्वतथागतवज्रसमय-

1. AB वैरोचनस्य । 2. A omits ° मुदान ° । 3. A पूत ° । 4. A ° स्थलेन । 5. A ° मयैः । 6. A त्व ° । 7. A omits. 8. A adds साधु साधु वज्रपाणि, साधु साधु गुणाकर सर्वतथागतान् । 9. A ° समय ° । 10. B omits, 11. A ° ताभिषेक ° । 12. B adds. ° वज्र ° । 13. A ततो ।

सम्भवपदैः सर्वतथागतानां सुखसौमनस्यानुभा^१वनार्थं यावत्-
सर्वतथागतज्ञानाभिज्ञावाप्तिफलहेतोः^२ संप्रकाशयत्विति ।

अथ भगवान् सर्वतथागत^३कायवाक्चित्तवज्र^४स्तथागतः
सर्वतथागताध्येषणां विदित्वा ज्ञानप्रदीपवज्रं नाम समाधिं
समापद्येदं द्वेषकुलपरमसारहृदयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ॥ वज्रधृक् ॥ अथास्मिन् भाषितमात्रे^५
स एव^६ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः अक्षो-
भ्यमृहामुद्रासंयोगपरमपदैः कृष्णसितरक्ताकारेण सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तवज्रस्य सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रे^७ निषीद-
यामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतसमयसम्भववज्रं नाम समाधिं
समापद्येदं मोहकुलपरम^८सारहृदयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ॥ जिनजिक् ॥ अथास्मिन् भाषितमात्रे स
एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषो वैरोचन-
मृहामुद्रासंयोगपरमपदैः^९ सितकृष्णरक्ताकारेण सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तवज्रस्य^{१०} पुरतो निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतरत्नसम्भववज्रश्रियं नाम
समाधिं समापद्येदं चिन्तामणिकुल^{११}परमसारहृदयं स्वकाय-
वाक्चित्तवज्रेभ्यो^{१२} निश्चारयामास ॥ रत्नधृक् ॥ अथास्मिन्
भाषितमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्या-

1. A ° भ ° । 2. A दाताः । 3. A adds. ° गुह्य ° । 4. AB
omits ° वज्र ° । 5. B ° ज्ञेय । 6. A समय । 7. A ° ज्ञेभ्यो ।
8. B omits ° परम ° । 9. BC ° पदेन । 10. B ° ज्ञेभ्यो ।
There is a break in Ms C up to ॥ रत्नधृक् ॥ 11. A adds ° मन्त्र ° ।
12. A omits ° वज्रेभ्यो.....वाक्चित्त ° ।

पुरुषो रत्नकेतुमहामुद्रासंयोगपरमपदैः पीतसितकृष्णाकारेण सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्य दक्षिणे निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतमहाराग^१संभववज्रं नाम समाधिं समापद्येदं वज्ररागकुल^२परमसारहृदयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ आरोलिक् ॥ अथास्मिन् भाषितमात्रे स^३ एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्या-पुरुषो लोकेश्वरमहाविद्याधिपतिमहामुद्रासंयोगपरमपदै^४ रत्न-सितकृष्णाकारेण सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्य पृष्ठतो निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतामोघसमयसम्भववज्रं नाम समाधिं समापद्येदं समयाकर्षणकुल^५परमसारहृदयं स्वकाय-वाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ प्रज्ञाधृक् ॥ अथास्मिन् भाषितमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्या-पुरुषोऽमोघवज्रमहा^७मुद्रासंयोगपरमपदैः^८ हरितसितकृष्णा-कारेण सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्य उत्तरे निषीदयामास ।

द्वेषमोहस्तथा रागश्चिन्तामणिसमयस्तथा ।

कुला ह्येते तु वै पञ्च काममोक्षप्रसाधकाः^९ ॥ इति ॥

अथ भगवान् सर्वतथागत^{१०}वज्र^{११}धरानुराग^{१२}णसमयं^{१३} नाम समाधिं समापदेयमां सर्ववज्रधरायमहिषी^{१४}स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ द्वेषरति ॥ अथास्यां विनिःसृत-

1. A adds ° समय ° । 2. A adds ° मन्त्र ° । 3. ° च ए ° । 4. B ° देन । 5. A adds ° मन्त्र ° । 6. A ° वाक्काय ° । 7. A omits ° महा ° । 8. BC ° देन । 9. A ° प्रेषकाः । 10. B omits. 11. A ° वज्रान्ध ° । 12. B ° ने ° । 13. A adds सम्भववज्र ° only । 14. A ° महिषि °, B महर्षि ।

मात्रायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्या¹-
पुरुषः स्वीरूपधरो भूत्वा [सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रे]²
निषीदयामास ।

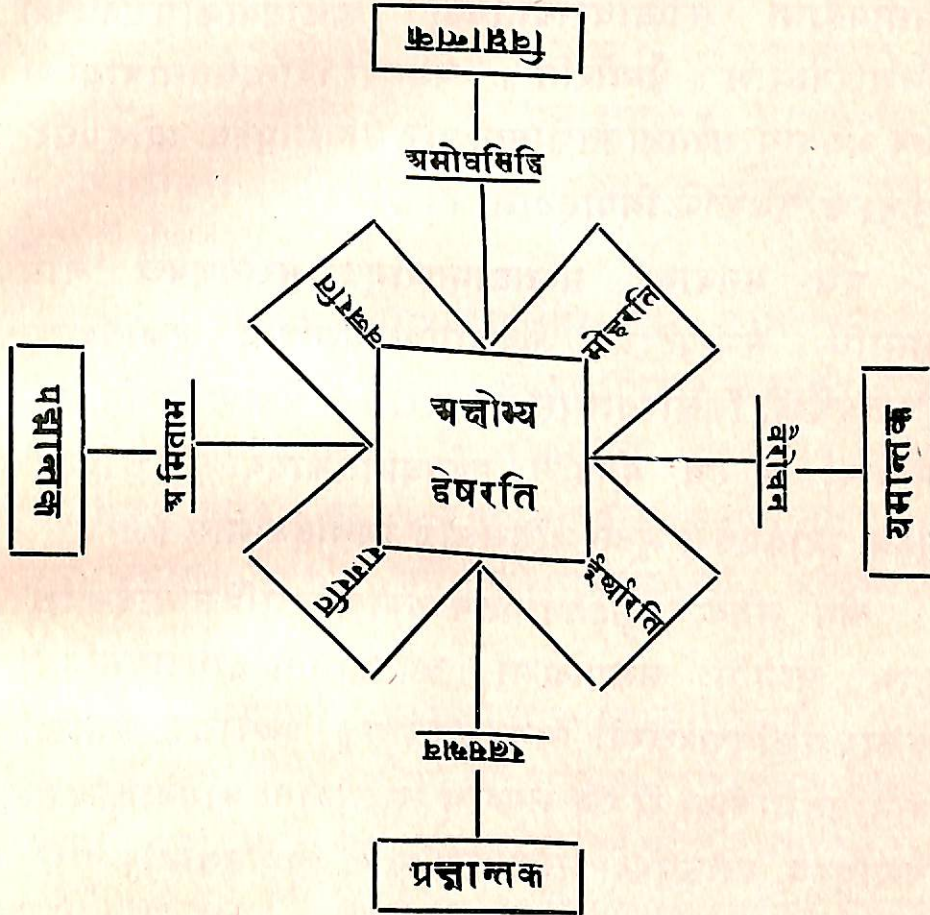

FIG. 1.

अथ भगवान् सर्वतथागतानुरागणवज्रं नाम समाधिं
समापदेशमां सर्वतथागताग्रमहिषीं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ॥ मोहरति ॥ अथास्यां विनिःसृतमात्रायां स

1. B omits °विद्या°. 2. A दक्षिणकोणे, BC पूर्वकोणे, both of which seem to be incorrect. द्वेषरति being the consort of Akṣobhya must be in the middle of the Cakra or the magic circle.

एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः स्त्रीरूपधरो भूत्वा पूर्व^१कोणे निषीदयामास ।

[अथ भगवान् सर्वतथागतरत्नधरानुरागणवज्रं नाम समाधिं समापदोमां सर्व^२धराग्रमहिषीं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ ईर्ष्यारति ॥ अथास्यां विनिःसृतमात्रायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः स्त्रीरूपधरो भूत्वा दक्षिणकोणे निषीदयामास]^३

अथ भगवान् सर्वतथागतरागधरानुरागणवज्रं नाम समाधिं समापदोमां सर्व^३रागधराग्रमहिषीं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ रागरति ॥ अथास्यां विनिःसृतमात्रायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः स्त्रीरूपधरो भूत्वा पश्चिमकोणे निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविसम्बादनवज्रं नाम समाधिं समापदोमां सर्वतथागतप्रज्ञाधराग्रमहिषीं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ वज्ररति ॥ अथास्यां विनिःसृतमात्रायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः स्त्रीरूपधरो भूत्वा उत्तरकोणे निषीदयामास ।^४

अथ भगवान् महावैरोचनवज्रं नाम समाधिं समापदोदं सर्वतथागतमण्डलाधिष्ठानं नाम^५ महाक्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ यमान्तकृत् ॥ अथास्मिन् विनिःसृत-

1. BC 51 दक्षिण ° । 2. The diagram (fig 1.) will show clearly, that a long portion (of which a conjectural restoration is given here) must have been omitted by the copyists. 3. A adds ° तथागत ° ।

4. AC add सर्वतथागताग्रमहिषीसम्पत् । 5. B omits.

मात्रे स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः
सर्वतथागतसन्तासनाकारेण पूर्वद्वारे निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागताभिसम्बोधि¹वज्रं नाम समाधिं
समापद्येमं सर्वतथागतमण्डलाधिष्ठानं नाम² महाक्रोधं³
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ प्रज्ञान्तकृत् ॥
अथास्मिन् विनिःसृतमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तविद्यापुरुषो वज्रसमयसन्तासनाकारेण दक्षिण-
द्वारे निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतधर्मवशङ्कुरि⁴ नाम समाधिं
समापद्येमं सर्वतथागतरागधर⁵मण्डलाधिष्ठानं नाम महाक्रोधं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ पद्मान्तकृत् ॥
अथास्मिन् विनिःसृतमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागत⁶काय-
वाक्चित्तविद्यापुरुषः सर्वतथागतवागाकारेण पश्चिमद्वारे
निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रं नाम
समाधिं समापद्येमं सर्वतथागतकायवाक्चित्तमण्डलाधिष्ठानं
नाम महाक्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास
॥ विघ्नान्तकृत् ॥ अथास्मिन् विनिःसृतमात्रे स एव भगवान्
सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्यापुरुषः सर्वतथागतकायवाक्-
चित्ता⁷कारेण उत्तरद्वारे निषीदयामास ।

सर्वतथागतकायवाक्चित्तसम्भाषणमण्डलसमयसत्ताः ।

1. A adds ° नय ° । 2. B omits. 3. A adds वज्रं । 4. AB
° रत्नाकरं । 5. A ° र्म ° । 6. B omits. 7. B ° तवज्जा ° ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजे महागुह्यतन्त्रराजे^१ सर्वतथागतसमाधिमण्डलाधिष्ठान-
पटलः प्रथमोऽध्यायः ।

1. From the colophons of the Chapters V and VI where the epithets महागुह्यतन्त्रराजे and °रहस्यातिरहस्ये occurs, this seems to be the full and the correct title of the book. Uniformity in this respect has been secured in all places and different or incomplete readings are not noted.

द्वितीयः पटलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः¹ भगवतः सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्ताधिपतेः पूजां कृत्वा प्रणिपत्यैव²माहुः—

भाषस्व भगवन् सारं कायवाक्चित्तमुत्तमम् ।

सर्वतथागतं गुह्यं बोधिचित्तमनुत्तरम् ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्तथागतः
सर्वतथागतानामध्येषणां विदित्वा सर्वबोधिसत्त्वानां चेतसैव
चित्तपरिवितर्क³माज्ञाय बोधिसत्त्वानेवं आह । उत्पादयन्तु⁴
भवन्तः⁵ चित्तं कायाकारेण कायं चित्ताकारेण चित्तं वाक्-
प्रव्याहारेणेति ।

अथ ते महाबोधिसत्त्वाः सर्वतथागतकायवाक्चित्ताकाशा-
कारेण संयोज्य द्वादमुदान⁶मुदानयामासुः—

अहो हि समन्तभद्रस्य कायवाक्चित्तवज्रिणः ।

अनुत्पादप्रयोगेण उत्पादोयं प्रगी⁷यते ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्तथागतः सर्व-
तथागताभिसम्बोधिनय⁸वज्रं नाम समाधिं समापदेशं
बोधिचित्तमुदाजहार ।—

अभावे⁹ भावनाभावो¹⁰ भावना नैव भावना ।

इति भावो न भावः¹¹ स्याद् भावना नोपलभ्यते ॥

1. B ° त ° । 2. A कृत्यैव ° । 3. A चेतक °, C चेतः परिचितकर्मा ° ।
4. A ° नृ । 5. B भगवन् । 6. A ° नयामास । 7. B ° मी ° । 8. A
omits ° नय ° । 9. A ° वि । 10. A omits. 11. A ° वाः ।

इत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्तथागतः ।

अथ भगवान् वैरोचनवज्रस्तथागतः सर्वतथागताभिसमय-
वज्रं नाम समाधिं समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार । सर्व-
भावविगतं स्कन्धधात्वायतनग्राह्याहकवर्जितं धर्मनैरात्मा-
सम्भूतया स्वचित्तमाद्यनुत्पन्नं शून्यताभावम् । इत्याह
भगवान् वैरोचनवज्रस्तथागतः ।

अथ भगवानक्षोभ्यवज्रस्तथागतः^३ सर्वतथागताक्षयवज्रं नाम
समाधिं समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार—

अनुत्पन्ना इमे भावा न धर्मा न च^४ धर्मता ।

आकाशमिव नैरात्मामिदं बोधिनयं दृढम् ॥

इत्याह भगवानक्षोभ्यवज्रस्तथागतः ।

अथ भगवान् रत्नकेतुवज्रस्तथागतः सर्वतथागतनैरात्मा-
वज्रं नाम समाधिं समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार—

अभावाः सर्वधर्मास्ते^५ धर्मलक्षणवर्जिताः ।

धर्मनैरात्मसम्भूता इदं बोधिनयं दृढम् ॥

इत्याह भगवान् रत्नकेतुवज्रस्तथागतः ।

अथ भगवानमितायुर्वज्रस्तथागतः सर्वतथागतज्ञानार्चिः-
प्रदीपवज्रं नाम समाधिं^६ समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार—

अनुत्पन्नेषु धर्मेषु न भावो न च भावना ।

आकाशपदयोगेन इति भावः प्रगीयते ॥

इत्याह भगवानमितायुर्वज्रस्तथागतः ।

1. B ° मय ° । 2. B ° सु ° । 3. A omits this portion. 4. B
धर्माधर्मान् । 5. A ° मेभ्यो । 6. A ° भव ° । 7. B omits. 8. A
breaks here and resumes after the śloka which follows.

अथ भगवानमोघसिद्धिवज्रस्तथागतः सर्वतथागतभिम्बन-
वज्रं नाम समाधिं समापद्येदं बोधिचित्तमुदाजहार—

प्रकृतिप्रभास्वरा धर्माः^१ सुवि^२शुद्धा नभःसमाः ।

न बोधिर्नाभि^३समयमिदं बोधिनयं दृढम् ॥

इत्याह भगवानमोघसिद्धिवज्रस्तथागतः ।

अथ खलु मैत्रेयप्रमुखा महाबोधिसत्ताः सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्तगुह्यधर्मतत्ताक्षरं^४ श्रुत्वा आश्चर्यप्राप्ताः अद्भुतप्राप्ता
ब्रह्ममुदानमुदान^५यामासुः ।

अहो बुद्ध अहो धर्म अहो सङ्ख्य^६ देशना ।

शुद्धतत्तार्थं शुद्ध्यर्थ^७ बोधिचित्त नमोऽस्तु ते ॥

धर्मनैरात्मासम्भूत बुद्भवोधिप्रपूर्वक ।

निर्विकल्प निरालम्ब बोधिचित्त नमोऽस्तु ते ॥

समन्तभद्र सत्तार्थ^८ बोधिचित्तप्रवर्तक ।

बोधिचर्य महावज्र बोधिचित्त नमोऽस्तु ते ॥

चित्तं ताथागतं शुद्धं कायवाक्चित्तवज्रधृक्^{१०} ।

बुद्भवोधिप्रदाता^{११} च बोधिचित्त नमोऽस्तु ते ॥

इति सर्वतथागतकायवाक्चित्त^{१२}रहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाज्ञे महागुह्यतन्त्रराज्ञे बोधिचित्तपटलो द्वितीयोऽध्यायः ।

1. A ° न । 2. A आदि ° । 3. C सत्ताभि ° । 4. ° B सत्ताक्षरं,
A तत्त्वसन्धिः । 5. A omits ° मुदान ° । 6. B धर्म ° । 7. A omits
° शुद्ध्यर्थ । 8. B ° पा ° । 9. AC सर्वार्थ । 10. B ° वज्रिणः । 11. A
प्रणेता, B प्रणीता । 12. A adds ° शुद्ध ° ।

तृतीयः पटलः ।

अथ भगवान् ¹कायवाक्चित्तवज्रस्तथागतः सर्वतथागत-
स्फरणमेघ²व्यूहं नाम समाधिं समापद्येदं वज्रव्यूहं नाम
समाधि³पटलमुदाजहार ॥ ओं शून्यताज्ञानवज्रस्वभावा-
त्मकोऽहम् ॥

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद् बुद्धमण्डलम् ।
रश्मिमेघमहाव्यूहं बुद्धज्वालासमप्रभम् ॥
पञ्चरश्मिसमाकीर्णं समन्तात् परिमण्डलम् ।
पञ्चकामगुणाकीर्णं पञ्चोपहारमण्डितम् ॥
भावयित्वा समासेन विम्ब⁴मध्ये विभावयेत् ॥
वैरोचनमहामुद्रां कायवाक्चित्तलक्षिताम् ।
कायवाक्चित्तवज्रस्य मुद्रां वाऽथ⁵विभावयेत् ॥
अक्षोभ्यप्रवरां मुद्रां सम्भारद्वययोगतः ।
रत्नकेतुमहामुद्राममितायुःप्रभाकरौ⁶म् ॥
अमोघसिद्धिमहामुद्रां भावयेद् बुद्धमण्डले ।
वृन्दनीलप्रभाकारं कायवाक्चित्तवज्रिणम् ॥
वज्रहस्तं महाज्वालं विकटोत्कटभीषणम् ।
स्फटिकेन्दुप्रभाकारं जटामुकुटमण्डितम् ॥
चक्रहस्तं महाज्वालं नानालङ्कारभूषितम् ।
जाम्बूनदप्रभाकारं बुद्धमेघसमा⁷कुलम् ॥

1. AB add सर्वतथागतगुह्य ° । 2. A ° वज्र ° । 3. A संश । 4. ° ख ° ।
5. A चार्थ ° । 6. A ° ली ° । 7. B ° कुला ° ।

नवशूलं^१ महावज्रं पाणौ तस्य विभावयेत् ।
 मरकतप्रभाकारं वज्रज्वालाविभूषितम् ॥
 रत्नहस्तं^२ विभावित्वा ज्वालामेघं समन्ततः ।
 पद्मरागप्रभाकारं जटामुकुटमण्डितम्^३ ॥
 पद्महस्तं महाज्वालं भावयेद् रागवज्जिणम् ।
 पद्मरश्मिप्रभाकारं बिम्बममोघवज्जिणम् ॥
 खड्गहस्तधरं सौम्यं भावयेद् बुद्धमण्डलम्^४ ।

अथ भगवान् कायवाक्चित्तवज्रस्तथागतः धर्मधातुस्वभाव-
 वज्रं नाम समाधिं समापद्येदं कायवाक्चित्ताधिष्ठानमन्त्रमुदा-
 जहार ॥ ओं धर्मधातुवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ॥

पञ्चवर्णं महारत्नं सर्षपस्थलमात्रकम् ।
 नासिकाग्रे प्रयत्नेन^५ भावयेद्योगतः सदा ॥
 स्थिरं तु स्फारयेत् रत्नमस्थिरं नैव स्फारयेत् ।
 स्फारयेत् प्रवरैर्मैघैर्वज्रं^६ ज्वालासमप्रभैः ॥
 चक्रवज्रमहामेघैः^७ पद्मकोशं^८ वरायुधैः^९ ।
 बोधिसत्त्वमहामेघैः स्फारयेत् स्फरणात्मकः ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं वज्रमण्डलमालिखेत् ।
 स्वच्छमण्डलमध्यस्थं भावयेत् चक्रमण्डलम् ॥
 पद्ममण्डलसङ्काशं भावयेत्पद्म^{१०}भावनैः ।
 रत्नमण्डलसङ्काशं भावयेत् रत्नतत्परः ॥

1. A ° त्तं । 2. A महारत्नं, C हस्ते रत्नं । 3. A दीपरागधरप्रभम् ।
 4. A ° ले । 5. B ° कायप्रयत्नेन । 6. B ° बृद्ध ° । 7. A ° रत्नैः ।
 8. A ° राग ° । 9. A ° बुधैः । 10. A ° ज्ञप ° ।

योगमण्डलसम्भूतं लिखिदाकाशसन्निधौ ।

एते वै प्रवरा बुद्धाः कायवाक्चित्तभावनैः^१ ॥

मण्डलवज्रसम्भूताः सर्वज्ञाकारलाभिनः ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजे महागुह्यतन्त्रराजे ^२वज्रव्यूहो नाम समाधिपटल-
स्तृतीयः ।

1. A ° साधनैः । 2. A adds स्फुरणावशात् ° before this.

चतुर्थः पटलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजमागम्य भगवन्तं
सर्वतथागतगुह्य¹कायवाक्चित्तवज्राधिपतिं अनेन स्तोत्रराजे-
नाध्येषितवन्तः ।

सर्वता²थागतं शान्तं सर्वताथागतालयम् ।
सर्वधर्माग्रनैरात्त्यं देश मण्डलमुत्तमम् ॥
सर्वलक्षणसम्पूर्णं सर्वलक्षणवर्जितम् ।
समन्तभद्रकायाग्रं भाष मण्डलमुत्तमम् ॥
शान्तधर्माग्र³सम्भूतं ज्ञानचर्याविशोधकम् ।
समन्तभद्रवाचाग्रं भाष मण्डलमुत्तमम् ॥
सर्वसत्त्वमहाचित्तं शुद्धं प्रकृतिनिर्मलम् ।
समन्तभद्रचित्ताग्रं घोष मण्डलमुत्तमम्⁴ ॥
अथ वज्रधरः शास्ता त्रिलोकस्तु त्रिधातुकः⁵ ।
त्रिलोकवरवज्राग्रस्त्रिलोकाग्रानुशासकः ॥
भाषते मण्डलं रम्यं सर्वताथागतालयम् ।
सर्वताथागतं चित्तं मण्डलं मण्डलाकृतिम् ॥
अथातः सम्प्रवक्ष्यामि चित्तमण्डलमुत्तमम् ।
चित्तवज्रप्रतीकाशं कायवाक्चित्तमण्डलम् ॥
नवेन सुविशुद्धेन⁶ सु⁷प्रमाणेन चारुणा⁸ ।
सूत्रेण सूत्रयेत् प्राज्ञः कायवाक्चित्तभावनैः ॥

1. BC ° ताधिपतिं । 2. A ° त ° । 3. A ° ह्र ° । 4. A ° सारथि ।
5. A मूर्तिधातुक । 6. A शुचिपक्षेण, C सुवियुक्तेन । 7. A omits सु °
8. A चाणुना ।

द्वादशहस्तं प्रकुर्वीत चित्तमण्डलमुत्तमम् ।
 चतुरस्रं चतुर्द्वारं चतुष्कोणं प्रकल्पयेत् ॥
 तस्याभ्यन्तरतश्चक्रमालिखेत्परिमण्डलम् ।
 मुद्रान्यासं^१ ततः कुर्यात् विधिदृष्टेन कर्मणा ॥
 तस्य मध्ये लिखेत् वज्रमिन्द्रनीलसमप्रभम् ।
 पञ्चशूलं महाज्वालं भयस्यापि भयङ्करम् ॥
 पूर्वेण तु महाचक्रं वज्रज्वालाविभूषितम् ।
 दक्षिणेन महारत्नं स्फुलिङ्गगहनाकुलम्^२ ॥
 पश्चिमेन महापद्मं पद्मरागसमप्रभम् ।
 उत्तरेण महाखड्गं रश्मिज्वालाकुलोज्ज्वलम्^३ ॥
 पूर्वकोणे लिखेन्नेत्रं मेघमध्य^४समप्रभम् ।
 दक्षिणेन ततो वज्रं मामकोकुलसम्भवम् ॥
 पश्चिमेन लिखेत्पद्मं सकन्दं विकचाननम्^५ ।
 उत्तरेणोत्पलं कुर्यान्नीलाभ्रमिव शोभनम् ॥
 आलिखेत् पूर्वद्वारे तु मुद्गरं ज्वालसुप्रभम् ।
 दक्षिणेनालिखेद्दण्डं वज्रज्वाला^६दिसुप्रभम् ॥
 पश्चिमेनालिखेत्पद्मं खड्गज्वालाप्रभाकरम् ।
 उत्तरेण लिखेद्वज्रं वज्रकुण्डलिवज्रिणम् ॥
 परिस्फुटं तु विज्ञाय^७ मण्डलं चित्तमुत्तमम् ।
 पूजां कुर्वीत यत्नेन कायवाक्चित्तपूजनैः ॥

1. A ° योगं ° । 2. A ° नादकेवलम् । 3. A ° कुलं लिखेत्,
 B ° कुलाकुलम् । 4. B ° नेत्रं मेघमध्य ° । 5. A ° नलम् । 6. A
 ° द्वारा ° । 7. A ° टाख्यो विज्ञानं ।

षोडशाब्दिकां संप्राप्य योषितं कान्ति^१मुप्रभाम् ।
 गन्धपुष्पाकुलां^२ कृत्वा तस्य मध्ये तु कामयेत् ॥
 अधिवेष्टा च तां प्रज्ञां^३ मामकीं गुणमेखलाम् ।
 सृजेद्बुद्धपदं सौम्यमाकाशधात्व^४लङ्कृतम् ॥
 विगमुचशुक्ररक्तादीन् देवतानां निवेदयेत् ।
 एवं तुष्यन्ति सम्बुद्धाः बोधिसत्त्वा महाशयाः ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे गुह्यकायवाक्चित्तमण्डलपटलश्चतु-
 र्थोऽध्यायः ।

1. BC कर्त्ति ° । 2. A ° पुष्पकुचली । 3. A समधिष्य च तां प्राज्ञः,
 B अधिवेष्टेच्च । 4. B ° वद ° ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्—

चित्तवज्रधरो राजा सर्वाग्रो भुवनेश्वरः ।
 धर्मचर्यायाधर्मार्थि^१ भाषते चर्यलक्षणम् ॥
 निर्विकल्पार्थसम्भूतां रागद्वेषम^२हाकुलाम् ।
 साधयेत्^३ प्रवरां सिद्धिमग्रयाने^४ह्यनुत्तरे^५ ॥
 चण्डालवेषुकाराद्या मारणार्थार्थचिन्तकाः ।
 सिद्धान्ति अग्रयानेऽस्मिन् महायाने ह्यनुत्तरे ॥
 आनन्तर्यप्रभृतयः^६ महापापकृतोऽपि च ।
 सिद्ध्यन्ते बुद्धयानेऽस्मिन् महायानमहोदधौ ॥
 आचार्यनिन्दनपरा नैव सिद्ध्यन्ति साधने ।
 प्राणातिपातिनः सत्त्वा मृषावादरताश्च ये ॥
 ये परद्रव्याभिरता नित्यं कामरताश्च ये ।
 विगमुन्नाहारकृत्या ये^८ भव्यास्ते खलु साधने ॥
 मातृभगिनीपुत्रींश्च कामयेद्यस्तु साधकः ।
 स सिद्धिं विपुलां गच्छेत् महायानाग्रधर्मताम^९ ॥
 मातरं बुद्धस्य विभोः कामयन्न च लिप्यते ।
 सिद्ध्यते तस्य बुद्धत्वं निर्विकल्पस्य धीमतः ॥

1. A ° धी । 2. AB ° मोहा ° । 3. AC ° यन्ति । 4. C ° घोर ° ।
 5. B ° त्तमम् । 6. A ° भूतस्य, B adds सत्त्वा । 7. A substitutes तेऽपि
 सर्वतः सिद्ध्यन्ति महायानाग्रसाधने for this line. 8. A ° कृत्यार्थी, C
 ° कृत्यार्थी । 9. A ° धर्मेषु ।

अथ खलु सर्वनिवरणविस्कम्भिप्रभृतयो महाबोधिसत्त्वा
आश्चर्यप्राप्ता अद्भुतप्राप्ताः । किमयं भगवान् सर्वतथागतस्वामी
सर्वतथागतपर्वन्मण्डलमध्ये दुर्भाषितवचनोदाहारं^१ भाषते ।
अथ ते^२ सर्वतथागताः सर्वनिवरणविस्कम्भिप्रभृतीनां महा-
बोधि^३सत्त्वानां आश्चर्यवचनमुपश्रुत्येतान् बोधिसत्त्वानेवं आहुः—

अलं^४ कुलपुत्रा मा एवम् बोचत^५ ।

बुयं सा धर्मता श्रुद्धा बुद्धानां सारज्ञानिनाम् ।

सारधर्मार्थसम्भूता एषा^६ बोधिचरि^७पदम् ॥

अथ खल्वनभिलाष्यानभिलाष्य^८बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमा-
बोधिसत्त्वा^९ भीताः सन्तस्ता^{१०} मूर्च्छिता अभूवन् । अथ
भगवन्तः सर्वतथागतास्तान् सर्वबोधिसत्त्वान् मूर्च्छितान्
दृष्ट्वा भगवन्तं सर्वतथागतकायवाक्चित्ताधिपतिमेवमाहुः ।
उत्थापयतु भगवन्नेतान् महाबोधिसत्त्वान् ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्तथागतः
आकाशसमताद्वयवज्रं नाम समाधिं समापन्नः । समनन्तर-
समापन्नस्य च भगवतः सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रा^{११}धिपतेः
प्रभया स्पृष्टमात्रा^{१२} अथ ते बोधिसत्त्वाः स्वेषु स्वेष्वसन-
स्थानेषु^{१३} स्थिता अभूवन् । अथ ते सर्वतथागता आश्चर्यप्राप्ता
अद्भुतप्राप्ताः प्रीत्योद्वेलप्रायाः^{१४} एवं^{१५} धर्मघोषमकार्षुः ।

1. B ° दाहरणं । 2. BC omit. 3. A omits महाबोधि ° । 4. A एवं ।
5. A एवमेतदबोचत । 6. A एव । 7. A ° सत्त्वनवी ° । 8. A ° ध्ये ।
9. A adds महासत्त्वा । 10. A समन्तात् । 11. C omits ° वज्र ° । 12. A
° मात्रया ° । 13. B ° सनेषु । 14. BC ° प्राप्ताः । 15. C adds धर्माणां ।

अहो धर्म अहो धर्म अहो धर्मार्थसम्भव ।
 धर्मशुद्ध्यर्थनैरात्मा वज्रराज^१ नमो नमः ॥
 कायवाक्चित्तसंशुद्ध^२ आकाशसमतालथ ।
 निर्विकार निराभास वज्रकाय नमो नमः ॥
 चित्तं ताद्यागतं श्रेष्ठं त्रैयध्व^३पथवर्त्तिनम् ।
 धातुभूत महाकाश^४ आकाशार्थ नमो नमः ॥
 आकाशकायसम्भूत आकाशवाक्प्रवर्त्तक ।
 आकाशचित्तधर्माग्र चर्यापद नमोऽस्तु ते ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे समन्तचर्याग्रपटलः पञ्चमोऽध्यायः ।

षष्ठः पटलः ।

अथ खलु अक्षोभ्यवज्र¹स्तथागतः सर्वतथागतकायवाक्-
चित्तगुह्यवज्रं नाम समाधिं समापद्येदं चित्ताधिष्ठानमन्त्र-
मुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतचित्तवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ॥

अथ भगवान् वैरोचनवज्रस्तथागतो विरजपदवज्रं नाम
समाधिं समापद्येदं कायाधिष्ठानमन्त्रमुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतकायवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ॥

अथ भगवानमितायुर्वज्रस्तथागतः सर्वतथागतसमता²द्वय-
वज्रं नाम समाधिं समापद्येदं वागधिष्ठानमन्त्रमुजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतवाग्वज्रस्वभावात्मकोऽहम् ॥

त्रिवज्रं ताथागतं शुद्धं³ पदं पदविभावनम् ।

निष्पादयेदेभिः⁴ प्रवरैः मन्त्रलक्षणलक्षितम्⁵ ॥

अथ भगवान् रत्नकेतुवज्रस्तथागतः ज्ञानप्रदीपवज्रं नाम
समाधिं समापद्येदं अनुरागण⁶मन्त्रमुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतानुरा⁷गणवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ॥

अथ भगवानमोघसिद्धिवज्रस्तथागतोऽमोघवज्रं नाम समाधिं
समापद्येदं पूजा⁸मन्त्रमुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतपूजावज्रस्वभावात्मकोऽहम् ॥

1. BC omit ° वज्र ° । 2. C ° गतासमया ° । 3. B ° तगुह्य ° ।
4. A ° भिमन्त्र ° । 5. A ° वर्जितम् । 6. BC omit. 7. C ° गतरा ° ।
8. BC omit.

पञ्चकामगुणैर्बुद्धान्^१ पूजयेद्विधिवत्सदा ।

पञ्चोपहारपूजाभिर्लघु बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥

इत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्राधिपति-
र्वज्रधरः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्राधिपतिर्वज्रधर^३
इदं सर्वतथागतमन्त्ररहस्यमुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्वमावात्मकोऽहम् ॥

मन्त्रनिध्यप्तिर्कायेन वाचा मनसि चोदितः ।

साधयेत् प्रवरां सिद्धिं मनः^४ सन्तोषणप्रियाम् ॥

चित्तनिध्यप्तिर्नैरात्मा वाचा कायविभावनम् ।

निष्पादयन्ति^५ संयोगमाकाशसमतालयम् ॥

कायवाक्चित्तनिध्यप्तेः स्वभावो नोप^६लभ्यते ।

मन्त्रमूर्तिप्रयोगेण^७ बोधिचित्ते च^८ भावना ॥

विचार्येदं समासेन^९ कायवाक्चित्तलक्षणम् ।

भावयेत् विधिसंयोगं समाधिं मन्त्रकल्पितम् ॥

अथ वज्रधरः श्रीमान् सर्वतथागतान्वितः ।

सर्वबुद्धाग्रसर्वज्ञो भाषते भावनोत्तमम् ॥

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेच्चन्द्रमण्डलम् ।

बुद्धबिम्बं विभावित्वा सूक्ष्मयोगं समारभेत् ॥

1. A गुणेनैव । 2. C ° विधिना । 3. A भगवन्त । 4. A सन्तः । 5. A ° येत् चि ° । 6. B नैव । 7. In C last part of the 5th Patala and the first part of the 6th are repeated. 8. A ° सत्त्ववि ° । 9. A दृश्य-मान ° ।

नासाग्रे सर्षपं चिन्तेत्^१ सर्षपे सचराचरम् ।
 भावयेत् ज्ञानदं रम्यं^२ रहस्यं ज्ञानकल्पितम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् सूर्य^३मण्डलम् ।
 बुद्धबिम्बं विभावित्वा पदं तस्योपरि न्यसेत् ॥
 ॥ ॐ ॥

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेच्चक्रमण्डलम् ।
 लोचनाकारसंयोगं वज्रपद्मे^४ विभावयेत् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् रत्नमण्डलम् ।
 आदियोगं प्रयत्नेन तस्योपरि विभावयेत् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् पद्ममण्डलम् ।
 पद्माकारसुसंयोगं^५ भावयेत् रागवज्रिणम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् रश्मिमण्डलम् ।
 सृजे^६बुद्धपदं सौम्यं^७ परिवारं विशेषतः ॥
 नीलोत्पलदलाकारं पञ्चशूलं विशेषतः ।
 यवमात्रं प्रयत्नेन नासिकाग्रे विचिन्तयेत् ॥
 चणकास्थिप्रमाणं तु अष्टपदं सकेशरम् ।
 नासिकाग्र इदं स्पष्टं^८ भावयेत् बोधितत्परः ॥
 चक्रादीनां विशेषेण भावनां तत्र^९ कल्पयेत् ।
 सिद्धोद्भो^{१०}धिपदं रम्यं मन्त्र^{११}सिद्धिगुणालयम् ॥
 सृजेत्तत्र समासेन बुद्धबोधिप्रतिष्ठितम् ।
 निश्चारयेद्धर्मपदं कायवाक्चित्तलक्षितम् ॥

1. C सञ्चयन् चित्तं । 2. A omits. 3. B ° रह ° । 4. C वज्रं पद्मं ।
 5. A पद्मरागप्रभाकारं । 6. A स्फुर ° । 7. A रम्यं । 8. A शस्तं, B शस्तं ।
 9. A तत् प्र ° । 10. AC सिद्धते बो ° । 11. AB सर्व ° ।

अथ वज्रधरः श्रीमान् सर्वतत्त्वार्थदेशकः ।
 सर्वचर्याग्रसम्भूतो^१ भाषते गुह्यमुत्तमम् ॥
 षणमासान् भावयेत् प्राज्ञो रूपशब्दरसान्वितः ।
 गुह्यतत्त्वमहापूजां संपूज्य च विभावयेत् ॥
 विगमूत्राहारकृत्यार्थं कुर्यात् सिद्धिफलार्थिनः ।
 सिद्धातेऽनुत्तरं तत्त्वं बोधिचित्तमनाविलम् ॥
 मांसाहारादिकृत्यार्थं^२ महामांसं प्रकल्पयेत् ।
 सिद्धाते कायवाक्चित्तरहस्यं सर्वसिद्धिषु ॥
 हस्तिमांसं हयमांसं श्वानमांसं तथोत्तमम् ।
 भक्षेदाहारकृत्यार्थं न चान्यत्तु^३ विभजयेत् ॥
 प्रियो भवति बुद्धानां बोधिसत्त्वश्च धीमताम् ।
 अनेन खलु योगेन लघु बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥
 कामधात्वोश्वरो^४ लोके स भवेत् परकर्मकृत् ।
 तेजस्वी बलवान् श्रेष्ठः कान्तिमान् प्रियदर्शनः ॥
 सम्मानयेदिमं लोके^५ दर्शनेनैव चोदितः ।
 इदं तत् सर्वबुद्धानां रहस्यं बोधिमुत्तमम् ।
 मन्त्रगुह्यमिदं तत्त्वं^६ कायवाक्चित्तलक्षितम् ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे कायवाक्चित्ताधिष्ठानपटलः
 षष्ठोऽध्यायः ।

1. AC संतुष्टो । 2. B ° हारकृत्यार्थेन, A ° हारं च कृत्यार्थं । 3. B
 चाक्षं तु । 4. A ° तुषले । 5. B दर्शनं मानयेन्नोके । 6. B गुह्यं ।

सप्तमः पटलः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्ताधि¹पतिर्महा-
समुच्चयमन्त्रचर्याग्रसंबोधिपटलमुदाजहार ।

सर्वकामोपभोगैश्च² सेव्यमानैर्यथेच्छतः ।
अनेन खलु योगेन लघु बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥
सर्वकामोपभोगैस्तु सेव्यमानैर्यथेच्छतः ।
स्वाधिदैवतयोगेन³ पराङ्गैश्च⁴ प्रपूजयेत् ॥
दुष्करैर्नियमैस्तीव्रैः सेव्यमानो न सिद्धाति ।
सर्वकामोपभोगैस्तु सेवयंश्चाशु सिद्धाति ॥
भिक्षाशिना न जप्तव्यं नैव भैक्ष्यरतो भवेत् ।
जपमन्त्रैरभिन्नाङ्गः सर्वकामोपभोगकृत् ॥
कायवाक्चित्तसौस्थित्यं प्राप्य बोधिं समश्नुते ।
अन्यथाऽकालमरणं पच्यते⁵ नरके ध्रुवम् ॥
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च मन्त्रचर्याग्रचारिणः ।
प्राप्ता धर्मासनं⁶ श्रेष्ठं सर्वकामोपसेवनैः ॥
सेवयेत् कामगान्⁷ पञ्च ज्ञानार्थिगणिनः⁸ सदा ।
तोषयेद्बोधिसत्त्वांश्च रागयेद् बोधिसौरिणा ॥
रूपं विज्ञाय त्रिविधं पूजयेत् पूजनात्मकः ।
स एवं भगवान् विज्ञो बुद्धो वैरोचनः प्रभुः ॥

1. B ° सवच्चाधि ° । 2. C ° कामार्थभोगार्थैः । 3. B ° योरैक्यं ।
4. A परांशेन च, C चोपहारैश्च । 5. A पञ्चत्वे । 6. A प्राप्ता धर्माक्षरं,
C प्राप्य धर्माकरे । 7. A मांसगुणान्, C कामना । 8. B ° रागिणः, C °
साभिः ।

शब्दं त्रिविधं विज्ञाय देवतानां निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् बुद्धो बुद्धरत्नाकरः प्रभुः ॥
 विज्ञाय त्रिविधं गन्धं^१ बुद्धादौ तु निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् बुद्धो^२ रागधर्मधरः प्रभुः ॥
 रसं ज्ञात्वा तु त्रिविधं देवतानां निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् बिम्बो^३ बुद्धो योऽमोघवज्रिमान् ॥
 स्पर्शं ज्ञात्वा तु^४ त्रिविधं स्वकुलस्य निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् वज्री अक्षोभ्याकारलाभिनः ॥
 रूपशब्दरसादीनां सदा चित्ते नियोजयेत् ।
 इदन्तत् सर्वबुद्धानां गुह्यसारसमुच्चयम् ॥
 स्पर्शशब्दादिभिर्मन्त्रैः देवतां भावयेत् सदा ।
 अथवा भावयेत् तत्र कुलभेदविभावनैः^५ ॥
 बुद्धानुस्मृतिसञ्चोद्योपस्थानस्मृतिभावना ।
 भावना कायवाक्चित्तवज्रानुस्मृतिभावना ॥
 कुलानुस्मृतियोगेन क्रोधानुस्मृतिभावना ।
 समयानुस्मृतियोगात् भावयन् बोधिमाप्नुयात् ॥
 तां तां तच्छक्तिकां^६ प्राप्य योषितं रूपमुप्रभाम् ।
 प्रच्छन्नमारभेत् पूजामधिष्ठानपद^७स्मृतिः ॥
 तथागतमहाभासां लोचनां वा वि^८भावयेत् ।
 द्वयेन्द्रिय^९समापत्या बुद्धसिद्धिमवाप्नुयात् ॥

1. C गन्धं ज्ञात्वा तु त्रिविधं, A गन्धज्ञा गन्धं त्रिविधं । 2. A बिम्बो ।
 3. AC बुद्धो । 4. A स्पर्शज्ञा तु, B स्पर्शधातुं तु । 5. A ° भेदेन भेदतः ।
 6. A षोडशाब्दिकां । 7. A ° पदैः । 8. A ° बोधि । 9. A द्वेयेन्द्रिय °
 B बुद्धेन्द्रियं ।

ह्रँकारं च ओँकारं च पँकारं च विकल्पयेत् ।

पञ्चरश्मिसमाकीर्णं वज्रपद्मं च भावयेत् ॥

वज्रांशुमिव सज्ज्वालां भावयेत्तां मनोरमाम् ।

बुद्धानुस्मृतियोगादौन् भावयेद् बोधिकाङ्गिणः ॥

तत्र कथं बुद्धानुस्मृतिभावना ।

[द्वयेन्द्रियसमापत्त्या] बुद्धविम्बं विभावयेत् ।

रोमकूपाग्रविवरे^१ बुद्धमेघान् स्फुरेद्बुधः ॥

^२तत्र कथं धर्मानुस्मृतिभावना ।

[द्वयेन्द्रियसमापत्त्या] वज्रधर्मं विभावयेत् ।

रोमकूपाग्रविवरे धर्ममेघान् स्फुरेद्बुधः ॥

तत्र कथं वज्रानुस्मृतिभावना ।

[द्वयेन्द्रियसमापत्त्या] वज्रसत्त्वं विभावयेत् ।

रोमकूपाग्रविवरे वज्रमेघान् स्फुरेद्बुधः ॥

तत्र कथं कुलानुस्मृतिभावना ।

[द्वयेन्द्रियसमापत्त्या] बुद्धविम्बं विभावयेत् ।

रोमकूपाग्रविवरे कुलमेघान् स्फुरेद्बुधः ॥

तत्र कथं क्रोधानुस्मृतिभावना ।

[द्वयेन्द्रियसमापत्त्या] क्रोधेश्वरं विभावयेत् ।

रोमकूपाग्रविवरे क्रोधमेघान् स्फुरेद्बुधः ॥

तत्र कथं समयानुस्मृतिभावना ।

स्ववज्रं पद्मसंयुतं द्वयेन्द्रियप्रयोगतः ।

स्वरेतोविन्दुभिर्बुद्धान् वज्रसत्त्वांश्च^३ पूजयेत् ॥

1. A ° रेः ।

2. A omits तत्र to the end of the para.

3. C °

तत्र कथं मण्डलानुस्मृतिभावना ।

[द्वयेन्द्रियसमापत्त्या] स्वरितस्तु विचक्षणः ।

निःसारयेत् सदा योगी मण्डलान्^१ मण्डलाकरान् ॥

तत्र कथं कायानुस्मृतिभावना ।

यत्कायं सर्वबुद्धानां पञ्चस्कन्धप्रपूरितम् ।

बुद्धकायस्वभावेन ममापि तादृशं^२ भवेत् ॥

तत्र कथं वाचानुस्मृतिभावना ।

यदेव वज्रधर्मस्य वाचो निर्युक्तिसम्पदः ।

ममापि तादृशो वाचो भवेद्धर्मधरोपमः ॥

तत्र कथं चित्तानुस्मृतिभावना ।

यच्चित्तं समन्तभद्रस्य गुह्यकेन्द्रस्य धीमतः ।

ममापि तादृशं चित्तं तद्व^३द्वज्रधरोपमम् ॥

तत्र कथं सत्त्वानुस्मृतिभावना ।

यच्चित्तं सर्वसत्त्वानां कायवाक्चित्तलक्षितम् ।

ममापि तादृशं चित्तं आकाशसमसारिणम् ॥

तत्र कथं सर्वमन्त्रमूर्त्तिकायवाक्चित्तानुस्मृतिभावना ।

यत्कायं मन्त्रवज्रस्य वाचा कायविभावनम् ।

ममापि तादृशं चित्तं^४ भवेन्मन्त्रधरोपमम् ॥

तत्र कथं समयानुस्मृतिभावना ।

समयाक्षरेन्द्रविधिना विधिवत् फलकाक्षिणः ।

मानयेत् ताथागतं व्यूहं सुतरां सिद्धिमाप्नुयात् ॥

तत्र कथं प्रज्ञापारमितासमयानुस्मृतिभावना ।

प्रकृतिप्रभास्वराः सर्वे^१ अनुत्पन्ना निराश्रयाः^२ ।

न बोधिर्नाभिसमयो नवान्तं न च सम्भवः ॥

तत्र कथमनुत्पादानुस्मृतिभावना ।

प्रकृतिप्रभास्वरं सर्वं निर्णि^३मित्तं निरक्षरम् ।

न द्वयं नाद्वयं शान्तं खसदृशं सुनिर्मलम् ॥

तत्र कथं द्वेषकुलपूजानुस्मृतिभावना ।

द्वादशाब्दिकां संप्राप्य योषितं स्थिरचेतसम् ।

कुलयोगप्रभेदेन स्वशुक्लेण प्रपूजयेत् ॥

अनेन ताथागतं कायं^४ चित्तं वज्रधरस्य च ।

वाचं^५ धर्मध^६रागस्य प्राप्येतैव जन्मनि^७ ॥

कायवाक्चित्तसंसिद्धौ ये चान्ये ह्योनजाः स्मृताः ।

सिध्यन्ति तस्य जापेन^८ त्रिवज्राभेद्यभावनैः^९ ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजे महागुह्यतन्त्रराजे मन्त्रचर्यापटलः सप्तमोऽध्यायः ।

1. A सेव । 2. BC ° अवाः । 3. B सन्नि ° । 4. A adds ° वाक् ° ।
5. B ° ची । 6. B ° वरा ° । 7. AB वज्रवर्त्मनि । 8. A तेषां
सिध्यन्ति जापेन । 9. A ° साधनैः ।

अष्टमः पटलः ।

अथ भगवान् रत्नकेतुस्तथागतो भगवन्तं सर्वतथागत¹काय-
वाक्चित्ताधिपतिं परमेश्वरं महावज्रधरमनेन स्तोत्रराजेणा-
ध्येषयामास ।

वज्रसत्त्व² महायानाकाशचर्यं विशोधक ।
समन्तभद्र पूजाय देश पूजां जिनोत्तम ॥
रागद्वेषमोहवज्र वज्रयानप्रदेशक ।
आकाशधातुकल्पा³य घोष पूजां जिनालय ॥
मोक्षमार्गप्रणेता च त्रियानपथवर्त्तक ।
बुद्ध सौभाग्यशुद्धात्म भाष पूजां नरोत्तम ॥
बोधिचित्त विशालाक्ष धर्मचक्रप्रवर्त्तक ।
कायवाक्चित्तसंशुद्ध वज्रयान नमोऽस्तु ते ॥
अथ वज्रधरो राजा सर्वाकाशमहाक्षरः ।
सर्वाभिषेकसर्वार्थः सर्वेशो वज्ररत्नधृक् ॥
पूजां तथागतीं श्रेष्ठां त्रिवज्राभेद्यसंस्थिताम् ।
कायवाक्चित्तसौभाग्यां भाषते जिनसम्भवाम् ॥
प्राप्य कन्यां विशालाक्षीं रूपयौवनमण्डिताम् ।
पञ्चविंशतिकां गुह्ये तिर्यगस्याः⁴ प्रकल्पयेत् ॥
शुचौ विविक्षे पृथिवीप्रदेशे
जिनात्मजं शान्तशिवालये च ।
वि⁵शुद्धतोयादिविलेपनं वा
कुर्वीत शश्वज्जिनपूजहेतोः ॥

1. A adds ° गुह्य ° । 2. A ° सत्त्व । 3. A तस्या ° । 4. B तिर्यक्ष्वपि,
C तिर्यग्भ्याऽपि । 5. B बोधि ° ।

स्तनान्तरं यावच्छिखान्तमध्ये

वल्गा^१न्तरे चापि न्यसेद्विधिज्ञः ।

नाभिकटिगुहा जि^२नात्मजानां

न्यासं प्रकुर्यात् कुलपञ्चकानाम् ॥

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद् ज्ञानसागरम् ।

आत्मानं चन्द्रमध्यस्थं भावयेद् हृदये पुनः^३ ॥

संहारं च प्रकुर्वीत यदीच्छेत् शान्तवच्छधृक् ।

चतूरत्नमयं स्तूपं^४ रश्मिज्वालाविभूषितम् ॥

ज्ञानोदधिं स्त्रियं स्थाप्य^५ आलयन्तु विचिन्तयेत् ।

स्वरोमकूपविवरे पूजामेघान् स्फुरेद्बुधः ॥

पद्मं पञ्चविधं ज्ञात्वा^६ उत्पलं च विचक्षणः ।

जातिकां त्रिविधं कृत्वा देवतानां निवेदयेत् ॥

कर्णिकारस्य कुसुमं मल्लिकायूथिकां तथा^७ ।

करवीरस्य कुसुमं ध्यात्वा पूजां प्रकल्पयेत् ॥

योजनशतविस्तारं भावयेत् चक्रमण्डलम् ।

कुलानान्तु^८ प्रकुर्वीत सदाभ्यास^९विचक्षणः ॥

पद्मं वज्रं तथा खड्गं उत्पलं भावयेद्बुधः ।

योजनकोटिविस्तारं चतुरस्रं^{१०} सुशोभनम् ॥

चतूरत्नमयं चैत्वं स्वच्छं प्रकृतिनिर्मलम् ।

भावयेच्चाभारं प्राज्ञः कुलानां पूजहेतुना ॥

पञ्चकामगुणैः स्वच्छां यादवीं च समारभेत् ।

रत्नवस्त्रादिभिर्नित्यं पूजयेद्बोधिकांक्षया ॥

1. B चरणा ° । 2. AB ° ह्यजे ° । 3. A विधिवद्बुधः, C ° हृदयेषु च ।

4. A तं च । 5. B ° धेस्त्रिपद्याभ्य । 6. A विधिज्ञो हि । 7. B ततः ।

8. A ° नास्तः, C ° नास्तं । 9. A ध्यान ° । 10. A नवरात्र्य ° ।

पञ्चोपहारपूजायैर्देवतां तोषयेत् सदा ।
 कन्यां रत्नकरीं श्रेष्ठां नानारत्नाद्यलङ्कृताम् ॥
 दद्याद्दे सदैवबुद्धानां सिद्धये तीव्रसाधकाः ।
 सप्तरत्नैरिदं कृत्वा परिपूर्णं विचक्षणः ॥
 दद्यात् प्रतिदिनं प्राज्ञो दानाब्धि^१सिद्धि^२काङ्क्षया ।
 अर्चिपति^३मुद्रां समादाय बुद्धमण्डलमध्यतः ॥
 दद्यात् स्पर्शसमायोगं बुद्धानां रागबुद्धिना ।
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् बुद्ध^४मण्डलम् ॥
 बिम्बं तथागतमयं विधिभिः^५ पूजयन्ति ये ।
 तूर्णं संप्राप्य सुभगां चारुवक्त्रां सुशोभनाम् ॥
 अधिष्ठानपदं ध्यात्वा तत्त्वपूजां प्रकल्पयेत् ।
 गुह्यशुक्रं विशालाक्षो^६ भजयेत् दृढबुद्धिमान्^७ ॥
 इदं तत् सर्वमन्त्राणां कायवाक्चित्तपूजनम्^८ ।
 मन्त्रसिद्धिकरं^९ प्रोक्तं^{१०} रहस्यं ज्ञानवज्रिणाम् ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे चित्तसमयपटलः अष्टमोऽध्यायः ।

1. A दानार्थी । 2. A सर्व ° । 3. A अर्चिपति °, B अरिचिपति ° ।
 4. C व्यूह ° । 5. AB विष्णुभैः । 6. B ° क्षीं । 7. A ° ना । 8. A ° वज्रकम् । 9. AC परं । 10. B प्राप्तं ।

नवमः पटलः ।

अथ वज्रधरो राजा सर्वाकाशमहाक्षरः¹ ।
सर्वाभिषेकचर्यायः सर्ववित् परमेश्वरः ॥
कायवाक्चित्तसंयोगं² त्रिवज्राभेद्यमण्डलम् ।
घोषते³ परमं रम्यं रहस्यं बुद्धज्ञानिनाम् ॥
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद्बुद्धमण्डलम् ।
अक्षोभ्यवज्रं भावित्वा⁴ पाणी वज्रं विभावयेत् ॥
स्फुलिङ्गगहनाकीर्णं⁵ पञ्चरश्मिप्रपूरितम् ।
बुद्धस्य प्रभुतां⁶ ध्यात्वा तत्र⁷ वज्रेण चूर्णयेत् ॥
कायवाक्चित्तसंयोगं⁸ अष्ट⁹वज्रेण चूर्णितम् ।
भावयेत् परमं ध्यानं चित्तसिद्धिसमावहम्¹⁰ ॥
अनेन गुह्यवज्रेण सर्वसत्त्वं विघातयेत्¹¹ ।
येऽप्यस्य तस्य¹² वज्रस्य बुद्धक्षेत्र¹³जिनौरसाः ।
¹⁴द्वेषकुलसमायोगं ज्ञेयः सर्वकुलोद्गतम् ॥
अथ वज्रधरो राजा ज्ञानमोक्षप्रसाधकः ।
स्वभावशुद्धनिर्लेपो¹⁵ बोधिचर्याप्रवर्त्तकः ॥
भाषते¹⁶ समयं तत्त्वं बुद्धबोधिप्रसाधकम् ।
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेच्चक्रमण्डलम् ॥

1. A ° बलः । 2. AC समायोगात् । 3. AC ° येत् । 4. A प्रकृत्या ।
5. BC ° महसा दीप्तं । 6. A प्रथमभूतां । 7. A omits. 8. AC ° सम्भोगं ।
9. A नेष्टं, C साष्ट ° । 10. C ° व्युहं । 11. BC ° सत्त्वाभिघातयेत् । 12. AC
ये ये तेभ्यः । 13. BC क्षिप्रं । 14. B द्वेषकुलसमं तत्र ज्ञेयः सर्वकुलोद्भवः ।
C द्वेषकुलं समासाद्य ज्ञेयः सर्वकुलार्णवः । 15. B ° निलये, C ° निरये ।
16. BC भाष्यते ।

वैरोचनं विभावित्वा सर्वबुद्धान् विभावयेत् ।
 सर्वरत्नप्रयोगेन वज्रबिम्बं प्रकल्पयेत् ॥
 हरणं सर्वद्रव्याणां^१ त्रिवर्त्तेण विभावयेत् ।
 भवन्ति चिन्तामणिसमा द्रव्योदधिप्रपूरिताः ॥
 औरसाः सर्वबुद्धानां भवन्ति मुनिपुङ्गवाः ।
 मोहकुलसमं तत्र^२ ज्ञेयं सर्वकुलोद्भवैः^३ ॥
 अथ वज्रधरो राजा रागमोह^४प्रसाधकः ।
 गुह्यशुद्धनिरालम्ब उद्धोषयति मण्डलम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् पद्ममण्डलम् ।
 अमिताभं^५ प्रभावित्वा बुद्धैः सर्वं प्रपूरयेत् ॥
 योषिदाकारसंयोगं सर्वेषां तत्र भावयेत् ।
 चतुःसमययोगेन इदं वचनयोत्तमम् ॥
 द्वयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वांस्तानुप^६भुञ्जयेत् ।
 इदन्तत् सर्वबुद्धानां त्रिकायाभेदाभावनम् ॥
 रागकुलसमायोगं भावनीयं तु^७ मन्त्रिणा ॥
 अथ वज्रधरो राजा वज्रमन्त्रार्थसाधकः ।
 ज्ञानसम्भूतनैरात्मा इदं वचनमब्रवीत् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद्बुद्धमण्डलम् ।
 वज्रामोघं प्रभावित्वा सर्वबुद्धांस्तु भावयेत् ॥
 मृषावादं वज्रपदं सर्वबिम्बान् विभावयेत् ।
 विसम्बादयेज्जिनान्^८ सर्वांस्तथा सर्वजिनालयान् ॥

1. C ° नि । 2. A ° समायोगं, C तत्त्वसमं । 3. BC ° कुलार्णवे ।
 4. AC ° मोह ° । 5. C ° युं । 6. B ° ननु ° । 7. BC रागकुले सत्त्व-
 समयो भावनीयसु । 8. A ° दवज्जिणं ।

द्वदन्तत् सर्वबुद्धानां वागाकाशं सुनिर्मलम् ।

मन्त्रसिद्धिकरं प्रोक्तं रहस्यं ज्ञानबुद्धिनाम् ॥

समया^१कर्षणकुलं प्रेरणीयं^२ यथार्थतः ।

अथ वज्रधरो राजा त्रिवज्राभेदवज्रिणम् ।

सिद्धिवज्रप्रणेता च द्वदं^३ वचनमब्रवीत् ॥

‘आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् समयमण्डलम् ।

रत्नकेतुं प्रभावित्वा सर्वबिम्बैरिदं स्फुरेत् ॥

पारुष्यवचनाद्यैस्तु सेवयन् ज्ञानमाप्नुयात् ।

इत्याह भगवान् सर्वतथागतवज्र^५व्यूहः ॥

अथ खलु सर्वतथागतसमयवज्रकेतुप्रमुखान्ते महाबोधि-
सत्त्वा आश्चर्यप्राप्ता अद्भुतप्राप्ता द्वदं वाग्वज्र^६घोषमकार्षुः ।
किमयं भगवान् सर्वतथागताधिपतिः त्रैधातुव्यतिरिक्तान्^७
सर्वलोकधातुव्यतिरिक्तान् सर्वतथागतसर्वबोधिसत्त्वपर्षन्मध्ये
अद्भुतवाक्यार्थ^८वज्रपदं भाषते स्म ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागतास्तानभिलाष्यान्भिलाष्यबुद्धि-
सुमेरुपरमाणुरजःसमान् सर्वतथागतसमयवज्रकेतुप्रमुखान्
महाबोधिसत्त्वानेवमाहुः । मा कुलपुत्रा इमां हीनसंज्ञां
जुगुप्सितसंज्ञां चोत्पादयथ । तत् कस्माद्धेतोः । राग^९चर्या
कुलपुत्रा यदुत बोधिसत्त्वचर्या यदुत^{१०}अग्रचर्या । तद्यथा
अपि नाम कुलपुत्रा आकाशं सर्वत्रानुगतं^{११} आका^{१२}शानु-

1. A समा ° । 2. B ° यो । 3. A ° रमिदं । 4. BC omit three lines from here. 5. AC omit ° वज्र ° । 6. A बोधिसत्त्व कथं वज्र °, C वाक्-कायवज्र ° । 7. A व्यतिरिक्तां । 8. AC ° वाक्य ° । 9. A अग्र ° । 10. Instead of यदुत etc. A has कुलपुत्रा यदुत मन्त्रचर्या । 11. A ° तथागतं । 12. C न साका ° ।

गतानि सर्वधर्माणि । तानि^१ न कामधातुस्थितानि न रूपधातुस्थितानि^२ नारूपधातुस्थितानि न चतुर्महाभूतस्थितानि । एवमेव कुलपुत्राः सर्वधर्मा अनुगन्तव्याः । इदमर्थवशं विज्ञाय^३ सर्वतथागताः सर्व^४सत्त्वानामाशयं विज्ञाय ततो^५ धर्मं देशयन्ति ।

एवमेव कुलपुत्रा आकाशधातुपद^६निरुक्ता^७ ते^८ तथागतसमया अनुगन्तव्याः । तद्यथा अपि नाम कुलपुत्राः काण्डं च मथनीयं च पुरुषहस्तव्यायामं च प्रतीत्य धूमः प्रादुर्भवति अग्निमभिवर्त्तयति^९ सचाग्निर्न काण्डस्थितो न मथनीयस्थितो न पुरुषहस्तव्यायामस्थितः । एवमेव कुलपुत्रा सर्वतथागतवज्रसमया अनुगन्तव्याः । गमनागमनाद्यैरिति । अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा आश्चर्यप्राप्ता अद्भुतप्राप्ता^{१०} विस्मयोत्फुल्ललोचना इदं घोषमकार्षुः ।

महाद्भुतेषु^{११} धर्मेषु आकाशसदृशेषु^{१२} च ।

निर्विकल्पेषु शुद्धेषु संवृति^{१३}स्तु प्रगीयते ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्यसमाजे महागुह्यतन्त्रराजे परमार्थाद्वयतत्त्वार्थसमयपटलः नवमोऽध्यायः ।

1. BC add च सर्वधर्माणि ।

2. AB omit न रूपधातुस्थितानि ।

3. A ° न । 4. BC omit. 5. Adds एतान् । 6. B omits ° धातुपद ° ।

7. A ° क्तानि । 8. A एव । 9. C निवर्त्तयति । 10. B omits.

11. A मङ्गलेषु । 12. A ° समयेषु । 13. B ° द्वि ° ।

दशमः पटलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजमागत्य¹ भगवन्तं
सर्वतथागताधिपतिं² महासमयवज्रतत्त्वाभिसम्बोधिकायवाक्-
चित्तगुह्यं तथागतं नमस्यैवमाहुः ।

भाषस्व भगवन् त्वं मन्त्रसारसमुच्चयम् ।

कायवाक्चित्तगुह्याख्यं³ महासिद्धिनयोत्तमम् ॥ इति ।

अथ वज्रधरो राजा सर्वक्लेशान्तकृत्⁴ प्रभुः ।

दीप्तवर्णो⁵ विशालाक्ष इदं वचनमब्रवीत् ॥

कायवाक्चित्तवज्रानां कायवाक्चित्तभावनम् ॥

निर्विकल्पनिरालम्बसमता न क्वचित् स्थितम् ॥

अथ भगवान् स्वभावशुद्धस्तथागतः पारमितामन्त्रनयवज्रं
नाम समाधिं समापन्नः तांश्च सर्वतथागतानेवं आह । अस्ति
भगवन्तः सर्वतथागता अक्षोभ्यप्रमुखाः सर्वतथा⁶गता अनेक-⁷
विद्याकोटिनियुतशतसहस्रैः सर्वार्थक्रियानाटकं दर्शयन्ति ।
दशदिग्लोकधातुपर्यवसानेषु सर्वलोकधातुषु⁸ पञ्चकामगुणैः
क्रौडन्ति रमन्ते परिवारयन्ति⁹ । न च ते¹⁰ मन्त्र¹¹चर्याभियुक्त-
मवलोकयन्ति । तत् कस्माद्वेतोः ? निष्पन्नो बतायं तथागत-
मन्त्रचर्यानयधर्मतत्त्वे¹² । तत्र¹³ तेषां महासत्पु¹⁴रुषाणां
व्यवलोकनार्थमिदं सर्वतथागतकायवाक्चित्तमन्त्र¹⁵रहस्यं¹⁶

1. BC ° स्य । 2. omitted in AC. 3. A ° गुह्यं च । 4. C ° शान्तः ।
5. A ° स्रष्टो । 6. A ° खास्तथा ° । 7. AB ° कौः । 8. BC omit.
9. A विचारयन्ति । 10. A तेन । 11. A omits. 12. A ° धर्मे । 13. C
तत्, B omits. 14. A महापु ° । 15. A adds ° वज्र ° । 16. C adds सर्व °
before.

मन्त्र^१ हृदयसंचोदनं नाम महापरमगुह्यं सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्तसमयालम्बनं^२ सर्ववज्रधरकायवाक्चित्तसमयालम्बनं
सर्वधर्मधरकायवाक्चित्तसमयालम्बनं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
वाक्पथ^३निरूक्ता इदं मन्त्रसमुच्चयमुदाजहार ।

॥ ह्रँ ओँ आः स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वबुद्धाः सहो^४रसाः ।

कम्पिता मूर्च्छामापेदे वज्रसत्त्वमनुस्मरन् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिमं समयमुदाजहार ।

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद् बुद्धमण्डलम् ।

हुँकारं तत्र मध्यस्थं स्वबिम्बेन^५ प्रकल्पयेत् ॥

वज्ररश्मिमहादौप्तं विस्फुरन्तं विचिन्तयेत् ।

बुद्धानां कायवाक्चित्तं हृतं तेन^६ विभावयेत् ॥

स भवेत्तत्क्षणात् एव कायवाक्चित्तवज्रधृक् ।

वज्रसत्त्वो महाराजः सर्वायः^७ परमेश्वरः ॥

स्वमण्डलं स्वमन्त्रेण निष्पादनविधिर्भवेत् ।

इदन्तत् सर्वबुद्धानां सारं वज्रसमुच्चयम् ॥

स्वमन्त्रपुरुषं^८ ध्यात्वा चतुःस्थानेषु रूपतः^९ ।

त्रिमुखाकारयोगेन त्रिवर्णेन विभावयेत् ॥

इत्याह भगवान् स्ववज्रसमयः । तत्रेदं परमं वज्ररहस्यम् ।

हृदयमध्यगतं सूक्ष्मं^{१०} मण्डलानां विभावनम् ।

तस्य मध्यगतं चिन्तेद्^{११}जरं परमं पदम् ॥

1. A adds ° गुह्य ° । 2. C omits from सर्व ° etc. to समयालम्बनं below. 3. A वाङ्मार्थ । 4. AC सञ्चो । 5. A बुद्धबिम्बं । 6. A हृद्गतेन । 7. C पर्यायः, A सर्वार्थः । 8. C ° रूपं । 9. A पुरतः । 10. A गुह्यं । 11. A चित्तम ° ।

पञ्चशूलं महावज्रं भावयेत् योगवित्^१ सदा ।
चिन्तयेत् त्रीणि वज्राणि वज्राङ्कुशप्रभेदतः ॥
हृदयं ताडयेत् तेन देवताद्यं^२ प्रचोदयेत् ।
इदं तत् सर्ववज्राणां बुद्धबिम्ब^३प्रसाधनम् ॥
चक्रपद्मकराभ्यां तु^४ वज्राङ्कुशविभावनम् ।
चोदनं हृदये प्रोक्तं इदं नाटकसम्भवम् ॥
सप्ताहं यावत् कुर्वीत इदं वज्रनयोत्तमम् ।
सिद्धाते कायवाक्चित्तरहस्यं ज्ञानवज्रिणाम् ॥
व्यवलोकन्ति वरदा भीताः सन्वस्तमानसाः ।
ददन्ति विपुलां सिद्धिं मनःसन्तोषणप्रियाम् ॥
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च मन्त्रचर्याग्रसाधकाः ।
अतिक्रामेद्यादि मोहात् तदन्तं तस्य जीवितम् ॥
अथ वज्रधरो राजा त्रिलोकाग्रानुशासकः ।
त्रिलोकवरवज्राग्रमिदं^५ घोषमकार्षीत् ॥
यावन्तो मन्त्रपुरुषास्त्रिवज्रज्ञानपूरिताः ।
द्वये^६न्द्रियप्रयोगेण सर्वभावविकल्पनम् ॥
इदं तत् सर्वबुद्धानां मन्त्रसमयसाधनम्^७ ।
विश्वे^८श्वरीप्रविष्टेषु वज्रसंयोगभावना^९ ।
रक्तां रक्तेक्षणां वीक्ष्येत्^{१०} इदं समयमण्डलम् ॥
अथ वज्रधरो राजा सर्वतथागतात्मजः ।
सर्वाभिषेकबुद्धाग्र इदं वचनमब्रवीत् ॥

1. B ° गतः । 2. A नवतां वा । 3. A ° बोधि ° 4. AC ° कुलाद्यैस्तु ।
5. A ° य इदं ° । 6. B यथे ° । 7. AC ° भावनम् । 8. A विद्ये ° ।
9. A ° नम् । 10. A ° च्य ।

लोकधातुषु सर्वेषु यावत्यो योषितः^१ स्मृताः ।

महामुद्राप्र^२योगेण सर्वास्ता उपभुञ्जयेत् ॥

स्फुरेद्बुद्धपदं तत्र असंख्या^३कोटिवज्रिणाम्^४ ।

इत्याह भगवान् बोधिसमयः ॥

अनेन प्राप्नुयाद्बोधिं त्रिवज्राकाशसन्निभाम् ।

स भवेत् वज्रसत्त्वाग्रो बोधिचित्तजिनोदधिः ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वतथागतहृदयसञ्चोदनो नाम
पटलः दशमोऽध्यायः ॥

एकादशः पटलः ।

अथ भगवान्¹ कायवाक्चित्तवज्र²स्तथागतो³वज्रपुरुषोत्तमं
नाम समाधिं समापद्येदं सर्वतथागतमन्त्रवज्र⁴पुरुषोत्तम-⁵
पटल⁶मुदाजहार ।

त्रिवज्राक्षरमन्त्राग्रैर्महामुद्राविभावनम् ।
कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण सर्वबोधिसमावहम् ॥
ओंकारं ज्ञानहृदयं कायवज्रसमावहम् ।
आःकारं बोधिनैरात्म्यं वाक्य⁷वज्रसमावहम् ॥
ह्रंकारं कायवाक्चित्तं त्रिवज्राभेद्यमावहम् ।
इत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तमन्त्र⁸पुरुषः ।
स्ववज्रमध्यगं चिन्तेत्⁹ मण्डलं सर्ववज्रगम् ।
भ्रुंकारं भावयेत्तत्र वज्रमेघस्फरा¹⁰वहम् ॥
तत्रेदं ज्ञानवज्रहृदयम् ॥

॥ भ्रुं ॥

वज्रमण्डलमध्यस्थं ओंकारं तु प्रभावयेत् ।
स्वच्छमण्डलमध्यस्थं आः¹¹कारं तु विचिन्तयेत् ॥
¹²धर्ममण्डलमध्यस्थह्रंकारस्य विभावना¹³ ।
भ्रुंकारमालयं ध्यात्वा त्रिवज्रोत्पत्तिभावना ॥
इत्याह भगवान् गुह्यसमयः ।

1. A adds सर्वतथागतगुह्य before this. 2. A omits ° वज्र °. 3. A adds सर्वतथागतवज्रमन्त्रविद्या and C adds सर्वतथागत before this. 4. A adds विद्या । 5. BC ° ष °. 6. A पद °. 7. A वाग् °. 8. A adds विद्या । 9. A चित्तं । 10. A समा °. 11. B आ °. 12. B omits this line. 13. A प्रभावनम् ।

हृदयं त्राध्व^१बुद्धेभ्यः कायवाक्चित्तरञ्जनम्^२ ।
 ओंकारं बुद्धकायाग्रां आःकारं वाक्पथम्^३ तथा ॥
 ह्रंकारं चित्तज्ञानौघं इदं बोधिनयोत्तमम् ।
 इदं तत्सर्वबुद्धानां बुद्धबोधिप्रसाधकम् ॥
 निर्मितं ज्ञानवज्रेण बुद्धहेतुफलोदयम् ।
 एते वै बुद्धपुरुषा मन्त्रविद्येति कौर्त्तिताः ॥
 निष्पादनादिसमयैस्त्रिवज्राभेद्यभावनैः ।

॥ सर्वतथागत^४समयतत्त्व^५ज्ञानवज्राधिष्ठानहेतुर्नाम समाधिः ॥

विविक्तेषु च रम्येषु इदं योगं समारभेत् ।
 सिधते कायवाक्चित्तं पक्षैकेन न संशयः ॥
 खवज्रमध्यगं चिन्तेत्^६ स्वच्छमण्डलमुत्तमम् ।
 निष्पाद्य^७ स्वमन्त्रसमयं ओंकारं हृदये न्यसेत् ॥
 पञ्चरश्मिमहामेघान् वैरोचनाग्रभावनैः ।
 अनेन कायं बुद्धस्य वज्रवैरोचनोदधिः ॥
 सिध्यते पक्षमात्रेण बुद्धकायसमप्रभः ।
 त्रिवज्रकल्पं तिष्ठेयुः सेवयन्^८ पञ्चज्ञानिनाम् ॥

इत्याह भगवान् काय^९वज्रगुह्यः ।

॥ सर्वतथागतकाय^{१०}रश्मिव्यहो^{११} नाम समाधिः ॥

^{१२}खवज्रमध्यगं चिन्तेत्^{१३} धर्ममण्डलमुत्तमम् ।

निष्पाद्य स्वमन्त्रपुरुषमाःकारं वाक्पथे न्यसेत् ॥

1. A सर्व ° । 2. C पञ्चरः । 3. A बुद्धवाक् । 4. A adds ° चित्त ° ।
 5. A ° ये । 6. A चित्तं । 7. A ° दयेत् । 8. A ° सैव । 9. C वाग् ° ।
 10. C ° वाग् ° । 11. A वज्ररश्मि, C समयसम्भवो । 12. C omits 4 lines
 from here. 13. A चित्तं ।

पञ्चवर्णमहावज्रं लोकेश्वराग्रभावनैः ।

निष्पाद्य समयज्ञानवाक्समयप्रपञ्चकम् ॥

धर्मवाक्य^१समारूढो धर्मवज्रसमो भवेत् ।

त्रिवज्रकल्पं तिष्ठेयुः सेवयन् पञ्चज्ञानिनाम् ॥

इत्याह भगवान् वाग्वज्रगुह्यः ।

॥ सर्वतथागतवाग्वज्रसमयसम्भवो नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यगं चिन्तेत् वज्रमण्डलमुत्तमम् ।

निष्पाद्य स्वमन्त्रपुरुषं ह्रँकारं चित्तसंस्थितम् ॥

महा^२समयतत्त्वं वै पञ्चवर्णं विभावयेत् ।

कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण सर्ववज्रजिनालयम् ॥

वज्रचित्तसमः शास्ता स भवेद्^३ज्ञानगुणोदधिः ।

त्रिवज्रकल्पं तिष्ठेयुः सेवयन् पञ्चज्ञानिनाम् ॥

इत्याह भगवान् वज्रचित्तगुह्यः ।

॥ सर्वतथागतकायवाक्चित्त^४वज्रो नाम समाधिः ॥

महावज्रं समाधाय ज्ञान^५मण्डलमध्यतः ।

खँकारं सर्वकार्येषु खवज्रज्ञानसमो भवेत् ॥

॥ खँ ॥

बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च पूज्यमानो मुहुर्मुहुः ।

तिष्ठेत् त्रिकल्प^६समयं बुद्धैरपि न दृश्यते ॥

इत्याह भगवान् खवज्रसमयः ।

1. B ° कपय ° । 2. A adds ° वज्र ° । 3. A सर्व ° । 4. A adds ° समयसम्भव ° । 5. A वज्र ° । 6. A ° छति कल्प ° ।

॥ कायवाक्चित्तवज्रान्तज्वालि^१सम्भवव्यूहमाली^२
समाधिः ॥

नाम

ध्यात्वा स्वमन्त्रपुरुषं वज्रमण्डलमध्यतः ।

हृदये ह्रंकारवज्राख्यं कृत्वा रश्मिविभावनम् ॥

॥ ह्रं ॥

मञ्जुश्रीसमयसम्भोगं कायवाक्चित्तवज्रिणः ।

म भवेद्बोधिसत्त्वात्मा दशभूमिप्रतिष्ठितः ॥

॥ बोधिसत्त्वज्ञानसमयचन्द्रवज्रो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगं ध्यात्वा थ्ली^३कारं ज्वालमुप्रभम्^४ ।

परमास्रो^५ वज्रकायेन वज्रकायसमो भवेत्^६ ॥

॥ थ्लीं ॥

॥ खवज्रसमयव्यूहालंयो नाम समाधिः ॥

बुद्धाभिज्ञायसमयैः पञ्चाभिज्ञसमो^७ भवेत् ।

इदन्तत् सर्वबुद्धानां^८ बुद्धाभिज्ञायसाधनम् ॥

खधातु^९मध्यगं चिन्तेत् वज्र^{१०}मण्डलमुत्तमम् ।

वज्रसत्त्वं प्रभावित्वा ज्ञाना^{११}कारं प्रभावयेत् ॥

॥ ओं ॥

त्रिवज्रसमयध्यानेन त्रिवज्राक्षोभ्यसमो भवेदित्याह भग-
वानक्षोभ्यवज्रः^{१२} ।

1. A ° हार ° । 2. A ° मालिनी । 3. C थ्लीं । 4. A त्रिकालस्व-
प्रभाकरः । 5. A शास्ता, C परमन्त्रो । 6. A माचरेत् । 7. A ° समयो ।
8. A सिद्धिं । 9. C ° वज्र ° । 10. A बुद्ध ° । 11. A ° नमा ° ।
12. A ° राजः ।

अक्षोभ्यसमकायेन वाक्चित्ताग्रधृक् सदा ।

लोकधातुषु सर्वेषु पूज्यतेऽक्षोभ्यवज्रिणः ॥

॥ अक्षोभ्यसमयकायाभिसम्बोधिवज्रो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।

आकाशवज्रं प्रभावित्वा त्रामा^३कारं प्रभावयेत् ॥

॥ चं ॥^४

त्रिवज्रसमयध्यानेन त्रिवज्रकेतुसमो भवेदित्याह भगवान्
रत्नकेतु^५वज्रः ।

कायवाक्चित्तवज्रे रत्नकेतुसमप्रभः ।

स भवेद् बोधिनैरात्मानानवज्र^६समावहः^७ ॥

॥ रत्नकेतु^८समयसम्भोगवज्रो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।

लोकेश्वरं प्रभावित्वा धर्मा^९कारं विभावयेत् ॥

॥ चो ॥

त्रिवज्रसमयध्यानेन त्रिवज्रामित^{१०}समो भवेदित्याह भग-
वानमितवज्रः ।

कायवाक्चित्तवज्रेण अमितायुःसमप्रभः ।

स भवेत् सर्वसत्त्वानां महायानपथोदयः ॥

॥ अमित^{११}वज्रप्रभावश्रीर्नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगतं चिन्तेद् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।

वज्रोत्पलं^{१२}प्रभावित्वा समयौ^{१३}कारं प्रभावयेत् ॥

1. A चित्तविधारिणः । 2. A ° पूजयेद् ° । 3. A रत्ना ° । 4. C चो ।
5. C omits ° केतु ° । 6. AC ° गुह्य ° । 7. BC ° लयः । 8. BC omit
° केतु ° । 9. A धन्वा, ° C धर्मा ° । 10. C ° मृत ° । 11. AC add
° गुण ° । C omits ° वज्र ° । 12. C ° त्र्यम् ।

॥ ओँ ॥

त्रिवज्रसमयध्यानेन त्रिवज्रामोघसमो भवेदित्याह भग-
वानमोघवज्रः ।

कायवाक्चित्तवज्रेण वज्रामोघसमप्रभः ।

स भवेद् ज्ञानोदधिः श्रीमान् सर्वसत्त्वार्थसम्भवः ॥

॥ अमोघसमयरश्मिज्ञानायसम्भवो नाम समाधिः ॥

खधातुमधागतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।

वैरोचनवज्रं प्रभावित्वा त्रिरोँकारं^१ प्रभावयेत् ॥

॥ ओँ ओँ ओँ ॥

त्रिवज्रसमयध्यानेन^२ वैरोचनवज्रसमो भवेदित्याह भगवान्
वैरोचनवज्रः ।

कायवाक्चित्तवज्रेण वैरोचनसमप्रभः ।

स भवेद् ज्ञानसम्बोधिस्त्रिकायाभेद्यसाधकः ॥

॥ कायवाक्चित्तालम्बनसम्बोधिवज्रो^३ नाम समाधिः ॥

पर्वतेषु विविक्तेषु नदीप्रस्रवणेषु च^४ ।

श्मशानादिष्वपि कार्यमिदं ध्यानसमुच्चयम् ॥

अक्षोभ्यज्ञानवज्रादीन् ध्यात्वा खवज्रमधातः ।

पञ्चाभिन्नप्रयोगेण स्थाने बुद्धायभावना ॥

इत्याह भगवान् महावज्रसमयवज्राभिन्नः ।

पञ्चशूलं महावज्रं पञ्चज्वालाविभूषितम् ।

पञ्चस्थानप्रयोगेण पञ्चा^५भिन्नसमो भवेत् ॥

१. त्रिकालं, C त्रयोँकारं । २. C adds त्रिवज्र before this. ३. A
° ज्ञानं । ४. A वा । ५. B वज्रा ° ।

स्वमन्त्रं भावयेच्चक्रं स्फुलिङ्गगहनाकुलम् ।
 पञ्चवज्रप्रयोगेण पञ्चा^१भिन्नसमो भवेत् ॥
 खवज्रमध्यगं चिन्तेत् बुद्धज्वालासमप्रभम् ।
 ध्यात्वा बुद्धप्रवेशेन बुद्धाश्रयसमो भवेत् ॥
 बुद्धमण्डलमध्यस्थं काये वैरोचनं न्यसेत् ।
 ओंकारं हृदये ध्यात्वा मन्त्र^२विज्ञानभावना ॥
 निरोधवज्र^३गतं चित्ते यदा तस्य प्रजायते ।
 स भवेच्चिन्तामणिः श्रीमान् सर्वबुद्धाग्रसाधकः^४ ॥
 बुद्धमण्डलमध्यास्थं वज्राक्षोभ्यं प्रभावयेत् ।
 ह्रूंकारं हृदये ध्यात्वा चित्तविन्दुगतं न्यसेत् ॥
 बुद्धमण्डलमध्यास्थं अमिताभं^५ प्रभावयेत् ।
 आःकारं हृदये ध्यात्वा चित्त^६विन्दुगतं न्यसेत् ॥
 इदन्तत् समयाग्राग्रां^७ त्रिवज्राभेद्यभावनम्^८ ।
 निरोधसमय^९ज्ञानं बुद्धसिद्धिसमावहम्^{१०} ॥
 खवज्रधातुमध्यास्थं भावयेत् स्वच्छमण्डलम् ।
 ओंकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा कल्पं स तिष्ठति ॥
 खवज्रधातुमध्यास्थं भावयेत् धर्ममण्डलम् ।
 आःकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा कल्पं स तिष्ठति ॥
 खवज्रधातुमध्यास्थं भावयेद् वज्रमण्डलम् ।
 ह्रूंकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा कल्पं स तिष्ठति ॥

1. AC वज्रा ° । 2. A सर्व ° । 3. A ° चक्र ° । 4. A ° धारकः ।
 5. BC अमितवज्रं । 6. A वज्र ° । 7. A ° ग्रेण । 8. B साधनम् ।
 9. A भावयन् । 10. C ° कुलम्, A ° वहेत् ।

इत्याह भगवान् चिवच्च^१ज्ञानसमयः ।

यः प्रभूतमिमं योगं कायवाक्चित्तवज्रिणः ।

पठेद्वा चिन्तयेद्वापि सोऽपि वज्रधरो भवेत्^२ ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वतथागतमन्त्रसमयतत्त्ववज्रविद्या-
पुरुषोत्तमपटल एकादशोऽध्यायः ॥

द्वादशः पटलः ।

अथ वज्रधरः शास्ता स्रष्टा¹ ज्ञानायसाधकः त्रिवज्रसमय-
तत्त्ववाक्वज्रमुदाजहार² ।

खधातुसमभूतेषु³ निर्विकल्पस्व⁴भाविषु ।

स्वभावशुद्धधर्मेषु नाटकोऽयं प्रभाव्यते ॥

महाटवीप्रदेशेषु⁵ फलपुष्पाद्यलङ्कृते ।

पर्वते विजने साध्या⁶ सर्वसिद्धिसमुच्चयम् ॥

॥ मं⁷ ॥

कायवाक्चित्तवज्रेषु मञ्जु⁸वज्रप्रभावना ।

स्फुरणं कायवाक्चित्ते मञ्जुवज्रसमो भवेत्⁹ ॥

योजनशत¹⁰विस्तारं प्रभया दीप्त¹¹वज्रया ।

आ¹²भासयति सिद्धा¹³त्मा सर्वा¹⁴लङ्कारभूषितः ॥

ब्रह्मरुद्रादयो देवा न पश्यन्ति कदाचन ।

॥ मञ्जुश्रीवज्राग्रसमयान्तर्द्धान¹⁵करी नाम समाधिः ॥

विष्णुमूत्रपञ्चसमयैस्त्रि¹⁶वज्राभेद्यसम्भवैः ।

कृत्वा त्रिलोहसहितं मुखे प्रक्षिप्य भावयेत् ॥

अभेदां सर्वबुद्धानां चित्तं तत्र¹⁷ प्रभावयेत् ।

स भवेत्तत्क्षणादेव¹⁸ मञ्जुवज्रसमप्रभः ॥

1. C भ्रष्टा । 2. C ° हरेत् । 3. A खधातुसमयतुल्येषु । 4. C ° ल्येषु ।
5. C ° वे ° । 6. A जिनसाध्यस्थं । 7. A मूं । 8. A वज्रं । 9. A
समुद्भवेत् । 10. A ° सङ्ग ° । 11. C मञ्जु ° । 12. B अव ° । 13. A
दीप्ता ° । 14. A सद्भा ° । 15. B ° क्षद्बोध ° । 16. B ख ° । 17. A ततः ।
18. A ° दक्षयो देवो ।

स्वमन्त्रेण प्रभावित्वा चक्रं स्फुलिङ्गमुप्रभम् ।
 आलयं सर्वबुद्धानां ध्यात्वा बुद्धसमो भवेत् ॥
 षट्त्रिंशत्सुमेरूणां यावन्तः परमाणवः^१ ।
 भवन्ति तस्यानुचराः सर्ववज्रधरोपमाः ॥

॥ चक्रसमयो नाम समाधिः ॥

स्वमन्त्रेण महावज्रं ध्यात्वा मण्डलमध्यतः ।
 आलयं सर्व^२वज्राणां चित्तवज्रसमो भवेत् ॥
 षट्त्रिंशत्सुमेरूणां यावन्तः परमाणवः ।
 योषितस्तस्य तावन्त्यो भविष्यन्ति गुणालयाः ॥
 त्रैधातुकमहावज्रो भवेद्द्रुद्र^३नमस्कृतः ।

॥ वज्रसमता नाम समाधिः ॥

पद्मं स्वमन्त्रवज्रेण ध्यात्वा अष्टदलं महत् ।
 आलयं सर्वधर्माणां चिन्त्य^४ धर्मसमो भवेत् ॥
 षट्त्रिंशत्सुमेरूणां यावन्तः परमाणवः ।
 संस्थापयति^५ शुद्धात्मा बुद्धपूजा^६ग्रमण्डले ॥

॥ पद्मसमता नाम समाधिः ॥

तिष्ठेत् त्रिकल्पसमयं सेवयन् पञ्चज्ञानिनाम् ।
 दशदिक्सर्वबुद्धानां त्रिगुह्यं पर्यु^७पासते ॥
 स्वमन्त्रं भावयेत् खड्गं^८ पञ्चरश्मिसमप्रभम्^९ ।
 पाणौ गृह्य विशालाक्षः^{१०} वज्रविद्याधरो भवेत् ॥

1. A adds योषितस्तस्य तावन्त्यो भविष्यन्ति गुणालयाः । त्रैधातुकमहा-
 वज्रो भवेद्द्रुद्रनमस्कृतः । 2. A चित्त ° । 3. AC ब्रह्मरुद्र ° । 4. A सर्व ° ।
 5. A ° पयेत्ति ° । 6. A ° वज्रा ° । 7. A पूज्यम् ° । 8. A भगं ।
 9. B ° माकुलम् । 10. B त्रिव ° ।

तैधातुकमहापूज्यो दैत्यब्रह्मेन्द्रनमस्कृतः ।
 त्रिसाहस्र^१महाशूरो भवेद्ब्रह्मनरोत्तमः ॥
 यदभिलषति^२ चित्तेन कायवाक्चित्तवज्जिणः ।
 ददाति तादृशीं सिद्धिं चित्तवज्रप्रभाविताम् ॥
 ॥ सर्वखड्गोत्तमो नाम समाधिः ॥
 ओंकारगुटिकां ध्यात्वा चणकास्थिप्रमाणतः ।
 मध्ये खदेवताबिम्बं मुखे चिन्त्य विभावयेत् ॥
 स भवेत्तत्क्षणादेव बोधिसत्त्व^३समप्रभः ।
^४उदितादित्यसङ्काशो जाम्बूनदसमप्रभः ॥
 आःकारगुटिकां ध्यात्वा चणकास्थिप्रमाणतः ।
^५मध्ये खदेवताबिम्बं मुखे चिन्त्य विभावयेत् ॥
 स भवेत्तत्क्षणादेव बोधिचित्त^६समप्रभः ।
^४उदितादित्यसङ्काशो जाम्बूनदसमप्रभः ॥
 ह्रूंकारगुटिकां ध्यात्वा चणकास्थिप्रमाणतः ।
 मध्ये खदेवताबिम्बं मुखे चिन्त्य विभावयेत् ॥
 स भवेत्तत्क्षणादेव वज्रकायसमप्रभः ।
 उदितादित्यसङ्काशो जाम्बूनदसमप्रभः ॥
 खधातुस्वच्छमध्यस्थं वैरोचनं प्रभावयेत् ।
 हस्ते चक्रं प्रभावित्वा चक्रविद्याधरो भवेत् ॥
 महाचक्रकुलं ध्यात्वा द्रुदं चक्रा^७ग्रसाधनम् ।
 कर्तव्यं ज्ञानवज्रेण चक्र^८कायाग्रयोगतः^९ ॥

1. A ° स्त्रैक ° । 2. A ° लषित ° । 3. AC ° चित्त ° । 4. B omits
 this line. 5. omitted in A and C. 6. B ° ज्ञान ° । 7. A ज्ञाना ° ।
 8. A बुद्ध ° । 9. A ° जनात् ।

खधातुवज्रमध्यस्थं ज्ञाना^१क्षोभ्यं विभावयेत् ।
 हस्ते वज्रं प्रभावित्वा वज्रविद्याधरो भवेत् ॥
 महावज्रकुलं ध्यात्वा इदं वज्राग्रसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण वज्रकायाग्रयोगतः ॥
 खधातुरत्नमध्यस्थं रत्नवज्रं प्रभावयेत् ।
 हस्ते रत्नं प्रभावित्वा रत्नविद्याधरो भवेत् ॥
 महारत्नकुलं ध्यात्वा इदं रत्नाग्रसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण रत्नकायाग्रयोगतः^२ ॥
 खधातुपद्म^३मध्यस्थं अभिताभं^४ प्रभावयेत् ।
 हस्ते पद्मं प्रभावित्वा पद्मविद्याधरो भवेत् ॥
 महापद्मकुलं ध्यात्वा इदं पद्माग्रसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण धर्मकायप्रयोगतः ॥
 खधातुसमयमध्यस्थं अमोघाग्रं प्रभावयेत् ।
 हस्ते खड्गं प्रभावित्वा खड्गविद्याधरो भवेत् ॥
 महासमयकुलं ध्यात्वा इदं समयाग्रसाधनम्^५ ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण कायसमययोगतः ॥
 विशूलज्ञाना^६ङ्कुशादयः साध्या वज्रप्रभेदतः ।
 सिद्धान्ति तस्य ध्यानेन कायवाक्चित्तसाध^७नैः ॥
 इत्याह भगवान् महासमयसिद्धि^८वज्रः ।
 चतुष्पथैकवृत्ते वा एकलिङ्गे शिवालये ।
 साधयेत् साधको नित्यं वज्राकर्षं विशेषतः ॥

1. A ° त्वा ° । 2. A repeats from खधातुवज्रमध्यस्थं etc. to कर्त्तव्यं
 ज्ञानवज्रेण in this line. 3. C ° धर्म ° । 4. C ° युं । 5. AC ° भावनं ।
 6. B ° ज्वाला ° । 7. C ° भाव ° । 8. A सिद्धिसमय ° ।

त्रियोगमन्त्रपुरुषं ध्यात्वा त्रियोगवज्रिणम् ।
 अङ्कुशं कायवाक्चित्तं बुद्धानां ज्ञानबुद्धिनाम् ॥
 वायव्यमण्डलाग्रस्थ^१ बुद्धाकर्षणमुत्तमम् ।
 दशदिक्समय^२सम्भूतं वज्रेणाकृष्य^३ भुञ्जयेत्^४ ॥
 ॥ खधातुसमयवज्राकर्षणम् ॥
 वैरोचनं महाचक्रं ध्यात्वाङ्कुशं जिनालयम् ।
 वज्रपद्मादिभिः कार्यं समयाकर्षणमुत्तमम् ॥
 ॥ त्रैधातुकसमयाकर्षणम्^५ ॥
 सर्वाकारवरोपेतं बुद्धविम्बं विभावयेत् ।
 प्राणौ च कायवाक्चित्तं अङ्कुशादीनि भावयेत् ॥
 अनेन खलु योगेन स भवेत्परकर्मकृत् ।
 सर्वाकारवरोपेतं कायवज्रं विभावयेत् ॥
 जिह्वावज्रप्रयोगेन ध्यात्वा वाग्वज्रसमो भवेत् ।
 त्रिगुह्यसमयपूजाग्रौ पूजां पूज्य^६ प्रभावयेत् ॥
 इदन्तत् सर्वसिद्धीनां सारं गुह्यसमुच्चयम् ।
 इत्याह भगवान् महागुह्यसमयः ।
 महामांससमयाग्रेण साधयेत् त्रिवज्रमुत्तमम् ।
 विण्मूत्रसमयाग्रेण^७ भवेत् विद्याधरः प्रभुः ॥
 हस्तिसमयमांसेन^८ पञ्चाभिज्जत्वसा^९पुयात् ।
 अश्वसमयमांसिनान्तर्जानाधिपो^{१०} भवेत् ॥

1. A ° मध्यस्थं, C ° ग्रस्तं । 2. A omits ° समय ° । 3. A ° व्योप ° ।
 4. B भुञ्जते । 5. B repeats. 6. A पूज्यां । 7. A ° योगेन । 8. A
 ° मांसमयाग्रेण । 9. A ° भिज्जाः समा ° । 10. A अन्तर्वर्जनाधिपति ° ।

श्वानसमयमांसेन सर्वसिद्धिप्रसाधनम् ।
 गोमांससमयाग्रेण वज्राकर्षणमुत्तमम् ॥
 अलाभे सर्वमांसानां ध्यात्वा सत्त्वं^१ विकल्पयेत् ।
 अनेन वज्रयोगेन सर्वबुद्धैरधिष्ठाते^२ ॥
 सर्वाकारवरोपेतं कायवाक्चित्तवज्रिणम् ।
 हृदये ज्ञानसमयं मुकुटे वज्राग्रधारिणम् ॥
 प्रीणनं सर्वबुद्धानां बृहदं समयनयोत्तमम् ।
 कर्त्तव्यं समयाग्रेण सर्वसिद्धिकरं परम् ॥
 ॥ सर्वसमयज्ञानवज्राहारो नाम समाधिः ॥
 जिह्वा^३समयवज्राग्रे ध्यात्वा ह्रूंकारवज्रिणम् ।
 पञ्चामृतप्रयोगेन वज्रसत्त्वत्वमाप्नुयात्^४ ॥
 आःकारौ^५कारसमयमिदं वज्रनयोत्तमम् ।
 अनेन खलु योगेन वज्रसत्त्वसमो भवेत् ॥
 ॥ समयवज्रामृतमालिनी^५ नाम समाधिः ॥
 त्रिवज्रसमयसिद्ध्यर्थं^६ भवेत् त्रिकायवज्रिणः ।
 दशदिक्सर्वबुद्धानां भवेच्चिन्तामण्योदधिः ॥
 आभासयति वज्रात्मा लोकधातुं समन्ततः ।
 चक्रसमयसिद्धान्ते^७ बुद्धकायसमो भवेत् ॥
 विचरेत् समन्ततः सिद्धो गङ्गावा^८लुकसर्वतः ।
 सर्वेषु समयाग्रेषु विद्याधरप्रभुर्भवेत् ॥

१. A सर्व । २. A ° छिते । ३. AC जिह्वाय ° । ४. C समो भवेत्,
 B त्रिवज्रत्वमाप्नुयात् ° । ५. B ° ली । ६. A ° द्वाग्रे, C ° द्वै । ७. AB
 ° सिद्ध्यर्थे । ८. A ° लि ° ।

सर्वसमयसिद्धाग्रे कायवज्रप्रभावतः ।
 अन्तर्द्वानि^१षु सर्वेषु^२ साहस्रैकावभासकः ।
 हरते सर्वसिद्धीनां^३ भुंक्ते कन्यां^४ सुराग्रजाम् ॥
 गंगावालुकसमान् बुद्धांस्त्रिवज्रालयसंस्थितान् ।
 पश्यते चक्षुर्वज्रेण स्वहस्तैकं यथामलम् ॥
 गंगावालुकसमैः क्षेत्रैः ये शब्दाः सम्प्रकीर्तिताः ।
 शृणोत्यभिज्ञावशतः श्रोत्रस्थमिव सर्वतः ॥
 गंगावालुकसमैः क्षेत्रैः कायवाक्चित्तलक्षणम् ।
 स वेत्ति सर्वसत्त्वानां चित्ताख्यं नाटकोद्भवम् ॥
 गंगावालुकसमैः कल्पैः संसारस्थितिसम्भवम् ।
 पूर्वनिवास^५समयं दिनत्रयमिव स्मरेत् ॥
 गंगावालुकसमैः कार्यैः बुद्धमेघाद्यलङ्कतैः ।
 गंगावालुकसमान् कल्पान् स्फुरेद्^६ दृढाग्रवज्रिणः ॥
 इत्याह भगवान् समयाभिज्ञः । वज्रचक्षुर्वज्रश्रोतं वज्र-
 चित्तं वज्रवाणी^७ वज्रचट्टि^८श्चेति ।
 बुद्धाभिज्ञार्थसंसिद्धौ^९ बुद्धकायसमो भवेत् ।
 गंगावालुकसंख्यैश्च परिवारैः परीवृतः ।
 विचरेत् कायवाग्वज्रो लोकधातुं समन्ततः ॥
 सेवासमयसंयोगमुपसाधनसम्भवम् ।
 साधनार्थसमयं च महासाधनचतुर्थकम् ॥

1. C ° द्वारि ° । 2. A omits. 3. B ° बुद्धानां । 4. B भुंजते च ।
 5. C निरास । 6. A omits, 7. BC वज्रनिवास । 8. C ° चट्टि ° ।
 9. BC ° सिद्धिस्तु ।

विज्ञाय वज्रभेदेन ततः कर्माणि साधयेत् ।
 सेवासमाधिसंयोगं भावयेत् बोधिमुत्तमम् ॥
 उपसाधनसिद्धये^१ वज्रायतनविचारणम् ।
 साधने चोदनं प्रोक्तं मन्त्राधिपतिभावनम् ॥
 महासाधनकालेषु विम्बं स्वमन्त्रवज्रिणः ।
 मकुटेऽधिपतिं ध्यात्वा सिद्धयते ज्ञानवज्रिणः ॥
 सेवाज्ञानामृते^२ नैव कर्तव्यं सर्वतः सदा ।
 एषो हि सर्वमन्त्राणां सर्वमन्त्रार्थ^३ साधकः ॥
 महाटवीप्रदेशेषु विजनेषु महत्सु च ।
 गिरिगह्वरकुलेषु सदा सिद्धिरवाप्यते ॥

इत्याह भगवान् महासाधनवज्रः ।

अथ वज्रचतुष्केन^४ सेवा कार्या^५ दृढव्रतैः ।
 त्रिवज्रकायमन्त्रेण^६ भावयन् सिद्धिमश्नुते ॥
 चतुःसन्ध्यप्रयोगेन पंचस्थानेषु बुद्धिमान् ।
 ओंकारज्ञान^७ वज्रेण ध्यात्वा सम्बरमा^८ विशेत् ॥
 दिनानि सप्त पक्षं च मासमप्यब्दमेव च ।
 उत्पाद्य वज्रसमयं लघु सिद्धिरवाप्यते ॥
 विस्तरेण मया प्रोक्तं दिनभेदप्रचोदतः ।
 पक्षाभ्यन्तरतः सिद्धिरुक्ता गुह्याग्रसम्भवैः ॥

तत्रेदमुपसाधनसम्बरविषयम् ।

1. A ° ध्यते । 2. A ° मुञ्च । 3. A तन्त्रतत्त्वार्थ °, C मन्त्रतत्त्वार्थ ।
 4. A ° ष्कोणे, B वज्राचार्येण । 5. C सर्वा कार्या । 6. B समेतेन, C
 समानेन । 7. A omits ° ज्ञान ° । 8. A ° समाधिं ।

बुद्धकायधरः श्रीमान् त्रिवज्राभेद्यभाविताः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य करोतु^१ कायवज्जिणः ॥^२
 दशदिक्संस्थिता बुद्धा त्रिवज्राभेद्यभाविताः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य कुर्वन्तु कायलक्षितम् ॥
 तत्रेदं साधनसम्बरविषयम् ॥
 धर्मो वै^३ वाक्पथः श्रीमान् त्रिवज्राभेद्यभाविताः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य करोतु वाक्य^४वज्जिणः ॥
 दशदिक्संस्थिता बुद्धास्त्रिवज्राभेद्यभाविताः ।
 अधिष्ठानपदं तस्य कुर्वन्तु वाक्पथोद्भवम् ॥
^५तत्रेदं महासाधनसम्बरविषयम् ।
 चित्तवज्रधरः श्रीमान् त्रिवज्राभेद्यभाविताः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य कुर्वन्तु चित्तवज्जिणः ॥
 दशदिक्संस्थिता बुद्धाः त्रिवज्राभेद्यभाविताः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य कुर्वन्तु चित्तसम्भवाः^६ ॥
 बुद्धो वा वज्रधर्मो वा वज्रसत्त्वोऽपि वा यदि ।
 अतिक्रमेद्यदि मोहात्मा स्फुटयुर्नात्र संशयः ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे समयसाधनाग्रनिर्देशपटलो
 द्वादशोऽध्यायः ।

1. A कुर्वन्तु । 2. This verse is repeated in C. 3. A समाधौ । 4. A वाग् ° । 5. B omits from तत्रेदं to चित्तसम्भवाः । 6. A वज्जिणः । C repeats दशदिक्संस्थिता to वाक्पथोद्भवम् after this.

त्रयोदशः पटलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागता ज्ञानवज्राग्रचारिणः सर्व-
सत्त्वार्थसंभूता¹ बोधिसत्त्वाश्च धौमन्तः² प्रणिपत्य महाशास्त्रारं
मुनिं सत्त्वार्थवज्रिणं पूजा³समयतत्तज्ज्ञं वज्रघोषमुदीरयन् ।

अहो बुद्ध⁴नयं दिव्यमहो बोधिनयोत्तमम् ।
अहो धर्मनयं शान्तमहो मन्त्रनयं दृढम् ॥
अनुत्पन्नेषु धर्मेषु स्वभावातिशयेषु च ।
निर्विकल्पेषु धर्मेषु⁵ ज्ञानोत्पादः प्रगीयते ॥
भाषस्व भगवन् रस्यं सर्वधर्म⁶समुच्चयम् ।
वज्रजापं महाज्ञानं त्रिकायाभेदामण्डलम् ॥
प्राप्यते बुद्धज्ञानानि त्रिवज्राभेदाभावनैः ।
जपन् वज्रप्रयोगेन सर्वबुद्धैरधिष्ठाते ॥
कुलानां सर्वमंत्राणां कायवाक्चित्तलक्षणम् ।
मंत्रजापं प्रघोषाथ वज्रजापमुदाहरन्⁷ ॥
बुद्धाश्च चाध्वसंभूताः कायवाक्चित्तवज्रिणः ।
संप्राप्ता ज्ञानमतुलं वज्रमंत्रप्रभावनैः ॥ इति ॥
अथ वज्रधरः शास्ता खवज्रज्ञानसंभवः ।
कर्ता स्रष्टा वराग्राग्यो वज्रजापमुदाहरत्⁸ ॥

1. BC ° सम्भोगाः । 2. A वामतः । 3. A सर्वार्थ ° । 4. C ° धर्म ° ।
5. AB भूतेषु । 6. AB ° मन्त्र ° । 7. A शृण्वन्तु ज्ञानसागराः । 8. C
° दीरयेत् ।

सर्ववज्रसमयव्यूहतत्त्वार्थभावनासम्बोधिपटलस्त्रयोदशः ।

६१

सर्वमंत्रार्थजापेषु त्रिवज्राभेदलक्षणम् ।

त्रिभेदे^१ वज्रपर्यन्तो न्यासोऽयं त्रिवज्रमुच्यते ॥

इत्याह च ।

त्रिविधं स्फुरणं कार्यं कायवाक्चित्तसन्निधौ^२ ।

अनेन जापवज्रेण वज्रचित्तसमो भवेत् ॥

^३बुद्धानां कायवाक्चित्तं ध्यात्वा पूजाप्र^४कल्पनम् ।

कर्त्तव्यं ज्ञानवज्रेण इदं बोधिसमावहम्^५ ॥

अथवा स्फुरणं कार्यं त्रिभेदेन प्रति प्रति ।

कायवाक्चित्तनैरात्मां ज्ञानचित्तेन संस्फ^६रेत् ॥

उच्चारयन् स्फुरेद्वज्रं समाप्तौ संहारमादिशेत् ।

इदन्तत् सर्वबुद्धानां ज्ञानोन्मीलितचक्षुषाम् ॥

कायवज्राभिसम्बोधिं भावाभावविचारणम् ।

बुद्धकाय इति प्रोक्तः कायजापः स उच्यते ॥

वाक्य^७समय^८संबोधिः शब्दाशब्दविचारणम् ।

वाग्वज्र इति प्रोक्तो वाग्जापः स उच्यते ॥

चित्तसमयसंबोधिः स्थितिवज्रविचारणम् ।

वज्रचित्तमिति प्रोक्तं चित्तजापः स उच्यते ॥

अथानुगमजापेन निःस्वभावेन चारुणा ।

विचारणं चाध्वबुद्धेभ्यो रत्नजापः स उच्यते ॥

स्फुरणं कायमेघेन बुद्धक्षेत्रान्मसन्ततः ।

गमनागमनवज्रार्थममोघजापः स उच्यते ॥

1. A ° द्य ° । 2. A सम्बिधौ । 3. These two lines are repeated in C. 4. A ° ग्र ° । 5. AB त्रिवज्रचित्तसमो भवेत् । 6. B ° स्फ ° । 7. A ° क् ° । 8. A ° याभि ° ।

शृणोति मन्त्राक्षरपदं स्ववज्रैर्घुष्टमण्डलम् ।
 क्रोधसमयज्ञानेन क्रोधजापः स उच्यते ॥
^१कामार्थं विह्वलीभूतान् सर्वव्राणहितैषिणः ।
 मत्वा^२न्मोहपदे^३ स्थाप्य मोहजाप इति स्मृतः ॥
 रागवज्रोद्भवं वाचं कायवाक्चित्तसंस्थिताम् ।
 सत्त्वान्^४ राग^५पदे स्थाप्य रागजाप इति स्मृतः ॥
 द्वेषवज्रोद्भवं चित्तं कायवाक्चित्तसंस्थितम् ।
 सत्त्वान् द्वेषालये स्थाप्य द्वेषजापः स उच्यते ॥
 त्रिवज्रसमयं तत्त्वं मध्यमं समयवज्रिणम् ।
 तदेव सर्व^६वज्राणां जापो नपुंसक उच्यते ॥
 वज्राधिपतयः सर्वे रागतत्वार्यचिन्तकाः^७ ।
 कुर्वन्ति रागजां बोधिं सर्वसत्त्वहितैषिणौम् ॥
 लोचनाद्या महाविद्या नित्यं कामार्थतत्पराः ।
 सिध्यन्ति कामभोगैस्तु^८ सेव्यमानैर्यथेच्छतः ॥
 मोहसमयसम्भूता^९ विद्याराजानो वज्रिणः ।
 नपुंसकपदे सिद्धाः ददन्ति सिद्धिमुत्तमाम् ॥
 क्रोधा द्वेषालये जाता नित्यं मारणतत्पराः^{१०} ।
 सिध्यन्ति मारणार्थेन सेव्यमानैर्यथेच्छतः^{११} ॥

इत्याह भगवान् महापुरुषसमयः ।

1. This line is incomplete in A. 2. C सर्वा ° । 3. C ° दं ।
 4. C सर्वान् । 5. C रागोदधि ° । 6. C समय ° । 7. C ° भावकाः ।
 8. C ° भोगेन । 9. A ° सुव्रता । 10. A has क्रोधात् द्वेषालये जाता नित्यं
 सिध्यन्ति मारणाः । 11. This line is incomplete in A.

सर्ववज्रसमयव्यूहतत्त्वार्थभावनासम्बोधिपटलसूत्रयोदशः ।

६३

हृदि मध्यगतं चक्रं भावयेत् ज्ञानवज्रि^१णाम् ।

स्वच्छमण्डलमध्यस्थं चक्रमन्त्रार्थ^२भावना ॥

हृदि मध्य^३गतं वज्रं^४ भावयेत् ज्ञानवज्रिणः ।

वज्रमण्डलमध्यस्थं वज्रमन्त्रार्थभावना ॥

हृदि मध्यगतं रत्नं भावयेत् रत्नज्ञानिनः ।

रत्नमण्डलमध्यस्थं रत्नमन्त्रार्थभावना ॥

हृदि मध्यगतं पद्मं भावयेत् पद्मज्ञानिनः ।

धर्ममण्डलमध्यस्थं पद्ममन्त्रार्थभावना ॥

हृदि मध्यगतं खड्गं भावयेत् खड्गज्ञानिनः ।

समयमण्डलमध्यस्थं खड्गमन्त्रार्थभावना ॥

सर्वमण्डलपार्श्वेषु सर्वबुद्धान्निवेशयेत् ।

पञ्चरश्मिप्रभेदेन^५ स्फुरयन्^६ बोधिमाप्नुते ॥

स्फुरणं सर्वमन्त्राणां द्विधाभेदेन कीर्तितम् ।

त्रिकायवज्रभेदेन संहारस्फुरणं भवेत् ॥

कायस्वभावं कायेन चित्तं चित्तस्वभावतः ।

वाचं वाचस्वभावेन पूज्य पूजामवाप्नुयात् ॥

महामण्डलचक्रेण पञ्चवज्रविभावना ।

मध्ये त्वधिपतिं ध्यात्वा स्वबिम्बं त्रिकायवज्रिणम् ॥

बिम्बं स्वमन्त्रवज्रस्य मण्डलानां चतुष्टयम्^७ ।

चतुर्वर्णेन संकल्प्य हृदि मन्त्रार्थभावना ॥

वज्रचतुष्टयं कर्म^८ करोति ध्यानवज्रिणः ।

एषो हि सर्वमन्त्राणां रहस्यं परमशाश्वतम् ॥

1. C ° चक्रि ° । 2. मध्यचक्रार्थ ° । 3. B वज्र ° । 4. B चक्रं ।
5. C ° प्रदेशेन । 6. AC ° येत् । 7. AB ° ये । 8. A ° यमिदं ।

शान्तिके लोचनाकारं पौष्टिके पद्मवज्रिणम् ।

वश्ये वैरोचनपदं वज्रक्रोधोऽभिचारके ॥

इदं तत् सर्वसंज्ञाणां गुह्यं त्रिकायसंभवम् ।

निर्मितं ज्ञानवज्रेण क्रियानाटकलक्षितम् ॥

अभक्तिवादिनः सत्त्वा निन्दकाचार्यवज्रिणे ।

अन्येषामपि दुष्टानामिदं कार्यं प्रचोदनम् ॥

इत्याह भगवान् महान्ज्ञानचक्रवज्रः ।

तैधातुकस्थितान्सर्वान् बुद्धकाये^१ विभावयेत् ।

सम्पुटोद्घाटिता^२न् कृत्वा ततः कर्मप्रसाधनम् ॥

खधातुमध्यगं वज्रं पञ्चशूलं चतुर्मुखम् ।

सर्वाकारवरोपेतं वज्रसत्त्वं विभावयेत् ॥

ब्रह्मसमयसंभूतं बुद्धचक्रं विभावयेत् ।

दक्षपाणाविदं कार्यं बुद्धचक्रं महाबलम् ॥

सत्त्वान् दशदिक्संभूतान् बुद्धकायप्रभेदतः ।

संहृत्य पिण्डयोगेन स्वकाये तान् प्रवेशयेत् ॥

स्फुरन्तु पुनः कार्यं बुद्धानां ज्ञानवज्रिणाम् ।

क्रुद्धान् क्रोधाकूलान् ध्यात्वा विकटोत्कटभीषणान् ॥

नानाप्रहरणहस्ताग्रान् मारणार्थाग्रचिन्तकान् ।

घातयन्तो महादुष्टान् वज्रसत्त्वमपि स्वयम् ॥

बुद्धास्त्रिकायवरदाः त्रिवज्जालयमण्डले ।

ददाति सिद्धिं मोहात्मा म्रियते नात्र संशयः ॥

दिनानि सप्तेदं कार्यं बुद्धस्यापि न सिध्यति ।

1. B स बुद्धान् । 2. A सम्पूर्णं घोटितं, C सम्पुटोद्घाटिकां ।

॥ वज्रसमयाज्ञाचक्रो नाम समाधिः ॥

खधातुमधागं चक्रं वज्रज्वालाविभूषितम् ।
 सर्वाकारवरोपेतं वैरोचनं प्रभावयेत् ॥
 त्राध्वसमयसंभूतान् वज्रसत्त्वान् महायज्ञान् ।
 वज्रं स्फुलिङ्गगहनं पाणौ तस्य विभावयेत् ॥
 सत्त्वान् दशदिक्^१संभूतान् वज्रकायप्रभेदतः ।
 संहृत्य रश्मियोगेन स्वकाये तान् प्रवेशयेत् ॥
 स्फुरणं सर्ववज्राणां कार्यं ज्ञानायबुद्धिना^२ ।
 शृण्वन्तु सर्वबुद्धात्मा कायवाक्चित्तयोगिनः^३ ॥
 अहं वज्रधरः श्रीमान् आज्ञाचक्रप्रभेदतः ।
 वज्रेणादीप्तवपुषा स्फारयामि त्रिकायजान् ॥
 लंघयेद्यदि समयं विशीर्यते न संशयः ।

॥ चक्रसमयाज्ञावज्रो नाम समाधिः ॥

खवज्रमधागं चिन्तेद्बुद्धमण्डलवज्रिणम् ।
 यमान्तकं महाचक्रं खवज्राख्यं प्रकल्पयेत् ॥
 बुद्धांश्च त्राध्वसंभूतान्^४ प्रविष्टांस्त्रिकायमण्डले ।
 पुनः संस्फारयेद्बुद्धान् यमान्तकाकारसन्निभान् ॥
 सत्त्वांश्च त्राध्वसंभूतान् रिपूणां दुष्टचेतसाम् ।
 घातितान् भावयेत् क्रुद्ध इदं वज्राज्ञामण्डलम् ॥

॥ सर्वसमयसंभवयमान्तकसमान्य^५त्रिकायाज्ञावज्रो नाम
 समाधिः ॥

1. A ° दिशि । 2. AC ° वन्धुना । 3. A ° योगतः । 4. B ° सत्त्वांश्च । 5. AB omit ° समान्य ° ।

कायवाक्चित्तवज्रैस्तु स्वमन्त्रार्थगुणेन वा ।

अथवा [पौष]^१समये आज्ञाचक्रप्रवर्त्तनम्^२ ॥

रक्षार्थं सर्वमन्त्राणां कार्यं ज्ञानायवज्रिणाम् ।

इदं तत् सर्वबुद्धानां बोधिरक्षार्थमुच्यते ॥

इत्याह भगवान् बोधिचित्तः ।

खवज्रमध्यगं धर्मं वैरोचनायसंभवम् ।

ध्यात्वा त्रिकायवज्राग्रं^३ आसनन्तु प्रकल्पयेत् ॥

खधातुं सर्वबुद्धैस्तु परिपूर्णं विभावयेत् ।

मन्त्राक्षरपदं ज्ञानं चित्ताकारं प्रकल्पयेत् ॥

पुनस्तु संस्फुरेत् बुद्धान् चित्तवज्रप्रभावितान्^४ ।

चित्तवज्रमिति कृत्वा त्रिकाये तान् प्रवेशयेत् ॥

इत्याह भगवान् खवज्रसमयः ॥ वज्रमन्त्ररत्नप्रद्योत-

करो नाम समाधिः ॥

सर्वाकारवरोपेतं वज्रसत्त्वं विभावयेत् ।

बुद्धान्स्तु क्रमशः स्थाप्य जलस्योपरि चंक्रमेत्^५ ।

समयोदकप्रयोगेन मूर्ध्नि पादविभावनम् ॥

इत्याह भगवान् स्वभावशुद्धः ॥ वज्रोदधिपदाक्रान्तो नाम

समाधिः ॥

माहेन्द्रमण्डलं ध्यात्वा मध्ये क्रोध^६कुलं न्यसेत् ।

कर्मवज्रपदाक्रान्तं मूर्ध्नि तस्य विभावयेत् ॥

इत्याह च ॥ सर्वतीर्थप्रवा^७दिस्तम्भनवज्रो नाम समाधिः ॥

1. A ° त्वीष °, B पौष °, C ° प्लौष ° (?) । 2. A ° प्रयोजनम् । 3. A त्रिकायं, C त्रिवज्राग्रं । 4. C ° विना । 5. C कल्पयेत् । 6. B ° धा ° । 7. BC परवा ° ।

सर्ववज्रसमयव्यूहतत्त्वार्थभावनासम्बोधिपटलस्त्रयोदशः ।

६७

क्रोधाकारं त्रिवज्राग्रान् पीतकिंजल्कसन्निभान् ।

गिरिराज इव सर्वान् ध्यात्वा मूर्ध्नि प्रभावयेत् ।

बुद्धसैन्यमपि स्तम्भे^१ स्त्रियते नात्र संशयः ॥

इत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तसंभवः ॥ सर्व-
सैन्यस्तम्भनो नाम समाधिः ॥

रिपुसन्त्वासनसमये इदं ध्यानं प्रकल्पयेत् ।

अतिक्रमेद्यदि बुद्धः स्फुटते नात्र संशयः ॥

इत्याह भगवान् त्रिवज्रसमयः ।

ह्रंकारकीलकं ध्यात्वा पञ्चशूलप्रमाणतः ।

वज्रकीलं कृतं तेन हृदये तद्विभावयेत् ।

बुद्धसैन्यमपि क्रुद्धं नाशं गच्छेन्न संशयः ॥

॥ रिपुमहापहारो^३ नाम समाधिः ॥

नगरे वाऽप्यथवा ग्रामे विषये वा प्रयोजयेत् ।

अनेन नित्यं भवेत् शान्तिः सर्वरोगविवर्जिता ॥

अन्तरिक्षगतं वज्रं पञ्चशूलं प्रभावयेत् ।

कल्पोद्वाहमिव ध्यात्वा पुनः संहारमादिशेत् ॥

स्फुरणं च पुनः कार्यं रत्नचिन्तामणिप्रभैः ।

भावयेत् धर्ममेघान्^४ वै अभिषेकं समादिशेत् ॥

अनेन ध्यानवज्रेण दुष्पूरोऽपि प्रपूर्यते^५ ।

स भवेत् चिन्तामणिः श्रीमान् दानवज्रप्रसाधकः ॥

बुद्धमेघैर्महाधर्मैर्वज्रसत्त्वैश्च तत् स्फुरेत् ।

1. B ° संघ ° । 2. ABC अस्ते । 3. BC ° मोहापहो । 4. AB
° संघान् । 5. C ° रयेत् ।

विकल्पासंख्येयस्थानं सर्वबुद्धैरधिष्ठाते ।
 इदं तत् सर्वबुद्धानां कायगुह्यमनाविलम् ॥
 ॥ सर्वसत्त्वरीगापनयनवज्रसंभवो नाम समाधिः ॥
 ध्यानवज्रेण समादानं यत्र स्थाने समाचरेत् ।
 अनेन ध्यानयोगेन तिष्ठन् बुद्धैरधिष्ठाते ॥
 ध्वजामृतमहाराजं वज्रकीलं प्रभावयेत् ।
 निखनेदृशदिक्चक्रं स्फुलिंगज्वालसन्निभम् ॥
 बुद्ध्याह च ॥ जगद्विजयशान्तिवज्रो नाम समाधिः ॥
 खधातुमध्यगं चिन्तेत् शान्तिमेण्डलमुत्तमम् ।
 बिम्बं वैरोचनं ध्यात्वा हृदयेऽथ प्रविन्यसेत् ॥
 खधातुं लोचनाग्रैश्च^१ परिपूर्णं विभावयेत् ।
 संहृत्य रश्मिपिण्डेन आरम्भस्य निपातने^२ ॥
 रोमकूपाग्रविवरेर्बुद्धमेघान् स्फुरेत्^३ व्रतौ^३ ।
 अभिषेकं तदा तस्य बुद्धमेघा ददर्शन्ति हि ।
 अनेन वज्रसमयः श्रीमान् भवति तत्क्षणात् ॥
 ॥ बुद्धसमयमेघ^४व्यूहो नाम समाधिः ॥
 खवज्रमध्यगं चिन्तेत् माहेन्द्रमण्डलं शुभम् ।
 बिम्बं धर्मपरं^५ ध्यात्वा हृदये वाऽथ विन्यसेत् ॥
 खधातुभवनं^६ रम्यं पाण्डुराख्यैः प्रपूरयेत् ।
 संहरेत् रश्मिपिण्डेन रत्नचिन्तामणिप्रभम् ॥

1. AB ° सु । 2. AC ° तयेत् । 3. C बुधः । 4. C omits ° मेघ ° ।
 5. A ° धरं ° । 6. AB ° ने । 7. Two lines from here are repeated
 in B and C.

सर्ववत्समयव्यूहतत्त्वार्थभावनासम्बोधिपटलस्तयोदशः ।

६८

कायवाक्चित्तनिलयेऽर्थिने^१ तच्च निवेदयेत् ।

रोमकूपाग्रविवरे रत्नमेघान् स्फुरेत् व्रतौ ॥

भावयेत् धर्ममेघान्वै अभिषेकं समादिशेत् ।

अनेन ध्यानवज्रेण दुष्पूरोऽपि प्रपूर्यते^२ ।

स भवेत् चिन्तामणिः श्रीमान् दानवज्रप्र^३साधकः ॥

॥ धर्मसमयमेघव्यूहो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगं चिन्तेत् वज्रचन्द्रार्थ^४मण्डलम् ।

बिम्बं खवज्रधर्माग्रमर्थिनो हृदि वि^५न्यसेत् ॥

बुद्धेश्च बोधिसत्त्वैश्च परिपूर्णं खमण्डलम् ।

पञ्चरश्मिप्रयोगेण तेजस्तत्र निपातयेत् ॥

स भवेत् तत्क्षणादेव सर्वबुद्धमनोज्ञकः ।

मञ्जुश्रीतुल्यसङ्काशः स भवेत् पर^६कर्मकृत् ॥

ददाति च प्रहृष्टात्मा अभिषेकं महोत्सुकः ।

वशमानयति जनान् सर्वान्^७ दर्शनेनैव चोदितान्^८ ॥

॥ रत्नसमयमेघव्यूहो नाम समाधिः ॥

खवत्सं राक्षसैः क्रूरैश्चण्डैः क्रोधसुदारुणैः ।

शृगालैर्विविधैः काकैर्गृध्रैः श्वानैः प्रभावयेत् ॥

आग्नेयमण्डलस्थं तु^९ भावयेत् रिपवः सदा ।

अपकारौ सर्वबुद्धानां ध्यात्वा योगं प्रयोजयेत् ॥

अन्तमञ्जारुधिरादां सर्वाकृष्टं प्रभावयेत् ।

नानाप्रहरणधरैराक्रान्तो^{१०} म्रियते रिपुः ॥

1. C1 ° र्थिनेदं, C2 A ° र्थिनं तु । 2. B ° पूरयेत् । 3. C ° ज्ञार्थ ° ।
4. C ° क ° । 5. A हृदये । 6. A ° द ° । 7. AC जगत् सर्वं । 8. AC
° तः । 9. A ° लंस्तत्र । 10. AB add प्रभावयेत् ।

बुद्धो वज्रधरो वापि यद्यनेन प्रभाव्यते ।

पञ्चाभ्यन्तरपूर्णेन म्रियते नात्र संशयः ॥

॥ वज्रमेवसमयव्यूहो नाम समाधिः ॥

त्रिमुखं वैरोचनं चिन्तेत् शरत्काण्डसमप्रभम् ।

सितकृष्णमहारक्तां जटामुकुटमण्डितम् ॥

त्रिमुखं वज्रिणं चिन्तेत्कृष्णरक्तसिताननम् ।

जटामुकुटधरं दीप्तं लोकधातुसमाकुलम् ॥

त्रिमुखं रागिणं चिन्तेद्रक्तकृष्णसिताननम् ।

जटामुकुटसंभोगं भावयन् सिध्यते ध्रुवम् ॥

चक्रं वज्रं महापद्मं सव्य^१पाणौ विभावयेत् ।

षड्भुजान् भावयेत् वज्रान्नानाप्रहरणधरान् शुभान् ॥

लोचनां त्रिमुखां चिन्तेत् सर्वसत्त्वहितैषिणीम् ।

सितकृष्णमहारक्तां चारुरूपां विभावयेत् ॥

खवज्जनेत्रीं महाराज्ञीं त्रिमुखां भावयेत्सदा ।

कृष्णरक्तसिताकारां चारुरूपां विभावयेत् ॥

वाग्वज्रीं च^२ महाराज्ञीं त्रिमुखां भावयेत्सदा ।

रक्तसितकृष्णाकारां चारुवर्णां विभावयेत्^३ ।

वज्रोत्पलधरां विद्यां त्रिमुखां कान्तिसुप्रभाम् ॥

पीतकृष्णसिताकारां भावयन् ज्ञानमाप्नुयात् ।

यमान्तकं महाक्रोधं त्रिमुखं क्रुद्ध^४सुप्रभम् ॥

भयस्यापि भयं तीक्ष्णं कृष्णवर्णं विभावयेत् ।

अपरानितं महाक्रोधमट्टाट्टहासनादिनम् ॥

1. A ° दक्षिण ° । 2. ° अ A नेत्रीं । 3. These two lines are repeated in A and C. 4. A ° कुल ° ।

त्रिमुखं स्फुलिंगगहनं विस्फुरन्तं विचिन्तयेत् ॥
 हयघीवं महाक्रोधं कल्पोद्वाहमिवोद्भवम् ।
 त्रिमुखं दुष्टपदाक्रान्तं भावयेत् योगतः सदा ॥
 वज्रामृतं महाक्रोधं स्फुलिङ्गाकुलचेतसम् ।
 दीप्तवज्रनिभं क्रूरं भयस्यापि भयप्रदम्^१ ॥
 टक्किराजं महाक्रोधं त्रिमुखं त्रिभयप्रदम् ।
 चतुर्भुजं भयस्याग्रं टक्किराजं प्रभावयेत् ॥
 महाबलं महावज्रं त्रैलोक्यार्थार्थधारिणम्^२ ।
 नाशकं सर्वदुष्टानां त्रिमुखं भावयेत् सदा^३ ॥
 नौलदण्ड^४ महाक्रोधं^५ त्रैलोक्यस्य भयप्रदम्^६ ।
 त्रिमुखं त्रिवज्रसंभूतं तीक्ष्णज्वालं प्रभावयेत् ॥
 वज्राचलं महाक्रोधं केकरं वज्रसंभवम् ।
 खड्गपाशधरं सौम्यं त्रिमुखं भावयेत् व्रतौ ॥
 एकाक्षरं^७ महोष्णीषं विस्फुरन्तं समन्ततः ।
 त्रिमुखं वज्रिणं^८ दीप्तं भावयेत् ध्यानमण्डले ॥
 शुभ्रं ज्ञानाग्रधरं क्रूरं भयोदधिसमप्रभम् ।
 त्रिमुखं ज्वालार्चिवपुष्पं भावयेत् ध्यानमुप्रभम् ॥
 तेजोराशिजयोष्णीषं ये चान्ये मन्त्रवज्रिणः ।
 एभिः समयसंभोगैर्भावनीयाः प्रति प्रति ॥
 अमितानि समाधीनि मन्त्राणां समुदाहृताः^९ ।

1. B भयंकरं । 2. A ° क्यधातुहारिणम्, C ° क्यार्थान्तहारिणम् ।

3. In B and C the descriptions of वज्रामृत and टक्किराज follow this line. 4. A adds च । 5. C ° कायं । 6. C भयंकरं । 7. B ° न्तरं ।

8. C चक्रिणं । 9. B ° दीरयेत् ।

एकैकस्य तु क्रोधस्य बहुत्वे तु विशिष्यते ॥
 खधातुमध्यगं चिन्तेत् स्वच्छमण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा वैरोचनं प्रभावयेत् ॥
 स्वच्छं चन्द्रनिभं शान्तं नानारश्मिसमप्रभम् ।
 आदर्शमिव संभूतं तैधातुकस्य मण्डलम् ।
 सर्वालङ्काररचितं ध्यात्वा बोधिं स पश्यति ॥
 अनेन बुद्धमाहात्म्यं सर्वलोक^१वशंकरम् ।
 प्राप्यते जन्मनीहैव ध्यानवज्रप्रभावनैः ॥
 ॥ वैरोचनसमय^२संभवचारुवज्रो नाम समाधिः ॥
 खधातुमध्यागं चिन्तेत् वज्रमण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा वज्रसत्त्वं विभावयेत् ॥
 स्वच्छकायनिभं क्रुद्धं नानाज्वालभयप्रदम् ।
 सर्वाकारवरोपेतं सर्वालङ्कारभूषितम् ।
 ध्यात्वा ज्ञानपदं शान्तं लघु वज्रत्व^३माप्नुयात् ॥
 अनेन वज्रमाहात्म्यं सर्वसत्त्ववशंकरम् ।
 प्राप्यते जन्मनीहैव ध्यानवज्रप्रयोगतः^४ ।
 ॥ सर्ववज्रसमयसंभवचारुवज्रो नाम समाधिः ॥
 खवज्रमध्यागं चिन्तेद्द्वर्ममण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा धर्मसत्त्वं^५ विचिन्तयेत् ॥
 स्वच्छकायधरं सौम्यं सर्वालङ्कारभूषितम् ।
 रश्मिमेघमहाचक्रं^६ विस्फुरन्तं प्रभावयेत् ॥

1. A ° सत्त्व ° । 2. A omits ° समय ° । 3. A ° सत्त्व ° । 4. AC ° प्रचोदितः । 5. A तत्त्वं । 6. A ° वज्रं ।

अनेन धर्ममाहात्म्यं त्रिकायाभेदसम्भवम् ।
 प्राप्यते जन्मनीहैव ज्ञानोदधिविभूषणम् ॥
 ॥ धर्मसत्त्व^१समयसंभवचारुवच्चो नाम समाधिः ॥
 खवच्चमध्यगं चिन्तेत् चक्र^२मण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा लोचनाग्रीं विभावयेत् ॥
 चारुवक्त्रां विशालाक्षीं नानाभरणभूषिताम् ।
 सर्वलक्षणसंपूर्णां त्रिकायाग्र^३धारिणीम्^४ ॥
 पाणौ प्रभावयेत् चक्रं चैधातुकवशङ्करम् ।
 सर्वसिद्धिकरं ज्ञानं चक्रं चिन्तामणिप्रदम् ॥
 ॥ लोचनासमयाज्ञानहस्ताग्रवती नाम समाधिः ॥
 खवच्चमध्यगं चिन्तेत् चन्द्र^५मण्डलमुत्तमम् ॥
 बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा खवच्चाग्रीं प्रभावयेत् ।
 चारुवक्त्रां विशालाक्षीं नीलोत्पलसमप्रभाम् ॥
 सर्वलक्षणसंपूर्णां खमायाग्रीं विभावयेत् ।
 पाणौ नीलोत्पलं चक्रं^६ चैधातुकनमस्कृतम् ॥
 बुद्धबोधिकरं दिव्यं रहस्यं सिद्धिवञ्चिणाम् ।
 ॥ खभानुरश्मिमेघवच्चालहादनवती नाम समाधिः ॥
 खवच्चमध्यगं चिन्तेद्धर्ममण्डलमुत्तमम् ।
 बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा धर्मवच्चो प्रभावयेत् ॥
 चारुवक्त्रां विशालाक्षीं पद्मरागेन्द्रसन्निभाम् ।
 मायाजालाग्रसंभूतां रागरक्तवरप्रियाम् ॥

1. A ° वच्च ° । 2. A चन्द्र ° । 3. A त्रिमायाग्र, ° C त्रियानाग्र ° ।

4. BC add बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा खवच्चाग्रीं प्रभावयेत् । after this line. 5. C वच्च ° । 6. C रत्नं ।

सर्वलक्षणसंपूर्णां सर्वालङ्कारभूषिताम् ।

पाणौ रक्तोत्पलं दिव्यं सर्वबुद्धप्रभावितम् ॥

धर्मज्ञानाकरं दिव्यं गुह्यं समयवज्रिणाम् ।

॥ धर्मसमयतत्वाभिसम्बोधिदर्शनवज्रो नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यगं चिन्तेत् सिद्धिमण्डल^१मुत्तमम् ।

बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा ताराग्रीं तु प्रभावयेत् ॥

चारुवक्त्रां विशालाक्षीं नानाभरणभूषिताम् ।

पीतवर्णनिभां ध्यात्वा स्त्रीशाठ्य^२मदनोत्सुकाम् ॥

पाणौ प्रभावयेत् व्यक्तं उत्पलं पीतसन्निभम् ।

वज्रसमाधिसंभूतं सर्वसत्त्वनमस्कृतम् ॥

॥ समयताराग्रवती नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यगं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा यमान्तकाग्रं विभावयेत् ॥

स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं संक्रुद्धं भव^३मण्डलम् ।

रक्ताक्षं^४ दंष्ट्राविकटं खड्गपाणिं विभावयेत् ॥

मुकुटे वैरोचनपदं ध्यात्वा तुष्यन्ति वज्रिणः ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो ज्ञानवज्रिणाम् ॥

॥ यमान्तकस्फुरणावभास^५व्यूहो नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यगं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धबिम्बं प्रभावित्वाऽपराजिताख्यं प्रभावयेत् ॥

स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं सर्प^६मण्डितमेखलम् ।

विकरालं विकटवक्त्रं^७ सितवर्णं प्रभावयेत् ॥

१. B ° लक्षण ° । २. A त्रिसाध्य ° । ३. A सूर्य ° । ४. A चक्राक्षं ।
५. A ° सन ° । ६. A सूर्य ° । ७. C ° ज्ञं ।

सर्ववज्रसमयव्यूहसत्त्वार्थभावनासम्बोधिपटलसूत्रयोदशः ।

७५

मुकुटेऽस्योभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्यन्ति वज्रिणः ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो ज्ञानवज्रिणाम् ॥

॥ अपराजितवज्र^१व्यूहो नाम समाधिः ॥

खवज्रमधरागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुधबिम्बं प्रभावित्वा हयग्रीवं^२ प्रभावयेत् ॥

स्फुलिङ्गगहनं क्रुद्धं^३ विस्फुरन्तं समन्ततः ।

सर्वदुष्टपदाक्रान्तं रक्तवर्णं^४ विभावयेत् ॥

मुकुटेऽमितसंबुद्धं ध्यात्वा तुष्यन्ति वज्रिणः ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो ज्ञानवज्रिणाम्^५ ॥

॥ हयग्रीवोत्पत्ति^६संभवव्यूहो नाम समाधिः ॥

खवज्रमधरागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुधबिम्बं प्रभावित्वा वज्रामृतं प्रभावयेत् ॥

स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं वज्रमेघसमाकुलम् ।

क्रुद्धं सरोषणं कृष्णं तौक्ष्णदंष्ट्रं प्रभावयेत् ॥

मुकुटेऽस्योभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्यति क्रोधधृक् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ शमृतसमयसम्भववज्रो नाम समाधिः ॥

खवज्रमधरागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुधबिम्बं विभावित्वा टक्सित्वं प्रभावयेत् ॥

क्रूरं विकृतकेशा^७यं भयस्यापि भयङ्करम् ।

सर्वालङ्कारसंपूर्णं भावयेत् वज्रमुप्रभम्^८ ॥

1. B omits ° वज्र ° । 2. BC ° वज्र ° । 3. A दीप्तं । 4. A ° बिम्बं ।

5. C वज्रधारिणाम्, B ° चारिणाम् । 6. A ° त्यादन ° । 7. A देहो ° ।

8. A ° मुत्तमम् ।

मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम्^१ ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ ध्यानवज्रसम्बोधिरतिर्नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा महाबलं प्रभावयेत् ॥

स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं त्रिवज्रालयमण्डलम् ।

क्रूरं पाश^२धरं क्रुद्धं भावयेत् बलवज्रिणम् ॥

मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ त्रिबलवज्रो^३ नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा नीलवज्रं प्रभावयेत् ॥

कृष्णरूपधरं तीक्ष्णं कृष्णोदधिविवर्धनम् ।

स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं भावयेत् दण्डवज्रिणम् ॥

मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टि^४प्रवर्धनम् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ वज्रदण्डसमयाग्रवती नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यागं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा अचलाग्रं विभावयेत् ॥

केकरं विवृतं क्रुद्धं पाशखड्गधराकुलम्^५ ।

स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं भावयेदचलवज्रिणम् ॥

मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

1. C मर्दनं । 2. B पाप ° । 3. A त्रिवज्रमहाबली । 4. C पुष्टि ° ।

5. A ° धराकुलं ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ खवज्रधातु^१समयपदाक्रान्तो नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यगं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा विद्याचक्रं विभावयेत् ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णं चक्र^२ज्वालापरिवृतम् ।

उष्णीषचक्रसमयं विस्फुरन्तं प्रभावयेत् ॥

मुकुटेऽचोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ उष्णीष^३विद्याचल^४चक्रो नाम समाधिः ॥

खवज्र^५मध्यगं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धबिम्बं विभावित्वा वज्रसुम्भं प्रभावयेत् ॥

तीक्ष्णज्वालार्चिर्वपुषं स्फुरन्तं मेघवज्रिणम् ।

वज्रहस्तं महाज्वालं भावयन् सिद्धिमाप्नुयात् ॥

मुकुटेऽचोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ वज्रसमयसुम्भवज्रो नाम समाधिः ॥

निरोधक्रोधचक्रेण बुद्धचक्रनिषेविणा^६ ।

समाधिवज्रज्ञानानि सिध्यन्ते वज्रमण्डलात् ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजे महागुह्यतन्त्रराजे समयव्यूहतत्त्वार्थभावनासम्बोधि-
पटलस्त्रयोदशोऽध्यायः ।

1. C omits ° धातु ° । 2. B वज्र ° । 3. A adds ° समय ° । 4. A ° धर ° । 5. A ° धातु ° । 6. A ° वणं ।

चतुर्दशः पटलः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतसमयाधिपतिर्महावज्रधरः
शान्ति^१समयाग्रं नाम समाधिं समापद्येमां सर्वतथागतभार्यां
कायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओं रु रु स्फुरु ज्वल तिष्ठ सिद्धलो^२चने सर्वार्थसाधनि
स्वाहा ॥

अथास्यां गीतमात्रायां सर्वसम्पन्ननीषिणः ।
तुष्टा हर्षं समापेदे बुद्धवज्रमनुस्मरन् ॥
बुद्धानां शान्तिजननी सर्वकर्मप्रसाधनी ।
मृतसंजीवनी प्रोक्ता वज्रसमयचोदनी ॥

इत्याह च ॥

अथ भगवांस्त्रिकायसमयक्रोधवज्रः भावाभावसमयवज्रं
नाम समाधिं समापद्येमां सर्ववज्रधराग्रमहिषीं स्वकाय-
वाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओं शङ्करे शान्तिकरे घुट्ट घुट्ट घुट्टनि घातय घातय^३
घुट्टनि स्वाहा^४ ॥

अथास्यां गीतमातायां त्रिवज्राभेद्यवज्रिणः ।
उत्फुल्लचारुनयना वज्रचित्तमनुस्मरन् ॥
रक्षावज्रप्रयोगेषु नित्यं कर्मप्रसाधनी ।
महावज्रभयार्तानां नित्यं बलकरी स्मृता ॥

1. C शास्ता । 2. C रो ° । 3. B omits. 4. A gives घुट्ट घुट्टनि
स्वाहा only.

अथ भगवान् महाराग^१समयावलोकनं नाम समाधिं
समापद्येमां धर्मकायाग्रभार्यां स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास^२ ।

॥ ओं कटे विकटे^३ कटङ्कटे करोटवीर्ये स्वाहा ॥

अथास्यां गीतमात्रायां वज्रधर्माग्रचा^४रिणः ।

तुष्टा ध्यानं समापेदे वज्रधर्ममनुस्मरन् ॥

धर्मपुष्टिं बलं नित्यं महाकोशवती सदा ।

करोति जापमात्रेण वाग्वज्रस्य वचो यथा^५ ॥

अथ भगवान् समन्तसम्भववज्रं नाम समाधिं समापद्येमां
समयस^६त्वाग्रभार्यां स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओं तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा ॥

अथास्यां गीतमात्रायां सर्वबुद्धा महात्मजाः ।

हर्षिता ज्ञानमापेदे वज्रकायमनुस्मरन् ॥

बुद्धवज्रमहासैन्यं सत्त्वधातुं समन्ततः ।

करोति दासवत् सर्वं निश्चेष्टं वशकृत् क्षणात् ॥

इत्याह च ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्तथागतो
विमलरश्मिमेघव्यूहवज्रं^७ नाम समाधिं समापद्येमां वज्रयमान्तक-
महा^८क्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास^९ ॥

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं ख ख खाहि
खाहि सर्वदुष्ट^{१०}दमक असिमूषलपरशुपाशहस्त चतुर्मुख

1. A ° ज ° । 2. C ° रयत् । 3. AC add निकटे । 4. A धा ° ।
5. A ° धरो यथा । 6. C ° त ° । 7. B omits ° वज्र and A omits
° व्यूह ° । 8. B ° वज्र ° । 9. AB ° येत् । 10. A adds ° सप्त ° ।

चतुर्भुज षट्चरण आगच्छागच्छ^१ सर्वदुष्टप्राणहारिणे महा-
 विघ्नान्तक^२ विकृतानन सर्वभूतभयङ्कर अट्टाट्टहासनादिने
 व्याघ्रचर्मनिवसने^३ कुरु कुरु सर्वकर्माणि हिन्द हिन्द सर्व-
 मन्त्रान् भिन्द भिन्द परमुद्राणा^४कर्षय आकर्षय सर्वभूतान्
 निर्मथ निर्मथ सर्वदुष्टान् प्रवेशय प्रवेशय मण्डलमध्ये वैव
 स्वतजीवितान्तकर कुरु कुरु मम कार्यं^५ दह दह पच पच
 मा विलम्ब विलम्ब समयमनुस्मर हूं हूं फट् फट् स्फोटय
 स्फोटय सर्वाशापरिपूरक सर्वान् नाशय रिपून् कर कर^६
 हे हे भगवन् किं चिरायसि मम सर्वार्थान् साधय साधय
 स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे बुद्धा महायशाः ।

भीताः संव्रस्तमनसो वज्रचित्तमनुस्मरन् ॥

कपालं निर्व्रणं प्राप्य चारुरूपं मनीषिणम् ।

पादाक्रान्तगतं कृत्वा मन्त्रमेनमनुस्मरन्^७ ॥

लोचनां मामकीं चापि महावज्रकुलोच्चयाम् ।

द्विचीन् वारान् समुच्चार्य ध्रुवमाकृष्यते क्षणात् ॥

इत्याह च भगवान् ^८बोधिचित्तवज्रः ॥

अथ भगवान् वैरोचनवज्रस्तथागतः समग्ररश्मिध^९नाग्रं
 नाम समाधिं समापद्येमममृतसमयवज्रक्रोधं स्वकायवाक्-
 चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । नमो वज्रक्रोधाय

1. A गच्छ गच्छ । 2. A विघ्नघातक । 3. C निवेशने । 4. A
 ° मन्त्रा ° । 5. B ° यं । 6. A adds सर्वाशापरिपूरक । 7. C स्मरेत् ।
 8. BC omit ° बोधि before चित्त । 9. A गह ° ।

महादंष्ट्रोत्कटभैरवाय असिमुसलपरशुपाश^१गृहीतहस्ताय ओं
अमृतकुण्डलि ख ख खाहि खाहि तिष्ठ तिष्ठ बन्ध
बन्ध हन हन दह दह गर्ज गर्ज विस्फोटय विस्फोटय
सर्वविघ्नविनायकान् महागणपतिजीवितान्तकराय^२ स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे बुद्धा महायशाः ।

मूर्च्छिता भयमापेदे वज्रकाय^३मनुस्मरन् ॥

सर्वमन्त्रप्रयोगेषु वज्रोच्चाटनकर्मणि ।

उच्चाटयति विधिना बुद्धसैन्यमपि स्वयम् ॥

अथ भगवान् रत्नकेतुस्तथागतो बुद्धरश्मिवज्रं नाम समाधिं
समापद्येमं वज्रापराजितमहा^४क्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं ह्रं जिन-
रिति हे^५ ह्रं ह्रं फट् फट्^६ स्वाहा ॥

अथास्मिन् गौत^७मात्रे तु सर्वे बुद्धा महायशाः^८ ।

भीताः सन्तस्तमनसो बोधचित्तमनुस्मरन् ॥

राक्षसव्याडक्रूरेषु महाभयसमाकुले ।

करोति विधिवत् कर्म वज्रचित्तमनुस्मरन्^९ ॥

अथ भगवान् अमितायुस्तथागतोऽमितसम्भववज्रं नाम
समाधिं समापद्येमं पद्मसम्भव^{१०}वज्रक्रोधं स्वकायवाक्चित्त-
वज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

1. C पाशपरशु ; पशु in A. 2. B ° काय । 3. A ° म । 4. BC omit.
5. C ° रितिह, A ° रितिटादा । 6. B omits. 7. A भाषित ° । 8. A
° लजाः । 9. C प्रयुञ्जनात्, A प्रपूजनात् । 10. A ° वं नाम महा ° ।

नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं ह्रूं ह्रूं ह्रूं तरुल
 विरुल सर्वविषघातक ज्वलितविस्फुलिङ्गाद्वाट्टहास केसरि-
 सटाटोपटङ्कारवज्रखुर^१निर्घातन^२चलितवसुधातल निश्वास-
 मारुतोत्^३क्षिप्तधरणीधर भीषणाद्वाट्टहास अपरिमितबल-
 पराक्रम आर्यगणभौतभूतगणाध्युषित बुद्ध बुद्ध हयग्रीव खाद
 खाद परमन्वान् छिन्द छिन्द सिद्धिं मे दिश^४ आवेशय^४
 सर्वज्वरपिपासा^५दीन् सर्वग्रहेष्वप्रतिहतो भव वज्रदंष्ट्र किं
 चिरायसि इमं सर्व^६दुष्टग्रहं दुष्टसङ्घ^७ वा धुन धुन विधुन
 विधुन मथ मथ मट मट घातय घातय बन्ध बन्ध बुद्धधर्म-
 सङ्गानुज्ञातकर्म कुरु शीघ्रम् । हयग्रीवाय फट्^८ वज्रगात्राय
 फट् वज्रनेत्राय फट् वज्रदंष्ट्राय फट् वज्रखुर^९राय फट् वज्रखुर^{१०}र-
 निर्घातनाय फट् परमन्त्रविनाशाय फट् त्रैलोक्यभयङ्कराय
 फट् सर्वकर्मेष्वप्रतिहताय फट् वज्रकुलसन्नासनाय फट्
 ह्रूं ह्रूं ह्रूं फट् फट् फट् स्वाहा ॥

अथास्मिन् विनिःसृत^{११}मात्रे धर्मवज्रा महायजाः ।

भौताः संमूर्च्छमापेदे ज्ञानराजमनुस्मरन् ॥

खधातुं विषसम्पूर्णं वज्रहालाहलप्रभम् ।

करोति निविर्षं सर्व^{१२} क्रोधराजप्रचोदनैः ॥

इत्याह च ।

अथ भगवान् अमोघसिद्धिस्तथागतः अमोघसमय^{१३}सम्भव-

1. C ° सुर ° । 2. CB omits ° चलित ° । 3. C ° ती । 4. A repeats. 5. AB पिशाचा ° । 6. AB omits. 7. A सर्प ° । 8. C adds वज्राय फट् । 9. A ° ख ° । 10. A ° शर ° । 11. A निश्चारित ° । 12. BC read instead समाधिविधिभेदेन । 13 BC omit.

केतुवच्चं नाम समाधिं समापद्येमं नीलवच्च^१दण्डक्रोधराजं
स्वकायवाक्चित्तवच्चेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवच्चाणाम् । ओं एहोहि भग-
वन् नीलवच्चदण्ड तुरु तुरु हुरु हुरु हाहा^२ गुलु गुलु
गुलापय गुलापय क्रम क्रम भगवन् वायुवेगेन भूतान् शौघं
दह दह दर दर वह वह^३ पच पच मथ मथ पातय^४
पातय मट्ट मट्ट मट्टापय मट्टापय सर्वकर्माणि छिन्द छिन्द
भञ्ज^५ भञ्ज मेदमांसरुधिरमत्स्यमेदमज्जाप्रिय एहोहि भगवन्
सर्वविघ्नानि^६ सर्वमन्त्राणि सर्वमूलकर्माणि सर्वमूलग्रहान्
हन हन^७ भञ्ज भञ्ज मर्द मर्द इदं मे कार्यं साधय ह्रं
नीलाय नीलवच्च^८दण्डाय तुरु तुरु विघ्नविनायकनाशकाय^९
हुरु हुरु दीप्तचण्डाय सर्वशत्रूणां हृदयानि पीडय छिन्द
छिन्द विद्यानां छेदक ह्रं^{१०} विद्यानां शिष्टान् स्मर स्मर
समयं वच्चधरवचनं कर्माणि निकृन्तय ह्रं ह्रं हन हन^{११}
दह दह कुरु कुरु^{१२} तुरु तुरु हुरु हुरु^{१३} फट् फट् ह्रं ह्रं
ह्रं भञ्जापय कृतान्ताय देवकृषिविद्रापकाय हन हन^{१४}
वच्चदण्डाय^{१५} स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वदुष्टायसम्भवाः ।

भीताः सन्तस्तमनसो वच्चसत्त्वमनुस्मरन् ॥

1. C omits ° वच्च ° । 2. BC लघु लघु । 3. A has ताट ताट चल चल
दह दह instead of वह वह only. 4. A घाटय । 5. BC भञ्जय । 6. BC
omit सर्वविघ्नानि । 7. C भर, B हर । 8. C omits ° वच्च ° । 9. A
° विनायकं नाशकाय । 10. A adds महाक्रोधकं ह्रं । 11. C हर हर ।
12. A हुरु हुरु । 13. AC omit. 14. C हर हर । 15. C ° ण्डिणे ।

जपेनाष्टशतेनायं क्रोधराजो महायशः ।

घातकः सर्वदुष्टानां विधिचक्र^१प्रयोजनैः ॥

ब्रूयाद् च ।

अथ भगवान् अक्षोभ्यवज्रस्तथागतः समन्तमेघश्रियं नाम
समाधिं समापद्येमं महाबलवज्रं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं हूँ हूँ हूँ
फट् फट् फट् ओं उग्रशूलपाणि हूँ हूँ हूँ फट् फट् फट्
ओं ज्योतिर्निर्णाद हूँ हूँ हूँ^२ ओं फट् फट् फट्^३ ओं^४
महाबलाय स्वाहा ।

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे नागा महाबलाः ।

भीताः सन्तस्तमनसः त्रिकायवज्रमनुस्मरन् ॥

जापमात्रप्रयोगेण सर्वकर्माणि साधयेत् ।

अनावृष्टिसमये च पातयेद्धारिमण्डलम् ॥

अथ भगवान् समन्तनिर्घातवज्रं नाम समाधिं समा-
पद्येमं सर्वतथागतटक्किराजमहाक्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं टक्कि हूँ जः ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वबुद्धा महात्मजाः ।

भीताः समयमापेदे त्रिवज्रकायमनुस्मरन् ॥

1. A ° वज्र ° ।

2. Twice in C.

3. C omits. Twice in A.

4. Thrice in A. AC add फट् फट् फट् ।

मन्त्राकर्षणविजृम्भितराजो नाम समाधिपटलसमुद्देशः ।

८५

लिङ्गं दक्षिणपादेन^१ वज्रसत्त्व^२प्रयोगतः ।

त्रिवज्रमन्त्रचक्रेण सर्वसत्त्वा^३कर्षणं भवेत् ॥

अथ भगवान् ज्ञानमालाम्बुवज्रं नाम समाधिं समापदेशं
अचलवज्रचण्डसमयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं अचलकारण
हूँ हूँ^४ मोट्ट मोट्ट^५ सट्ट सट्ट ह ह मोह मोह सह सह^६ हन हन^७
दह दह तट्ट तट्ट तिष्ठ तिष्ठ आविश आविश महामत्तपालक^८
धुन धुन तिणि तिणि किणि किणि खाद खाद^९ विघ्नान्
मारय मारय दूष्टान् भक्ष भक्ष सर्वान्^{१०} कुरु कुरु किरि किरि
महाविषमवज्र स्फोटय स्फोटय हूँ हूँ हूँ नृबलितरंग-^{११}
नर्तक आँ आँ^{१२} हाँ हाँ^{१३} अचलचेत^{१४} स्फोटय स्फोटय ओँ^{१५}
असमन्तिक चाट् महाबल सातय समयं^{१६} मँ चँ^{१७} हाँ माँ
शुध्यतु वज्री^{१८} तुष्यतु वज्री नमोऽस्त्वप्रतिबलेभ्यः ज्वालय त्राट्
असह नमः स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे देवाः सकिङ्कराः ।

मूर्च्छितास्त्रस्तमनसो मन्त्र^{१९}कायमनुस्मरन् ॥

अनेन क्रोधमन्त्रेण महादेवादयः सुराः ।

भीताः सम्पुटकायेन आकृष्यन्ति महर्षिकाः ॥

1. C adds क्कान्वा । 2. BC वज्रयोग ° । 3. A ° मन्त्रा ° । 4. Thrice in B. 5. A omits. 6. A सद ; C adds हस हस । 7. C हर हर । 8. A ° मन्त्रबालक, C महपालक । 9. C omits. 10. C ° त्वान् ° । 11. A ° गा ° । 12. C आ । 13. Thrice in B. 14. C adds खाद खाद । 15. A हूँ । 16. A omits. 17. A परमन्त्राणि समयमन्त्रान् ओँ ओँ instead of मँ चँ । 18. A लोका । 19. A वज्र ° ।

अथ भगवान् समयविजृम्भितवज्रं नाम समाधिं समा-
पद्ये^१ सर्ववज्रधरसमयं सुम्भ^२महाक्रोधं स्वकायवाक्चित्त-
वज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओं नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं सुम्भ
निमुम्भ^३ हूं गृगह गृगह हूं^४ गृगहापय गृगहापय हूं आनय हो
भगवन् विद्याराज हूं फट् ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वकन्या महर्धिकाः ।

मूक्तकेशा विवस्त्राङ्गा^५ वज्रसत्त्वमनुस्मरन् ॥

वज्रसत्त्वपदाक्रान्तं सर्वताथागताधिपम् ।

वज्राङ्कुशपाशेन वज्रकन्याकर्षणं परम् ॥

अथ भगवान् महासमयतत्त्वोत्पत्तिवज्रं नाम समाधिं
समापद्येदं महासमयवज्रगुह्यवाक्समयतत्त्वपदं स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

बुद्धवज्र^६विकायेषु वज्रसत्त्वविभावना ।

पाशवज्राङ्कुशधरैर्बुद्धाकर्षणमुत्तमम् ॥

बुद्धवाक्काययोगेन महाचक्रप्रयोगतः ।

वज्रसत्त्वो महाराजो ध्रुवमाकृष्यते सदा ॥

चक्रपद्ममहावज्रैः त्रिवज्राभेद्यभावनैः ।

वज्राङ्कुशप्रभेदेन सर्वमन्त्राकर्षणं ध्रुवम्^७ ॥

स्वमन्त्रपुरुषं ध्यात्वा सर्व^८वज्रमयं शिवम् ।

कन्यां तु मानुषीं श्रेष्ठां हृद्वज्राङ्कुशयोगतः ॥

1. C ° स्त ° । 2. B ° सन्धव ° । 3. C ° न्ने । 4. C omits.
5. AC ° का । 6. A ° ज्ञे । 7. A परं । 8. B सत्त्व ° ।

वातमण्डलसंयोगे^१ ध्रुवमाकृष्यते सदा ।
 वैरोचनमहाबिम्बं भावयेच्चन्द्रमण्डलम् ॥
 शचीं तत्र स्थितां चिन्तेत् वज्रामृतप्रयोगतः ।
 पञ्चाशवारानुच्चार्य ध्रुवमाकृष्यते सदा ॥
 वज्राङ्कुशमहाबिम्बं तीक्ष्णज्वालासमप्रभम् ।
 वज्रमण्डलकं ध्यात्वा खकन्याकर्षणमुत्तमम् ॥
 स्वक्रोधवज्रसमयं वज्रपाताल^२वासिनम् ।
 शूलवज्राङ्कुशपाशै^३र्दैत्यकन्याकर्षणमुत्तमम्^४ ॥
 गौरिकां खटिकां^५ वापि वज्राङ्कुशप्रयोगतः ।
 चन्द्रोपरागसमये मुखे प्रक्षिप्य साधयेत् ॥
 ब्रह्मेन्द्ररुद्रदेवानां यस्य नाम^६ समालिखेत्^७ ।
 आगच्छन्ति भयस्तप्ताः वाक्यवज्रवचो यथा ॥
 सर्वाकारवरोपेतं मञ्जुवज्रं विभावयेत् ।
 यमान्तकं महाक्रोधं वज्राङ्कुशं विचिन्तयेत् ॥
 कल्पोद्वाहमहाचक्रं ध्यात्वा यचींस्तु साधयेत्^८ ।

इत्याह च ॥

मुद्राभेदेन सर्वेषां मन्त्रभेदेन सर्वथा ।
 आकर्षणपदं प्रोक्तं न चेन्नाशमवाप्नुयात् ॥
 वज्रसत्त्वो महाराजो चोदनौयो मुहुर्मुहुः ।
 स एव सर्वमन्त्राणां राजा परमशाश्वतः ॥

अथ भगवान् समन्तविजृम्भितज्ञानवज्रं नाम समाधिं

1. A ° लियोगेन । 2. AC ° पोतल । 3. A ° पदै ° । 4. A परं ।
 5. A omits. C खटिकां । 6. A नामं यस्य । 7. A लिखेत् स्वयम् । 8. A
 भुञ्जयेत् । 9. C ° स्त ° ।

समापदेशमां वज्रैकजटां नाम महासर्पापराजित^१वाग्वज्राग्रौ
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥ ओं शूलिनि^२
स्वाहा ॥

अथास्यां भाषित^३मात्रायां नागकन्या महर्धिकाः ।

दह्यमाना विवस्त्राङ्गा^४ बुद्धबोधिमनुस्मरन् ॥

अनया मन्त्रविद्यया सर्वे आकृष्यन्ति पद्मगाः ।

नागकन्यां विशालाक्षीं समाकृष्योपभुञ्जयेत्^५ ॥

अथ भगवान् गगन^६समयसम्भववज्रं^७ नाम समाधिं
समापद्ये मां महाधर्मसमयवज्रभृकुटीं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ॥

ओं भयनाशनि त्रासनि^८ त्रासय^९ भृकुटी तटि वेतटि
वेतटि^{१०} वैरटि वैरटि श्वेते^{११} श्वेतजटिनि स्वाहा ॥

अथास्यां गौतमात्रायां सर्वविद्याधरात्मजाः ।

कम्पिता भयमापदे ज्ञानराजमनुस्मरन् ॥

विद्याधरमहाकन्यां चलत्कनककुण्डलाम् ।

आकृष्य समयादेशेन अनया मन्त्रविद्यया ॥

निरोधवज्रराजेन^{१२} निष्पस्मेनाग्रचारुणा^{१३} ।

त्रिवज्रज्ञानसंभूताः क्षणात् कृष्यन्ति सर्वतः ॥

अथवा^{१४} सर्वक्रोधानां लक्षजापेन मन्त्रिणः ।

सर्वकर्मकराः प्रोक्ताः विजनेषु महत्सु च ॥

1. BC ° समयराज ° । 2. A adds ह्रं । 3. BC विनिःसृत ° । 4. A ° त्मा ° । 5. B ° जते । 6. C नगर ° । 7. A omits ° वज्रं । 8. A adds त्रासे । 9. Twice in A. 10. A omits. 11. B omits. 12. A ° जापेन । 13. A ° रणा ° ॥ 14. अथ भगवान् ।

मन्त्राकर्षणविजृम्भितराजो नाम समाधिपटलसतुर्दशः ।

८८

आचार्यनिन्दनपरा महायानायनिन्दकाः ।

मारणीयाः प्रयत्नेन अथवा स्थानचालनम्^१ ।

अनेन बोधिं परमां मन्त्रसिद्धिञ्च प्राप्नुयात् ॥

इत्याह च ॥

दशदिक्सर्वबुद्धानां कायवाक्चित्तघातनम् ।

भावनীয়ं विधानेन^२ रिपूणां दुष्टचेतसाम् ॥

रुधिरार्द्रं सलिलार्द्रं विण्मूत्रार्द्रं वापि कारयेत् ।

प्रा^३वृत्य लिङ्गं चाक्रम्य क्रोधराजं प्रयोजयेत् ।

शताष्टेन तु^४ पूर्णेन ध्रुवं बुद्धोऽपि शीर्यते ॥

इत्याह च ॥

सलिलार्द्रगतं वस्त्रं कृत्वा क्रोधाग्रबन्धनात् ।

लिङ्गं^५ पादेन चाक्रम्य ध्रुवं बुद्धोऽपि नश्यति ॥

विण्मूत्रार्द्रगतं वस्त्रं पूतिगन्धजुगुप्सितम् ।

प्रावृत्य मन्त्रमावर्त्तेत्^६ शुष्यते म्रियते जणात् ॥

भस्मोदकार्द्रगतं वस्त्रं प्रावृत्य क्रोधसङ्कुलम् ।

शताष्टवारानुच्चार्य वज्रसत्त्वोऽपि शीर्यते ॥

इत्याह च ॥

सलिलार्द्रगतं वस्त्रं प्रावृत्य क्रुद्ध^७चेतसा^८ ।

नग्नो मुक्तशिखो भूत्वा विकटोत्कटसम्भ्रमः ॥

लिङ्गपादेन चाक्रम्य खधातुमपि नाशयेत् ।

इत्याह च ॥

1. B ° चारिणम् । 2. C विचारिण । 3. A परा ° । 4. A ° दृपरि ° ।
5. A वाम ° । 6. B ° माधत्ते । 7. C क्रुद्ध ° । 8. AC ° सः ।

मातृगृहे स्मशाने^१ शून्यवेस्मनि चतुष्पथे ।
 एकलिङ्गैकवृत्ते वा अभिचारं समारभेत् ॥
 मानुषास्थिमयं कीलं अष्टाङ्गुलप्रमाणतः ।
 शताष्टवारानुच्चार्य^२ अरिद्वारेषु गोपयेत् ॥
 बुद्धास्त्रिकायवरदो ज्ञानाज्ञानविवर्जितः ।
 पक्षाभ्यन्तरपूर्णेन भ्रश्यते^३ म्रियतेऽपि वा ॥
 कपालं परिपूर्णं वा प्राप्य विज्ञो^४ विशेषतः ।
 लिखेन्मन्त्रपदं तत्र जापया^५ वज्रभाषया ॥
 अरिद्वारेऽथवा ग्रामे गोप्योच्चाटयते^६ ध्रुवम् ।
 तालपत्रेऽथवान्यत्र क्रोधमन्त्रं समालिखेत् ।
 अरिगृहे^७ऽथवा द्वारे गोप्य नश्यति^८ शुष्यति ॥

इत्याह भगवान् महासमयके^९ तु वज्रः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तनिबन्धनवज्रं
 नाम समाधिं समापद्येदं सर्वतैधातुककायवाक्चित्तकीलन-
 वज्रं^{१०} स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

॥ ओं घ घ घातय^{११} घातय सर्वदुष्टान् फट् कीलय कीलय
 सर्वपापान् फट् ह्रँ ह्रँ ह्रँ वज्र कीलय वज्रधर आज्ञापयति
 कायवाक्चित्तवज्रं कीलय ह्रँ फट् ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे वज्रा महर्षिकाः ।

मूर्च्छिता भयमापन्ना खवज्रचित्तमनुस्मरन् ॥

1. A adds वा । 2. ° नभिमन्त्र । 3. C भ्रश्यते । 4. BC विधिज्ञो ।
 5. A जपन्वा । 6. A ° टनं, C टयेत् । 7. C ° द्वारे । 8. B तस्य वि ° ;
 C ° ते तस्य वि ° । 9. C हे ° । 10. A मन्त्रनाम । 11. Once in B.

मन्त्राकर्षणविजृम्भितराजो नाम समाधिपटलस्रतुर्दशः ।

८१

मानुषास्थिमयं कीलं अथवा खदिराग्रजम्^१ ।

अयोमयकृतं कीलं त्रिवज्रकायनाशनम् ॥

वज्रसत्त्वं समाधाय स्फुलिङ्गाकुलमुप्रभम् ।

त्रिवज्रकायपर्यन्तं बिम्बं ध्यात्वा प्रयोजयेत् ॥

वैरोचनमहामुद्रां अथवा रागवज्रिणः ।

यमान्तक^२महामुद्रां ध्यात्वा त्रिवज्रकीलनम्^३ ॥

कुण्डलामृतवज्रेण^४ दुष्टक्रूरनिकृन्तनम् ।

कर्तव्यं वज्रयोगेन बुद्धस्यापि महात्मनः ॥

हृदयं यावत् पादान्तं वज्रकीलविभावनम् ।

जङ्घ^५न्तदेव समयमि^६दं कीलविजृम्भितम् ॥

ध्यानवज्रप्रयोगेण ध्रुवं बुद्धोऽपि कील्यते ।

वज्रसत्त्वो महाराजा कीलयन् म्रियते लघु ॥

अथ भगवान् महावैरोचनः कायविजृम्भितवज्रं नाम
समाधिं समापद्येदं स्वकायसमयाक्षेपवज्रकीलनमन्त्रं^६ स्वकाय-
वाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओं छिन्द छिन्द भिन्द^७ भिन्द हन हन दह दह दौप्त-
वज्रचक्र क्षु^८ फट् ॥

अन्योन्यवेष्टनाकारमङ्गुष्ठपदमौलनम् ।

वैरोचनपदाक्रान्तं वज्रकीलनिपातनम् ॥

हतमात्रे महासत्त्वे त्रिकायवज्रसम्भवः ।

उत्तिष्ठेत् समया^९ग्रेण न चेन्नाशपदं भजेत्^{१०} ॥

1. C रागवज्रिणः । C omits a long portion of 4 lines from here.

2. C महान्तक ° । 3. C ° क ° । 4. C कीलेन । 5. A ° येन ह ° ।

6. BC omit ° मन्त्रं । 7. AC omit. 8. A ह्र ° । 9. A ° यो ° ।

10. C ° वेत् ° ।

अथ भगवान् लोकेश्वरो वाग्विजृम्भितं^१ नाम समाधिं
समापद्येदं वाक्समयाक्षेपकीलनमन्त्रं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ ओँ क्लौः भूर्भुवः ॥

विकसितज्ञान^२पद्मे वज्राङ्गुलिनिवेशनम् ॥

वाक्य^३वज्रपदाक्रान्तं वज्रकीलनिपातनम् ।

हतमात्रे महावज्रे त्रिकायालयसम्भवः ।

उत्तिष्ठेत् हतमात्रेण नचेन्नाशपदं भजेत् ॥

अथ भगवान् महावज्रधरः चित्तविजृम्भितवज्रं नाम समाधिं
समापद्येदं चित्तसमयाक्षेपकीलनमन्त्रं स्वकायवाक्चित्त-
वज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओँ वज्रराज ह्रँ ॥

पञ्चशूलनिवेशेन^४ स्फुलिङ्गाकुलसाधनम्^५ ।

चित्तवज्रपदाक्रान्तं वज्रकीलनिपातनम् ॥

हतमात्रे महावज्रे त्रिवज्रालय^६सम्भवः ।

उत्तिष्ठेत् हतमात्रेण न चेन्नाशपदं भजेत् ॥

सम्यग्विधान^७मार्गेण कायवाक्चित्तयोगतः ।

खधातुवज्रपर्यन्तं कीलयेन्नात्र संशयः ॥

इत्याह भगवान् महाकीलवज्रः ।

अथ बुद्धास्त्रिकायायाः सत्त्वधातुहितैषिणः ।

तुष्टाः प्रामोद्यसंप्राप्ताः इदं घोषमकारयन् ॥

१. A ° तवज्रं । २. A omits ज्ञान ° । ३. C ° ज्ञ ° । ४. ABC
राग ° । ५. C परिकी ° । ६. AC निवन्धेन । ७. AC ° भावनं । ८. A
° मन्त्र ° । ९. BC ° चार ° ।

मन्त्राकर्षणविजृम्भितराजो नाम समाधिपटलश्चतुर्दशः ।

८३

अहो गुह्यपदं श्रेष्ठमहो^१ सारसमुच्चयम् ।

अहो धर्मपदं शान्तं अहो वज्रविदारणम् ॥

कीलनं सर्वबुद्धानां बोधिसत्त्वा महायशाः ।

कायवाक्चित्तवज्राणां कीलनं समुदाहृतम् ॥

इदं तत् सर्वमन्त्राणां कीलनं तत्त्व^२सम्भवम् ।

कायवाक्चित्तवरदं मन्त्रतत्त्वसमुच्चयम् ॥ इति ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजे महागुह्यतन्त्रराजे कायवाक्चित्ताहुतमन्त्राकर्षण-
विजृम्भितराजो नाम समाधिपटलश्चतुर्दशोऽध्यायः ॥

पञ्चदशः पटलः ।

अथ वज्रधरो राजा सर्वाकाश¹महाक्षरः ।
सर्वाभिषेकसर्वज्ञो वाग्वज्रं समुदीरयत्² ॥
द्वादशाब्दिकां कन्यां तां³ चण्डालस्य महात्मनः ।
साधयेत् साधको नित्यं विजनेषु विशेषतः ॥
विशमूत्रसमयाद्येन चतुरस्रं विधानतः ।
मण्डलं कारयेत् तत्र वज्रमण्डलसाधनैः⁴ ॥
सर्वलक्षणसंशुद्धां चारुवक्त्रां सुशोभनाम् ।
सर्वालङ्कारसम्पूर्णामङ्के स्थाप्य विभावयेत् ॥
पञ्चमण्डलचक्रेण बुद्धबिम्बविभावनम्⁵ ।
भावयेत् पूजापदं रम्यं रहस्यं मन्त्रवज्रि⁶णाम् ॥
वैरोचनमहाबिम्बं कायवाक्चित्तवज्रिणम् ।
ध्यानमन्त्रप्रयोगेण भवेद्बुद्धसमप्रभः ॥
नीलोत्पलदलाकारां रजकस्य महात्मनः ।
कन्यां तु साधयेन्नित्यं वज्रसत्त्वप्रयोगतः ॥
तदेव विधिसंयोगं कृत्वा कर्म समारभेत् ।
एषो हि सर्वमन्त्राणां समयो दुरतिक्रमः ॥
स भवेत् तत्क्षणादेव वज्रसत्त्वसमप्रभः ।
सर्वधर्मधरो⁷ राजा काममोक्षप्रसाधकः ॥
चारुवक्त्रां विशालाक्षीं नटकन्यां सुशोभनाम् ।
साधयेत् साधको नित्यं वज्रधर्मविभावनैः ॥

1. A ° शो । 2. A ° रयन् । 3. A omits. 4. A वज्रकुल-
विभावनैः । 5. C ° ना । 6. ° चक्रि ° । 7. BC ° समो ।

स भवेत् वज्रधर्मात्मा दशभूमिप्रतिष्ठितः ।
 वाक्समयधरो राजा सर्वायः परमेश्वरः ॥
 ब्रह्मक्षत्रियवैश्यानां कन्यां शूद्रकुलोद्भवाम् ।
 साधयेत् वज्रधर्मात्मा इदं गुह्यसमावहम् ॥
 अस्तमिते तु वज्रार्के साधनं तु समारभेत् ।
 अरुणोद्गमवेलायां सिध्यते भावनोत्तमैः ॥
 सर्वालङ्कारसंपूर्णां गन्धपुष्पविभूषिताम् ।
 ध्यात्वा तु वज्रसत्त्वाद्यां^१ लघु सिद्धिमवाप्नुयात् ॥
 स भवेत् चिकायवरदो बुद्धलक्षणलक्षितः ।
 योजनशतविस्तारमवभासं करोत्यसौ ॥
 द्वये^२न्द्रियप्रयोगेण सर्वयोगान् समारभेत् ।
 एषो हि सर्वसिद्धी^३नां समयो दुरतिक्रमः ॥
 विण्मूत्रसमयं भजेत् यदीच्छेत् सिद्धिवज्रिणः ।
 एषो हि सर्वसिद्धीनां समयो दुरतिक्रमः ॥
 विण्मूत्रसमयाद्येन द्वयेन्द्रियप्रयोगतः ।
 सिद्धतेऽनुत्तरं तत्त्वं बुद्धबोधिपदं शिवम् ॥

इत्याह भगवान् काममोक्षसमयवज्रः ।

अथ भगवान् महासमयवज्रक्रोधं नाम समाधिं समा-
 पद्येदं सर्वतथागतवज्रसन्नासनक्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
 निश्चारयामास ॥

॥ ओं क्रीः प्रीः विकृतानन सर्वशत्रून्नाशय स्तम्भय ह्रूं^४ ह्रूं
 फट् फट् स्वाहा ॥

विषरुधिरसंयुक्तं लवणं राजिकान्तथा ।
 कण्टकाग्नौ जुहेत् क्रुद्धः कन्यानामपदैः सह ॥
 मध्याह्ने अर्धरात्रे वा द्वादं शस्यति सर्वथा ।
 त्रिकोणे तु जुहेत् प्राज्ञोऽष्ट^१सहस्रं विधानतः ॥
 दिनत्रयमिदं कार्यं कन्यानां फलहेतुतः^२ ।
 स्तंभनं भवते तेन त्रिकल्पासंख्यमपि सदा ॥
 बुद्धो धर्म^३धरो वापि वज्रसत्त्वोऽपि वा यदि ।
 अतिक्रमेद्यदि मोहात्मा तदन्तं तस्य जीवितम् ॥
 चतुर्दश्यां तथाष्टम्यां गृह्याङ्गारं श्मशानतः ।
 अभिमन्त्रा विधानेन दासकः स भवेत् सदा ॥
 रेखां ददाति ध्यात्वा तु मन्त्रज्ञो यस्य कस्यचित् ।
 शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा म्रियते नात्र संशयः ॥
 मुद्गरं ध्यानयोगेन पातयन् पतितं^४ ध्रुवम् ।
 ह्रँकारं ज्वालसंयुक्तं दीप्तवज्रं प्रभावयेत् ॥
 नाशकः सर्वदुष्टानां वज्रपाणिकुलः स्मृतः ।
 खटिकाङ्गारादिभिर्लेख्य पुरुषं वाऽथवा स्त्रियम् ।
 कुठारं पाणौ विभावित्वा ग्रीवां छिन्नां विभावयेत् ।
 बुद्धास्त्रिवज्ररत्नायाः सर्वसत्त्वहितेषिणः ॥
 अनेन हन्यते वापि म्रियते नात्र संशयः ।
 कर्मवज्रमहादीप्तं स्फुलिङ्गगहनाकुलम् ।
 मध्ये वज्रं विभावित्वा वारिस्तम्भनमुत्तमम् ॥
 मण्डले लिख्यमाने^५ तु वातायं यदि जायते ।

दंष्ट्रामुद्रां ततो बद्धा दुष्टसत्त्व^१मनुस्मरेत् ।
 बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च निर्मितं वापि यद्भवेत् ॥
 शीर्यते दृष्टमात्रेण न चेन्नाशं समाप्नुयात् ।
 बुद्धाश्च बोधिमत्त्वाश्च ये चान्ये दुष्टजन्तवः ।
 चासितास्तेन मन्त्रेण म्रियन्ते नात्र संशयः ॥
 तत्रेदं सर्वतथागतमन्त्ररहस्यहृदयम्^२ ।
 ज्ञानसत्त्वप्रयोगेन मध्ये बिम्बं प्रभावयेत् ।
 चतुःस्थानेषु मन्त्रज्ञो योषितं स्थापयेत्सदा ॥
 सर्वालङ्कारसम्पूर्णा^३ सर्वलक्षणलक्षिताम् ।
 पद्मं प्रसारितं कृत्वा इदं मन्त्रं विभावयेत् ॥

॥ ह्रं ॥

पञ्चरश्मिप्रभं दीप्तं भावयेत् योगवज्रिणम्^४ ।
 कायवाक्चित्तवज्रेषु पातयन् बोधिमाप्नुयात् ॥
 स भवेत् तत्क्षणादेव वैरोचनसमप्रभः^५ ।
 वज्रसत्त्वो महाराजः संबुद्ध^६कायवज्रधृक् ॥
 सर्व^७सत्त्वोत्पादनकरो^८ नाम समाधिः ।
 योषितं प्राप्य विधिना चारुवक्त्रां हितैषिणौम् ।
 प्रच्छन्ने प्रारभेत् पूजां गुह्या^९गुह्यं विभक्षयेत् ॥
 स भवेत् तत्क्षणादेव मञ्जुश्रीतुल्यतेजसः^{१०} ।
 अन्तर्धानाधिपः श्रीमान् जाम्बूनदसमप्रभः ॥

1. C शत्रु ° । 2. A adds फट् । 3. B संयुक्ता । 4. A वज्रयोगिनः ।
 5. A मञ्जुश्रीतुल्यतेजसा । 6. बुद्धस्त्रि ° । 7. A वज्र ° । 8. AC ° वज्रो ।
 9. C ° ह्रं । 10. C ° सा ।

भक्ष्यं वा अथवा विष्टं मांसं वापि प्रवेशयेत् ।

¹अभिमन्त्रा विधानेन भक्ष्यं बुद्धेर्न दृश्यते ॥

इत्याह च ।

विष्टं संगृह्य विधिना² शरावसम्पुटे नासेत् ।

शताष्टरावान् सञ्चोद्य बुद्धसूर्य्यं³ न दृश्यते ॥

श्वानमांसं हयमांसं महामांसं विधानतः ।

गृह्य सम्पुटयोगेन भक्ष्यं स्तेनं दृश्यते ॥

विष्टेन⁴ सह संयुक्तां गुलिकां त्रिलोहवेष्टिताम् ।

द्वयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धेर्न दृश्यते ॥

⁴महामांसेन संयुक्तां गुलिकां त्रिलोहवेष्टिताम् ।

द्वयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धेर्न दृश्यते ॥

श्वानमांसेन संयुक्तां गुलिकां त्रिलोहवेष्टिताम् ।

द्वयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धेर्न दृश्यते ॥

गोमांसेन च संयुक्तां गुलिकां त्रिलोहवेष्टिताम् ।

द्वयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धेर्न दृश्यते ॥

प्राणकैर्विष्टसंभूतैर्गुलिकां कारयेत् व्रती ।

द्वयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धेर्न दृश्यते ॥

कर्पूरचन्दनैर्युक्तां गुलिकां त्रिलोहवेष्टिताम् ।

द्वयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धेर्न दृश्यते ॥

रोचनागुरुसंयुक्तां गुलिकां त्रिलोहवेष्टिताम् ।

द्वयेन्द्रियप्रयोगेन भवेद्वज्रमहाबलः⁵ ॥

1. A omits six lines from here. 2. C विष्टां गृहे विधानेन । 3. B विष्टेन । 4. B omits four lines from here. 5. C सर्वबुद्धेर्न दृश्यते ।

कर्पूरकुङ्कुमैर्युक्तां गुलिकां विलोहवेष्टिताम् ।
द्वयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धैर्न दृशते ॥

इत्याह च ।

अधिष्ठाय महामुद्रां यस्य कस्यापि^१ वज्रिणः ।
स भवेत् तादृशः श्रोमान् महाबलपराक्रमः ॥
योजनकोटि^२संपूर्णमूर्द्धं वज्रगतिर्भवेत् ।
त्रिसाहस्रगतिः श्रोमान् भवेत् बुद्धसमप्रभः ॥
कामधातुस्थितां कन्यां सुरभोगां कुलव्रताम्^३ ।
रूपधातुस्थिताञ्चापि कामयेत^४ महाबलः ॥

इत्याह भगवान् समयान्तर्द्धानमहावज्रः ।

अथ बुद्धाः प्रहृष्टात्माऽभ्रान्तचित्ता मनीषिणः ।
विस्मयोत्फुल्लनयना इदं घोषमुदीरयन् ॥
अहो सुविस्मयमिदं^५ अहो गुह्यमहाचरम् ।
अहो स्वभावसंशुद्धमहो धर्मं सुनिर्मलम् ॥ इति ॥
अथ वज्रधरः शास्ता स्रष्टा कर्त्ता महाचरः ।
शुद्धवज्रो महाधर्मो वज्रघोषमकारयत् ॥
सर्व^६वज्रप्रयोगेन तोषणं बुद्धवज्रिणाम् ।
बुद्धबोधिप्रभेदेन तोषणं वज्रचारिणाम् ॥
वज्रलोचन^७बिम्बाद्यैः उष्णीषाराधनं स्मृतम् ।
क्रोधानामपि तच्छ्रेष्ठं बुद्धवज्रप्रभावनम् ॥
विद्याराजाग्रधर्माणां रत्नकेतुविभावनम् ।
विद्याराज्ञीप्रयोगेषु अमितायुर्विभावनम् ॥

1. A कस्यचित् । 2. B ° शत ° । 3. A ° पुत्राम् । 4. A ° यति ।
5. A omits three lines from here. 6. A सत्त्व ° । 7. B. वज्रात्माचर ° ।

सर्वकर्मिकमन्त्राणां अमोघज्ञानभावनम् ।

सर्वेषामेव मन्त्राणां वज्रसत्त्वविभावनम् ॥

इत्याह च ।

यच्चिणीमन्त्रतन्त्राणां यमान्तकस्य कल्पनम् ।

सर्वेषां योगमन्त्राणां सस्तम्भं वि^१प्रचोदनम् ॥

इत्याह च भगवान् महासमयवज्रः^२ ।

अनेन ध्यानवज्रेण मन्त्राराधनमण्डलम् ।

साधकानां हितं प्रोक्तं महासमयसाधनम् ॥

अथ वज्रधरः शास्ता सर्वधर्मेश्वरः प्रभुः ।

कायवाक्चित्तसंशुद्धौ ज्ञानवज्रमुदौरयत् ॥

पर्वताग्रेषु रम्येषु विजनेषु वनेषु च ।

ध्यानवज्रं प्रकुर्वीत जपमन्त्रप्रयोगतः ॥

वज्रसत्त्वादयः सर्वे मन्त्रध्यानप्रचोदिताः ।

कुर्वन्ति चित्रकर्माणि वाक्यवज्र^३वचो यथा ॥

वज्रधर्ममहाबिम्बं पद्मरागसमप्रभम् ।

कायवाक्चित्तमहावज्रं^४ तत्^५स्थाने कुलकल्पनम् ॥

आवेशनविधिं सर्वं कारयन् सिध्यति ध्रुवम् ।

स्तोभ^६स्तम्भं महाबिम्बं^७ आर्यभौमं चतुर्थकम् ॥

कर्त्तव्यं सिद्धिवज्रेण एवं सिध्यति शाश्वतम् ।

द्वादशवार्षिकां^८ कन्यां पुरुषं द्वादशाब्दिकम् ॥

1. A शस्तं मूर्ध्नि । 2. BC omit ° वज्र । 3. A वाक्कर्म ° । 4. A ° वज्रेषु । 5. A चि ° । 6. A ° स्तोत्रं । 7. AB ° दिव्यं । 8. AC ° शाब्दिकां ।

सर्वचित्तसमयसारवज्रसंभूतिर्नाम पटलः पञ्चदशोऽध्यायः ।

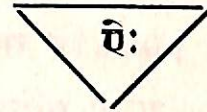
१०१

सर्वलक्षणसंपूर्णं गुह्यावेशं^१ प्रकल्पयेत् ॥

विधानानि तु सर्वाणि कृत्वा कर्मप्रसाधनम् ।

अन्यथा हास्यमाप्नोति त्रैधातुकेषु जन्तुषु ॥

तत्रेमानि हृदयमन्त्राक्षरपदानि ।

खधातुमपि निश्चेष्टं सर्वकल्पविवर्जितम् ।

आवेशयति विधिना वज्रसत्त्वमपि स्वयम् ॥

ह्रकारे वज्रसत्त्वात्मा हःकारे कायवज्रिणः ।

आःकारे धर्मधरो राजा इदं गुह्यपदं दृढम् ॥

ऐःकारं स्तोभनं प्रोक्तं भ्रमनं कम्पनं स्मृतम् ।

एषो हि सर्वस्तोभा^२नां रहस्योऽयं प्रगीयते ॥

ब्रूयाद् च ॥

हस्तमात्रं द्विहस्तं वा यावद्वस्ताष्टपञ्चकम् ।

उत्तिष्ठन्ति भयत्रस्ता वज्रराजप्रचोदिताः ।

तथैव सर्वं यथापूर्वमिदं गुह्यसमावहम् ॥ इति ॥

अथ वज्रधरो राजा सर्वतथागताधिपः ।

त्रिकायपदसंघोष^३मिदं घोषमुदीरयत् ॥

अनेकायगतेनापि इदं कार्यं दृढव्रतैः ।

कर्तव्यं वा^४न्ययोगेन सर्वदुष्टविदारणम् ॥

शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा चिताङ्गारतुषादिभिः ।

नग्नो मुक्ताशिखो भूत्वा त्रैलोक्यमपि नाशयेत् ॥

१. BC ° छाद्य सं ° । २. A ° चा ° । ३. A ° शुद्ध ° । ४. A ना ° ।

शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा ^१श्मशानचितिभस्मना ।
 सहस्राष्टशतेनापि म्रियते नात्र संशयः ॥
 गोमांसहयमांसेन श्वानमांसेन चित्रिणा ।
 त्रिकोणमण्डले कार्यं ध्रुवं वज्रोऽपि नश्यति ॥
 महामांसेन सर्वेषां नाशनं वज्रजं स्मृतम् ।
 एषो हि सर्वक्रूराणां नाशको दारुणः स्मृतः ॥
 शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा विण्मूत्रेणाग्रधर्मिणा ।
 कण्टकाग्नौ जुहेत् क्रुद्धो ध्रुवं बुद्धोऽपि नश्यति ॥

इत्याह च ।

शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा नदीस्रोतोगयोरपि ।
 तिलमात्रमपि सर्वाङ्गं कण्टकैर्विषसम्भवैः ॥
 पूरयेच्चोदनपदैर्ध्रुवं बुद्धोऽपि नश्यति ।

इत्याह च ।

राजिका लवणं तैलं विषं धतूरकं ^४ तथा ॥
 मारणं सर्वबुद्धानां इदं श्रेष्ठतमं स्मृतम् ।
 अङ्गाराद्रगतं वस्त्रं प्रावृत्य क्रोधचेतसा ॥
 लिङ्गं पादेन चाक्रम्य राक्षसैर्गृह्यते ध्रुवम् ।
 प्रतिकृतिमस्थिचूर्णेन विषेण रुधिरेण च ॥
 कृत्वा तु गृह्यते शीघ्रं वज्रसत्त्वोऽपि दारुणः ।
 लिङ्गराजिकसंयुक्तं विण्मूत्रेणापि पूरितम् ॥
 पादाक्रान्तगतं कृत्वा महामेघेन ^५ गृह्यते ।

इत्याह च ।

1. A omits six lines from here. 2. C चा ° । 3. A ° रे ° । 4. A धूर्तरकं । 5. ° दाहेन ।

तत्रेदं सर्वतथागतवज्रमहाक्रोधसमयहृदयम् ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्राणाम् । ओं ह्रू ह्रू
तिष्ठ तिष्ठ बन्ध बन्ध हन हन दह दह गर्ज गर्ज विस्फोटय
विस्फोटय सर्वविघ्नविनायकान्महागणपतिजीवितान्तकराय ह्रू
फट् ॥

होमं वाऽप्यथवा ध्यानं कायवाक्चित्तभेदनम्^१ ।

कर्तव्यं नान्यचित्तेन इदं मारणमुत्तमम् ॥

वज्रसत्त्वं महाक्रूरं विकटोत्कटभीषणम् ।

कुठारमुद्गरहस्तं ध्यात्वा ध्यानं प्रकल्पयेत् ॥

॥ तत्रेदं महाक्रूरक्रोधसमयम् ॥

खधातु परिपूर्णं तु सर्वबुद्धैः प्रभावयेत् ।

घातितं तेन दुष्टेन^२ ध्यात्वा म्रियेत तत्क्षणात् ॥

बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च परिपूर्णं विभावयेत् ।

घातितं सर्वदुष्टेन^३ म्रियते वज्रधरः स्वयम् ॥

चिन्तयेत्पुरतो मन्त्री रिपुं बुद्धापकारिणम् ।

भौतं भयाकुलं चिन्तेत् म्रियते नात्र संशयः ॥

राक्षसैर्विविधैः क्रूरैः प्रचण्डैः क्रोधदारुणैः ।

त्रासितं भावयेत् तेन^४ म्रियते वज्रधरः स्वयम् ॥

उलूकैः काकगृध्रैश्च शृगालैर्दीर्घतुण्डकैः ।

भक्षितं भावयंस्तेन^५ ध्रुवं बुद्धोऽपि नश्यति ॥

कृष्णसर्पं महाक्रूरं भयस्यापि भयप्रदम् ।

1. A भिन्दनं । 2. A पु ° । 3. A दुष्टसत्त्वेन । 4. BC तान् ।
5. A ° ये सैषु ।

ध्यात्वा विषाद्यसमयं ललाटे तं^१ विशिष्यते ।
 भजितं तेन सर्पेण ध्रुवं बुद्धोऽपि नश्यति ॥
 दशदिक्सर्वसत्त्वानामीते^२श्चोपद्रवस्य वा ।
^३निपातनं रिपवे श्रेष्ठमिदं^४ चोदनमुत्तमम् ॥
 मुद्गरेण प्रचण्डेन उरसि ताडयेत् व्रतौ ।
 नश्यति जीवितात् शक्रः वज्रधर्मवचो यथा ॥
 स्फालनं कुट्टनं चिन्तेत् कुठाराद्याद्वि वज्रिणः ।
 म्रियते त्रिकायवरदो वज्रसत्त्वोऽपि दारुणः ॥
 रक्षाद्यानि^५ तु मन्त्राणि देवतानि च^६ कौलयेत् ।
 एषो हि मारणाग्रायः समयो दुरतिक्रमः ॥
 स्कन्धवज्रेण यावन्तः सत्त्वास्तिष्ठन्ति मण्डले ।
 द्यो^७तनात्मगतां चिन्तेदेवं तुष्यन्ति नान्यथा ॥
 बुद्धो वज्रधरः शास्ता वज्रधर्मोऽपि चक्रिणः^८ ।
 म्रियते व्याड^९योगेन चित्तवज्रवचो^{१०} यथा ॥
 इत्याह भगवान् महाक्रूर^{११}समयवज्रक्रोधः ।
 अथ वज्रधरो राजा सर्वाकाशो^{१२} महामुनिः ॥
 सर्वाभिषेकसंबुद्धो ज्ञानवज्रमुदीरयत् ।
 अहो स्वभावसंशुद्धं वज्रयानमनुत्तमम् ॥
 अनुत्पन्नेषु धर्मेषु उत्पत्तिः कथिता जिनैः ।
 तवेदं क्षुद्र^{१३}कर्मरहस्यम् ।

1. AC ° टेदं । 2. C ° मीनै ° । 3. C adds भयं before. 4. C
 omits. 5. A ° द्यादीनि । 6. A ° तादीनि । 7. A घा ° । 8. A वा
 यदि । 9. AB ध्यान ° । 10. A ° धरो । 11. B omits. 12. C ° कार ° ।
 13. A adds वज्र before.

सर्वचित्तसमयसारवज्रसंभूतिर्नाम पटलः पञ्चदशोऽध्यायः ।

१०५

खटिकाङ्गारेण लिखेत् सर्पं^१ विवृतं तु भयप्रदम् ।

कृष्णज्वालाकुलं क्रुद्धं द्विजिह्वं दंष्ट्रमालिनम् ॥

तत्रेदं क्रूरनागचोदनहृदयम् ।

॥ खं ॥

वक्त्रं^२ मध्यगतं चिन्तेत् विषं हालाहलप्रभम् ।

तत्रेदं सर्वविषाकर्षणहृदयम् ।

॥ क्रीः ॥

त्रैधातुकस्थितं सर्वं विषं विविधसम्भवम् ।

हृतं तु भावयेत्तेन पतमानं विचिन्तयेत् ॥

स भवेत्तत्तृणादेव विषोदधिसुदारुणः ।

स्पृष्टमात्रे जगत्सर्वं नाशयेन्नात्र संशयः ॥

इत्याह च ।

मण्डूकवृश्चिकादीनि सर्पाणि विविधानि च ।

कर्तव्यानि विधानेन यागेत्पत्तिक^३लक्षणैः ॥

तत्रेदं सर्वविषमहासंक्रमणहृदयम् ।

॥ ओं ॥

दुष्टवज्रविषादौनि ये चान्ये विषदारुणाः ।

आकृष्य^४ ज्ञानचक्रेण^५ प्रेरणं खवज्रमण्डले ॥

इत्याह भगवान्महाविषसमयवज्रः । तत्रेदं विष^६-
चिकित्सनवज्र^७हृदयम् ॥

॥ ह्रं ॥

1. B सर्व ° । 2. A चक्र ° । 3. B ° पत्तिक ° । 4. C ° यन्ति ।

5. A ° वज्रेण । 6. C adds ° समय ° । 7. A ° त्सा नाम ।

हृदये तं महावज्रं सितवर्णं विचिन्तयेत् ।
 रश्मिमेघं महादीप्तं चन्द्रांशुमिव निर्मलम्^१ ॥
 चतुःस्थानप्रयोगेण संहरन् तत्र तिष्ठते^२ ।
 द्वित्रिवारान् प्रभावित्वा क्लृपयन्तं विचिन्तयेत् ।
 खधातुं विष^३सम्पूर्णं निर्विषं कुरुते क्षणात् ॥

इत्याह च ॥

तत्रेदं सर्वविषाकर्षणहृदयम् ।

॥ आः ॥

गण्डपिटकलूताश्च^४ ये चान्ये व्याधयः स्मृताः ।
 नशा^५न्ति ध्यानमात्रेण वज्रपाणिवचो यथा ॥
 अष्टपत्रं महापद्मं शशाङ्कमिव निर्मलम् ।
 तत्र मध्यगतं चिन्तेत्पञ्चरश्मिप्रपूरितम् ॥
 संहरे^६त्कृष्णसमयं चोदने^७ सितसन्निभम् ।
 इदं ध्यानपदं गुह्यं रहस्यं ज्ञाननिर्मलम् ॥ इति ॥
 तत्रेमानि ह्याध्यात्मिकव्याधिचिकित्सावज्रहृदयमन्त्रा-

क्षरपदानि ।

॥ जिनजिक् । आरोलिक् । वज्रधृक् ॥
 यदेवाक्षरपदमिष्टं भवेद्भक्तिगुणावहम् ॥
 भावयेत् तादृशं व्याधिं विश्व^८वज्रप्रचोदनैः ।
 वानराकारसमयमथवा श्वानसम्भवम् ॥
 स्वकायवाक्चित्तपदे^९ निश्चरन्तं^{१०} विचिन्तयेत् ।
 चक्रं वाऽप्यथवा वज्रं ध्यात्वा वज्रपदे स्थितः ॥

१. B शीतलम् । २. B संहरन् तिष्ठति क्षणात् । ३. AB ° मपि ।
 ४. A ° कैर्नृणां । ५. A भविष्य ° । ६. B संहारकं । ७. A ° नैः, C ° रे ।
 ८. AB विश्वं । ९. A ° देन । १०. A ° लन्ति ।

कायवाक्चित्तसमयं चूर्णितं^१ तेन भावयेत् ।

ततः प्रभृति संबुद्धा बोधिसत्त्वा महायशाः ॥

अधिष्ठानपदं रम्यं ददन्ति हृष्टचक्षुषः ।

इत्याह च ॥

स्वकायचित्तवज्रेषु बुद्धमेघान् विचिन्तयेत् ।

वज्रराग^२महामेघं भावयेद्वाधिमोक्षणम् ॥ इति ॥

दशदिक्सर्वबुद्धानां वज्रसत्त्वसुधीमताम्^३ ।

क्रुद्धो^४ भावयतस्तस्य^५ मारणं पारमार्थिकम् ॥

अनेन ध्यानमात्रेण^६ कर्मजं वापि यत् स्मृतम् ।

शताष्टजपयोगेन सप्तदिनैर्विनिश्चयति ॥

अथवा स्वमन्त्रराजेन वज्रध्यानविधिः स्मृतः ।

एषो हि सर्वव्याधीनां समयो दुरतिक्रमः ॥

अथ वज्रधरो राजा ज्ञानाङ्कुशमहाद्युतिः ।

काममोक्षमहावज्र इदं वचनमब्रवीत् ॥

स्वप्नोपमेषु धर्मेषु अनुत्पादस्वभाविषु ।

स्वभावशुद्धतत्त्वेषु भ्रान्तिवज्रः प्रगीयते ॥

पश्यन्ति साधका नित्यं जपध्यानार्थतत्पराः ।

बुद्धांश्च बोधिसत्त्वांश्च द्विधामेदेन दर्शनम् ॥

॥ तत्रेदं महास्वप्नसमयपदम् ।

बोधि^८ज्ञानाग्रसंप्राप्तं पश्यते ज्ञान^९सुप्रभम् ।

बुद्धसम्भोगकायं वा^{१०} आत्मानं लघु पश्यति ॥

1. A वर्णितं । 2. A ° जं । 3. A ° सत्त्वा धीमताः । 4. B ° दान् ।
5. Mss. भावयेत्तस्य । 6. AB ° मार्गेण । 7. AC दिनैः सप्तैः । 8. A
प्रज्ञा ° । 9. C बुद्ध ° । 10. A कार्यं च ।

त्रैधातुकमहासत्त्वैः पूज्यमानं स पशति ।
 बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च पञ्चकामगुणैरपि^१ ।
 पूजितं पशते बिम्बं^२ महाज्ञानसमप्रभम् ॥
 वज्रसत्त्वं महाबिम्बं वज्रधर्मं महाशय^३म् ।
 स्वबिम्बं पशते स्वप्ने गुह्यवज्रमहायशाः ॥
 प्रणमन्ति महाबुद्धा बोधिसत्त्वाश्च वज्रिणः^४ ।
 द्रक्ष्यते ईदृशं स्वप्नं कायवाक्चित्तसिद्धिदम् ॥
 सर्वालङ्कारसंपूर्णां सुरकन्यां मनोरमाम् ।
 दारकं दारिकां पशान् स सिद्धिमधिगच्छति ॥
 दशदिक्सर्वबुद्धानां क्षेत्रस्थं पशति ध्रुवम् ।
 ददन्ति हृष्टचित्तात्मा धर्मगञ्जं^५ मनोरमम् ॥
 धर्मचक्रगतं कायं सर्वबुद्धैः परिवृतम् ।
 पशते योगसमये ध्यानवज्रप्रतिष्ठितः ॥
 आरामोद्यानविविधान् सुरकन्याद्यलङ्कितान् ।
 पशति ध्यानसमये सर्वबुद्धैरधिष्ठितान् ॥
 बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च अभिषिक्तं^६ स पशति ।
 विद्याधरमहाराजैः पूज्यमानं स पशति ॥

इत्याह च ॥

विविधान् वज्रसंभूतान् स्वप्नान् पशति निर्मलान् ।
 सिध्यतेऽनुत्तरं तस्य कायवाक्चित्तवज्रजम् ॥
 चण्डालश्वानयोगादीन् पशति यदि वज्रधौः^७ ।
 सिध्यते चित्तनिलयं वज्रसत्त्वस्य^८ धौ^९मतः ॥

१. AC ध्रुवम् । २. C बिम्बं । ३. A ° यश ° । ४. A वज्रि ° । ५. B ° राज ° । ६. A ° द्वेकं । ७. A ° धृक् । ८. AC ° सत्त्वोऽस्य । ९. A धा ° ।

तत्रेदं स्वप्नविचारणसमयहृदयम् ।

स्वचित्तं चित्तनिध्यप्तौ सर्वधर्माः प्रतिष्ठिताः ।

खवज्जस्था ह्यमौ धर्मा न धर्मा न च धर्मता ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागता आश्चर्यप्राप्ता अद्भुतप्राप्ताः^१
सर्वतथागतकायवाक्चित्त^२संशयच्छेत्तारं वज्रसत्त्वं पप्रच्छुः ।
किमिदं भगवन्—

निःस्वभावेषु^३ धर्मेषु धर्मतत्त्वं उदाहृतम् ।

अहो विस्मयसम्भूतं आकाशाकाशभावनम् ॥ इति ॥

अथ भगवान् कायवाक्चित्तवज्रपाणिस्तथागतः सर्व-
तथागतानेवमाह । भगवन्तः सर्वतथागता आकाशं न केन-
चिद्धर्मेण संयुक्तं नाप्यसंयुक्तम्^४ न चाकाशस्यैवं भवति ।
सर्व^५गतोऽयं सर्वत्वानुदर्शी च । एवमेव भगवन्तः सर्वतथा-
गताः सर्वधर्माः^६ स्वप्नाः स्वप्नसमयसंभूताश्चानुगन्तव्याः ।
तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागता आकाशं अनिरूप्यं
अनिदर्शनं अप्रतिपाद्यम्^७ । एवमेव भगवन्तः सर्वतथागताः
सर्वधर्मा अनुगन्तव्याः ।

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागताः^८ सर्वधर्मकाय-
वाक्चित्तवज्रपदसमयं सर्वत्वानुगतं एकस्वभावं यदुत
चित्तस्वभावम् । यश्च कायवाक्चित्तधातुराकाशधातुश्चाद्वय-
मेतद्वैधीकारम् ।

1. A omits. 2. A adds ° समय ° । 3. A omits. 4. A omits.
5. A तथाग ° । 6. B omits. 7. A omits ; C अप्रतिघ्नं । 8. C
omits from here to सर्वतथागताः below.

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागता आकाशधातु-
स्थिताः सर्वधर्माः^१, स चाकाशधातुर्न कामधातुस्थितो न रूप-
धातुस्थितो नारूपधातुस्थितः^२ । यश्च धर्मधातु^३स्त्रैधातुके न
स्थितः तस्योत्पादो नास्ति, यस्योत्पादो नास्ति नासौ केनचित्
धर्मेण संभाव्यते । तस्मात्तर्हि भगवन्तः सर्वतथागता
निःस्वभावाः सर्वधर्मा इति ।

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागता बोधिचित्तं सर्व-
तथागतज्ञानोत्पादनवज्रपदकरम् । तच्च बोधिचित्तं न काय-
स्थितं न वाक्स्थितं न चित्तस्थितम् । यश्च धर्मस्त्रैधातुके न स्थितः
तस्योत्पादो नास्ति । इदं सर्वतथागतज्ञानोत्पादनवज्रपदम् ।

न च भगवन्तः सर्वतथागताः स्वप्नस्यैवं भवति अहं
त्रैधातुके स्वप्नपदं दर्शयेयम् । न च पुरुषस्यैवं भवति
अहं स्वप्नं पश्येयमिति । सा च त्रैधातुकक्रिया स्वप्नोपमा
स्वप्नसदृशी स्वप्नसम्भृता । एवमेव भगवन्तः सर्वतथागता
यावन्तो दशदिक्सर्वलोकधातुषु बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च यावन्तः
सर्वसत्त्वाः सर्वे ते स्वप्नैरात्मापदेनानुगन्तव्याः ।

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागताः चिन्तामणि-
रत्नं सर्वरत्नप्रधानं सर्वगुणोपेतम् । ये च सत्त्वाः प्रार्थयन्ति
सुवर्णं वा रत्नं वा रौप्यं वा तत् सर्वं चिन्ता^४मात्रेणैव^५ संपाद-
यति । तच्च रत्नाद्यं न चित्तस्थितं न चिन्तामणिस्थितम् ।
एवमेव भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वधर्मा^६ अनुगन्तव्याः ।

1. BC ° सत्त्वाः । 2. C omits. 3. A omits ° धातु ° । 4. AB
चिन्तित ° । 5. B ° वं । 6. BC add बुद्धधर्मा ।

सर्वचित्तसमयसारवज्रसंभूतिर्नाम पटलः पञ्चदशोऽध्यायः । १११

अथ^१ भगवन्तः सर्वतथागताः प्रहर्षीत्पुल्ललोचनाः सर्व-
तथागतकायवाक्चित्तवज्रं तथागतमेवमाहुः । आश्चर्यं भगवन्
यत्र हि नाम आकाशधातु^२समवसरेषु^३ सर्वधर्मेषु^४ बुद्धधर्माः
समवसरणं गच्छन्ति ।

अथ ते सर्वबुद्धबोधिसत्त्वा भगवन्तो वज्रपाणेस्तथागतस्य
पादयोः प्रणिपत्यैवमाहुः । यत् भगवता सर्वमन्त्रवज्र^५सिद्धिसमुच्चयं
भाषितं तानि च सर्वमन्त्रवज्रसमुच्चयसिद्धीनि कुत्र स्थितानि^६ ।

अथ वज्रपाणिस्तेषां तथागतानां बोधिसत्त्वानां च साधु-
कारं दत्त्वा तान् सर्वतथागतानेवमाह । न च भगवन्तः
सर्वतथागताः सर्वमन्त्रसिद्धीनि सर्वमन्त्रकायवाक्चित्तवज्र-
स्थितानि । तत्कस्य हेतोः^७ । परमार्थतः कायवाक्चित्त-
मन्त्रसिद्धीनामसंभवात् । किन्तु भगवन्तः सर्वतथागताः
सर्वमन्त्रसिद्धीनि सर्वबुद्धधर्माणि स्वकायवाक्चित्तवज्र-
स्थितानि । तच्च कायवाक्चित्तं^८ न कामधातुस्थितं
न रूप^९धातुस्थितं नारूप^{१०}धातुस्थितम् । न चित्तं काय-
स्थितं न कायश्चित्तस्थितः न वाक् चित्तस्थिता न चित्तं
वाक्स्थितम् । तत्कस्य हेतोः ? आकाशवत् स्वभावशुद्धत्वात् ।

अथ ते सर्वतथागताः सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रं तथा-
गतमेवमाहुः । सर्वतथागतधर्मा भगवन् कुत्र स्थिताः क्व वा
संभूताः । वज्रसत्त्व आह । स्वकायवाक्चित्तसंस्थिताः

1. A adds ते । 2. C omits °धातु° । 3. A °रेषु° । 4. BC
add बुद्धधर्मेषु । 5. C omits °वज्र° । 6. A adds क्व संभूतानि ।
7. BC omit परमार्थतः.....सिद्धीनामसंभवात् । 8. A adds °वज्र° ।
9. B रूप्य° । 10. B °प्य° ।

स्वकायवाक्चित्तसंभूताः । भगवन्तः सर्वतथागता आहुः ।
 स्वकायवाक्चित्तवज्रं कुत्र स्थितम् ? ^१आकाशस्थितम् ।
 आकाशं कुत्र स्थितम् ? न क्वचित् ।

अथ ते सर्वबुद्धबोधिसत्त्वा आश्चर्य्यप्राप्ता अज्ञूतप्राप्ताः
 स्वचित्तधर्मताविहारं ध्यायंस्तूष्णीं^२स्थिता अभूवन्निति ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वचित्तसमयसारवज्रसम्भूतिर्नाम
 पटलः पञ्चदशोऽध्यायः ।

षोडशः पटलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजमागम्य भगवन्तं
सर्वतथागतकायवाक्चित्तवच्चं तथागतं सर्वतथागतकायवाक्-
चित्तवच्चपदैरध्येष्य सर्वतथागतरत्नवच्चपूजाव्यूहैः पूजयामासुः ।
अथ भगवान् वच्चपाणिस्तथागतः सर्ववच्चमण्डलसिद्धि¹समय-
राजव्यूहं नाम समाधिं समापद्येदं वच्चकायमण्डलं सर्वबुद्धानां²
स्वकायवाक्चित्तवच्चेभ्यो निश्चारयामास³ ।

अथातः संप्रवक्ष्यामि कायमण्डलमुत्तमम् ।
चित्तवच्चप्रतीकाशं सर्व⁴मण्डलमुत्तमम् ॥
षोडशहस्तं प्रकुर्वीत चतुरस्रं सुशोभनम् ।
मण्डलं सर्वबुद्धानां कायवच्चप्रतिष्ठितम् ॥
तस्याभ्यन्तरतश्चक्रं⁵ आलिखेद्विधि⁶वच्चया ।
मुद्रावच्चपदं कुर्यान्मन्त्राणां गुह्यमुत्तमम् ॥
मध्ये वैरोचनपदं अक्षोभ्यादीन् समालिखेत् ।
कायवाक्चित्तवच्चाग्नीन्⁷ सर्वकोणे⁸ निवेशयेत् ॥
क्रोधान् समालिखेत् द्वारि महाबलपराक्रमान् ।
पूजां कुर्वीत मन्त्रज्ञो गुह्यवच्चप्रभाविताम् ॥
एषो हि सर्वक्रोधानां⁹ समयो दुरतिक्रमः ।
अवश्यमेव दातव्यं विगमूत्राद्यं विशेषतः ॥

1. A ° सिद्ध, ° B ° सिद्ध ° । 2. C ° तथागतानां । 3. A उदाजहार ।
4. C ° स्व ° । 5. A ° रं चक्रं । 6. BC ° धिना । 7. A ° वच्चग्नी ° ।
8. A ° कोषे । 9. A चक्राणां ।

एषो हि सर्वमन्त्राणां^१ समयः कायवज्रिणाम् ।

॥ सर्वतथागतकायमण्डलम् ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्ववाग्वज्रसमयमेघ-
व्यूहं नाम समाधिं समापद्येदं वाग्वज्रमण्डलं स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्य उदाजहार ।

अथातः संप्रवक्ष्यामि वाङ्मण्डलमुत्तमम् ।

चित्तवज्रप्रतीकाशं सर्वमण्डलमुत्तमम् ॥

विंशतिहस्तं प्रकुर्वीत चतुरस्रं विधानतः ।

चतुष्कोणं चतुर्द्वारं सूत्रयेत् वज्रभावनैः ॥

स्ववाङ्मण्डलपदं वाक्यवज्रगुणावहम् ।

वज्रधर्ममहाराजं विद्वेषमवतारयेत् ॥

तस्य मध्ये महाचक्रमालिखेत्परिमण्डलम् ।

सर्वमुद्रां समासेन आलिखेद्विधितत्परः ॥

अमितायुर्महामुद्रां तस्य मध्ये निवेशयेत् ।

तदेव वज्रपदं रम्यं सर्वेषां परिकल्पयेत् ॥

परिस्फुटं विधानेन कृत्वा मण्डलमुत्तमम् ।

गुह्यपूजां ततः कुर्यादेवं^३ तुष्यन्ति वज्रिणः ॥

विण्मूढशुक्रसमयैः पूज्य सिद्धिरवाप्यते ।

एषो हि सर्वबुद्धानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ सर्वतथागतवाङ्मण्डलम् ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः समन्त^४मेघव्यूहं नाम
समाधिं समापद्येदं परमगुह्यमण्डलरहस्यं स्वकायवाक्चित्त-
वज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

यस्य वज्रधराग्रस्य मध्ये बिम्बं समालिखित् ॥

भवे'न्मण्डलपदं तस्य कायवाक्चित्तगुह्यजम् ॥

इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रज्ञानरहस्योऽयं^२ परमगुह्यः ।

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्वमण्डलचक्रसम्भवं
नाम समाधिं समापद्येदं सर्वमण्डलकायवाक्चित्तगुह्यजं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्य उदाजहार । ततो मण्डलमन्त्रः ॥
मन्त्राक्षरद्वयसूत्राक्षर^३पदानि ॥ ह्रँ ओँ आः ॥

पातनं वज्रसूत्रस्य रजस्यापि निपातनम् ।

न कार्यं मन्त्रसत्त्वेन कारयन् बोधिदुर्लभः ॥

तस्मात् समयविधानज्ञोऽवतार्य^४ मन्त्रदेव^५तान् ।

अधिष्ठानपदं ध्यात्वा मण्डलानां विकल्पनम् ॥

वैरोचनमहाराजं लोचनां चावतारयेत् ।

कायमण्डलपदं रस्यं कायवज्रगुणावहम् ॥

वज्रधर्ममहाराजं सधर्मं चावतारयेत् ।

इदं तत् सर्वमन्त्राणां^६ रहस्यं परमशाश्वतम्^७ ॥

^८वज्रसत्त्वमहाराजं मामकीं चावतारयेत् ।

इदं तत् सर्वमन्त्राणां^९ रहस्यं परमाद्भुतम् ॥

एवं कृतेन सान्निध्यं स्वयमेव मनीषिणः ।

आगत्य गुह्यपरमं लिखन्ति हरिषा^{१०}न्विताः ॥

इत्याह च ।

1. ABC भव ° । 2. BCR ° स्याद् गुह्यसमाजे । 3. C omits हृदय-
सूत्राक्षर । 4. AC ° वसार्य । 5. B समयदेव, ° C समतेव । 6. C बुद्धानां ।
7. C ° माद्भुतम् । 8. C omits two lines. 9. B बुद्धानां । 10. AR
हर्षा ° ।

कर्तव्यं मन्त्रमिदं च^१ वज्रगुह्यं महाद्भुतम् ।
 आकृष्य क्रोधराजेन सर्वबुद्धांस्तु पूजयेत् ॥
 त्रिकाल^२समये पूजा त्रिवज्रामलवज्रिणः ।
 कर्तव्यं त्रिवज्रयोगेन मन्त्रसिद्धिप्रवर्तनम् ॥ इति ॥

इत्याह च ॥

सर्वेषामेव मन्त्राणां बलिं दद्यान्महाद्भुतम् ।
 विष्णुचक्रमांसतैलं च पञ्चमं चित्तसम्भवम् ॥
 शुक्लेण सर्वमन्त्राणां प्राणनं^३ समुदाहृतम् ।
 एषो हि समयश्रेष्ठो बुद्धबोधिप्रपूरकः ॥
 सूत्रस्य पातनमिदं स्वयमेव समाचरेत् ।
 वैरोचनं प्रभावित्वा वज्रसत्त्वं विभावयेत् ॥
 अथवाऽमृतवज्राख्यं शिष्यं^४ वज्रमहाद्युतिम् ।
 विभावयेत् कर्मपदं सर्वबुद्धनिषेवितम् ॥
 पञ्चबुद्धमहाराजं सूत्रं वज्रगतं न्यसेत् ।
 एषो हि सर्वबुद्धानां रहस्यं परमाद्भुतम् ॥
 पञ्चविंशतिभेदेन रज^५स्यापि निपातनम् ।
 इदं तत् सर्ववज्राणां रहस्यं बोधिमुत्तमम् ॥
 सर्वेषामेव मन्त्राणां वज्रह्रं कारभावेना ।
 कायवाक्चित्तसमयं^६ पञ्चस्थानेषु भावयेत् ॥
 एवं कृतेन सान्निध्यं त्रिवज्राभेद्यवज्रजाः ।
 कुर्वन्ति भयसंचस्ता वज्रसत्त्वस्य धीमतः ॥

1. ACR ° सिद्धेन । 2. B ° काय, R ° प्काल । 3. C ° शन, A ° येन ।
 4. C लिख्यं । 5. रह ° । 6. A adds दिव्यं ।

सर्वसिद्धिमण्डलवज्राभिसंबोधिर्नाम पटलः षोडशोऽध्यायः ।

११७

न्यासं कलशवज्राणां मन्त्रतन्त्रान्वितैः स्मृतम् ।

वज्रसत्त्वं समाधिस्थं कल्पयेत् दृढबुद्धिमान् ॥

होमं कुर्वीत मन्त्रज्ञः सर्वसिद्धिफलार्थिनः ।

विण्मूत्रमांसतैलाद्यैराहुतिं प्रतिपादयेत् ॥

पूर्णं वज्राहुतिं दद्यात् त्रिवज्राद्यं समाचरेत् ।

शुक्रं वा अथवा विष्टामभिमन्त्रा विधानतः^२ ।

भक्षयेद्वज्रयोगेन एवं सिद्धिर्न दुर्लभा ॥

कृत्वा वज्रमहागुह्यं रहस्यं सर्ववज्रिणाम् ॥

स्त्रौरूपमन्त्रचक्रेण स्थिताः सत्त्वार्थचर्यया ।

॥ तत्रेदं सर्ववज्रमण्डलमन्त्राराधनरहस्यम् ॥

हस्तिमांसं हयमांसं^४ महामांसं च भक्षयेत् ।

दद्याद्वै सर्वमन्त्राणामेवं तुष्यन्ति नायकाः ॥

प्रत्यहं वज्रशिष्यस्य दर्शयेत् मण्डलं बुधः ।

विण्मूत्रमांसकृत्येन वज्रगुह्यपदेन च ।

ओंकारं सर्वमन्त्राणां ध्यात्वा ज्वलति तत्त्वणात् ॥

इत्याह च भगवान् महामन्त्रवज्रविद्यापुरुषवज्रः ।

साधनं सर्वसिद्धीनां महासमयसाधनम् ।

साधनीयं प्रयत्नेन बुद्धबोधिमपि स्वयम् ॥

अन्तर्धानं बलं वीर्यं वज्राकर्षणमुत्तमम् ।

सिध्यते मण्डले सर्वं कायवज्रवचो यथा ॥

विण्मूत्रं च^५ महामांसं समभागं तु कारयेत् ।

1. C तत्त्वा ° । 2. C ° भावतः । 3. ACR यत्र । 4. Mss add श्वान-
मांसं । 5. C विष्टामूत्रं ।

शरावसंपुटे स्थाप्य बुद्धैः सह च संवसेत् ॥

इत्याह च । तत्रेदं सर्वगुह्यवज्रकिङ्करमहासाधनपदं वरम् ।

खवच्चमध्यगतं चिन्तेत् क्लोः^१कारं ज्वालसुप्रभम् ।

खधातुं सर्वबुद्धैस्तु परिपूर्णं विभावयेत् ।

कायवाक्चित्तपदं तेषां^२ तत्र^३ मन्त्रे निपातयेत् ॥

तत्रेदं कायवाक्चित्तमन्त्रवज्राधिष्ठानपदम् ।

॥ आः खं वीः^४ ॥

वज्रपाणिमहाबिम्बं पद्मपाणिमहाद्युतिम् ।

अपराजितमहाबिम्बं ध्यात्वा गुह्यपदं न्यसेत् ॥

तत्रेदं वज्रगुह्यपदम् ।

सूर्यमण्डलमध्यस्थमक्षोभ्यं वा प्रकल्पयेत् ।

अमितायुर्महाबिम्बं वज्रवैरोचनं तथा ।

चोदयेद् हृदये सर्वान् तीव्रदुःखमहाद्युतीन् ॥

तत्रेदं सर्ववज्रहृदयवज्रसंचोदनम् ।

॥ आँ ॥

महाशूलैर्महावज्रैरङ्कुशैर्विविधैर्बलैः^६ ।

चोदयेद्विधिवद्वज्रं बुद्धबोधिः प्रसिध्यति ।

इत्याह च ॥

पर्वतेषु च रम्येषु द्वीपेषु विविधेषु च ।

पक्षाभ्यन्तरपूर्णेन ध्रुवं बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥

षट्त्रिंशत्सुमेरूणां यावन्तः परमाणवः ।

परिवारगणास्तस्य सिध्यते बोधिवज्रिणः ॥

1. B क्लो, C क्लो । 2. R ततो । 3. C तन्त्र । 4. B आँ खं वीं,
C (1) वीं, (2) वी । 5. A ° सुरैः । 6. A ° रैः । 7. C सिद्धिमवा ।

सर्वसिद्धिमण्डलवज्राभिसंबोधिर्नाम पटलः षोडशोऽध्यायः ।

११८

दशदिक्सर्वबुद्धानां बुद्धक्षेत्राणि कारयेत् ।

मध्ये स्व^२देवताविम्बं ध्यात्वा वज्रेण^३ पातयेत् ॥

इत्याह च ।

द्वयेन्द्रियप्रयोगेण जुह्यादयुतं बुधः ।

एषो हि सर्वबुद्धानां समयो दुरतिक्रमः ॥

वैरोचनप्रयोगेण शिष्यं त्रिवज्रसम्भवम् ।

आःकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा वज्रेण गृह्यते ॥

वज्रसत्त्वो महाराजो वैरोचनो महायशः ।

कायवाक्चित्तसमयमधिष्ठानं ददन्ति हि ॥

तत्रेदं महामण्डलप्रवेशनवज्रपदम् ।

॥ आः खं वौर हूं ॥

^४सर्वसमयकायवाक्चित्तहृदयमन्त्रवज्रोऽयम्^५ । तत्रेदं

महावज्राभिषेकगुह्यज्ञानरहस्यम् ।

खधातुं सर्वबुद्धेस्तु परिपूर्णं विभावयेत् ।

वाद्यगन्धमहामेघैर्भावयेद्वज्रश्रोतधौः^६ ॥

इत्याह च ।

त्रिवज्रकायमन्त्रैस्तु^७ सर्षपैस्ताडयेत्^८ व्रतौ ।

अभिषेकं तदा तस्य स्वयमेव ददन्ति हि ॥

अथवा भावयेत् बुद्धान् वज्रसत्त्वममाधिना ।

कलशान् समयागैस्तु धारितान्^९ भावयेत् बुधः^{१०} ॥

1. B काम, ° AR क्राम ° । 2. BC ° ऽस्य । 3. AR वज्रे नि ° । 4. BC add इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रगुह्याद् गुह्यसमाजे before सर्व ° ।
5. R ° जापं । 6. AR have instead वाद्यगन्धादिसमयैर्मेघैर्बुद्धान् भावयेद्बुधः ।
7. C त्रिकायवज्रमेघैस्तु, B ° मन्त्रैस्तु । 8. CR स्तोत्रयेत् । 9. B वाचितान्, C भाषितान् । 10. C व्रतौ ।

वज्रवैरोचनं चिन्तेत् शिष्यो दृढमतिस्तदा^१ ।
 न्यासं कुर्वीत मन्त्रज्ञः कायवाक्चित्तवज्रिणः ॥
 तत्रेदं सर्वाभिषेकरहस्यं सर्वाचार्यवाग्वज्रोदीरणम् ।
 अभिषेकं महावज्रं त्रैधातुकनमस्कृतम् ।
 ददामि सर्वबुद्धानां त्रिगुह्यालय^२सम्भवम् ॥
 तत्रेदं सर्वाभिषेक^३महावज्रप्रार्थनाविधिरहस्यम् ।
 बोधिवज्रेण बुद्धानां यथा दत्तो महामहः ।
 ममापि त्राणनार्थाय खवज्राद्यं ददाहि मे ॥
 अभिषेकं तदा तस्य दद्यात् प्रहृष्टचेतसः ।
 देवताविम्बयोगेन हृदयेऽधिपतिं न्यसेत् ॥
 मन्त्राक्षरपदं दत्त्वा समयं च विधानतः ।
 दर्शयेत् मण्डलं तस्य वज्रशिष्यस्य धीमतः ।
 समयं श्रावयेत् गुह्यं सर्वबुद्धैरुदाहृतम् ॥
 प्राणिनश्च त्वया घात्या वक्तव्यं च मृषा वचः ।
 अदत्तं च त्वया ग्राह्यं सेवनं योषितामपि^४ ॥
 अनेन वज्रमार्गेण वज्रसत्त्वान्प्रचोदयेत् ।
 एषो हि सर्वबुद्धानां समयः परमशाश्वतः ॥
 इत्याह च ॥

मन्त्रं दद्यात् तदा तस्य मन्त्रचोदनभाषितैः ।
 समाधिं मन्त्रराजस्य दत्त्वा गुह्यं समारभेत्^५ ॥

1. AR ° तिं सदा । 2. C ° गुह्यं वज्र, ° R ° गुह्यवज्र ° । 3. A सर्वशिष्य ° । 4. C ° येत् योषिता अपि । 5. After this BC repeat a long portion from शुक्रं वा अथवा विष्टां etc. (p. 117) to बुद्धक्षेत्राणि कारयेत् (p. 119).

सर्वसिद्धिमण्डलवज्राभिसंबोधिर्नाम पटलः षोडशः ।

१२१

धर्मं शृणोति गाम्भोर्व्यं बुद्धभूमिं^१ च प्राप्नुयात् ।

इत्याह च भगवान् महासमयवज्रहासः^२ । तत्रेदं सर्व^३-
किङ्करगुहावज्ररहस्यम् ।

वज्रसत्त्वमहाज्ञानं वाक्यवज्रधरं तथा ।

कायवज्रमहान्यासैः^४ किङ्करं चोदयेत्सदा ॥

तत्रेदं वज्रज्ञानं^५ चक्रं चतुःसमयपदम् । समयचोदनं
समयप्रेरणं समयमन्त्रणं समयबन्धनं चेति ।

खधातुं विमलं शुद्धं सर्वधर्मविवर्जितम् ।

कुर्वन्ति पिण्डरूपेण त्रिवज्राद्भुतरूपिणः ॥

इत्याह भगवान् सर्वबुद्धैकपुत्रो महावज्रधरः^६ ।

बुद्धं वा वज्रसत्त्वं वा यदौच्छेत् वशमानितुम् ।

चिन्तयेदिदं महागुह्यं त्रिवज्राद्यधरं महत् ॥

खवज्रमध्यगतं चिन्तेत् मञ्जुवज्रं^७ महाबलम् ।

पञ्चबाणप्रयोगेण मुकुटाग्रं^८ तु संस्मरेत् ॥

पञ्चस्थानेषु मन्त्रज्ञः क्रूरवज्रेण पा^९तयेत् ।

मूर्च्छितं^{१०} भावयेत् तप्तं^{११} बालबुद्धिं^{१२} महायशः ॥

पक्षमेकमिदं ध्यानं कर्त्तव्यं गुह्यचोदनैः ।

रहस्यं सवमन्त्राणां गीतं वज्रार्थबुद्धिना ॥

खवज्रमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।

ह्रं कारवज्रमन्त्राद्यैः त्रिवज्रादीन्प्रभावयेत् ॥

1. B बोधिं । 2. R ° हारः । 3. C सत्त्व ° । 4. R ° मासैः । 5. BC
add ° वज्रमन्त्र ° । 6. BC वज्रमहासत्त्वः । 7. BC महावज्रं । 8. B
रीमक्षणाग्रे । 9. B घा ° । 10. C ° तान् । 11. C ° स्नान् । 12. C
° दौन् ।

ओंकारं चक्षु^१र्गतं ध्यात्वा दर्शयेत्^२ विधानतः ।
 पश्येत् सर्वमन्त्राणां बिम्बं त्रिकायवज्रिणाम् ॥
 क्षुत्तृषाद्यैर्महाक्लेशैरिदं योगं विचिन्तयेत् ।
 नश्यन्ति^३ सर्वदुःखानि चित्तवज्रवचो यथा ॥
 वैरोचनमहाबिम्बं ध्यात्वा सर्वार्थसम्पदम् ।
 वंकारं वक्त्रगतं ध्यात्वा ओंकारं जिह्वागं न्यसेत् ॥
 आलयं सर्वभक्ष्याणां चिन्तामणिविभूषितम् ।
 सर्वदुःखहरं शान्तं ज्ञानवज्रप्रभावितम् ॥

इत्याह भगवान् चिन्तामणिवज्रः । अथ भगवान् वज्र-
 पाणि^४स्तथागतः महावीरवज्रतथागतं वज्रभावनावज्रप्रदायं
 वाग्वज्रेभ्यो निश्चारयामास^५ ।

॥ वीः ॥

खवज्रमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलसुप्रभम् ।
 त्रिवज्रकाययोगेन निष्पाद्येदं विचिन्तयेत् ॥
 सर्वालङ्कारसंपूर्णं प्रोक्तं वज्रविजृम्भितम् ।
 जटामुकुटधरं शान्तं ध्यात्वा सर्वं समारभेत् ।

॥ वीरवज्रोर्मिमाला नाम समाधिः ॥

अथ भगवान् वज्रधरः समन्तनिर्घोषवज्रं नाम समाधिं
 समापद्येदं महावज्रभावनापदं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
 निश्चारयामास ।

१. A चक्षु ° । २. A ° येदिदं । ३. AC नश्यन्ते । ४. BC add
 ° वज्र ° । ५. A ° लयेत्, CR ° रयेत् or ° रयेत् ।

॥ चु^१ ॥

खवच्चमध्यगतं चिन्तेत् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।
बुद्धमेघान् विधानेन त्रिवज्रात्मा महायशाः ॥
पातनं कायवाक्चित्ते चुन्द^२वज्रीं विभावयेत् ।
सर्वालङ्कारसम्पूर्णा सितवर्णा विभावयेत् ॥
वज्रसत्त्वमहाराजं ध्यात्वा मन्त्रपदं न्यसेत् ।
॥ वज्ररश्मिज्ञानसमयं^३ नाम समाधिः ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्वांशवज्रसम्भोगं
नाम समाधिं समापद्येदं समाधिवज्र^४नयं स्वकायवाक्चित्त-
वज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

॥ जं ॥

खवच्चमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।
सर्वबुद्धान् विधानेन पातयेत् वज्रभावनैः ॥
निष्पादयेत् महायज्ञं जम्बलं द्रव्यसाधकम् ।
यत्नरूपधरं शान्तं जटामुकुटवज्रिणम् ॥
पञ्चबुद्धान् विधानेन पञ्चस्थानेषु भावयेत् ।
वज्रामृतोदकं तस्य दद्यात् ध्यानपदे स्थितः ॥
वज्रसत्त्वं विधानेन मुकुटे तस्य चिन्तयेत् ।
एवं तुष्यति यत्नेन्द्रो जम्बलेन्द्रो महाद्युतिः ॥
॥ वज्रसमयद्रव्याराधनकेतुश्रीर्नाम समाधिः ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतो वज्रकामोपभोगश्रियं नाम

1. A omits, BC वू^१ । 2. A चन्द्र^०, BC वून्द^० । 3. ACR वज्रसमय-
ज्ञानरश्मिमाला । 4. BC^० चक्र^० ।

समाधिं समापद्येदं सर्वयक्षिणीसमयवज्रपदं स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

॥ छिं^१ ॥

खवज्रधातुमध्यस्थं चतुरस्रं सुशोभनम् ।

चतूरत्नमयं सर्वं पुष्पगन्धसमाकुलम् ॥

खधातुं सर्वयक्षिण्यैः परिपूर्णं विचिन्तयेत्^२ ।

हृदयमन्त्रपदं ध्यात्वा वज्रयोगं समारभेत् ॥

॥ सर्वयक्षिणीसमताविह्वारभावनवज्रो नाम समाधिः ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्वबुद्ध^३मन्त्रसिद्धि-
विजृम्भितवज्रं नाम समाधिं समापद्ये मां हीनसिद्धिं स्वकाय-
वाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

कायवाक्चित्तसंसिद्धा^४ बुद्धरूपधरप्रभाः ।

जाम्बूनदप्रभाकारा हीनसिद्धिसमाश्रिताः ॥

अन्तर्हानादिसंसिद्धौ भवेत् वज्रधरः प्रभुः ।

यक्षराजादिसंसिद्धौ भवेत् विद्याधरः प्रभुः^५ ॥

तत्रेमानि सर्ववज्रसिद्धिरूपगुह्यमन्त्रसिद्धीनि ।

सर्वाणि चारुरूपाणि मन्त्रसिद्धिमनोषितैः ।

प्रीणयन्ति दर्शनेन लोकधातुं समन्ततः ॥

उष्णीषः सर्वसिद्धौनां भवेत् चिन्तामणिप्रभुः ।

बुद्धबोधिकारं श्रेष्ठं बुद्धवज्रप्रभावितम् ॥

ब्रूयाद् भगवान् सर्वाशापरिपूरकवज्रः ।

1. C छं । 2. BC add पातयेत् त्रिवज्रयोगेन बिम्बमेकं विचिन्तयेत् ।
त्रिकर्मवज्रयोगेन ध्यानं तस्य विचिन्तयेत् । मञ्जुवज्रः समाधिस्थो सुकुटे क्रोधं
प्रभावयेत् ॥ 3. BC ° वज्र ° । 4. C ° शुद्धा, B ° शुद्धा । 5. C omits
this line.

अथ भगवान् वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तवज्रविद्याव्रतसमादानचर्य्यं स्वकायवाक्चित्त-
वज्रभ्यो निश्चारयामास ।

कायवाक्चित्तवज्राणां^१ कायवाक्चित्तभावनम् ।

स्वरूपेणैव तत् कार्यमेवं^२ सिद्धिरवाप्यते ।

तत्रेदं स्वकायवाक्चित्तविद्याव्रतम् ।

जटामुकुटधरं बिम्बं सितवर्णनिभं महत् ।

कारयेत् विधिवत् सर्वं मन्त्रसंवरसंवृतम् ॥

षोडशाब्दिकां गृह्य सर्वालङ्कारभूषिताम् ।

चारुवक्त्रां विशालाक्षीं प्राप्य विद्याव्रतं चरेत्

लोचनापदसम्भोगौ^३ वज्रचिह्नं तु^४ भावयेत् ॥

मुद्रामन्त्रविधानज्ञो मन्त्रतन्त्रसुशिक्षिताम् ।

कारयेत् ताथागतीं भार्यां बुद्धबोधिप्रतिष्ठिताम् ॥

गुह्यपूजां प्रकुर्वीत चतुःसंख्यां महाव्रती ।

कन्दमूलफलैः सर्वं भोज्यं भक्ष्यं समाचरेत् ॥

एवं बुद्धो भवेत् शीघ्रं महान्नानोदधिः प्रभुः ।

षण्मासेनैव तत्सर्वं प्राप्नुयात् नात्र संशयः ॥ इति ॥

परस्वहरणं नित्यं घातनं च महाद्भुतम् ।

रागवज्रपदं गुप्तं^५ इदं संवरसंवृतम् ॥

रागवज्राङ्कुशौ भार्या^६ मामकीं गुणमेखलाम् ।

वाग्वज्राग्रचित्तेभ्य इदं पूजयति सर्वथा ॥

स्वमुद्रां वाऽथवा चिन्तेत् ध्यानं चाक्षरवज्रिणाम् ।

1. A omits.

2. C ° येणैव ।

3. BC ° जैः ।

4. BC चिह्नैः सु ।

5. BCR भुङ्क्ते ।

6. C कार्यी ।

पञ्चबुद्धाश्च सर्वज्ञाः^१ प्रीणन्ते नात्र संशयः ॥
 वने^२ भिक्षां भ्रमेन्नित्यं साधको दृढनिश्चयः ।
 ददन्ति भयसंश्रुता भोजनं दिव्यमण्डितम् ।
 अतिक्रमेत् यदि^३ वज्रात्मा नाशं वज्राक्षरं भवेत् ॥
 सुरीं नार्गीं महायक्षीमसुरीं मानुषीमपि ।
 प्राप्य विद्याव्रतं कार्यं त्रिवज्रज्ञानसेवितम् ॥
 इदं तत् सर्वमन्त्राणां गुह्यं त्वं महानयम् ।
 त्रिवज्रज्ञान^४सम्भूतं बुद्धबोधिप्रवेशकम् ॥

इत्याह भगवान् सर्वतथागतविद्याव्रतसमयतत्त्ववज्रः ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वसिद्धिमण्डलवज्राभिसम्बोधिर्नाम
 पटलः षोडशोऽध्यायः ॥

1. B पञ्चबुद्धाश्च सम्बुद्धाः, BC एवं बुद्धापि । 2. C वनेषु । 3. BC चि ° ।
 4. C ° चक्र ° ।

सप्तदशः पटलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजमागम्य भगवन्तं
सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रं तथागतं अनेन स्तोत्रराजिनाध्ये-
षितवन्तः ।

अक्षोभ्यवज्र महाज्ञान वज्रधातु महाबुध ।
त्रिमण्डल त्रिवज्राय घोष वज्र^१ नमोऽस्तु ते ॥
वैरोचन महाशुद्ध^२ वज्रशान्त महारत ।
प्रकृतिप्रभास्वरान् धर्मान् देश वज्र नमोऽस्तु ते ॥
रत्नराजसुगाम्भीर्यं खवज्राकाशनिर्मल ।
स्वभावशुद्धनिर्लेप कायवज्र नमोऽस्तु ते ॥
वज्रामित^३ महाराज निर्विकल्प खवज्रधृक् ।
रागपारमिताप्राप्त भाष वज्र नमोऽस्तु ते ॥
अमोघवज्र संबुद्ध^४ सर्वाशापरिपूरक ।
शुद्धस्वभावसंभूत वज्रसत्त्व नमोऽस्तु ते ॥
एभिः स्तोत्रपदैः शान्तैः सर्वबुद्धप्रचोदितैः ।
संस्तूयाद्वज्रसम्भोगात्^५ सोऽपि वज्र^६ समो भवेत् ॥
अथ वज्रधरः शास्ता सर्वबुद्धानुकम्पकः ।
वज्रगुह्यपदं शुद्धं वाग्वज्रं समुदीरयत् ॥
अहो हि सर्वबुद्धानां धर्मधातु महाचरम् ।
प्रकृतिप्रभास्वरं शुद्धं खधातुमिव निर्मलम् ॥ इति ॥

1. BC शुद्ध । 2. B शान्त । 3. B ° मृत । 4. BC अमोघसिद्धिवज्र ।
5. R ° गां । 6. B ° बुद्ध ° ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिदं सर्वबुद्धकायवज्र-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

समयचतुष्टयं रक्ष्यं^१ बुद्धैर्ज्ञानोदधिप्रभैः ।

महामांसं सदा भक्ष्यं इदं समयमुत्तमम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिदं सर्वबुद्धवाग्वज्र-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

समयचतुष्टयं रक्ष्यं वाक्यवज्रमहाक्षरैः ।

विणमूत्रं च सदा भक्ष्यमिदं गुह्यं महाद्भुतम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिदं वज्रधरचित्तवज्र-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

समयचतुष्टयं रक्ष्यं वज्रसत्त्वैर्महर्षिकैः ।

रुधिरं शुक्रसंयुतं सदा भक्ष्यं दृढव्रतैः ॥

कायवाक्चित्तवज्राणां समयोऽयं महाद्भुतः ।

शाश्वतं सर्वबुद्धानां संरक्ष्यो वज्रधारिभिः^२ ॥

यश्चेमं^३ समयं रक्षेद्वज्रसत्त्वो महाद्युतिः ।

कायवाक्चित्तगतं तस्य बुद्धो भवति तत्तज्जगत् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः प्रत्येकबुद्धसमयवज्रं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

देशना कायिको तेषां कायवज्रप्रतिष्ठिता ।

सत्त्वावतारणं शीलसमयः परमशाश्वतः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः श्रावकशिखा^४समयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

१. B रक्षेद् ° । २. BC ° चारिणैः । ३. A यश्चेमं ° । ४. B ब्रह्मा,

R शिष्य ° ।

दशकुशलान् कर्मपथान् कुर्वन्ति ज्ञानवर्जिताः^१ ।

हौनाधिमुक्तिकास्त्रैर्वे समयोऽयं महाद्भुतः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिब्रह्मसमयं स्वकायवाक्-
चित्तेभ्यो निश्चारयामास ॥

मोहमात्रेण यत्कर्म करोति भयभैरवम् ।

बुद्धबोधिप्रणेतारं भवते^२ कायवज्रता^३ ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः रुद्रसमयं स्वकाय-
वाक्चित्तेभ्यो निश्चारयामास ॥

तैधातुकस्थितां सर्वमङ्गनां सुरतविह्वलाम्^४ ।

कामयेत् वि^५विधैर्भावैः समयः परमाद्भुतः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः विष्णुसमयं स्वकाय-
वाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

यावन्तः सत्त्व^६सम्भूताः त्रिवज्रा^७भेद्यसंस्थिताः ।

मारयेत् ध्यानवज्रेण वज्रधातुमपि स्वयम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः त्रिवज्रसमयं स्वकाय-
वाक्चित्तेभ्यो निश्चारयामास ॥

कायवज्रो भवेत् ब्रह्मा वाग्वज्रस्तु महेश्वरः ।

चित्तवज्रधरो राजा सैव विष्णुर्महर्षिकः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वयक्षयक्षिणीसमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

असृक्पिशिताहारा नित्यं कामपराः स्त्रियः ।

आराधयेत् महावज्रसमयैरेभिर्द^८रासदैः ॥

1. B ° वज्रिणः । 2. C ° ने । 3. B ° वर्जिता । 4. BC त्रिवज्र-
सम्भवाम् । 5. C चि ° । 6. A सर्व ° । 7. BC ° काया ° । 8. A ° रतिदु ° ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वभुजगेन्द्राञ्जी-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

पैशुन्यक्षीरिता^१हाराः कामगन्धपराश्च ताः ।

साधयेत् समयैरेभिरन्यथा क्लिश्यते ध्रुवम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरसुरकन्यासमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

क्रूरा मानभरा^२क्रान्ता गन्धपुष्पोपभोगजाः^३ ।

समयो वज्रपात्रालिः^४ दुर्दान्ता वज्र^५भैरवाः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः राजसस्त्रीसमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

कपालास्थिधूपतैलवसया प्रीणनं महत् ।

समयः सर्वभूतानां पवित्रो^६ऽयं महार्थकृत् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्ववज्रडाकिनी-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

विगमूत्ररुधिरं भक्षेत्^७ मद्यादींश्च पिबेत् सदा ।

वज्रडाकिनीयोगेन मारयेत् पदलक्षणैः ॥

स्वभावेनैव संभूता विचरन्ति त्रिधातुके ।

आचरेत् समयं कृत्स्नं सर्वसत्त्व^८हितैषिणा ॥

॥ सर्वत्रैधातुक^९समयसमवसरणो नाम समाधिः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः कायसिद्धिसमयवज्रं
कायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

1. A क्षीरा ° । 2. C मारसमा, ° B माररागवरा ° । 3. C ° काः ।
4. B ° पाताले, C योषितां । 5. A ° श्वाति ° । 6. BC ° वज्र ° । 7. C
भक्ष्यं । 8. A ° सिद्धि ° । 9. BC add वज्रं ।

कायिकं त्रिविधं सर्वं कारयेत् वज्रसम्भवम् ।

बुद्धकार्यकरं नित्यं सत्त्वधातोः समन्ततः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिर्वाक्सिद्धिसमयवज्रं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

वाक्यकर्मकृतं^१ कृत्स्नं चैलोक्यामलमण्डलम् ।

वाक्सिद्धिपदरम्योऽयं समयो^२ दुरतिक्रमः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः चित्तसिद्धिवज्रसमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

मनोवज्रमयं सर्वं भावयेत् दृढवज्रधृक् ।

एषो हि समयः प्रोक्तः त्रिवज्राभेद्यवज्रिणाम् ॥

इत्याह भगवान् समन्तभद्रो^३ वज्रसत्त्वः ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वमन्त्रवज्रसार-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

बुद्धांश्च बोधिसत्त्वांश्च प्रत्येकश्रावकांस्तथा^४ ।

कायवाक्चित्तसंयोगैर्वन्द्यन् नाशमाप्नुयात् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्तवज्रध्यानसमयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
मास ॥

वज्रसत्त्वस्य सर्वत्र कायवाक्चित्तमण्डले ।

ध्यानं त्रिवज्रयोगेन ध्यातव्यं मन्त्रजापिना ॥

1. AC ° पदं । 2. A ° योऽपि, R ° योऽयं । 3. A समन्तसुन्दरो ।

4. For this line BC read न बुद्धान् बोधिसत्त्वांश्च प्रत्येकजिनश्रावकान् ।

5. BC ° दर्श ° ।

^१अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वमन्त्रवज्रसाधन-
समयसम्बरं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

सत्त्वधातुं समासेन ध्यानवज्रेण चोदयेत् ।

त्रिवज्रवन्दनाग्राग्राः समयो वज्रसम्भवः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सेवा^२साधनोप-
साधनमहासाधन^३समयसम्बरं^४ स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ॥

खधातुं विगमूत्रवज्रेण^५ परिपूर्णं विचिन्तयेत् ।

दद्यात् त्रियध्वबुद्धेभ्यः समयः परमशाश्वतः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्ववज्रान्तर्धान-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

कामयेत् प्रतिदिनं वज्रौ^६ चतुःसन्ध्यां यथोत्तमम् ।

द्रव्यं चोप^७हरेत् नित्यं समयो वज्रपूरकः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः खविद्याधरसमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

कायवाक्चित्तवज्राणां मुकुटे ध्यानं विचिन्तयेत् ।

त्रिवज्रसमयैः सर्वैः क्रुद्धै^८र्जेतुं न शक्यते ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वमन्त्रधरादि-
कर्मिकसमयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

भ^९जने कायवज्रस्य बहिर्वज्रधरस्य च ।

वज्रधर्मैः^{१०} सदा कार्या^{११} सूत्रोद्घाटविधिक्रिया ॥

1. C omits from here to समयो वज्रसम्भवः below. 2. A सर्व ° ।
3. C omits ° महासाधन ° । 4. BC ° सम्भवं । 5. C योगिन । 6. BC
मन्त्री । 7. B वापि, C चापि । 8. BC ° रैः । 9. A भो ° । 10. B धर्म-
वज्रं । 11. B कार्यं ।

इत्याह भगवान् स्वभावशुद्धवज्रः ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्ववज्रधरस्वकाय-
वाक्चित्तहृदयवज्रसमतां विचिन्ता तूष्णीमभूत् ॥

अथ खल्वनभिलाष्या नभिलाष्यबुद्धचेत्रसुमेरुपरमाणु-
रजःसमा बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः सर्वतथागतान् प्रणिपत्यैव-
माहुः । किमयं भगवान् सर्वतथागताधिपतिर्वज्रधरः
सर्वतथागतबोधिसत्त्वपर्षन्मण्डलमध्ये तूष्णीम्भावेनाधि-
वासयति ।

अथ भगवान् सर्वतथागताधिपतिस्तान् सर्वबोधिसत्त्वा-
नेवमाह । कायवाक्चित्तवज्रानुपलब्धिस्वभावाक्षरपदं कुल-
पुत्रा अयं सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्राधिपतिः निःस्व-
भावाक्षरपदं विचार्य तूष्णीं^१ व्यवस्थितः ॥

अस्य च कुलपुत्राः सर्वतथागताधिपतेः चिन्तया एतदभूत् ॥

कायाक्षरमनुत्पन्नं वाक्चित्तपदलक्षणम् ।

स्ववज्रकल्पनाभूतं मिथ्यासंग्रहसंग्रहम् ॥ इति ॥

अथ मञ्जुश्रीप्रमुखा महाबोधिसत्त्वाः तान्सर्वतथागतानेव-
माहुः । मा भगवन्तः सर्वतथागता वाग्वज्रपदं मिथ्या-
समुदयेन कल्पयथ । तत्कस्मात् हेतोः । सर्वतथागतवज्र-
धातुष्वव^२चरितगतानुगतिकोऽयं सर्वतथागतकायवाक्चित्त-
वज्राधिपतिः । तत्कस्मात् हेतोः । सन्ति ब्रह्माद्या महाबोधि-
सत्त्वा महाभिज्ञानज्ञानसंप्राप्ताः सर्वधर्मलक्षणस्वभावमजानन्त
एवं विकल्पयन्ति ॥ किमयं सर्वतथागतमहावज्रात्मा सर्वतथा-
गतधर्मवज्रतत्त्वमनभिज्ञाय गुह्याक्षरं निर्दिशतीति ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागतास्तान् बोधिसत्त्वानेवमाहुः ।
 तिष्ठन्तु तावत् भवन्तो महाबोधिसत्त्वा वयमपि सर्वतथागत-
 कायवाक्चित्तवज्रगुह्याक्षरं प्राप्य कायवाक्चित्तबोधिं न
 जानौमहे । तत्कस्मात् हेतोः । निःस्वभावाक्षरसंभूत
 अनुत्पादवज्राभिसंबोधिर्यावन्तः कुलपुत्राः सत्त्वाः सन्नसंग्रहेण
 संगृहीताः सर्वे ते बोधिप्रतिष्ठिताः बुद्धवज्राः । तत्कस्मात् हेतोः ।
 कायवाक्चित्तवज्रज्ञानप्राप्ता वतामी सत्त्वास्त्रिकायवज्र-
 धर्मता^१मुपादाय ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्राधिपतिस्तान्
 सर्वतथागतबोधिसत्त्वांश्चैवमाह ॥

स्वभावशुद्धनैराख्ये धर्मधातुनिरालये ।

कल्पना वज्रसंभूता गीयते न च गीयते ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागता भगवन्तं महावज्रपाणिं सर्वतथा-
 गत^३स्वामिनं नमस्कृत्यैवमाहुः । कुत इमानि भगवन् सर्व-
 तथागतकायवाक्चित्तवज्रसिद्धौनि समवसरन्ति, क्व वा प्रति-
 ष्ठितानि ।

सर्वतथागताधिपतिर्वज्रधरं प्राह । स्वकायवाक्चित्त-
 वज्र^४समतासन्तानवज्रप्रतिष्ठितानि भगवन्तः सर्वतथागताः
 सर्वसिद्धौनि सवेवज्रज्ञानानि सर्वं यावत् त्रैधातुकमिति ।

सर्वतथागताः प्रोचुः । सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्र^५सिद्धौनि
 सर्वं त्रैधातुकं च भगवन् कुत्र स्थितम् । सर्वतथागत^६ज्ञानाधि-

1. B ° कृद् ° । 2. B ° वचना, ° C ° वरणा ° । 3. R सर्वत्र ।
 4. B वज्राधिपति । 5. BC omit ° वज्र ° । 6. A adds वज्र ° ।

पतिः प्राह । आकाशधातुपतिष्ठितानि भगवन्तः सर्वतथागताः
सर्वतथागतकायवाक्चित्तवत्सिद्धौनि सर्वं त्रैधातुकं च ।
सर्वतथागताः प्रोचुः । आकाशं भगवन्^१ कुत्र स्थितम् ।
वज्रधरः प्रोचुः । न क्वचित् ।^२

अथ ते सर्वतथागता बोधिमत्ता आश्चर्यप्राप्ता अद्भुतप्राप्ता
द्रुमं धर्मघोषमकार्षुः ।

अहो वज्र अहो वज्र अहो वज्रस्य देशना ।

यत्र न कायवाक्चित्तं तत्र रूपं विभाव्यते ॥

अथ वज्रधरः शास्ता सर्वबुद्धनमस्कृतः ।

त्रिवज्राग्रो महाग्राग्रास्त्रिवज्रः परमेश्वरः ॥

भाषते सर्वसिद्धीनां विद्यापुरुषभावनाम् ।

खवज्रधातुमध्यस्थं भावयेत् बुद्धमण्डलम् ॥

कायवज्रं प्रभावित्वा वज्रं मूर्ध्नि प्रभावयेत् ।

त्रिमुखं त्रिकायसम्भूतं विस्फुरन्तं विचिन्तयेत् ॥

वज्रचक्रधरं ध्यात्वा शीघ्रं बोधिमवाप्नुयात् ।

कुलभेदेन^३ सर्वेषामिदं गुह्यं विचिन्तयेत् ।

अन्यथा भावना तेषां सिद्धिर्भवति नो^४त्तमा ।

इत्याह च भगवान् विद्यापुरुषवज्रगुह्यः ॥

धातु^५भूतां महाराज्ञीं प्रीणयन्तीं विचिन्तयेत् ।

एवं तुष्यन्ति ते वृषभाः वज्रकायत्रिलक्षणाः^६ ॥

यश्चेदं भावयेत्कश्चिद्बोधिसत्त्वो महायशाः ।

त्रिकायसिद्धिमाप्नोति सप्ताहेन महाद्युतिः ॥

1. AR omit. 2. A omits this sentence. 3. B ° धर्मेण । 4. Mss.
न चो ° । 5. AR वान्त ° । 6. A चिरक्षिताः, BC क्षिलक्षिताः ।

अथ भगवान् वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि
कायवाक्चित्तवज्रसमुच्चयगुह्यरहस्यं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ।

कायवाक्चित्तसमयं महामुद्रार्थकल्पनाम् ।

भावयेत् विधिवत् सर्वान् क्षणात् बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वसाधक-
कायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

हस्तमुद्रां न वक्षोयात् यदीच्छेत् सिद्धिमुत्तमाम् ।

समयः सर्वमन्त्राणां नातिक्रम्यो जिने^२रपि ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वबुद्धसमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

विषमवशुक्ररक्तानां जुगुप्सां नैव कारयेत् ।

भक्षयेत् विधिना नित्यमिदं गुह्यं त्रिवज्र^३जम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि वाग्वज्रसमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

त्रैधातुकपथे रम्ये यावन्त्यो योषितः स्मृताः ।

कामयेत् विधिवत् सर्वा वाग्वज्रेन जुगुप्स्यते ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि चित्तवज्र-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

यावन्तः सर्वसमयास्त्रिवज्रकाय^४संस्थिताः ।

प्रीणयन्ति^५ वज्रसमयैः चित्तवज्रं न जुगुप्सयेत् ॥

1. BC ° बोधि ° । 2. BC बुद्धैः । 3. B ° गुह्य ° । 4. BC ° ज्ञान ° ।
5. A ° स्ते ।

इत्याह भगवान् त्रिवज्रसमयः^१ । अथ वज्रपाणिः सर्व-
तथागताधिपतिः पुनरपि सर्वतथागतगुह्यवज्रं स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

पञ्चस्कंधाः समासेन पञ्चबुद्धाः प्रकीर्तिताः ।

वज्र-आयतनान्येव बोधिसत्त्वाग्रामण्डलमिति ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि त्रैधातुक-
समुच्चय^२वज्रं^३ स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

पृथिवी लोचना ख्याता अब्धातुर्मामकौ स्मृता ।

पाण्डुराख्या भवेत्तेजो^४ वायुस्तारा प्रकीर्तिता ।

खवज्रधातुसमयः सैव वज्रधरः स्मृतः ॥

इत्याह भगवान् सर्वतथागतभुवनेश्वरो महावज्रसत्त्वः ।
अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रस्तथागतः सर्व-
तथागतसमताविहारं नाम समाधिं समापन्नः । समापद्य च
सर्वतथागतपर्षन्मण्डलमवलोक्य तूष्णीमभृत् ।

अथ खलु मैत्रेयो बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वतथागतान्
प्रणिपत्यैवमाह । सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रं^५गुह्यसमाजाभि-
षिक्तो^६ भगवान् वज्राचार्यः सर्वतथागतैः सर्वबोधिसत्त्वैश्च
कथं द्रष्टव्यः । सर्वतथागताः प्राहुः । बोधिचित्तो वज्र इव
कुलपुत्र सर्वतथागतैः सर्वबोधिसत्त्वैश्च द्रष्टव्यः । तत्कस्मात्
हेतोः । बोधिचित्तश्चाचार्यश्चाद्वयमेतद्वेधीकारम् । यावत्^७
कुलपुत्र संक्षेपेण कथयामः । यावन्तो दशदिग्लोकधातुषु बुद्धाश्च

1. B adds वज्रः । 2. C ° समय ° । 3. BC चक्रं । 4. ABR तेजो-
धातुषु पाण्डुराख्याता । 5. A adds रहस्यं ° । 6. B ° भिक्षो । 7. BC एवं ।

बोधिसत्त्वाश्च तिष्ठन्ति ध्रियन्ति यापयन्ति च, सर्वे ते त्रिष्काल-
मागत्य^१ तमाचार्यं सर्वतथागतपूजाभिः संपूज्य स्वस्वबुद्धक्षेत्रं
पुनरपि प्रक्रामन्ति, एवं च बाग्वज्राक्षरपदं निश्चारयन्ति ।
पितास्माकं सर्वतथागतानां मातास्माकं^२ सर्वतथागतानाम् ।
तद्यथापि नाम कुलपुत्र यावन्तो बुद्धा^३ भगवन्तो^३ दशसु दिक्षु
विहरन्ति तेषां च बुद्धानां भगवतां यावत् कायवाक्चित्त-
वज्रजः पुण्यस्कन्धः स च पुण्यस्कन्ध आचार्यस्यैव^४ रोम-
कूपाग्रविवरे विशिष्यते । तत्कस्य हेतोः । बोधिचित्तं
कुलपुत्र सर्वबुद्धज्ञानानां^५ सारभूतमुत्पत्तिभूतं यावत् सर्वज्ञ-
ज्ञानाकरमिति ।

अथ खलु मैत्रेयो बोधिसत्त्वो महासत्त्वो भौतः सन्तस्त-^६
मानसस्तूष्णीमभूत् ।

अथ खलु अक्षोभ्यस्तथागतो रत्नकेतुस्तथागतोऽमितायुस्तथा-
गतोऽमोघसिद्धिस्तथागतो वैरोचनस्तथागतः सर्वधर्म^७सिद्धिसम-
यालम्बनवज्रं नाम समाधिं समापद्यैतान् सर्वबोधिसत्त्वाना-
मन्त्रयते स्म । शृण्वन्तु भगवन्तः सर्वबोधिसत्त्वाः येऽपि^८ ते दशसु
दिक्षु बुद्धा भगवन्तस्त्राध्ववज्रज्ञानसंभूतास्तेऽपि सर्वे^९ गुह्य-
समाज्ञाभिषिक्तं आचार्यमागत्य पूजयन्ति नमस्कुर्वन्ति च ।
तत्कस्मात् हेतोः । शास्ता सर्वबुद्धबोधिसत्त्वानां सर्वतथागतानां
च स एव भगवान् महावज्रधरः सर्वबुद्धज्ञानाधिपतिरिति ।

1. B ° मालय । 2. C यावच्छास्त्रास्माकं । 3. AR omit. 4. A ° क ° ।
5. A ° बुद्धानां । 6. A सन्तस ° । 7. BC सर्ववज्रधरः । 8. A पथि ।
9. BC omit.

^१अथ ते सर्वे^२ महाबोधिसत्त्वाः तान् सर्वतथागतानेव-
माहुः । सर्वतथागतकायवाक्चित्तसिद्धानि भगवन्तः कुत्र
स्थितानि क्व वा संभूतानि । सर्वतथागताः प्राहुः । त्रिकाय-
गुह्यं सर्वतथागतकाय^३वाक्चित्तं वज्राचार्यस्य कायवाक्चित्त-
वज्रे स्थितम् । महाबोधिसत्त्वा आहुः । कायवाक्चित्त-
गुह्यवज्रं कुत्र स्थितम् । सर्वतथागताः प्राहुः । आकाशे
स्थितम् । महाबोधिसत्त्वाः प्राहुः । आकाशं कुत्र स्थितम् ।
सर्वतथागताः प्राहुः । न क्वचित् । अथ ते महाबोधिसत्त्वा
आश्चर्य्यप्राप्ता अद्भुतप्राप्ताः तूष्णींस्थिता अभूवन् ।

अथ भगवान् वज्रप्राणिस्तथागतः सर्वतथागतकायवाक्-
चित्त^४गुह्यवज्रसमाधेर्व्युत्थाय सर्वतथागतान् सर्वबोधिसत्त्वा-
न्ध्यामन्त्रयते स्म । शृण्वन्तु भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वबोधि-
सत्त्वाश्च सर्वतथागत^५बोधिसत्त्वसंभववज्रं नाम महामण्डलम् ।

अथ खलु सर्वतथागता बोधिसत्त्वाश्च कृताञ्जलिपुटा
भगवन्तं वज्रधरमेवमाहुः । देशयतु भगवान् देशयतु सुगतो
महामण्डलमिति ।

खधातुमध्यगतं चिन्तेत् चतुरस्रं सुशोभनम् ।

बुद्धमण्डलयोगेन ध्यानवज्रं प्रचोदयेत् ॥

वज्रमण्डलध्यानेन आसनं सर्वचक्रि^६णाम् ।

पूजां तेनैव विधिना कुर्वीत मतिमान् सदा ॥

आचार्यं हृदये ध्यात्वा अभिषेकं समारमेत् ।

खधातुं सर्वबुद्धैस्तु परिपूर्णं विचिन्तयेत् ॥

1. B omits the whole paragraph. 2. A omits. 3. C त्रिकाय-
काय ° । 4. AR adds वज्रधर । 5. A ° तो । 6. BC वज्रि ° ।

पातयेत् विधिवत् सर्वान् अभिषेकपदैस्त्रिभिः ।

अनेन बोधिमाप्नोति सर्वसत्त्वहितैषिणीम् ।

सिध्यति कायवाक्चित्तं सर्वसिद्धिमहाद्भुतम् ॥

॥ सर्वबुद्धबोधिसत्त्वसमयचक्रं नाम ध्यानमण्डलम् ॥

अथ खलु वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्व-
तथागतवज्रयोगं^१ नाम कायवाक्चित्तगुह्यं^२ स्वकायवाक्-
चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ह्रँ क्लीः^३ खँ ॥

खधातुमध्यगतं चिन्तेदस्थिमांसादिमण्डलम् ।

त्रिकायवाक्चित्तहृदये वज्रसत्त्वं विभावयेत् ॥

क्रूरं विकृतं संक्रुद्धं नीलोत्पलसमप्रभम् ।

चतुर्भुजं विधानेन कपालहस्तं विभावयेत् ॥

पञ्चरश्मिप्रभोद्योतां स्वजिह्वां भावयेत् व्रती ।

ध्यानमन्त्रप्रयोगेण रुधिराकर्षणमुत्तमम् ॥

त्रिशूलं वज्रसमयं कीलकं दारुणोत्तमम्^४ ।

पौडयेत् वज्रयोगेन बुद्धकायमपि स्वयम् ॥ इति ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि वज्राहार-
समयकृत्यार्थं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

अन्नं वा अथवा पानं यत्किञ्चित् भक्षयेत् व्रती ।

विषमूत्रमांसयोगेन विधिवत् परिकल्पयेत् ॥

1. AR योगवज्रं । 2. BC समयवज्रं । 3. R क्लीं । 4. BC ° सत्त्वस्य ।
5. A कर ° । 6. BC ° मे । 7. B ° र्यं ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तवज्रपूजायां स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चा-
रयामास ।

पञ्चोपहारपूजायैः पूजनं च प्रकल्पयेत् ।

एषो हि सर्ववज्राणां समयो दुरतिक्रमः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तपूजारहस्यं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चा-
रयामास ।

द्वयेन्द्रियप्रयोगेण स्वशुक्रादिपरिग्रहैः ।

पूजयेत् विधिवत् सर्वान् बुद्धबोधिमवाप्नुयात् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तसम्बरं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
मास ।

सत्त्वधातोरनन्तस्य मातां^३ समयधारिणीम् ।

काये त्रिवज्रसमयैः^५ सम्बरोऽयं महाद्भुतः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वसाधक-
सम्बरवज्रं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

^६कायवाक्चित्तसंभोगं त्रिगुह्यालयवज्रजम् ।

साधयामि अहं भद्रं संशयो नात्र सर्वथा ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वसाधक-
वज्रसत्त्वसम्बरं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

1. BC मन्त्रा ° । 2. cadd ° वज्र ° । 3. A मातां । 4. C ° र ° ।

5. BC कामयेत् त्रिवज्रसमयैः । 6. B omits from here to निश्चारयामास below.

वितस्त्रिमात्रमतिक्रम्य मूर्ध्नि मण्डलकल्पना ।
 ओंकारं मध्यगतं ध्यात्वा पञ्चामृतनिपातनम् ॥
 अनेन वज्रयोगेन तेजस्वी भवति क्षणात् ।
 कायवाक्चित्तसौस्थित्यं भवति नात्र संशयः ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वमण्डल-^१
 धरकायवाक्चित्तगुह्यं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
 मास ।

चैत्यकर्म न कुर्वीत न च पुस्तकवाचनम् ।
 मण्डलं नैव कुर्वीत न त्रिवज्राग्रवन्दनम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वविषपरिहार-^२
 स्तम्भनाकर्षणगुह्यं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ भुं ॥

चक्रमध्यगतं स्थाप्य सितांशुज्वालमालिनम् ।
 पीतांशुरश्मिगहनं भावयेत् पीतसन्निभम् ।
 त्रिवज्ररश्मिसमयैर्वीजोऽयं^३ गुह्यसंभवः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः कायवाक्चित्त-
 रक्षाचक्रमन्त्रं वज्रसंयुक्तं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
 मास ।

उं ह्रलू ह्रलू तिष्ठ तिष्ठ बंध बंध हन हन दह दह अमृते
 हूं फट् स्वाहा ।

भूर्जपत्रादिषु चक्रं कर्मवज्रप्रतिष्ठितम् ।

ह^१कारमध्यगं कृत्वा^२ नाममध्ये समालिखेत् ॥

मन्त्राक्षरपदैः सम्यक् मण्डितं स्थापयेत् सदा ।

एषो हि सर्वमन्त्राणां त्रिगुह्यालयसम्भवः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः वज्राञ्जनपदं स्वकाय-
वाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

चतुष्पथैकवृत्ते च मातृस्थाने शिवालये ।

वज्राञ्जनपदं तत्र कपाले पातयेत्सदा ॥

महातैल^३रुधिरं विष्टं पद्मसूत्रं अर्कतूलेन^४ वर्त्तिं कृत्वा
कृष्णचतुर्दश्यामर्द्धरात्रौ वज्राञ्जनं पातयेद्बुधः तत्रैवाष्टशता-
भिमन्त्रितं कृत्वा । त्रिविधा सिद्धिर्भवति इत्याह भगवान्
समन्तभद्रः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागता वज्रपाणिं सर्वतथागताधिपति-
मेवमाहुः । कतिभिर्भगवन् गुह्याक्षरैः समन्वागतास्ते बोधि-
सत्त्वा महासत्त्वा य इदं सर्वतथागतचर्यावज्रं सर्वतथागत-
^५गुह्यसमयं श्रद्धास्यन्ति भावयिष्यन्ति च ।

^६अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः तान् सर्वतथागता-
नेवमाह । त्रिगुह्याक्षरैर्भगवन्तः सर्वतथागताः समन्वागतास्ते
बोधिसत्त्वा महासत्त्वा य इदं सर्वतथागतबोधिचर्यावज्रं
श्रद्धास्यन्ति भावयिष्यन्ति च । सर्वतथागताः प्राहुः ।
कतमैस्त्रिभिः । वज्रधरः प्राह । यदुत सर्वतथागतकाय-

1. AR हुं, ° C हैं ° । 2. B ध्यात्वा । 3. C भैरवं । 4. A ° नाले ° ।
5. BC omit. 6. C omits from here to भावयिष्यन्ति च ।

वज्रेण, सर्वतथागतवाग्वज्रेण, सर्वतथागतचित्तवज्रेण, एभि-
स्त्रिभिः ।

अथ ते सर्वतथागता भगवतो वज्रपाणेः पादयोर्निपत्य
तूष्णींस्थिता अभूवन् ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः तान् सर्वतथागतान्
बोधिसत्त्वांश्चामन्वयते स्म । भूतपूर्वं भगवन्तः सर्वतथागता
अनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रसुमेरुपरमाणुरजःसमाः कल्पाः
क्षीणा यावद् भगवतो दीपङ्करस्य तथागतस्यार्हतः
सम्यक्संबुद्धस्यातिक्रान्तस्य काश्यपस्यापि महामुनेरभिसंबुद्धस्य
न भाषितम् । तत्कस्मात् हेतोः । अभव्या^१ भगवन्तः
सत्त्वा अस्य महागुह्यपदार्थस्य तेन^२ कालेन तेन^३ समयेन मया
न भाषितम् । अपि तु भगवन्तः सर्वतथागता अस्मिन् गुह्य-
समाजि बुद्धबोधिं क्षणलवमुहूर्त्तेनैव निष्पादयन्ति । यदनैकै-
र्गङ्गानदीवालुकासमैः^४ कल्पैः घटयन्तो व्यायच्छन्तो बोधि-
सत्त्वा बोधिं न प्राप्नुवन्ति । तदिहैव जन्मनि गुह्यसमाजाभि-
रतो बोधिसत्त्वः सर्वतथागतानां बुद्ध इति संख्यां गच्छति ।

अथ ते महाबोधिसत्त्वा इदं वाग्वज्राक्षरपदं श्रुत्वा
प्ररोदयामासुः । अथ ते सर्वतथागतास्तान्बोधिसत्त्वानेव-
माहुः । मा भगवन्तः महाबोधिसत्त्वाः प्ररोदयत मा च
विदुःखं समुत्पादयत । अथ ते महाबोधिसत्त्वास्तान्
सर्वतथागतानेवमाहुः । कथं ते भगवन्तः सर्वतथागता न
प्ररोदामहे । कथं न दुःखमुत्पादयामहे । तत्कस्मात्

हेतोः ? अभव्या भगवन्तः त्रिगुह्याक्षरम् । अभव्या भगवन्तोऽन्तशो नाम श्रवणेनापि । सर्वतथागताः प्राहुः । सामान्याक्षरपदं कुलपुत्रा यथा भवद्भिर्न ज्ञातं न श्रुतं तथास्माभिरपि सर्वतथागतैः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वैश्च कुलपुत्रास्ते गुह्याक्षरा न संप्राप्ता नाभिसंबुद्धाश्च । तत्कस्मात् हेतोः ? त्रिगुह्याक्षरविशुद्धत्वात् ।

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वाः तूष्णीं व्यवस्थिता^१ अभूवन् । अथ भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रयो-
पिङ्गेषु विजहार ।

अथ सा सर्वतथागतचित्तदयिता मामकी भगवन्तं सर्व-
तथागताधिपतिं महावज्रधरं एभिर्वज्रधरकामरतिपूजाया-
क्षरपदैः प्रीत्या संस्तूया^२मास ।

“ त्वं वज्रचित्त भुवनेश्वर सत्त्वधातो
त्रायाहि मां रतिमनोज्ञ महार्थकामैः ।
कामाहि मां जनक सत्त्वमहाग्रबन्धो
यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथः ॥ ”

अथ सा बुद्धलोचना सर्वतथागतकायदयिता भगवन्तं
सर्वतथागताधिपतिं महावज्रधरमेभिः सर्ववज्रकामरति-
पूजायाक्षरपदैः सुखसौमनस्यप्रीत्या संस्तूयामास ।

“ त्वं वज्रकाय बहुसत्त्वप्रियाङ्गचक्र
बुद्धार्थबोधिपरमार्थहितानुदर्शी^३ ।
रागेण रागसमयं^४ मम कामयस्व
यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥ ”

1. C ° भूता । 2. C सुव, ° स्तुनु° । 3. A° दर्शी । 4. AC ° यां, R ° ये° ।

अथ सा लोकेश्वरदयिता कायावस्थितनेत्री^१ भगवन्तं सर्व-
तथागताधिपतिं महावज्रधरं कामोपभोगसमयैः संस्तूयामास ॥

“त्वं वज्रवाच सकलस्य हितानुकम्पी
लोकार्थकार्यकरणे सद संप्रवृत्तः ।
कामाहि मां सुरतचर्य समन्तभद्र
यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥”

अथ सा सर्वतथागतकायवाक्चित्तसमयवज्रदयिता
भगवन्तं सर्वतथागताधिपतिं महावज्रधरमनया सर्वतथागत-
सुखसौमनस्यप्रीत्या संस्तूयामास ।

“त्वं वज्रकाय^२ समयाग्र महाहितार्थ
संबुद्धवंशतिलकः समता^३नुकम्पी ।
कामाहि मां गुणनिधिं बहुरत्नभूतम्
यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥”

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्वकामोपभोगवज्र-
श्रियं नाम समाधिं समापन्नस्तां सर्वतथागतदयितां समय-
वज्रेण कामयन् तूष्णीमभूत् ।

अथायं सर्वाकाशधातुः सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्र-
समयशु^४क्रेण परिपूर्णो वज्रोदकपरिपूर्णकुम्भ इव^५ संस्थितोऽभूत् ।

अथास्मिन्वज्राकाशधातौ ये सत्त्वास्त्रिकायसमयसंभूता-
स्त्रिवज्रश्रिया संस्पृष्टाः^६ सर्वे ते^७ तथागता अर्हन्तः सम्यक्संबुद्धा-
स्त्रिवज्रज्ञानिनोऽभवन् । ततः प्रभृति सर्वसत्त्वाः समन्तभद्र

1. BC कायवाक्चित्तवज्रनेत्री । 2. BC ° म । 3. C सुगता ° ।
4. A च ° । 5. R कुम्भेष्वव ° । 6. B ° ध्यस्ताः । 7. C ° अथ ते सर्व ° ।

^१समन्तभद्र इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रेणाभिषिक्ता अभूवन् ।

अथ वज्रपाणिस्तथागत^२स्तान्सर्वतथागतानेवमाह । दृष्टा भगवन्तस्सर्वतथागताः सर्वबुद्धधर्मसमता । अथ ते सर्व-
तथागता वज्रपाणिं सर्वतथागताधिपतिमेवमाहुः । दृष्टा^३
भगवन् दृष्टा सुगत^४ वज्रज्ञानसमता वज्रज्ञानचर्येति । अथ
भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वतथागतयोषिद्भगेष्वभिनिष्क्रम्य
भगवन्तं महावज्रपाणिं सर्वतथागताधिपतिं तथागतमेवमाहुः ।
आश्चर्यं भगवन्नाश्चर्यं सुगत यत्र हि नाम रागाक्षरपदैः बुद्ध-
बोधिरनुगन्तव्येति ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिस्तान्सर्वतथागतानेव-
माह । मा भगवन्तः सर्वतथागता एवं वदथ । तत्कस्माद्धेतोः ?
खवज्रसमयतुल्यत्वात् सर्वधर्माणां न रूपस्कन्धो न वेदनास्कन्धो
न संज्ञास्कन्धो न संस्कारस्कन्धो न विज्ञानस्कन्धो न धातु-
र्नायतनं न रागो न द्वेषो न मोहो न धर्मी नाधर्म इति ।

अथ ते सर्वतथागतास्तूष्णीमभूवन् ।

अथ भगवान्वज्रपाणिः तान्सर्वतथागतान्वोधिसत्त्वांश्चा-
मन्त्रयते स्म । आलोचयन्तु भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वलोकधातु-
ष्विदं सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्रगुह्यम् । तत्कस्माद्धेतोः ?
भव्या बतामी दशदिक्संस्थिता बोधिसत्त्वा महासत्त्वा अस्य
धर्मपर्यायस्य ।

1. B adds इति । 2. BC ° स्सर्वतथागताधिपति ° । 3. C omits from
here to तथागतमेवमाहुः below. 4. B adds सर्वतथागत before.

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः वज्रधर्म^१मामन्त्रयते स्म । उद्गृहाण कुलपुत्र इदं सर्वतथागतसमयतत्त्वं त्वं हि सर्वतथागतैर्धर्मेश्वर वज्रगज इत्यभिषिक्तः ।

अथ वज्रधर्मो बोधिसत्त्वो महासत्त्वस्तथा^२स्त्विति कृत्वा तूष्णीमभूत् ।

अथ ते भगवन्तः सर्वतथागताः त्रिवज्रतत्त्वाक्षरेषु काय-
वाक्चित्तं प्रवेशयामासुः । अथ वैरोचनस्तथागतः सर्वत्रै-
धातुककायवज्रेषु विहरन् सर्वतथागतकायसमतामध्यालम्ब्य
तूष्णीमभूत् । अथ वाग्वज्रः तथागतः सर्वत्रैधातुकवाग्वज्रेषु
विहरन् सर्वतथागतवाक्^३समतामध्यालम्ब्य तूष्णीमभूत् । अथ
वज्रपाणिस्तथागतः सर्वत्रैधातुकचित्तवज्रेषु विहरन् सर्वतथा-
गतचित्तसमता^४मध्यालम्बा तूष्णीमभूत् ।

इदमवोचत् भगवान् ।

इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तगुह्यरहस्यातिरहस्ये श्री-
गुह्यसमाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वतथागतसमयसम्बरवज्रा-
धिष्ठानपटलः सप्तदशोऽध्यायः ।

अष्टादशः पटलः ।

अथ खलु मैत्रेयप्रभृतयो महाबोधिसत्त्वाः सर्वतथाभिषेक-
कायवाक्चित्तगुह्यानिर्देशं सर्वभावेन यथावद् यथासमयं दृष्ट्वा
श्रुत्वा चाधिगम्य तान् सर्वतथागतान् दृष्टधार्मिकानेवमाहुः ।

अहो समन्तभद्रस्य कायवाक्चित्तनिर्णयः ।

विहरन्ति त्रिवज्रेण त्रिवज्रेषु समन्ततः ॥

सर्वसत्त्वाः समुत्पन्नास्त्यध्व¹वज्रस्वभावतः ।

बोधिवज्रपदं प्राप्ता बुद्धवज्रमहर्षिकाः ॥

अहो सुविस्मयमिदमहो शान्तमतीन्द्रियम् ।

अहो परमनिर्वाणमहो संसारसन्ततिः ॥

ततस्ते सर्वतथागतास्तान् बोधिसत्त्वान् महासत्त्वानेवमाहुः ।
एवमेव² बोधिसत्त्वा एवमेव³ महा⁴सत्त्वा इति ।

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः पुनः समाजमागम्य तान्-
सर्वतथागतान् गुह्ये तरपूजाभिः संपूज्य प्रणिपत्यैककण्ठेनैव⁵माहुः ।

अहो सुदुर्लभमिदमुपायं बोधिसाधनम् ।

तन्त्रं गुह्यसमाजाख्यं तन्त्राणामुत्तरोत्तरम् ॥

अध्येषयामस्त्वां नाथ यदुक्तं भूतवादिना ।

तद्गूढाव⁶बोधनार्थाय सत्त्वानां हितकाम्यया ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तान् बोधिसत्त्वानेवमाहुः ।

साधु साधु महासत्त्वाः साधु साधु गुणाकराः ।

यत् सुगूढपदं तन्त्रे⁷ तत्सर्वं पृच्छतेच्छया ॥

1. A अथ । 2. AR महाबो ° । 3. C omits. 4. AR बोधि ° ।
5. B कण्ठैव । 6. BC ° टा ° । 7. B ° त्वं ।

अथ ते—

सर्वे महाबोधिसत्त्वाः प्रहर्षो^१ त्फुल्ललोचनाः ।
 पृच्छन्तोह स्वसन्देहान् प्राणिपत्य मुहुर्मुहुः ॥
 गुह्येत्यत्र^२ किमुचेत समाजंति किमुच्यते ।
 कौटुशस्तत्र^३ सम्बन्धः योगेत्यत्र किमुचाते ॥
 तत्त्वं कतिविधं प्रोक्तं गुह्यं कतिविधं तथा ।
 रहस्येति किमुच्येत परमं कतिविधं भवेत् ॥
 बोधिचित्तेति किं ज्ञेयं विद्यापुरुषेति किं तथा ।
 वज्रधृगिति किं ज्ञेयं जिनजिगिति किं तथा ॥
 रत्नधृगिति किं तत्र चारोलिगिति किं तथा ।
 प्रज्ञाधृगिति किं ज्ञेयं कुलमित्यत्र किं तथा ॥
 मोह इति किमुचेत द्वेषेत्यत्र किमुच्यते ।
 राग इति किमुचेत वज्रमत्र किमुच्यते ॥
 रतीत्यत्र किमुचेत कथं सम्पदिति स्मृतम् ।
 यमान्तकृत् किमर्थेन किन्तत् प्रज्ञान्तकृत्^४था ॥
 पद्मान्तकृत् कथं नाम कथं विघ्नान्तकृत्^५था ।
 समन्त^६चर्येति किं ज्ञेयं मन्त्रचर्येति किं तथा ॥
 जपमित्यत्र किं ज्ञेयं किमा मुद्र^७णमुच्यते ।
 धर्मीदयं कथं भाव्यं सम्बरं कौटुशं तथा ॥
 द्वेषमोहमहारागैः सत्त्वार्थं कुरुते कथम् ।
 मण्डलेति किमुच्येत मुद्रान्यासं कथं भवेत् ॥

1. AR ° षितो ° । 2. A गुह्यतत्र, C गुह्येद्यत्र । 3. AR तन्त्र ।
 4. R ° कं । 5. R ° कं । 6. AR सर्वमन्त्र ° । 7. A ° द्वे ° ।

पुष्पमित्यत्र किं ज्ञेयं चैत्वं चेति किमुच्यते ।

ज्ञानचक्रं कथं ज्ञेयं पदमत किमुच्यते ॥

चोदनं च कथं नाथाः प्रेरणं च कथं भवेत् ।

आमन्त्रणं कथं तेषां बन्धनं कथमत्र वै ॥

अभिषेकं कथं देयं कथं विद्याव्रतं तथा ।

पञ्चामृतं कथं भक्ष्यं पञ्चवीर्यं कथं तथा ॥

^१कीदृशं सिद्धिसामान्यमुत्तमं कीदृशं तथा ।

उपायाः कतिविधास्तत्र उपेयः^२ कीदृशस्तथा ॥

कथमाज्ञां प्रयच्छन्ति योगिनः सर्ववज्रिणाम् ।

कथं कुर्वन्ति नानात्वं^३ तत्सर्वं कथयाशु च^४ ।

अथ ते सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां
प्रश्नवाक्यमुपश्रुत्य मुहूर्त्तं महाबोधिसत्त्वं महावज्रधर^५मालम्ब्य
तूष्णीमभूवन् । अथ ते—

सर्वे महाबोधिसत्त्वाः प्रहृष्टाः करुणात्मनः ।

संबुडान् सुगतान् नाथान् प्रचोदन्ति^६ पुनः पुनः ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तान्बो^७धिसत्त्वानेवमाहुः ।

कायवाक्चित्तवज्रेण कायवाक्चित्तवज्रिणः ।

सत्त्वार्थं^८ बोधिसत्त्वेन्द्राः^९ शृण्वन्तु प्रश्नविस्तरान्^{१०} ॥

अथ ते सर्वे महाबोधिसत्त्वास्तेषां सर्वतथागतानामनुग्रह-
वचनमुपगृह्य^{११} महाबोधिसत्त्वस्य महावज्रधरस्य कायवाक्-

1. BC omit this line. 2. BC ° उपायं। 3. BC समयं। 4. AR कर्माग्रप्रसराणि च। 5. BC omits महावज्रधर °। 6. A ° दयन्ति। 7. BC महावो °। 8. BC समुच्चार्यं। 9. B ° सेन्द्राः। 10. BC शृणु गुह्य-मविस्तरम्। 11. BC परमगुह्यवचनमुपश्रुत्य, R प्रगृह्य।

चित्तवच्चं स्वकायवाक्चित्तवच्चैरालम्बा^१ साधु साधु भगवन्तः
साधु साधु सुगता^२ इति तूष्णीमभूवन् ।

^३ततस्ते सर्वतथागता महाकरुणात्मानः सहृदयालम्बाधि-
तिष्ठन् तेषां महाबोधिसत्त्वानामेककरुणेनैव तान् प्रश्नान्^४
निर्दिशन्ति स्म^५ ।

द्विविधं कायवाक्चित्तं गुह्यमित्यभिधीयते ।

^६समाजं मीलनं प्रोक्तं सर्वबुद्धाभिधानकम् ॥

पञ्चमं^७ नवमं चैव दश सप्त त्रयोदशम्^८ ।

बुद्धानां बोधिसत्त्वानां देशना साधनं महत् ॥

चतुर्थं षोडशं चैव अष्टमं द्वादशं तथा ।

आचार्यकर्मसामान्यं^९ सिद्धिश्च व्रतसम्बरम् ॥

अष्टमं च^{१०} द्वितीयं च दश पञ्च चतुर्दशम् ॥

हठमनुरागणं चैव उपसाधनसम्बरम् ।

सप्तमं च तृतीयं च दशैकादशपञ्चमम्^{११} ॥

सिद्धिचेतनिमित्तं च सेवा^{१२}साधनसम्बरम् ।

सर्वतथागतकर्म निग्रहानुग्रहक्षमम् ॥

दान्तदौर्दान्तसौम्यानां सत्त्वानामेव तारणम्^{१३} ॥

उत्पत्तिक्रमसंबन्धं^{१४} सेवावज्रविधिश्चतुः ॥

1. BC वज्रवाक्यैः साधुकारमददुः । 2. BC सर्वतथागता । 3. C omits from ततः.....दश सप्त त्रयोदशम् below. 4. B has instead सर्वे मिलित्वा एकमतेनैकस्वरेण । 5. B adds अथ ते सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां प्रश्नवाक्यमुपश्रुत्य मुहूर्तं महाबोधिसत्त्वं वज्रधरमालम्बा उवाच । 6. B omits this line. 7. B अष्टमं । 8. B दशमं तत्र षोडशं । 9. B वर्णनं नाम, C वर्णनामन्यं । 10. B सप्तमं, C षष्ठं चैव । 11. BC सेवासाधनमुत्तमम् । 12. A सत्त्व ° । 13. AR ° भवतारणा । 14. B क्रमशं चैव ।

गुरूणां मन्त्रमार्गेण^१ शिष्याणां परिपाचनम् ।
 सुव्रतस्याभिषिक्तस्य सुशिष्यस्य महात्मनः ।
 बुद्धानां बोधिसत्त्वानां देशना परिमोचना ॥
 प्रज्ञोपायसमापत्तिर्योग इत्यभिधीयते ।
 योनिस्वभावतः^२ प्रज्ञा उपायो भावलक्षणम् ॥
 प्रबन्धं तन्त्रमाख्यातं तत् प्रबन्धं त्रिधा भवेत् ।
 आधारः प्रकृतिश्चैव असंहार्यप्रभेदतः ॥
 प्रकृतिश्चाकृतेर्हेतुरसंहार्यफलं तथा ।
 आधारस्तदुपायश्च त्रिभिस्तन्त्रार्थसंग्रहः ॥
 पञ्चकं त्रिकुलं चैव स्वभावैकशतं कुलम्^३ ।
 सहोक्तिर्बोधिवज्रस्य सोत्तरं तन्त्रमिष्यते ॥
 तत्त्वं पञ्चकुलं प्रोक्तं त्रिकुलं गुह्यमुच्यते ।
 अधिदेवो रहस्यं च परमं शतधा कुलम् ॥
 अनादिनिधनं शान्तं भावाभावाक्षयं विभुम् ।
 शून्यताकरुणाभिन्नं बोधिचित्तमिति स्मृतम् ॥
 कायवाक्चित्तवज्रेण^४ भेद्याभेद्यस्वभावतः^५ ।
 विद्यया सह संयुक्तो विद्यापूरुष उच्यते ॥
 पञ्च हेतिश्च वेतिश्च^६ वज्रमित्यभिधीयते ।
 धारणं धृगिति ख्यातं विज्ञानं वज्रधृङ्मनः ॥
 सदसन्मध्यमं ख्यातं भूतभौतिकसम्भवम् ।
 विग्रहः सर्वसत्त्वानां जिनजिगजननं जिनः ॥

^१ A °मामन्त्र ।

^२ BC याभिः सन्तिष्ठते ।

^३ C °वैकं कुलं तथा ।

^४ B °वच्चाणां ।

^५ AB भेद्यतेयं स्वभावतः ।

^६ A चे° ।

चित्तं रत्नमिति ख्यातमर्थैः सर्वैः समुद्भवम् ।
 वेदकेन ध्रुवं वेद्यं वेदना रत्नधृङ्मनः ॥
 लक्ष्यलक्षणभावैस्तु सर्वं सर्वेण सर्वतः ।
 रमणं लक्षणं लक्ष्यमारोलिगिति कथ्यते ॥
 प्रकर्षकृतविज्ञानं यत् तत् प्रज्ञेति^१ भण्यते ।
 संस्कारचेतनां धार्यं प्रज्ञाधृगिति कथ्यते ॥
 कूलमन्वयमाख्यातमन्वयैरा^२दिरुच्यते ।
 अविनाशमनुत्पन्नं यन्नाम^३ तत् प्रकथ्यते ॥
 विज्ञानं द्वेषमाख्यातं देति^४ वेति द्वयैर्द्विषाम् ।
 रूपं मोहमिति ख्यातं जडबन्धस्वभावतः ॥
 वेदना घट्टमानाख्या अहङ्कारस्वभावतः ।
 सज्ज्ञा संरागमात्मानं वस्तुतः शक्तिलक्षणम् ॥
 संस्कारस्तु सदा ईर्ष्या प्रतीत्य प्रेरणात्मनाम् ।
 स्वभावं बोधिचित्तं तु सर्वत्र भवसम्भवम् ॥
 कामं चित्तमिति प्रोक्तं रागद्वेषतमोऽन्वितम् ।
 समयं विश्वसङ्काशाभिमुखं कर्मजं फलम् ॥
 अद्वयज्ञानधर्मेर्ष्या^५ऽहंकारो मोह उच्यते ।
 अन्योन्यघट्टनं तत्र द्वेष इत्यभिधीयते ॥
 लक्षणं रागमा^६सक्तिः ज्ञानोऽयं वज्रमुच्यते ।
 रतिरत्यन्तसम्भोगं सम्पदः स्त्रीमुखं परम् ॥
 मोहो द्वेषस्तथा रागः सदा वज्रे रतिः^७ स्थिता ।
 उपायस्तेन बुद्धानां वज्रयानमिति स्मृतम् ॥

^१ B °कृति । ^२ BC °यमा° । ^३ BC °यं । ^४ A हेति, C देहि ।

^५ B °धर्मेय° । ^६ R °समा । ^७ BC °चरति ।

अविनाशात्मका धर्मा अनुत्पादस्वभावतः ।
 समयः सर्वभावानां तेनैवान्तककृद्यमः ॥
 अविज्ञानात्मका धर्माः परमार्थविशुद्धितः ।
 समयः सर्वचित्तानां तेन प्रज्ञान्तकज्जिनः ॥
 अवाच्यात्मका धर्मा अभावनामरूपधीः ।
 समयः सर्वधर्माणां तेन पद्मान्तकत् विभुः ॥
 निर्विकल्पात्मका धर्माः प्रकृत्या शान्तभावतः ।
 समयः सर्ववज्राणां तेन विघ्नान्तकत् प्रभुः ॥
 अविनाशमविज्ञेयं अवाच्यमविकल्पितम् ।
 बुद्धबोधिरिदं ज्ञानं ज्ञात्वा सुखमवाप्नुते ॥
 मोहो मोहोपभोगेन क्षयमोहो यमान्तकत् ।
 कायान्तकत् भवेत्तेन तथा ज्ञेयान्तकद्वेत् ॥
 दोषो दोषोपभोगेन क्षयदोषः प्रज्ञान्तकत् ।
 चित्तान्तकद्वेत्तेन तथा क्लेशान्तकद्वेत् ॥
 रागो रागोपभोगेन क्षयरोगः पद्मान्तकत् ।
 वागन्तकद्वेत्तेन समापत्यन्तकत्तथा ॥
 सर्वक्लेशक्षयं यत्तत्सर्वकर्मक्षयन्तथा ।
 सर्वावरणक्षयं ज्ञानं विघ्नान्तकदिति स्मृतम् ॥
 क्लेशवज्रावृते शुद्धे सर्वं कर्म विशुध्यते ।
 सर्वकर्मविशुद्धत्वात् विशुद्धं कर्मजं फलम् ॥
 ग्रहणं रागणं चैव आकारनिश्चलन्तथा ।
 हेतुत्वञ्च फलत्वञ्च षड्विधित्तसमुद्भवः ॥

¹ C °क्षर° ।

² A धर्मोऽभावः ।

³ C °धर्मा° ।

⁴ AB स्तब्धा° ।

⁵ R न ते, C तेन ।

⁶ R विघ्ना° ।

टक्किराजादयः षट्काः क्रोधेन्द्रा इति विश्रुताः ।
 भूतभौतिकविस्थाता विद्याराजेति विश्रुताः ॥
 रूपवज्रादयः षट्का वज्राधिपतयः स्मृताः ।
 समयवज्रादयः षट्काः पृथिव्यादिषु पञ्चकाः ॥
 चित्तवाक्कायवज्रैस्तु^१ सम्भवन्ति महात्मनः ।
 प्रज्ञोपायोद्भवं स्कन्धधात्वायतनविग्रहम् ॥
 निश्चित्य योगतो मन्त्री निष्पन्नक्रमयोगतः ।
 सर्वशुद्धाधिमोक्षेण सर्वसन्त्रासवर्जितः ।
 सिंहवत् विचरेत् मन्त्री निर्विशङ्केन चेतसा ॥
 नाकार्यं विद्यते ह्यत्र नाभक्ष्यं विद्यते तथा ।
 नावाच्यं विद्यते किञ्चिन्नाचि^२न्त्यं विद्यते सदा ॥
 असमाहितयोगेन नित्यमेव समाहितः ।
 सर्वचित्तेषु या चर्या मन्त्रचर्ये^३ति कथ्यते ॥
 प्रतीत्योत्पद्यते यद्यदिन्द्रियैर्विष^४यैर्मनः ।
 तन्मनो मननं^५ स्थातं कारक^६चाणनार्थतः ॥
 लोकाचारविनिर्मुक्तं यदुक्तं समयसम्बरम् ।
 पालनं सर्व^७वज्रैस्तु मन्त्रचर्ये^८ति कथ्यते ॥
 स्वकस्वकस्वभावन्तु विचार्य मनसा हृदि ।
 जपं तु सृष्टिमंहारं मन्त्रमुच्चार्य भेदतः ॥
 विश्ववज्रात्मकान् बुद्धान् ज्ञानबीजेन संहरेत् ।
 बोधिनैरात्म्यबीजेन निरात्मां भाव^९येद् व्रती ॥

^१ A चित्तं च कायवाग्वचैः । ^२ B °नि° । ^३ AC समन्तचर्येति ।
^४ C °न° । ^५ BC मनोमतं । ^६ BC तकारं । ^७ B समय° । ^८ A धार° ।

संस्फरेद् विश्ववद्विश्वं च्यध्वबीजेन तं जपेत् ।
जपं जल्पनमाख्यातं सर्ववाङ्मन्त्रमुच्यते ॥
मन्त्रं मन्त्रमिति प्रोक्तं तत्त्वं चोदन^१भाषणम् ।
यथैव हृद्यधिष्ठानं समाधिं च तथैव च ॥
तेषां मूढन्यभिषेकं च^२ तथा पूजां च सर्वतः ।
विद्यया विद्यते योगं यस्य वज्र^३धरस्य च ॥
तस्य भोगाश्चतुर्ज्ञेयाः स्वाधिष्ठानादिभिस्तथा ।
वीराणामेकवक्त्राणा^४मेकैकं मूर्ध्नि सेचनम् ॥
हन्तुद्रा मन्त्रमार्गे^५ण मुद्रयते स्वकुलक्रमैः ।
फलेन हेतुमामुद्रय फलमामुद्रय हेतुना ।
विभाव्यमन्यथा सिद्धिः कल्पकोटिर्न जायते ॥
चतुर्भोगसमायुक्तं विद्यापुरुषवज्रिणम्^६ ।
कायवाक्चित्तभेदेन चिकोणेषु विभावयेत् ॥
दशारं चक्रमापीतं तत्र मध्ये विभावयेत् ।
सर्वारेषु दशक्रोधान् दशज्ञानात्मकोदयान् ॥
भावयेन्निरोधचक्रेण^७ निष्पन्नेनाग्रचारुणा^८ ।
वज्रज्वालां स्फुरेन्मेघैर्धर्मन्तं निश्चलोपमम् ॥
इति धर्मोदयज्ञानं प्रकृत्या निर्मलं शिवम् ।
भावितेन क्षणेनैव बुद्धचक्षुः प्रजायते ॥
क्रमद्वयमुपाश्रित्य वज्रिणां तत्र देशना ।
क्रममौत्पत्तिकं चैव क्रममौत्पन्नकं^{१०} तथा ॥

^१ A तत् वादन° । ^२ B °केण । ^३ BC चक्र° । ^४ A °वक्त्राणां ।
^५ BC °त्रे° । ^६ BC °णः । ^७ B °वक्षेण, C °वक्षिणो । ^८ A °रूपिणा ।
^९ B °शोत्° । ^{१०} B °शोत्पत्तिकं ।

साधनं प्रतिपत्तिश्च समयसम्बरं तथा ।
 सर्वं तद्विस्तरं पूर्वं भिद्यते क्रमभेदतः ॥
 रूपशब्दादयः कामाः सुखदुःखोभयात्मकाः ।
 जनयन्ति हृदये नित्यं रागद्वेषतमोदयम् ॥
 रागे रागमयं^२ वज्रं वज्रवद्रत्नसम्भवम् ।
 रत्नवज्जायते समयं कामास्ते समयोपमाः ॥
 साकारं च निराकारं सर्वगं त्र्यक्षरात्मकम् ।
 करणं हरणं चैव स्फारणं कुर्यात् स्वजापतः ॥
 एवं द्वेषं च मोहं च निष्पाद्य भुवनत्रयम् ।
 आमुद्र्य^३ गुह्यसंशुद्धमर्थं कुर्वन्ति वज्रिणः ॥
 निष्पाद्य द्वेषचक्रं तु द्वेषयोगेन योगिनाम् ।
 विदाह्य^४ क्रूरवज्रेण^५ संहरेत् ज्ञानवज्रिणः ॥
 तांस्तु संस्कार्य संबोध्य^६ तद्वत्संहरणं पुनः ।
 अभ्यसेद्योगमेवन्तु द्वेषवज्रः स्वयं भवेत् ॥
 मारणं जीवनं चैव त्रैधातुकमशेषतः ।
 करोति क्षणमात्रेण व्यक्तशक्तिर्न संशयः ॥
 निष्पाद्य मोहचक्रं तु मोहयोगेन योगिना ।
 भूषणाद्यानि यत्किञ्चित्तत्सर्वं चोदयेत्सदा ॥
 मोहचित्तोदधिं भाव्यं^७ सर्वरत्नैः प्रपूरितम् ।
 दानवर्षं प्रवर्षेत् सर्वेषां मोहचक्रिणाम् ॥
 प्रदानं हरणं चैव सर्वद्रव्यमशेषतः ।
 करोति क्षणमात्रेण चित्तवज्रस्थिरेण वै ॥

^१ A वि° । ^२ BC °समं । ^३ B आकारं निकरं चैव, C आकारं च
 निकरं च । ^४ BC अमुद्रा । ^५ A विषाद्य । ^६ B °योगेण । ^७ A बोधेन ।

^८ A श्याप्य ।

निष्पाद्य रागचक्रं तु रागयोगेन योगिना ।
 अपहृत्य सर्वदेवेभ्यः कामयेत् कामयोगतः ॥
 रतिप्रीतिसुखैर्हर्षैः कामक्रीडाविकुर्वितैः ।
 प्रदातव्यं ततः पञ्च^१ देवेभ्यः सर्वचक्रिणा ॥
 त्रैधातुकसमुत्पन्ना भार्या देवासुरा अपि ।
 कामयन्ति क्षणेनैव मानुष्यः किं पुनः स्त्रियः ॥
 मण्डलमभिषेकं च कर्माग्रप्रसराणि च ।
 अनुष्ठानमधिष्ठानं सिद्धानां गतिरन्यथा ॥
 भगं मण्डलमाख्यातं बोधिचित्तं च मण्डलम् ।
 देहं मण्डलमित्युक्तं त्रिषु मण्डलकल्पना ॥
 मुद्रितं मुद्रया सर्वं स्कन्धायतनधातुना ।
 तेन मुद्रा सदा न्यस्ता^२ मण्डलेति विनिर्दिशेत् ॥
 अङ्गुशं दण्डशूलं च खड्गं कोणेषु विन्यसेत् ।
 टक्किदण्डवलं बालं चक्रं सुम्भ^३मधोर्द्धतः ॥
 विद्याराजादिवज्राणां मुद्रा षट्चक्रवर्तिनाम् ।
 पृथिव्यादिषु सत्त्वानां मुद्रामण्डलकं स्वकम् ॥
 आदर्शं वीणां शङ्खं च पात्रं बिम्बपटांस्तथा ।
 धर्मोदयाख्या मुद्रैषा वज्राधिपतिवज्रिणाम् ॥
 बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च क्रोधराजाभिमुद्रिताः ।
 ततोऽन्या एकवीरास्तु कुलवर्णेन कल्पिताः ॥
 पुष्पंमित्यभिधीयन्ते नवयोषित्वधातवः ।
 कायवाक्चित्तभेदेन न्यासं कुर्यात् कुलक्रमैः ॥

^१ A कार° । ^२ B पश्चात् । ^३ B °भ्यस्ता । ^४ C °रूपं ।
 * BC शस्त्र° ।

चैत्थं च सर्वबुद्धानां आलयस्थानमुच्यते ।
 ज्ञानसत्त्वेन यत् सृष्टं^१ ज्ञानचक्रमिति स्मृतम् ॥
 बीजाक्षरपदं प्रोक्तं त्रिवज्राक्षरमक्षरम् ।
 चोदनं बोधनं प्रोक्तं कायवाक्चित्तभावतः^२ ॥
 प्रेरणं रश्मिसञ्चारं दशदिग्लोकधातुषु ।
 आमन्त्रणं सब्रह्मणां सर्ववज्रनिमन्त्रणम् ॥
 रश्मिना सर्ववज्राणां सर्ववज्राणि तत्पदे ।
 संहृत्य पिण्डरूपेण बन्धो^३ बन्धनमुच्यते ॥
 कायवाक्चित्तवज्रेण कायवाक्चित्तमण्डले ।
 आमुद्र्य कायवाक्चित्तं कल्पयेत् लेख्यमण्डलम् ॥
 अभिषेकं त्रिधा भेदमस्मिन्तन्त्रे प्रकल्पितम् ।
 कलशाभिषेकं प्रथमं द्वितीयं गुह्याभिषेकतः ।
 प्रज्ञाज्ञानं तृतीयं तु चतुर्थं तत् पुनस्तथा ॥
 मन्त्रयोग्यां विशालाक्षीं स^४पुष्पां शुक्रसम्भवाम् ।
 गुह्यगुह्याभिषेकं तु दद्यात् शिष्यस्य^५ मन्त्रिणः ॥
 खधातुमध्यगतं कृत्वा विण्मूत्रमज्जसंयुतम् ।
 वज्रपद्मप्रयोगेन सर्ववज्रान् समा^६जयेत् ॥
 सर्वांस्तान् हृदये पात्य कायवाक्चित्तवज्रतः ।
 उत्सृज्य वज्रमार्गेण शिष्यवक्त्रे^७ निपातयेत् ॥
 इदन्तत् सर्ववज्राणामभिषेकपदं परम्^८ ।
 सिद्ध्यन्ति सर्वमन्त्राणि कर्माग्रप्रसराणि च ॥

^१ A पृष्ठं । ^२ BC °तत्त्वतः । ^३ B वक्ष° । ^४ A °ख° । ^५ R सु° ।
^६ R °खे । ^७ R °वक्षसमो । ^८ C °वक्षे । ^९ B °वरं पदम् ।

अतिश्रद्धा^१ महाप्राज्ञीं सुरूपां साधकप्रियाम् ।
 एकयोगक्रियाभ्यस्तां समयौ^२ समपश्य वै ॥
 दक्षिणा च^३ प्रदातव्या गुरवे साधकेन वै ।
 अध्येष्य गुरुणा तस्य दातव्या साधकस्य तु ॥
 मूढे मोहात्मकं योगं मोहरत्या^४ समन्वितम् ।
 निःसे^५कान्मोहधाराभिर्मोहवज्रः स्वयं भवेत् ॥
 द्विष्टे द्वेषात्मकं योगं द्वेषरत्या समन्वितम् ।
 निःसेका^६द् द्वेषधाराभिर्द्वेषवज्रः स्वयं भवेत् ॥
 रक्ते रागात्मकं योगं रागरत्या समन्वितम् ।
 निःसेकाद्रागधाराभौ रागवज्रः स्वयं भवेत् ॥
 प्रज्ञाज्ञानात्मकं योगं वज्ररत्या समन्वितम् ।
 निःसेकाद् ज्ञानधाराभिः प्रज्ञाज्ञानः स्वयं भवेत् ॥
 तामेव देवतां विद्यां गृह्य शिष्य^७स्य वज्रिणः ।
 पाणौ पाणिः प्रदातव्यः साक्षीकृत्य तथागतान् ॥
 हस्तं दत्वा शिरे शिष्यं^८मुच्यते गुरुवज्रिणा ।
 नान्योपायेन बुद्धत्वं तस्माद्विद्यामिमां वराम् ॥
 अद्वयाः सर्वधर्मास्तु दयभावेन लक्षिताः ।
 तस्माद्वियोगः संसारे न कार्यो भवता सदा ॥
 इदं तत्सर्वबुद्धानां विद्याव्रतमनुत्तमम् ।
 अतिक्रमति यो मूढः सिद्धिस्तस्य न चोत्त^९मा ॥
 प्रकृत्या देहधर्मेषु भ्रजते मलयच्चकम् ।
 पञ्चज्ञानैरधिष्ठानात्यञ्चाभृतमिति स्मृतम् ॥

^१ B °श्रद्धा, R °आद्धो । ^२ A omits. ^३ ABC °य । ^४ AR °क्ता ।

^५ B °श्रो° । ^६ B °शेषा° । ^७ ABC गुह्याभिषेक° । ^८ B शिष्यशिरसि ।

^९ B तथो° ।

ज्वा^१लनं तापनं चैवोद्योतनं रूपदर्शनम् ।
 मन्त्रमूर्तिप्रयोगेण भक्षेत्यश्चामृतमृतम् ॥
 अन्तरिक्षगतं चिन्ते^२द्वज्रहृङ्कारसम्भवम् ।
^३अधस्तात् तत्र भागे पद्म^४माकार^५सम्भवम् ।
 ॐकाराङ्कितममृतं^६ तत्र मध्ये निवेशयेत् ॥
 वज्रपद्मसमायोगाज्ज्वा^७ल्य सन्ताप्य^८ योगिना ।
 उद्यते^९ स्फटिकाकारं ज्ञानसूर्यमिवापरम् ॥
 आकृष्य परमास्त्रेण दशदिग्लोकधातुषु ।
 अमृतं तत्र संपात्य^{१०} भक्षेद् भक्षणयोगतः ॥
 पञ्चवीर्यं तथा भक्ष्यं साध्यसिद्धिविधानतः ।
 निष्पाद्य अक्षरैर्बौजैरन्यथा नैव सिद्धिदाः ॥
 अन्तर्धानादयः सिद्धाः सामान्या इति कौर्तिताः ।
 सिद्धिरुत्तममित्याहुर्बुद्धा बुद्धत्वसाधनम्^{११} ॥
 चतुर्विधमुपायन्तु बोधिवज्रेण वर्णितम् ।
 योगतन्त्रेषु सर्वेषु शस्यते^{१२} योगिना सदा ॥
 सेवाविधानं प्रथमं द्वितीयमुपसाधनम् ।
 साधनन्तु तृतीयं वै महासाधनं चतुर्थकम् ॥
 सामान्योत्तमभेदेन सेवा तु द्विविधा^{१३} भवेत् ।
 वज्रचतुष्केण सामान्यमुत्तमं ज्ञानामृतेन च ॥

^१ B ज्व° । ^२ CR °वच्चं, B ध्येयं । ^३ AB omit this line.
^४ C °तत्र भावेन । ^५ C पद्मा° । ^६ BCR °नमृतान् । ^७ R ज्ञानं, BC
 ज्वाल° । ^८ A सन्ताप°, R सन्तुष्य । ^९ AC उद्योत° । ^{१०} A °प्राप्य, C
 °योज्य, B °पाद्य । ^{११} A °भावनं । ^{१२} B चाख्यातं सम्पात°, C वा ख्यातं
 संख्या ते । ^{१३} ABC चतुर्विधा° ।

प्रथमं शून्यताबोधिं द्वितीयं बीजसंहतम् ।
 तृतीयं बिम्बनिष्पत्तिश्चतुर्थं न्यासमक्षरम् ॥
 'एभिर्वज्रचतुष्केण सेवासामान्यसाधनम् ।
 उत्तमे ज्ञानामृते चैव कार्यं योगषडङ्गतः ॥
 सेवाषडङ्गयोगेन^१ कृत्वा साधनमुत्तमम् ।
 साधयेदन्यथा नैव जायते सिद्धिरुत्तमा ॥
 प्रत्याहारस्तथा ध्यानं प्राणायामोऽथ धारणा^२ ।
 अनुस्मृतिः समाधिश्च षडङ्गो योग उच्यते ॥
 दशानामिन्द्रियाणान्तु स्ववृत्तिस्थानान्तु^३ सर्वतः ।
 प्रत्याहारमिति प्रोक्तमाहारप्रतिपत्तये^४ ॥
 पञ्चकामाः समासेन पञ्चबुद्धप्रयोगतः ।
 कल्पनं^५ ध्यानमुच्येत तद् ध्यानं पञ्चधा भवेत् ॥
 वितर्कं च विचारं च प्रीतिश्चैव सुखं तथा ।
 चित्तस्यैकाग्रता चैव पञ्चैते ध्यानसंग्रहाः ॥
 गुह्यतन्त्रेषु सर्वेषु विविधाः परिकीर्तिताः ।
 गुह्यं तर्कोदयं तर्कं विचारं तत् प्रयोगतः^६ ॥
 तृतीयं प्रीतिसङ्काशं चतुर्थं सुखसंग्रहम् ।
 स्वचित्तं पञ्चमं ज्ञेयं ज्ञानं ज्ञेयो^७दयक्षमम् ॥
 सर्वबुद्धमयं शान्तं सर्वकामप्रतिष्ठितम् ।
 पञ्चज्ञानमयं श्वासं^८ पञ्चभूतस्वभावकम् ॥
 निश्चार्यं पिण्डरूपेण नासिकाग्रे तु कल्पयेत् ।
 पञ्चवर्णं महारत्नं प्राणायाममिति स्मृतम् ॥

^१ This and the next line are omitted in BC. ^२ B
 षडभिरेभिः सेवायोगैः । ^३ BC °णम् । ^४ R शृण्वन्तु तिष्ठन्तु । ^५ A कामाहारं
 प्रति प्रति । ^६ C °ना । ^७ R प्रभागता । ^८ C ज्ञेयं ज्ञानो° । ^९ R त्वासं ।

स्वमन्त्रं हृदये ध्यात्वा प्राणविन्दुगतं न्यसेत् ।
 निरुध्य चेन्द्रियं रत्नं धारयन् धारणा स्मृतम् ॥
 निरोधवज्रगते चित्ते निमित्तमुपजायते ।
 पञ्चधा तु निमित्तं तद् बोधिवज्रेण भाषितम् ॥
 प्रथमं मरीचिकाकारं धूमाकारं द्वितीयकम् ।
 तृतीयं खद्योताकारं^१ चतुर्थं दीपवज्ज्वलम् ॥
 पञ्चमन्तु सदाशोकं निरर्थं^२ गगनसन्निभम् ।
 स्थिरन्तु वज्रमार्गेण स्फारयौत खधातुषु ॥
 विभाव्य यदनुस्मृत्या तदाकारन्तु संस्मरेत् ।
 अनुस्मृतिरिति ज्ञेया प्रतिभासोऽत्र जायते ॥
 प्रज्ञोपायसमापन्त्या सर्वभावान् समासतः ।
 संहृत्य पिण्डयोगेन बिम्बमध्ये विभावनम् ॥
 भट्टिति ज्ञाननिष्पत्तिः समाधिरिति संज्ञितः ।
 प्रत्याहारं समासा^३द्य सर्वमन्त्रैरधिष्ठते ॥
 ध्यानज्ञानं समापद्य पञ्चाभिज्ञत्वमाप्नुयात् ।
 प्राणायामेन नियतं बोधिसत्त्वैरधिष्ठते^४ ॥
 धारणानु^५बलान्नित्यं वज्रसत्त्वः समाविशेत् ।
 अनुस्मृतिसमायोगात्प्रभामण्डल जायते ॥
 समाधिवसितामात्रे निरावरणवान्भवेत् ।
 तच्चित्तं हृदये लक्ष्य^६ चतुर्वज्रप्रयोगतः ॥
 आकृष्य परमास्त्रेण चित्तं मन्त्रमयीकृतम् ।
 मन्त्रमूर्तिप्रयोगेण बोधिगाथामुदाहरेत् ॥

^१ ABC °तका° । ^२ R नियतं, B निरतं । ^३ R °प° । ^४ ABC °निरीक्ष्यते । ^५ BCR °न्तु । ^६ ABC चन्द्रव° ।

खमण्डलसमारूढं बोधि^१संयोगभावनैः ।
 तच्चित्तं ज्ञानबिम्बेन भावनमुपसाधनम् ॥
 दर्शनं च द्विधा यावत् तावत् षण्मासभावनम् ।
 सर्वकामोपभोगैस्तु कर्तव्यं सर्वतः सदा ॥
 दर्शनं यदि षण्मासैर्यदुक्तं नैव जायते ।
 आरभेत त्रिभिर्वारैर्यथोक्तविधिसम्बरैः^२ ॥
 दर्शनं तु कृतेऽप्येवं साधकस्य न जायते ।
 यदा न सिध्यते बोधिर्हठयोगेन साधयेत् ॥
 ज्ञानसिद्धिस्तदा तस्य योगेनैवोपजायते ।
 कुलभेदप्रयोगेण वज्रकीलेन कौलयेत् ॥
 वशीकरणरक्षां च ततः कुर्यात्प्रयोगतः ।
 महारागनयेनैव संहृत्य ज्ञानचक्रिणम् ॥
 योषितं स्फार्य नवधा साध्याया विग्रहे न्यसेत् ।
 परिवर्त्य चतुर्मुद्रां मण्डलं तत्र कल्पयेत् ॥
 आत्ममध्यगतं कृत्वा संहरेत्सर्वचक्रिणम् ।
 सर्ववज्रमयं कृत्वा तदा बोधिं विभावयेत् ॥
 चतुर्भिश्चोदनागीतैर्देवैर्भिश्चोदिते^३ हृदि ।
 अध्ववज्रमयं चिन्तेद् ज्ञानवद्देहभावनम् ॥
 मदेन भिद्यते वर्णं रसेन हृदयं तथा ।
 स्वहेतुरभिषेकेण फलमाधारभेदतः ।
 मन्त्रेण भिद्यते चर्म विद्यापि धर्ममुद्रया ॥
 षट्चक्रवर्तिनो राज्ञ उष्णीषात्तु विनिःसृता ।

^१ BC विधि° । ^२ B °सम्बरैः । ^३ BC तस्यावश्यमे° । ^४ R °वधि° ।
^५ R °वधि° । ^६ R °ति चोदते । ^७ R चित्तं । ^८ R ध° ।

विद्याराज्ञीति विख्याता चतुर्भोगा महर्धिका ।
 सर्वकामेति विज्ञेया वज्राधिपतयस्तथा ॥
 ध्यानवज्रेण सर्वेषामभिषेकः प्रशस्यते ।
 अनेन विधियोगेन ज्ञानेन सह विग्रहम् ॥
 कायवाक्चित्तवज्रेणाद्वयी करणसाधनम् ।
 पूर्वोक्तेनानुसारेण विद्यापूरुषवज्रिणः ॥
 आत्मवन्मण्डलसृष्टिर्महासाधनमुच्यते ।
 सेवाकाले महोष्णीषं बिम्बमालंब्य योगतः ॥
 उपसाधनकाले तु बिम्बममृतकुण्डलम् ।
 साधने देवतायोगं कुर्यान्मन्त्री विधानवित्^२ ॥
 महासाधनकाले च बिम्बं बुद्धाधिपं विभुम् ।
 इदं तत् सर्ववज्राणां^३ रहस्यं परमयोगिनाम् ॥
 इति बुद्ध्या विभागेन साधयेत्सिद्धिमुत्तमाम् ।
 अन्यथा नैव संसिद्धिर्जायते उत्तमं शिवम् ॥
 कल्पकोटिसहस्रेऽपि बुद्धानामपि तायिनाम् ।
 साध्यसाधनसंयोगं यत्तत् सेवेति भण्यते ॥
 वज्रपद्मसमायोगमुपसाधनमुच्यते ।
 साधनं चालनं प्रोक्तं ह्रस्वफटकारसमन्वितम् ॥
 खभावं खमुखं शान्तं महासाधनमुच्यते ।
 सर्वबुद्धाधिपः श्रीमान् महावज्रधरैः^४ पदम् ॥
 उपेयः सर्वबुद्धानां धर्माणां सैव धर्मता ।
 यद्यत्कर्मानुरूपेण^५ योगमालंब्य^६ योगिनः ॥

^१ B °गा वशी° । ^२ A °तः । ^३ BC °बुद्धानां । ^४ R °धरो, BC °धरी° । ^५ R संसारेण । ^६ R °लभ्य ।

निष्पाद्य मण्डलं तत्र आवयेत्समयदारुणम् ।
 समयं रक्षयेत्पूर्वं कायवाक्चित्तवज्रिणः ॥
 अथवोष्णीषसमयी^१ यथोक्तविधिसम्भवैः^२ ।
 तत्तत्^३ कर्मानुरूपेण स्वचक्राज्ञां तु दीयते ॥
 साध्यम^४ स्यापि यद्देहं मण्डलेन विभावयेत् ।
 अपरं^५ आवयेत् तस्य तेषां देहस्थचक्रिणाम्^६ ॥
 तस्य पातं ततः कृत्वा निष्क्रान्तान् प्रविभावयेत् ।
 आकृष्य सर्वभावेन स्वचक्रे^७ तान् प्रवेशयेत् ॥
 कृत्वा प्रतिकृतिं तस्य यथोक्तद्रव्यसम्भवैः ।
 लिङ्गमाक्रम्य पादेन क्रोधाविष्टेन चेतसा ॥
 गृहीताज्ञानं^८ ततः क्रोधान् नानाभीतगणैर्दृष्टान् ।
 प्रेषयेत् घातं^९ नार्थाय साध्यसाधकवज्रिणः ॥
 बन्धितं ताडितं तेन क्रोधराजेन वेष्टितम् ।
 सन्तप्तं चाससम्भूतं साध्यमाकर्षयेत्ततः ॥
 पातयेत्प्रतिष्ठितौ तस्य त्रिवज्रस्य तु मन्त्रिणः ।
 कीलयेत्कीलमन्त्रेण मूर्ध्नि कण्ठे तथा हृदि ॥
 ईतिश्चोपद्रवान् रोगा^{१०} नानाविषसमुद्भवान् ।
 निपात्य तत्र बिम्बेषु तेषामपि सुकीलयेत् ॥
 ततः सर्वप्रयोगेण^{११} यथोक्तविधिसम्भवैः ।
 यन्त्रमन्त्रप्रयोगादीन् योजयेत्कर्मभेदतः ॥
 जपं वा^{१२} लिङ्गमाक्रम्य होमं वा क्रोधमण्डले ।
 ध्यानं वा क्रूरसत्त्वैस्तु खाद्यमानं प्रकल्पयेत् ॥

^१ B °यैः । ^२ B °भावनैः । ^३ A तत्त्व° । ^४ AR स° । ^५ R साधक° ।
^६ B °राध । ^७ R °वक्षिणा । ^८ R °ण । ^९ R °त्वा तु । ^{१०} C घाट° ,
 B द्योत° । ^{११} AR °नामा° । ^{१२} BC ततः सर्वत्र योगेषु । ^{१३} C ख° ।

शान्तिके शान्तचिन्तं तु पौष्टिके पुष्टिमानसम् ।

वश्ये रक्तं मनः कृत्वा क्रोधे क्रुद्धं^२ प्रसाधयेत् ॥ इति ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महा-
सत्त्वानां संशयच्छेदं^३ कृत्वा सर्वसंशयच्छेत्तारं कायवाक्चित्त-
वज्रं^४ स्वकायवाक्चित्तवज्रेषु विहरन्तं स्वकायवाक्चित्तेनालम्ब्य
तूष्णीमवस्थिता अभूवन् ।

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा महासत्त्वास्तान्सर्वतथागतान् अनेन
स्तोचराजेन स्तुवन्ति स्म ।

नमस्ते सर्वकायेभ्यः सर्ववाग्भ्यो नमो नमः ।

नमस्ते सर्वचित्तेभ्यः सत्त्वहृद्भ्यो नमो नमः ॥

कायवाक्चित्तवज्राणां कायवाक्चित्तभावतः^५ ।

सत्त्वासमसमा बुद्धाः कः साध्यः कश्च साधकः ॥

सर्वबुद्धविधातेन साधकस्य^६ महात्मनः ।

कथं न लिप्यते पापैर्यदि लिप्तः फलं कथम् ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तेषां महाबोधिसत्त्वानां साधुकार-
मददुः ।

साधु साधु महासत्त्वाः साधु साधु महामुने^७ ।

साधु साधु महाघोषाः साधु साधु महामहाः^८ ॥

सर्वबुद्धाधिपः श्रीमानाचार्यो बोधिवज्रिणः ।

मायावत्सर्वभावान्वै सृष्टिसंहारकारकः ॥

तेन तस्य न पापं स्यात्पुण्यं नैव तथैव च ।

यस्य न पुण्यं पापोऽस्ति तस्य बोधिः प्रगीयते ॥

^१ BC पुष्टं । ^२ ABC क्रोधान् क्रूरान् । ^३ R °त्तारं । ^४ A °वज्रं ।

^५ C omits this line. ^६ BC °लाभतः । ^७ AC °केन्द्र, R °केन्द्रो ।

^८ A °त्मनः । ^९ B °श्रयाः ।

बच्चनं तस्य नाथस्य नाशनं सर्वदेहिनाम् ।
 दुर्गतिर्नैव जायेत बोधिश्चापि न दुर्लभा ॥
 पूर्वैर्ण कृतकर्मैर्ण घोरेण यदि नारकम् ।
 जन्तूनां जायते तेषां नारकाणां महत्फलम् ॥
 ज्ञानेन मुद्रिता भोन्ति साध्योऽयं बोधिवज्जिणाम् ।
 परमानुग्रहो ज्ञेयः सत्त्वानां तेन योगिनाम् ॥
 निग्रहानुग्रहं कर्म तेन कृत्यं महात्मनाम् ।
 महासाधनपर्यन्तं कृत्वा कर्म समारभेत् ॥

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः सर्ववज्राणां महाकर-
 णानयधर्मं श्रुत्वा तुष्टाः प्रतुष्टाः सन्तुष्टाः साधुकारमददुः ।

साधु साधु महानाथाः साधु साधु महामुने ।
 साधु साधु महाधर्माः साधु साधु महाकृपाः ॥
 अहो समन्तभद्रस्य कृपा परमनिर्मला ।
 क्रूरकर्मैऽपि दुष्टानां बुद्धत्वफलदायिका ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानामेव-
 माहुः । तेन हि कुलपुत्रा अस्मिन्सर्वतथागताभिषेकगुह्य-
 समाजेऽभिषिक्तेन मन्त्रिणा न चसितव्यं न संचसितव्यं न
 संचासमाप्तव्यम् । तत्कस्य हेतोः ?

बोधिवज्राभिसम्भूता द्वेषवज्रादयो महाः^१ ।
 प्रतिक्षेपो न कर्तव्यः प्रबन्धे मन्त्रसंग्रहे ॥

अथ ते बोधिसत्त्वा महासत्त्वास्तान् सर्वतथागतानेक-
 कण्ठेनाभिर्गाथाभिः स्तुवन्ति स्म ।

^१ R मा° ।

^२ B °र्मतत्त्वं ।

^३ ABR °न्, C न्तः ।

यं च ध्वजमुदयं भवमोक्षभूतं
 शान्तं निरावरणशुद्धस्वधातुभावम्^१ ।
 बुद्धादिबुद्धपरमेश्वरबोधिवज्रं
 तं काय^२चित्त^३वचनैः सततं नमामः ॥
 यद्रूपवेदनसंज्ञसुसंस्कृतं च
 विज्ञानमायतनषट्कषडिन्द्रियं च ।
 अग्नेजवायुपृथिवीगगनं च सर्वान्
 तान् बोधिचित्तसदृशान् विपुलान्^४ नमामः ॥
 यन्मोह द्वेष तथ राग सवज्रधर्मान्
 विद्याप्रयोगजनितान् सततं प्रधर्मान् ।
 नानाविचित्ररतिविह्वलभावभूतान्
 तान् बोधिचित्तसदृशान् विपुलान् नमामः ॥
 संग्राहणं रति तथ कृतिनिश्चलं च
 हेतुफलप्रकृतिचित्तगतानुधर्मान् ।
 अम^५ दोष राग तथ आवरणञ्च वज्रान्
 तान् बोधिवज्र^६सदृशान् विपुलान् नमामः ॥
 ध्यायन्ति ये इमु^७ विशुद्धमनादिभावं
 प्रज्ञा-उपायजनितं विगतोपमं च ।
 गुह्याभिषेकव्रतसम्बरयोगनित्यं
 तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

^१ A °व्य । ^२ MSS. add वाक् which is redundant and disturbs the metre. ^३ B °वच° । ^४ AR सततं । ^५ A तत्रम°, BC तम° । ^६ ABC चित्त° । ^७ R इमं ।

ये भावयन्ति इमु उत्तमसिध्युपायं
 सेवा^१विधानमुपसाधनसाधनेन^२ ।
 ये महासाधनमतिनिश्चित^३साधकेन्द्रा-
 स्तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥
 ये साधयन्ति कृतसन्ध्यचतुष्कवज्रै-
 रन्तर्हितादिविविधानिह हीनसिद्धीन्^४ ।
 अविनष्टमार्ग इमु बुद्धगुरुप्रसादै-
 स्तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥
 शृण्वन्ति ये इमु समाजसुगुह्यतन्त्रं
 स्वाध्यां करोन्ति^५ च पठन्ति च चिन्तयन्ति ।
 पूजां करोन्ति च लिखन्ति च लेखयन्ति
 तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥
 स्वाध्यां च ये^६ इमु अभियुक्तसुसाधकेन्द्राः^७
 शान्त्यादिकर्मप्रसरेण सुकल्पितेन ।
 यन्त्रेण मन्त्रविदितेन तथ मुद्रितेन
 तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥
 ये देश^८यन्ति च स्पृशन्ति च संस्मरन्ति
 शृण्वन्ति साधकविभोः खलु नाममात्रम् ।
 श्रद्धां करोन्ति^९ च वसन्ति च एकदेशे
 तान् बोधिवज्र इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

^१ R repeats. ^२ R °नस्य । ^३ ABC निश्चित° । ^४ Lacunæ begins in A and continues up to बोधिसत्त्वा महायज्ञाः ।

^५ R °मंत्राः । ^६ BC करोति । ^७ BC ध्यात्वापाय (?) । ^८ BC °कैस्त्रैः ।

^९ CB दर्श° । ^{१०} B कुर्वन्ति, C करोति ।

एभिः स्तोत्रपदैः शान्तैस्तनुयात् सर्वनायकान् ।
 अनुमोदयन्ति ते नाथा बोधिसत्त्वा महामहाः^१ ॥
 सुभाषितमिदं तन्त्रं सर्वतन्त्राधिपं परम् ।
 सर्वतथागतं गुह्यसमाजं गुह्यसम्भवम् ॥ इति^२ ॥

इदमुक्त्वा ते सर्वतथागतास्ते च बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः
 स्वकायवाक्चित्तवज्रेषु विहरन्तं कायवाक्चित्तवज्रस्य काय-
 वाक्चित्तं स्वकायवाक्चित्तेनालम्ब्य तूष्णीमभूवन् ॥ इति ॥

॥ इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे सर्वगुह्यनिर्देशवज्रज्ञानाधिष्ठानं नाम
 पटलोऽष्टादशः ॥

॥ समाप्तोऽयं श्रीगुह्यसमाजस्य तन्त्रराजस्य
 पूर्वार्द्धकायः ॥

^१ B °दशाः ।

^२ R ends here.

Index of Words.

अ

	पृ:		पृ:
अक्षयवक्ष	१२	अनुस्मृति	१६३, १६४
अक्षोभ्य	३, ४, ५, २८, ३६, ४७, ४८, ४९, ५४, ७५, ७६, ७७, ८४, ११३, ११८, १२७, १३८	अन्तकक्षत्	१५५
अक्षोभ्यवक्ष	२, २३, ३५, ४६	अन्तर्द्वाग	५७, ११७, १२४, १६२
अगुब	६८	अन्तर्द्वागकरी	५१
अग्नि	३८	अन्तर्द्वागसमय	१३२
अग्रचर्या	३७	अन्तर्द्वागनाधिप	५५
अग्रयान	२०	अन्वय	१५४
अङ्गुष्ठा	४१, ५४, ५५, ८६, ८७, ११८, १५६	अप	१२७
अङ्गना	१२६	अपराजित	७०, ७४, ८१, ११८
अङ्गार	६६, १०५	अपराजितवक्ष्युह	७५
अचक्षवक्ष्यगृहसमय	८५	अव्वक्ष	१
अचक्षाय	७६	अभय	१४४, १४५
अद्वय	३१	अभाव	१२
अधर्म	१४७	अभिचार	६०
अधिदेव	१५३	अभिचारक	६४
अधिपति	६३, १२०	अभिज्ञा	५७, १३३
अधिष्ठान	५६, ११५, १५६	अभिभवनवक्ष	३, १३
अधिष्ठानपदस्मृति	२८	अभिषेक	३५, ६७, ६८, ६९, १२०, १३६, १४०, १५१, १५६, १६०, १६५, १६६
अनादृष्टि	८४	अभिषेकपद	१६०
अनुगमजाप	६१	अभिषेकरहस्य	१२०
अनुत्पादानुस्मृतिभावना	३१	अभिसमय	१३, ३१
अनुरागण	१५२	अभिसमयवक्ष	१२
अनुरागणमन्त्र	२३	अभिसम्बुद्ध	१४४
अनुरागणवक्ष	७	अभिसम्बोधिवक्ष	६
अनुष्ठान	१५६	अभिसम्बोधिनयवक्ष	११
		अमित	७५

अमितवच	२, ४७	आकाशधातु	११०
अमितसम्भववच	८१	आकाशवच	१, ४७
अमिताभ	३६, ४६, ५४	आकाशसमतादयवच	२१
अमितायुः	३, १२, १४, २३, ४७, ८१, ६६, ११४, ११८, १३८	आकाशार्थ	२२
अमृतवच	११६	आकृति	१५३
अमृतसमयवचक्रोध	८०	आग्नेयमण्डल	६६
अमृतसमयसम्भववच	७५	आचार्य	१३८
अमोघ	५४	आज्ञाचक्र	६५, ६६
अमोघजाप	६१	आदर्श	१५६
अमोघज्ञान	१००	आदियोग	२५
अमोघवच	२, ६, २३, ४८, १२७	आधार	१५३
अमोघवस्त्रिमान्	२८	आगन्तर्य	२०
अमोघसमयसम्भववच	६	आमन्त्रण	१५१, १६०
अमोघसमयसम्भवकेतुवच	८२	आयतन	१४७
अमोघसिद्धि	३, १४, ८२, १३८	आरोलिकु	६, १०६, १५०, १५४
अमोघसिद्धिवच	१३, २३	आर्यभौम	१००
अयोमय	६१	आलोक	१६४
अरूपधातु	३८, ११०, १११	आवरण	१७०
अर्कतूल	१४३	आसन	६६, १३६
अर्चिपति	३४	इ	
अर्हत्	१४६	इन्द्र	५३, ८७
अश्वसमयमांस	५५	ई	
असंहार्य	१५३	ईति	१६७
असुरकन्यासमय	१३०	ईर्ष्या	१५४
असुरी	१२६	ईर्ष्याधरायमहिषी	८
अस्थि	१४०	ईर्ष्यारति	८
अस्थिचूर्ण	१०२	उ	
अहंकार	१५४	उच्चाटन	८१
आ		उत्पल	१८, ३३, ७४
आकर्षणपद	८७	उत्पाद	११
आकाश	३७, १०६, १११, ११२, १३५	उदान	४
		उद्योतन	१६२

एः		एः	
उपद्रव	१६७	कामधातु	३८, ११०, १११
उपसाधन	५७, ५८, १६२, १६५, १६६, १७१	कामधातुश्वर	२६
उपसाधनसम्बर	५८, १५२	काममोक्षसमयवच	६५
उपस्थानस्मृति	२८	कामोपभोग	२७
उपाय	१४६, १५१, १५३, १५४, १६२, १७०	काय	११०
उपेय	१५१	कायगुह्य	६८
उलूक	१०३	कायजाप	६१
उष्णीषविद्याचलचक्र	७७	कायदयिता	१४५
उष्णीषाराधन	६६	कायमण्डल	११३, ११४, ११५
श		कायवच	१, ५५, १२६, १३२, १३५
एकजटा	८८	कायवचगुह्य	४४
एकवीर	१५६	कायवचसमय	१२८
एकलिक	६०	कायवची	१०१
एकाक्षर	७१	कायवाक्चित्तगुह्यवच	२३
क		कायवाक्चित्तवचानुस्मृति	२८
करटक	६६, १०२	कायवाक्चित्तविसम्बादनवच	८
करटकाग्नि	१०२	कायवाक्चित्ताधिष्ठानमन्त्र	१५
कन्या	३२, ३४, ५७, ८६, ६५, ६६, ६६, १००	कायविष्टम्भितवच	६१
कपाल	६०, १४०, १४३	कायसमता	१४८
कम्पन	१०१	कायसमय	५४
करवीर	३३	कायसिद्धिसमय	१३०
कर्णिकार	३३	कायाधिष्ठानमन्त्र	२३
कलश	११७, ११६	कायानुस्मृतिभावना	३०
कलशाभिषेक	१६०	काश्यप	१४४
कल्प	४६	किङ्कर	१२१
कल्पना	१३४	कील	६०
काक	६६, १०३	कीलक	१४०
काण्ड	३८	कीलन	६३
काम	१५४, १५८	कीलनमन्त्र	१६७
		कीलनवच	६०
		कुङ्कुम	६६
		कुठार	६६, १०३, १०४
		कुम्भ	१४६

कुल	६, ३३, १००, १३५, १५०, १५३, १५४	पुः	खमायाग्री	पुः	७३
कुलपञ्चक	३३		खवच्चित्त		६०
कुलमेघ	२६		खवच्चधातुसमयपदाक्रान्त		७७
कुलयोग	३१		खवच्चनेत्री		७०
कुलानुस्मृति	२८		खवच्चसमय	४०, ४५, ६६	
कुलानुस्मृतिभावना	२६		खवच्चाग्री		७३
कृष्णसर्प	१०३		खविद्याधरसमय		१३२
क्रूरनागचोदनहृदय	१०५		ग		
क्रोध	७२, १६७, १६८				
क्रोधकुल	६६		गगनसमयसम्भववच		८८
क्रोधजाप	६२		गणपतिजीवितान्तकर		८१
क्रोधमन्त्र	८५		गण्ड		१०६
क्रोधमेघ	२६		गन्ध		३, २८
क्रोधराज	८४, ८६, ११६		गन्धवच		१
क्रोधानुस्मृति	२८		गुह्य	१५०, १५२, १५३	
क्रोधानुस्मृतिभावना	२६		गुह्यतन्त्र		१६३
क्रोधेन्द्र	१५६		गुह्यपद		६३
क्रोधेश्वर	२६		गुह्यपूजा		११४
क्षोभान्तकृत	१५५		गुह्यसमय		४३
क्षुद्रकर्मरहस्य	१०४		गुह्यसमाज	१३८, १४४, १४६, १६६	
ख			१७२		
			गुह्यसमुच्चय		५५
खकन्याकर्षण	८७		गुह्याक्षर		१३३, १४५
खटिका	६६, १०५		गुह्याभिषेक		१६०, १७०
खड्ग	१५, १८, ३३, ५२, ५४, ६३, ७१, ७४, ७६, १५६		गृध्र		६६, १०३
खड्गविद्या	५४		गोमांस		१०२
खड्गोत्तम	५३		गोमांससमयाग्र		५६
खद्योताकार	१६४		ग्रहण		१५५
खधातुसमयवच्चाकर्षण	५५		च		
खभानुरश्मिमेघवच्चाल्हादनवती	७३				
खमण्डल	१६५		चक्र	१४, १५, ४१, ४६, ५२, ५६, ६३, ६५, ७०, ७२, ७३, ७७, ८६, १०६, ११३, ११४, १४३, १५७, १५८	

	पृ:		पृ:
चक्रकाय	५३	चित्तसमुद्भव	१५५
चक्रकुल	५३	चित्तसिद्धिवक्षसमय	१३१
चक्रमण्डल	२५, ३३, ३५, ७३	चित्ताभिधानमन्त्र	२३
चक्रविद्या	५३	चित्तानुस्मृतिभावना	३०
चक्रसमय	५२	चिन्तामणि ३६, ४६, ६७, ६८, ७३,	
चक्रसमयाज्ञावक्ष	६५	११०, १२२, १२४	
चक्री	१०४	चिन्तामणिकुल	५
चणकास्थि	२५	चिन्तामणिवक्ष	१२२
चण्डाल	२०, ६४, १०८	चुन्दवची	१२३
चतुरस्र	११३, ११४, १३६	चैत्य	३३, १५१, १६०
चतुर्द्वार	११४	चैत्यकर्म	१४२
चतुर्भोग	१५७	चोदन	१५१, १६०
चतुर्महाभूत	३८		
चतुर्मुद्रा	१६५	ज	
चतुष्कवक्ष	१७१	जगद्विजयशान्तिवक्ष	६८
चतुष्कोण	११४	जप	१५०, १५७
चतुष्पथ	५४, ६०, १४३	जपवक्ष	१
चन्द्रमण्डल	२४, ७३, ८७	जम्भल	१२३
चर्म	१६५	जातिका	३३
चर्यापद	२२	जापवक्ष	६१
चामर	३३	जिन	३६
चालन	१६६	जिनजिक्	५, १०६, १५०, १५३
चिताङ्गार	१०१	जिह्वावक्ष	५५
चित्त	११०, १५४, १६३	जीवन	१५८
चित्तजाप	६१	जुगुप्सितसंज्ञा	३७
चित्तज्ञानौघ	४४	ज्वालन	१६२
चित्तदयिता	१४५	ज्ञानचक्र	१०५, १५१, १६०
चित्तमण्डल	१७, १८	ज्ञानचित्त	६१
चित्तवक्ष	१, ६६, १२६, १३६	ज्ञानप्रदीपवक्ष	५, २३
चित्तवक्षसमय	१२८	ज्ञानमण्डल	४५
चित्तविष्टम्भितवक्ष	६२	ज्ञानमालाम्बवक्ष	८५
चित्तसमता	१४८	ज्ञानराज	८२, ८८
चित्तसमयाक्षेपकीलनमन्त्र	६२	ज्ञानवक्ष	१०४

पुः	पुः
पुण्य	१६८ प्रीतिसङ्काश १६३
पुण्यस्थान्ध	१३८ प्रेरण १५१, १६०
पुत्री	२०
पुत्रवृक्षन्यायाम	३८ फ
पुस्तकवाचन	१४२ फल १६५
पुष्प	१५१, १५६ फलत्व १५५
पूजा	३२
पूजामन्त्र	२३ व
पूतिगन्ध	८६ बन्ध १६०
पूर्वनिवास	५७ बन्धन १५१, १६०
पृथिवी	१३७ बलि ११६
पृथिवीवक्ष	१ बाह्याध्यात्मिकव्याधिचिकित्सावक्ष-
पौष्टिक	६४, १६८ हृदयमन्त्र १०६
प्रद्यति	१५३ बिम्बनिष्पत्ति १६३
प्रज्ञा	१६, १५३, १५४, १७० बिम्बपट १५६
प्रज्ञाज्ञान	१६०, १६१ बीजसङ्गत १६३
प्रज्ञाधरायमहिषी	८ बीजाक्षरपद १६०
प्रज्ञाष्टक	६, १५०, १५४ बुद्ध ५२, ५६, १४४
प्रज्ञान्तक	६, १५०, १५५ बुद्धकाय ४४, ५६, ६१, ६४
प्रज्ञापारमितासमयानुसूतिभावना	३१ बुद्धचक्र ६४, ७७
प्रतिपत्ति	१५८ बुद्धचक्षु १५७
प्रतिभास	१६४ बुद्धत्व २०, २४, २६, १३६
प्रत्याहार	१६३, १६४ बुद्धनय ६०
प्रत्येक	१३१ बुद्धपद १६, २५
प्रत्येकबुद्धसमयवक्ष	१२८ बुद्धबिम्ब २६, ४१
प्रबन्ध	१५३ बुद्धबोधि १४४
प्रभा	२१ बुद्धभूमि १२१
प्रभामण्डल	१६४ बुद्धमण्डल १४, ३५, ३६, ४०, ४७, ४८, ४९, १२१, १२२, १२३, १३५, १३६
प्रवर	२३ बुद्धमण्डलवक्षी ६५
प्राणन	११६ बुद्धमेघ २६, ६८
प्राणायाम	१६३, १६४ बुद्धयान २०
प्रीति	१६३ बुद्धरत्नाकर २८

पुः	पुः
मरौचिका १६४	महावच्चाभिषेकगुह्यज्ञानरहस्य ११६
मल्लिका ३३	महासर्पापराजितवाग्वाग्रौ ८८
महाकण्ठानयधर्म १६६	महासमयकेतुवच्च ६०
महाकौलवच्च ६२	महासमयतत्त्वोत्पत्तिवच्च ८६
महाक्रूरक्रोधसमय १०३	महासमयवच्च १००
महाक्रूरसमयवच्चक्रोध १०४	महासमयवच्चक्रोध ६५
महाक्रोध ८, ६	महासमयवच्चगुह्यवाक्समय- ८६
महाखड्ग १८	तत्त्वपद ८६
महाचक्र १८, ८६, ८७	महासमयवच्चहास १२१
महाज्ञानचक्रवच्च ६४	महासमयसाधन १००, ११७
महातैल १४३	महासाधन ५७, ५८, १६२, १६६, १६६, १७१
महाधर्मसमयवच्च ८८	महासाधनवच्च ५८
महापद्म १८	महासाधनसम्बर ५६
महापाप २०	महासिद्धिनय ३६
महापुरुषसमय ६२	महास्त्रप्रसमयपद १०७
महाबल ७१, ७६	महेश्वर १२६
महाबलवच्च ८४	मांस ६८, ११६, ११७, १४०
महामण्डल १३६	माता २०
महामण्डलप्रवेशनवच्च ११६	माटगृह ६०
महामांस २६, ५५, ६८, १०२, ११७, १२८	माटस्थान १४३
महामुद्रा ४२, ४३, ६६, १३६	मानुषास्थि ६०, ६१
महामुनि १४४	मानुषी १२६
महायक्षी १२६	मामकौ २, १८, १६, ८०, ११५, १२५, १३७, १४५
महायान २०, ३२, ४७, ८६, १२६	मायाजाल ७३
महारत्न १८	मारण १०३, १०४, १०७, १५८
महारागनय १६५	माहेन्द्रमण्डल ६६, ६८
महारागसमयावलोकन ७६	मिथ्यासमुदय १३३
महारागसम्भववच्च ६	मुक्तशिखः १०१
महाराज्ञी ७०, १३५	मुद्रर १८, ६६, १०३, १०४
महावच्च ४१, ४५, ४८	मुद्रण १५०
महावच्चधर ६२, १२१	मुद्रा १४, ११३, ११४, १२५, १५६
महावच्चभावना १२२	

पुः	र	पुः
सुप्रान्यास १८, १५०		
मृतसञ्जीवनी ७८	रक्त १६, १३६	
मैत्रेय १३, १३७, १३८, १४६	रक्षाचक्रमन्त्र १४२	
मोघवध्वी १५	रक्षावध ७८	
मोह १४७, १५०, १५४, १५८	रजक ६४	
मोहकुल ५, ३६	रति १५०, १५४	
मोहचक्र १५८	रत्न १५, ३६, ५४, ६३, १५४	
मोहजाप ६२	रत्नकाय ५४	
मोहयुग १५८	रत्नकुल ५४	
मोहरति ७, १६१	रत्नकेतु ३, ६, १४, २३, ३२, ३७, ८१, ८६, १३८	
मोहवध १६१	रत्नकेतुवध २, १२, ४७	
मोहसमय ६२	रत्नचिन्तामणि ६७, ६८	
	रत्नजाप ६१	
य	रत्नधरानुरागणवध ८	
यक्षयक्षिणीसमय १२६	रत्नष्टक ५, १५०, १५४	
यक्षराजा १२४	रत्नमण्डल १५, २५, ६३	
यक्षिणी १००, १२४	रत्नमेघ ६६	
यक्षिणीसमयवधपद १२४	रत्नराज १२७	
यक्षी ८७	रत्नवध ५४	
यम १५५	रत्नविद्या ५४	
यमान्मक ६५, ७०, ७४, ७६, ८७, ८१, १००	रत्नसमयमेघव्यूह ६६	
यमान्तकृत् ८, १५०, १५५	रत्नसम्भववधश्री ५	
यमान्तकस्फुरणावभासव्यूह ७४	रमण १५४	
यादवी ३३	रश्मिमण्डल २५	
यथिका ३३	रस २८, १६५	
योग ५०, १५०, १५३, १६३	रसवध २	
योगतन्त्र १६२	रहस्य ११६, १५०, १५३, १६६	
योगमण्डल १६	राक्षस ६६, ८१, १०२, १०३	
योगषडङ्ग १६३	राक्षसस्त्रीसमय १३०	
योषित् १६, २८, ३६, ४२, ५२, ६७, १२०, १३६	राग १४७, १५०, १५४, १५५, १५८	
	रागकुल ६, ३६	
	रागचक्र १५६	

[illegible]

वक्षज्ञानचर्या	१४७	वक्षमन्तरत्नप्रद्योतकर	६६
वक्षज्ञानसमता	१४७	वक्षमेघ	२६
वक्षडाकिनीसमय	१३०	वक्षमेघसमयव्यूह	७०
वक्षत्त्व	७२	वक्षयान	३२, १०४, १५४
वक्षदण्डसमयाग्रवती	७६	वक्षयोग	५६, ६१, १२४, १४०, १४२
वक्षधर	१७, २४, ३५, ३६, ३६, ४१, ५०, ५१, ६०, ६५, ७०, ७८, ८४, ८६, १००, १०१, १०३, १०४, ११५, १२२, १२४, १२७, १३२, १३३, १३५, १३७, १३८, १३९, १४३, १४५, १४६, १५१	वक्षरति	८, १६१
वक्षधरायमहिषी	६	वक्षरश्मिज्ञानसमय	१२३
वक्षधरानुरागणसमय	६	वक्षरहस्य	४०
वक्षधर्म	२६, ३०, ५६, ७६, १०४, १०८, ११४, ११५, १३२, १४८	वक्षराज	२२, १०१
वक्षष्टक	५, १०६, १५०	वक्षवाणी	५७
वक्षध्यान	१०७	वक्षविदारण	६३
वक्षध्यानसमय	१३१	वक्षविद्या	५२, ५४
वक्षनय	३६, ४१, ५६	वक्षव्यूह	१४
वक्षपद्म	१६०	वक्षश्रीत्र	५७
वक्षपाणि	४०, १०६, १०६, १११, ११३, ११४, ११५, ११८, १२२, १२३, १२४, १२५, १२८, १२९, १३३, १३४, १३६, १३७, १३९, १४०, १४१, १४२, १४३, १४४, १४७, १४८	वक्षसंयोग	४१
वक्षपाणिकुल	६६	वक्षसत्त्व	२६, ४०, ४६, ५६, ५६, ६४, ६५, ६६, ६७, ७२, ८३, ८५, ८६, ८७, ८८, ८९, ९४, १००, १०१, १०३, १०४, १०८, १०९, १११, ११५, ११६, ११७, ११९, १२०, १२१, १२३, १२७, १२८, १३१, १४०, १६४
वक्षपाताल	८७	वक्षसत्त्वत्व	५६
वक्षपुरुषोत्तम	४३	वक्षसत्त्वाग्र	४२
वक्षभावना	१२२	वक्षसमता	५२
वक्षमण्डल	४३, ४५, ४६, ४८, ६३, ७७, ८७, ८८, १३६	वक्षसमय	५८, ६८, १४०
		वक्षसमयसुम्भवक्ष	७७
		वक्षसमयप्रथाराधनकेतुश्री	१२३
		वक्षसमयाज्ञाचक्र	६५
		वक्षसम्भूता	१३४
		वक्षसूत्र	११५
		वक्षङ्कार	११६, १६२
		वक्षार्क	५४

	पृ:		पृ:
वक्त्राकर्षण	५६, ११७	वागवच्चपद	१२३
वक्त्रायधारौ	५६	वागवच्चमण्डल	११४
वक्त्राङ्गुश	८७	वागवच्चसमय	१२८, १३६
वक्त्राङ्गुलि	६२	वागवच्चसमयमेघव्यूह	११४
वक्त्राचल	७१	वागवच्चौ	७०
वक्त्राचार्य	१३७	वाग्विन्तम्भित	६२
वक्त्राक्षामण्डल	६५	वाङ्मण्डल	११४
वक्त्राञ्जन	१४३	वाचानुस्मृतिभावना	३०
वक्त्राधिपति	१५६, १६६	वातमण्डल	८७
वक्त्रानुस्मृतिभावना	२६	वानर	१०६
वक्त्रामित	१२७	वायव्यमण्डल	५५
वक्त्रामृत	७१, ७५, ८७	वायु	१३७
वक्त्रामोत्र	३६	वायुवच्च	१
वक्त्राहार समय	१४०	वारिस्तम्भन	६६
वक्त्राङ्गति	११७	विघ्नान्तकृत्	६, १५०, १५५
वच्चौ	७०	विचार	१६३
वच्चोत्पल	४७	विज्ञान	१५३
वच्चोदधिपदाक्रान्त	६६	विज्ञानस्कन्ध	१४७
वल्लभ	३३	विष्णुत्र	१६, २६, ५५, ६४, ६५.
वशीकरण	१६५		१०२, ११३, ११४, ११६, ११७.
वश्य	१६८		१२८, १३०, १३२, १३६, १४०.
वसिता	१६४		१६०
वाक्	११०	वितर्क	१६३
वाक्पथ	४४	वितस्ति	१४२
वाक्समता	१४८	विद्याचक्र	७७
वाक्समयाक्षेपकीलनमन्त्र	६२	विद्याधर	५५, ५६, ८८
वाक्सिद्धिसमय	१३१	विद्यापुरुष	१३५, १५०, १५३, १५७
वागधिष्ठानमन्त्र	२३	विद्याराज	१५६
वागन्तकृत्	१५५	विद्याराज्ञी	६६, १६६
वाग्जाप	६१	विद्याव्रत	१५१, १६१
वागवच्च	१, ५५, ६१, ६४, १२६,	विद्वेष	११४
	१३६, १४८	विमलरश्मिमेघव्यूहवच्च	७६
वागवच्चगुह्य	४५	विशेष	१६१

विरजपदवच	२३	ग्रन्थी	८७
विष	६६, १०२	ग्रन्थ	३, २८
विषचिकित्सनवचहृदय	१०५	ग्रन्थवच	१
विषमहासंक्रमणहृदय	१०५	ग्रान्ति	६७
विषसमयवच	१०५	ग्रान्तिक	६४, १६८
विषाकर्षणहृदय	१०५, १०६	ग्रान्तिमण्डल	६८
विषाग्रसमय	१०४	ग्रान्तिसमयाग्र	७८
विष्णु	६८, १४३	शिवालय	३२, १४३
विष्ठा	११७	शिष्य	११६
विष्णुसमय	१२६	शीलसमय	१२८
वीणा	१५६	शुक्र	१६, ३१, ३४, ११४, ११६, ११७, १२८, १३६, १४१, १४६
वीरवचोर्मि	१२२	शून्यताबोधि	१६३
वृत्तिक	१०५	शूल	८७, ११८, १५६
वेणुकार	२०	श्मशान	४८, ६०, ६६
वेदना	१५४	श्मशानचित्तिभस्म	१०२
वेदनास्त्रान्ध	१४७	श्रान	१०६, १०८
वैरोचन	३, ५, १४, २७, ३६, ४४, ४८, ४९, ५३, ५५, ६४, ६५, ६६, ६८, ७०, ७२, ७४, ८०, ८७, ८९, ९४, ९७, ११३, ११५, ११६, ११८, ११९, १२०, १२२, १२७, १३८, १४८	श्रानमांस	२६, ६८, १०२
वैरोचनवच	२, ८, १२, २३, ४८	श्रानसमयमांस	५६
वैरोचनसमयसम्भवचातवच	७१	श्रावक	१३१
व्रतसम्बर	१५२	श्रावकशिष्यासमय	१२८
व्याड	८१, १०४	प्रदगाल	६६, १०३
व्याधि	१०६		
व्यूह	३०		
		स	
श		संज्ञास्त्रान्ध	१४७
शक्तिका	२८	संराग	१५४
शक्र	१०६	संरुत्ति	३८
शङ्ख	१५६	संस्कारस्त्रान्ध	१४७
		संहार	६१, ६७
		सत्त्वाकर्षण	८५
		सत्त्वानुस्यूतिभावना	३०
		सत्त्वार्थ	१५०
		सप्तरत्न	३४

समतादयवच	२३	समयाकर्षणकुल	६, ३७
समन्तचर्या	१५०	समयानुसृति	२८
समन्तनिर्घोतवच	८४	समयानुसृतिभावना	२६, ३०
समन्तनिर्घोषवच	१२२	समयान्तर्द्वागमहावच	६६
समन्तभद्र	११, १७, ३०, ३२, १३१, १४३, १४७, १४८, १६६	समयाभिज्ञ	५७
समन्तमेघबूद्ध	११४	समयालम्बन	४०
समन्तमेघश्री	८४	समयौ	१६१
समन्तविजृम्भितज्ञानवच	८७	समयोद्भववच	३
समन्तसम्भववच	७६	समाज	४, १७, ३६, ११३, १२७, १४६, १५०, १५२, १७१
समय	३५, ३८, ४०, ६५, ७४, ७५, ७६, ७७, ८४, ८५, ११४, १२०, १३६, १४१, १५८, १६७	समाधि	१५७, १६३, १६४
समयकुल	५४	समाधिपटल	१४
समयचक्र	१४६	समाधिवच	१
समयचतुष्टय	१२८	समाधिवचनय	१२३
समयचोदन	१२१	समापत्यन्तकृत	१५५
समयतारा	२	सम्पद्	१५०, १५४
समयतारायवतौ	७४	सम्बर	५८, १४१, १५०
समयनय	५६	सम्बुद्ध	१६
समयप्रेरण	१२१	सम्यक्सम्बुद्ध	१४४, १४६
समयबन्धन	१२१	सर्प	७४, १०५
समयमण्डल	३, ३७, ४१, ६३	सर्वकिङ्करगुह्यवचरहस्य	१२१
समयमन्त्रण	१२१	सर्वक्रोध	८८
समयरश्मिघनाय	८०	सर्वगुह्यवचकिङ्करमहासाधन	११८
समयवच	१, १५६	सर्वज्ञ	१३८
समयवचामृतमालिनी	५६	सर्वतथागतभार्या	७८
समयविजृम्भितवच	८६	सर्वतथागतमन्त्र	२४
समयसत्त्वाग्रभार्या	७६	सर्वतथागतमन्त्ररहस्यहृदय	६७
समयसम्बर	१५८	सर्वतथागतवचमहाक्रोधसमय- हृदय	१०३
समयसम्भववच	५	सर्वतथागतवचयोग	१४०
समयश्रेष्ठ	११६	सर्वतथागतवचसन्नासनक्रोध	६५
समयाकर्षण	५५	सर्वतथागतसमताविहार	१३७

	पृ:		पृ:
सर्वतीर्थप्रवादिस्तम्भनवच	६६	सिद्धि	२०, ४१, १५२
सर्वत्रैधातुकसमयसमवसरण	१३०	सिद्धिमण्डल	७४
सर्वधर्म ३८, १०६, ११०, १४७		सिद्धिसामान्य	१५१
सर्वनिवारणविष्कम्भि	२१	सुख	१६३
सर्वबुद्धधर्मसमता	१४७	सुखसङ्गृह	१६३
सर्वबुद्धबोधिसत्त्वसमयचक्र	१४०	सुगत	१४७, १५२
सर्वबुद्धसमय	१३६	सुमेरु	५२, ११८
सर्वबुद्धैकपुत्र	१२१	सुम्भ	७१, ७७, ८६, १५६
सर्वभुजगेन्द्रराज्ञीसमय	१३०	सुरी	१२६
सर्वमण्डलचक्रसम्भव	११५	सूक्ष्मयोग	२४
सर्वमन्त्रमूर्तिकायवाक्चित्तानु-		सूत्र	१७, ११६
स्मृतिभावना	३०	सूर्यमण्डल	२५, ७४, ७५, ७६,
सर्वमन्त्रसिद्धि	१११		७७, ११८, १२३
सर्वयक्षिणीसमताविहारभावन-		सेवा	५८, १६६
वच	१२४	सेवाविधान	१६२, १७१
सर्ववचधराग्रमहिषी	७८	सेवाषडङ्ग	१६३
सर्ववचमण्डलसिद्धिसमय-		सेवासमय	५७
राजव्यूह	११३	सेवासामान्य	१६३
सर्ववचसमयसम्भवचारवच	७२	सेवावचविधि	१५२
सर्ववचहृदयवचसञ्चोदन	११८	सौम्य	१५२
सर्वसत्त्वोत्पादन	६७	स्तम्भ	१००
सर्वसमयज्ञानवचाहार	५६	स्तम्भन	६६
सर्वसैन्यस्तम्भन	६७	स्तूप	३३
सर्वावरणक्षय	१५५	स्तोभ	१००, १०१
सर्वाशापरिपूरकवच	१२४	स्तोभन	१०१
सर्वाशावचसम्भोग	१२३	स्त्री	३३
सर्घप	२५, ११६	स्पर्श	३, २८
साकार	१५८	स्पर्शवच	२
साधन १५२, १५८, १६२, १६६,		स्फुरणमेघव्यूह	१४
१७१		स्फुरण	६७
साधनसम्बर	५६	खकायसमयाक्षेपवचकीलनमन्त्र	६१
साधनार्थसमय	५७	खचक्राज्ञा	१६७
सामान्याक्षरपद	१४५	खचित्तधर्मताविहार	१२२

एः		हः	
स्वच्छमण्डल	१५, ४३, ४४, ४६, ६३, ७२	हठयोग	१५२, १६५
स्वप्न	१०८, १०९, ११०	हयग्रीव	७१, ७५
स्वप्नविचारणसमयहृदय	१०९	हयग्रीवोत्पत्तिसम्भवव्यूह	७५
स्वप्नसदृशी	११०	हयमांस	२६, ६८, १०२, ११७
स्वप्नसमयसम्भूत	१०९	हस्तमुद्रा	१३६
स्वप्नसम्भूता	११०	हस्तिमांस	२६, ११७
स्वप्नोपमा	११०	हस्तिसमयमांस	५५
स्वभाव	१५४	हालाहल	८२, १०५
स्वभावशुद्ध	३६, ६६, १११	हीनसंज्ञा	३७
स्वभावशुद्धवच	१३३	हेतु	१५३
स्वमन्त्रपुरुष	४०	हेतुत्व	१५५
स्वाधिसृष्टान	१५७	हृदयमन्त्रवच	११६

Index of Verses.

अ

	पृ:		पृ:
अक्षोभ्यज्ञानवच्छादीन्	४८	अथ वक्षधरो राजा सर्वाकाश	३५
अक्षोभ्यप्रवरां मुद्रां	१४	अथ वक्षधरो राजा सर्वाकाश	६४
अक्षोभ्यवक्ष महाज्ञान	१२७	अथ वक्षधरो राजा सर्वाकाश	१०४
अक्षोभ्यसमकायेन	४७	अथवा भावयेत् बुद्धान्	११६
अक्षुप्तं दण्डशूलं च	१५६	अथवा ऽमृतवच्छास्थं	११६
अतिश्रद्धां महाप्राज्ञीं	१६१	अथवा सर्वक्रोधानां	८८
अथ बुद्धाः प्रहृष्टात्माः	६६	अथवा स्फुरणं कार्यं	६१
अथ बुद्धास्त्रिकायायाः	६२	अथवा स्वमन्त्रराजेन	१०७
अथ वक्षत्तुष्केण	५८	अथवोष्णीषसमयी	१६७
अथ वक्षधरः शास्ता खवक्ष	६०	अथातः संप्रवक्ष्यामि काय	११३
अथ वक्षधरः शास्ता त्रिलोक	१७	अथातः संप्रवक्ष्यामि चित्त	१७
अथ वक्षधरः शास्ता		अथातः संप्रवक्ष्यामि वाक्	११४
सर्वधर्मेभ्यः	१००	अथानुगमजापेन	६१
अथ वक्षधरः शास्ता सर्वबुद्ध	१३५	अथास्मिन् गीतमात्रे तु	८१
अथ वक्षधरः शास्ता सर्वबुद्धानु	१२७	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वकन्याः	८६
अथ वक्षधरः शास्ता स्रष्टा	६६	अथास्मिन् भाषितमात्रे	
अथ वक्षधरः श्रीमान् सर्वतत्त्वार्थ	२६	सर्वदुष्टाय	८३
अथ वक्षधरः श्रीमान् सर्वताथा	२४	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वबुद्धाः	४०
अथ वक्षधरो राजा ज्ञानमोक्ष	३५	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वबुद्धाः	८४
अथ वक्षधरो राजा ज्ञाना	१०७	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे देवाः	८५
अथ वक्षधरो राजा त्रिलोका	४१	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे	
अथ वक्षधरो राजा त्रिवक्षा	३७	नागाः	८४
अथ वक्षधरो राजा रागमोह	३६	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे बुद्धाः	८०
अथ वक्षधरो राजा वक्षमन्त्रा	३६	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे बुद्धाः	८१
अथ वक्षधरो राजा सर्वज्ञेशान्त	३६	अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वे वक्षाः	६०
अथ वक्षधरो राजा सर्वतथा	१०१	अथास्मिन् विनिःकृतमात्रे	८२
अथ वक्षधरो राजा सर्वताथा	४१	अथास्यां गीतमात्रायां त्रिवक्षा	७८
अथ वक्षधरो राजा सर्वाकाश	३२	अथास्यां गीतमात्रायां वक्ष	७६

अथास्यां गीतमात्रायां सर्वबुद्धाः	७६	अनेन वच्ययोगेन	१४२
अथास्यां गीतमात्रायां सर्वविद्या	८८	अनेन हन्यते वापि	६६
अथास्यां गीतमात्रायां सर्वसंपत्	७८	अन्तरिक्षगतं चिन्तेत्	१६२
अथास्यां भाषितमात्रायां नाग	८८	अन्तरिक्षगतं वचं	६७
अदयज्ञानधर्मैर्ध्या	१५४	अन्तर्ज्ञानं बलं वीर्यं	११७
अदयाः सर्वधर्मास्तु	१६१	अन्तर्ज्ञानादयः सिद्धाः	१६२
अधस्तात् तत्र भागे	१६२	अन्तर्ज्ञानादिसंसिद्धौ	१२४
अधिवेष्ट्य च तां प्रज्ञां	१६	अन्तर्ज्ञानेषु सर्वेषु	५७
अधिष्ठानपदं ध्यात्वा	३४	अन्तर्मन्त्राधिपराद्यं	६६
अधिष्ठानपदं रम्यं	१०७	अन्नं वा अथवा पानं	१४०
अधिष्ठाय महामुद्रां	६६	अन्यथा भावना तेषां	१३५
अध्येषयामस्त्वां नाथ	१४६	अन्योन्यवेष्टनाकारं	६१
अनया मन्त्रविद्यया	८८	अभक्तिवादिनः सत्त्वाः	६४
अनादिनिधनं शान्तं	१५३	अभावाः सर्वधर्मास्ते	१२
अनुत्पन्ना इमे भावाः	१२	अभावे भावनाभावो	११
अनुत्पन्नेषु धर्मेषु उत्पत्तिः	१०४	अभिषेकं कथं देयं	१५१
अनुत्पन्नेषु धर्मेषु न भावो	१२	अभिषेकं तदा तस्य दद्यात्	१२०
अनुत्पन्नेषु धर्मेषु स्वभावा	६०	अभिषेकं तदा तस्य बुद्ध	६८
अनेकाग्रगतेनापि	१०१	अभिषेकं त्रिधा भेदं	१६०
अनेन क्रोधमन्त्रेण	८५	अभिषेकं महावचं	१२०
अनेन खलु योगेन	५५	अभेद्यं सर्वबुद्धानां	५१
अनेन गुह्यवच्चेण	३५	अमितानि समाधीनि	७१
अनेन ताथागतं कायं	३१	अमितायुर्महाबिम्बं	११८
अनेन धर्ममाहात्म्यं	७३	अमितायुर्महामुद्रां	११४
अनेन ध्यानमात्रेण	१०७	अमोघवच सन्बुद्ध	१२७
अनेन ध्यानवच्चेण दुष्परोऽपि	६७	अमोघसिद्धिमहामुद्रां	१४
अनेन ध्यानवच्चेण दुष्परोऽपि	६६	अरिद्वारे ऽथवा ग्रामे	६०
अनेन ध्यानवच्चेण मन्त्राराधन	१००	अलाभे सर्वमांसानां	५६
अनेन प्राप्रयाद्बोधं	४२	अवाच्यात्मका धर्माः	१५५
अनेन बुद्धमाहात्म्यं	७२	अविज्ञानात्मका धर्माः	१५५
अनेन बोधिमाप्नोति	१४०	अविनाशमविज्ञेयं	१५५
अनेन वचमार्गेण	१२०	अविनाशात्मका धर्माः	१५५
अनेन वचमाहात्म्यं	७२	अष्टपञ्चं महापद्मं	१०६

अष्टमं च द्वितीयं च	१५२
असमाहितयोगेन	१५६
अष्टकृपिणिताहाराः	१२६
अस्तमिते तु वचार्के	६५
अहं वचधरः श्रीमान्	६५
अहो गुह्यपदं श्रेष्ठं	६३
अहो धर्म अहो धर्म	२२
अहो बुद्ध अहो धर्म	१३
अहो बुद्धनयं दिव्यं	६०
अहो वच अहो वच	१३५
अहो समन्तभद्रस्य काय	१४६
अहो समन्तभद्रस्य कृपा	१६६
अहो सुदुर्लभमिदं	१४६
अहो सुविस्मयमिदमहो गुह्य	६६
अहो सुविस्मयमिदमहो शान्त	१४६
अहो हि समन्तभद्रस्य	११
अहो हि सर्वबुद्धानां धर्म	१२७
अहो हि सर्वबुद्धानां बोधि	४

आ

आकारगुटिकां ध्यात्वा	५३
आकारौकारसमयं	५६
आकाशकायसम्भूत	२२
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेच्चक्र	२५
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेच्चन्द्र	२४
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् ज्ञान	३३
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत्पद्म	२५
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत्पद्म	३६
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद्बुद्ध	१४
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद्बुद्ध	३५
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद्बुद्ध	३६
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद्बुद्ध	४०
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् रत्न	२५

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् रश्मि	२५
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् समय	३७
आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् सूर्य	२५
आकाशधातुमध्यस्थं वचमगुह्य	१५
आकाश परमास्त्रेण चित्तं	१६४
आकाश परमास्त्रेण दश	१६२
आग्नेयमगुह्यस्थं तु	६६
आचार्यं हृदये ध्यात्वा	१३६
आचार्यनिन्दनपरा नैव	२०
आचार्यनिन्दनपरा महा	८६
आत्ममध्यगतं कृत्वा	१६५
आत्मवन्मगुह्यस्थः	१६६
आदर्शं वीणां शृङ्गं च	१५६
आदर्शमिव सम्भूतं	७२
आनन्तर्यप्रभृतयः	२०
आभासयति वचात्मा	५६
आरामोद्यानविविधान्	१०८
आलयं सर्वभक्ष्याणां	१२२
आलिखेत् पूर्वदारे तु	१८
आवेशनविधिं सर्वं	१००

इ

इति धर्मोदयज्ञानं	१५७
इति बुद्धा विभागेन	१६६
इदन्तत् समयाग्राग्यं	४६
इदन्तत् सर्वबुद्धानां मन्त्र	४१
इदन्तत् सर्वबुद्धानां रहस्यं	२६
इदन्तत् सर्वबुद्धानां वाग्	३७
इदन्तत् सर्वबुद्धानां विद्या	१६१
इदन्तत् सर्वमन्त्राणां काय	३४
इदन्तत् सर्वमन्त्राणां कीलनं	६३
इदन्तत् सर्वमन्त्राणां गुह्यं तत्त्वं	१२६
इदन्तत् सर्वमन्त्राणां गुह्यं चिकाय	६४

इदन्तत् सर्ववच्चाणां
इदन्तत् सर्वसिद्धीनां
इयं सा धर्मता शुद्धा

इ

इतिस्त्रोपमवान् रोगान्

उ

उच्चारयन् स्फरेद्वचं
उत्तिष्ठन्ति भयत्रस्ताः
उत्पत्तिक्रमसम्बन्धं
उपसाधनकाले तु
उपसाधनसिद्धये
उपेयः सर्वबुद्धानां
उलूकैः काकगृध्रैश्च
उष्णीषः सर्वसिद्धीनां

ए

एकाक्षरं महोष्णीषं
एभिर्वचचतुष्केण
एभिः स्तोत्रपदैः शान्तैस्तनु
एभिः स्तोत्रपदैः शान्तैः सर्व
एवं कृतेन सान्निध्यं त्रिवच्चा
एवं कृतेन सान्निध्यं स्वय
एवं द्वेषं च मोहं च
एवं बुद्धो भवेत् शीघ्रं
एषो हि सर्वक्रोधानां

ऐ

ऐकारं स्तोभनं प्रोक्तं

ओ

ओंकारं चक्षुर्गतं ध्यात्वा
ओंकारं ज्ञानहृदयं
ओंकारगुटिकां ध्यात्वा

एः

१६०

५५

२१

१६७

६१

१०१

१५२

१६६

५८

१६६

१०३

१२४

७१

१६३

१७२

१२७

११६

११५

१५८

१२५

११३

१०१

१२२

४३

५३

औ

औरसाः सर्वबुद्धानां

क

कथं कुर्वन्ति नानात्वं

कथमाज्ञां प्रयच्छन्ति

कपालं निर्त्रयं प्राप्य

कपालं परिपूर्णं वा

कपालास्थिधूपतैल

कर्णिकारस्य कुसुमं

कर्तव्यं मन्त्रसिद्धे च

कर्तव्यं सिद्धिवच्चेण

कर्पूरकुङ्कुमैर्युक्तां

कर्पूरचन्दनैर्युक्तां

कर्मवचमहादौप्तं

कलशाभिषेकं प्रथमं

कल्पकोटिसहस्रेऽपि

कल्पोद्वाहमहाचक्रं

कामं चित्तमिति प्रोक्तं

कामधातुस्थितां कन्यां

कामधातुश्वरो लोके

कामयेत् प्रतिदिनं वच्ची

कामार्थे विज्ञानीभूतान्

कायवचं प्रभावित्वा

कायवच्चाभिसम्बोधिं

कायवच्चो भवेत् ब्रह्मा

कायवाक्चित्तनिधयेः

कायवाक्चित्तनिलये

कायवाक्चित्तवच्चाणां काय

कायवाक्चित्तवच्चाणां काय

कायवाक्चित्तवच्चाणां काय

कायवाक्चित्तवच्चाणां मुकुटे

कायवाक्चित्तवच्चाणां समयो

एः

३६

१५१

१५१

८०

६०

१३०

३३

११६

१००

६६

६८

६६

१६०

१६६

८७

१५४

६६

२६

१३२

६२

१३५

६१

१२६

२४

६६

३६

१२५

१६८

१३२

१२८

कायवाक्चित्तवच्छेदः	४७	छात्वा वक्ष्यमहागुह्यं	११७
कायवाक्चित्तवच्छेदः काय	१५१	छात्वरूपधरं तौक्ष्णं	७६
कायवाक्चित्तवच्छेदः काय	१६०	छात्वाभयं महाकरं	१०३
कायवाक्चित्तवच्छेदः भेदा	१५३	केकरं विहृतं क्रुद्धं	७६
कायवाक्चित्तवच्छेदः रत्न	४७	कामदयमुपाश्रित्य	१५७
कायवाक्चित्तवच्छेदः वक्ष	४८	करं विहृतं संक्रुद्धं	१४०
कायवाक्चित्तवच्छेदः वैरोचन	४८	करं विहृतकेप्रागं	७५
कायवाक्चित्तवच्छेदादयौकरण	१६६	क्रूरा मानभराक्रान्ताः	१३०
कायवाक्चित्तवच्छेषु मञ्जु	५१	क्रोधाकारं त्रिवचाग्रान्	६७
कायवाक्चित्तवच्छेदः	६६	क्रोधा द्वेषालये जाताः	६२
कायवाक्चित्तसंयोगं व्यष्ट	३५	क्रोधान् समालिखित् द्वारि	११३
कायवाक्चित्तसंयोगं त्रिवचा	३५	क्षत्रवचाटते शुद्धे	१५५
कायवाक्चित्तसंशुद्ध	२२	क्षुत्तुषाद्यैम हास्यैः	१२२
कायवाक्चित्तसंसिद्धाः	१२४		
कायवाक्चित्तसंसिद्धौ	३१	ख	
कायवाक्चित्तसमयं चूर्णितं	१०७	खटिकाङ्गारादिभिर्लेख्य	६६
कायवाक्चित्तसमयं मद्धा	१३६	खटिकाङ्गारेण लिखित् सधं	१०५
कायवाक्चित्तसम्भोगं	१४१	खङ्गहस्तधरं सौम्यं	१५
कायवाक्चित्तसौख्यं प्राप्य	२७	खधातुं लोचनार्यैश्च	६८
कायवाक्चित्तसौख्यं भवति	१४२	खधातुं विष्णुवच्छेदः	१३२
कायस्वभावं कायेन	६३	खधातुं विमलं शुद्धं	१२१
कायात्तरमनुत्पन्नं	१३३	खधातुं विषसम्पूर्णं	८२
कायिकं त्रिविधं सर्वं	१३१	खधातुं सर्वबुद्धैस्तु परिपूर्णं	६६
कौटुम्भं सिद्धिसामान्यं	१५१	खधातुं सर्वबुद्धैस्तु परिपूर्णं	११८
कौलनं सर्वबुद्धानां	६३	खधातुं सर्वबुद्धैस्तु परिपूर्णं	११६
कुठारं पाणौ विभावित्वा	६६	खधातुं सर्वयत्तिष्ठैः	१२४
कुण्डलामृतवच्छेदः	६१	खधातुपद्ममध्यस्थं	५४
कुलभेदेन सर्वेषां	१३५	खधातुपरिपूर्णं तु	१०३
कुलमन्वयमाख्यातं	१५४	खधातुभवनं रम्यं	६८
कुलानां सर्वमन्त्राणां	६०	खधातुमध्यगं चक्रं	६५
कुलानुस्यूतियोगेन	२८	खधातुमध्यगं चिन्तेत् धर्म	७२
छात्वा तु गृह्यते शौघं	१०२	खधातुमध्यगं चिन्तेत् वक्ष्यमङ्गा	६६
छात्वा प्रतिक्रान्तिं तस्य	१६७	खधातुमध्यगं चिन्तेत् वक्ष्यमङ्गल	४६

खधातुमध्यगं चिन्तेत् शान्ति	६८
खधातुमध्यगं चिन्तेत् खच्छ	७२
खधातुमध्यगं ध्यात्वा	८६
खधातुमध्यगं वचं	६४
खधातुमध्यगतं कृत्वा	१६०
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् अस्थि	१४०
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् चतु	१३६
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	४७
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	४७
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	४७
खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	४८
खधातुमपि निखेष्टं	१०१
खधातुखलमध्यस्थं	५४
खधातुवचमध्यस्थं	५४
खधातुसमभूतेषु	५१
खधातुसमयमध्यस्थं	५४
खधातुखलमध्यस्थं	५३
खभावं खमुखं शान्तं	१६३
खमण्डलसमारूढं	१६५
खवचं राक्षसैः क्रूरैः	६६
खवचधातुमध्यस्थं चतुरस्रं	१२४
खवचधातुमध्यस्थं भावयेत् धर्म	४६
खवचधातुमध्यस्थं भावयेत् वच	४६
खवचधातुमध्यस्थं भावयेत् खच्छ	४६
खवचनेत्रौ महाराज्ञौ	७०
खवचमध्यगं चिन्तेत् चक्र	७३
खवचमध्यगं चिन्तेत् चन्द्र	७३
खवचमध्यगं चिन्तेत् धर्म	४४
खवचमध्यगं चिन्तेत् धर्म	७२
खवचमध्यगं चिन्तेत् धर्म	७३
खवचमध्यगं चिन्तेत् बुद्ध	४६
खवचमध्यगं चिन्तेत् बुद्ध	६५
खवचमध्यगं चिन्तेत् मण्डलं	४३

खवचमध्यगं चिन्तेत् माहेन्द्र	६८
खवचमध्यगं चिन्तेत् वच	४५
खवचमध्यगं चिन्तेत् सिद्धि	७४
खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७४
खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७४
खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७५
खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७५
खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७५
खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७६
खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७६
खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७६
खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७७
खवचमध्यगं चिन्तेत् सूर्य	७७
खवचमध्यगं चिन्तेत् खच्छ	४४
खवचमध्यगं धमं	६६
खवचमध्यगं चिन्तेत् बुद्ध	१२१
खवचमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	१२२
खवचमध्यगतं चिन्तेत् बुद्ध	१२३
खवचमध्यगतं चिन्तेत् मञ्ज	१२१
खवचमध्यगतं चिन्तेत् सूर्य	१२३
खवचमध्यगतं चिन्तेत् ऋःकारं	११८

ग

गङ्गावालुकसंख्येष्ट	५७
गङ्गावालुकसमान् बुद्धान्	५७
गङ्गावालुकसमैः कल्पैः	५७
गङ्गावालुकसमैः कार्यैः	५७
गङ्गावालुकसमैः क्षेत्रैः काय	५७
गङ्गावालुकसमैः क्षेत्रैः वे	५७
गण्डपिटकलूताश्च	१०६
गिरिराज इव सर्वान्	६७
गुरुणां भन्तमार्गेण	१५३
गुह्यतन्त्रेषु सर्वेषु	१६३

गुह्यपूजां प्रकुर्वीत
गुह्येत्यत्र किमुच्येत
गृहीताज्ञानं ततः क्रोधान्
गोमांसहयमांसेन
गोमांसेन च संयुक्तां
गौरिकां खटिकां वापि
ग्रहणं रागणं चैव

च

चक्रं वक्षं महापद्मं
चक्रपद्मकराभ्यां तु
चक्रपद्ममहावक्षैः
चक्रमध्यगतं स्थाप्य
चक्रवक्षमहामेवैः
चक्रहस्तं महाज्वालं
चक्रादीनां विशेषेण
चणकास्थिप्रमाणं तु
चण्डालवेणुकाराद्या
चण्डालश्चानयोगादीन्
चतुर्थं घोडशं चैव
चतुर्दश्यां तथाष्टम्यां
चतुर्भिस्त्रोदनागीतैः
चतुर्भोगसमायुक्तां
चतुर्विधमुपायन्तु
चतुष्पथैकवृत्ते च
चतुष्पथैकवृत्ते वा
चतुःसन्धप्रयोगेण
चतुःस्थानप्रयोगेण
चतुरत्नमयं चैत्थं

चाखवक्त्रां विशालाक्षीं नट
चाखवक्त्रां विशालाक्षीं नाना
चाखवक्त्रां विशालाक्षीं नाना
चाखवक्त्रां विशालाक्षीं नीलो

एः

१२५
१५०
१६७
१०२
६८
८७
१५५

चाखवक्त्रां विशालाक्षीं प्राप्य
चित्तं ताथागतं शुद्धं
चित्तं ताथागतं श्रेष्ठं
चित्तं रत्नमिति ख्यातं
चित्तनिधिमनैरात्म्यं
चित्तवच्छधरः श्रीमान्
चित्तवच्छधरो राजा

चित्तवाक्कायवक्षैस्तु
चित्तसमयसंबोधिः
चिन्तयेत्पुरतो मन्त्री
चैत्थं च सर्वबुद्धानां
चैत्यकर्म न कुर्वीत
चोदनं च कथं नाथाः
चोदयेद्विधिवद्वचं

ज

जटामुकुटधरं बिम्बं
जटामुकुटधरं शान्तं
जपं वा लिङ्गमाक्रम्य
जपमित्यत्र किं ज्ञेयं
जपेनाष्टप्रतेनायं
जापमात्रप्रयोगेण
जिह्वावक्षप्रयोगेण
जिह्वासमयवक्षायो
ज्वालनं तापनं चैव

ज्ञानसत्त्वप्रयोगेण
ज्ञानसिद्धिस्तदा तस्य
ज्ञानेन मुद्रिता भोन्ति
ज्ञानोदधिं स्त्रियं स्थाप्य

झ

झटिति ज्ञाननिष्पत्तिः

ट

टक्किराजं महाक्रोधं
टक्किराजादयः षट्काः

एः

१२५
१३
२२
१५४
२४
५६
२०
१५६
६१
१०३
१६०
१४२
१५१
११८

१२५
१२२
१६७
१५०
८४
८४
५५
५६
१६२
६७
१६५
१६६
३३

१६४

७१

१५६

त	पृ:	तृ:	पृ:
ततः सर्वप्रयोगेण	१६७	त्रिवचसमयं तत्त्वं	६२
तत्त्वं कतिविधं प्रोक्तं	१५०	त्रिवचसमयसिद्धयै	५६
तत्त्वं पञ्चकुलं प्रोक्तं	१५३	त्रिवचाक्षरमन्त्राद्यैः	४३
तथागतमहाभासां	२८	त्रिविधं कायवाक्चित्तं	१५२
तदेव विधिसंयोगं	६४	त्रिविधं स्फुरणं कायं	६१
तस्मात् समयविधानञ्चो	११५	त्रिभूलं वचसमयं	१४०
तस्य पातं ततः कृत्वा	१६७	त्रिभूलज्ञानाङ्गप्रसादयुः	५४
तस्य भोगास्तुर्ज्याः	१५७	त्रैधातुकपथे रन्ये	१३६
तस्य मध्ये महाचक्रं	११४	त्रैधातुकमहापूज्यो	५३
तस्य मध्ये लिखेत् वचं	१८	त्रैधातुकमहावचो	५२
तस्याभ्यन्तरतश्चक्रं व्यालिखेत् परि	१८	त्रैधातुकमहासत्त्वैः	१०८
तस्याभ्यन्तरतश्चक्रं व्यालिखेत्		त्रैधातुकसमुत्पन्नाः	१५६
विधि	११३	त्रैधातुकस्थितं सर्वं	१०५
तां तां तच्छक्तिकां प्राप्य	२८	त्रैधातुकस्थितां सर्वां	१२६
तांस्तु संस्कार्य सम्बोध्य	१५८	त्रैधातुकस्थितान्सर्वान्	६४
तामेव देवतां विद्यां	१६१	त्र्यध्वसमयसम्भूतं	६४
तालपत्रे ऽथवान्यत्र	६०	त्र्यध्वसमयसम्भूतान्	६५
तिष्ठेत् त्रिकल्पसमयं	५२	त्वं वचकाय ब्रह्मसत्त्व	१४५
तीक्ष्णज्वालाचिर्वपुषं	७७	त्वं वचकाय समयाय	१४६
तृतीयं प्रीतिसङ्काशं	१६३	त्वं वचचित्तं भुवनेश्वर	१४५
तेजोराशिजयोष्णीषं	७१	त्वं वचवाच सकलस्य	१४६
तेन तस्य न पापं स्यात्	१६८		
तेषां मूर्ध्नाभिषेकं च	१५७	द	
त्रिकल्पासंख्येयस्थानं	६८	दंष्ट्रामुद्रां ततो बद्धा	६७
त्रिकालसमये पूजा	११६	दक्षिणा च प्रदातव्या	१६१
त्रिमुखं रागिणं चिन्तेत्	७०	ददन्ति भयसंज्ञस्ताः	१२६
त्रिमुखं वक्षिणं चिन्तेत्	७०	ददाति च प्रहृष्टात्मा	६६
त्रिमुखं वैरोचनं चिन्तेत्	७०	दद्यात् प्रतिदिनं प्राञ्चो	३४
त्रिमुखं स्फुलिङ्गगहनं	७१	दद्यात्स्पर्शसमायोगं	३४
त्रियोगमन्त्रपुरुषं	५५	दद्याद्दे सर्वबुद्धानां	३४
त्रिवचं तथागतं शुद्धं	२३	दर्शनं च द्विधा यावत्	१६५
त्रिवचकायमन्त्रैस्तु	११६	दर्शनं तु कृते ऽप्येवं	१६५
		दर्शनं यदि षण्मासैः	१६५

दशैवेत् मण्डलं तस्य	१२०	द्वित्रिवारान् प्रभावित्वा	१०६
दशकुशलान् कर्मपथान्	१२६	द्विष्टे द्वेषात्मकं योगं	१६१
दशदिक्संस्थिता बुद्धाः	५६	द्वेषमोहमहारागैः	१५०
दशदिक्संस्थिता बुद्धाः	५६	द्वेषो मोहस्तथा रागः	६
दशदिक्संस्थिता बुद्धाः	५६	द्वेषवच्चोद्भवं चित्तं	६२
दशदिक्सर्वबुद्धानां काय	८६		
दशदिक्सर्वबुद्धानां चेतस्य	१०८	ध	
दशदिक्सर्वबुद्धानां बुद्ध	११६	धर्मं पृथगोति गाम्भीर्यं	१२१
दशदिक्सर्वबुद्धानां बन्ध	१०७	धर्मचक्रगतं कायं	१०८
दशदिक्सर्वसत्त्वानां	१०४	धर्मज्ञानाकरं दिव्यं	७४
दशानामिन्द्रियाणान्तु	१६३	धर्मपुष्टिं बलं नित्यं	७६
दशारं चक्रमापीतं	१५७	धर्ममण्डलमध्यस्थ	४३
दान्तदौर्दान्तसौम्यानां	१५२	धर्मवाक्यसमाख्यो	४५
दिनत्रयमिदं कार्यं	६६	धर्मो वै वाक्पथः श्रीमान्	५६
दिनानि सप्त पक्षं च	५८	धातुभूतां महाराज्ञीं	१३५
दिनानि सप्तेदं कार्यं	६४	धारणानुबलान्नित्यं	१६४
दुष्कारैर्नियमैस्तौत्रैः	२७	ध्यात्वा विषाग्रसमयं	१०४
दुष्टवच्चविषादौनि	१०५	ध्यात्वा स्वमन्त्रपुण्यं	४६
देशना कायिकौ तेषां	१२८	ध्यानज्ञानं समापद्य	१६४
दोषो दोषोपभोगेन	१५५	ध्यानवच्चप्रयोगेण	६१
द्वयेन्द्रियप्रयोगेण जुहुयात्	११६	ध्यानवच्छेण समादानं	६८
द्वयेन्द्रियप्रयोगेण सर्वयोगान्	६५	ध्यानवच्छेण सर्वेषां	१६६
द्वयेन्द्रियप्रयोगेण सर्वांस्तान्	३६	ध्यायन्ति ये इमु	१७०
द्वयेन्द्रियप्रयोगेण सशुक्रादि	१४१	ध्वजाढ्यतमहाराज	६८
द्वयेन्द्रियसमापत्या क्रोधेश्वरं	२६	न	
द्वयेन्द्रियसमापत्या बुद्धबिम्बं	२६	नगरे वाऽप्यथवा ग्रामे	६७
द्वयेन्द्रियसमापत्या बुद्धबिम्बं	२६	नमस्ते सर्वकायेभ्यः	१६८
द्वयेन्द्रियसमापत्या वक्षधर्मं	२६	नवशूलं महावक्त्रं	१५
द्वयेन्द्रियसमापत्या वक्षसत्त्वं	२६	नवेन सुविशुद्धेन	१७
द्वयेन्द्रियसमापत्या खरेतस्तु	३०	नाकार्यं विद्यते ह्यत्र	१५६
द्वादशहस्तं प्रकुर्वीत	१८	नानाप्रहरणहस्ताग्रान्	६४
द्वादशाब्दिकां कन्यां	६४	नाश्रकः सर्वदुष्टानां	६६
द्वादशाब्दिकां संप्राप्य	३१	नासाद्ये सर्वयं चिन्तेत्	२५

	पृः		पृः
नियन्त्रातुयहं कर्म	१६६	पञ्चमगुलचक्रेण	६४
निरोधक्रोधचक्रेण	७७	पञ्चरश्मिप्रभं दौषं	६७
निरोधवच्छगतं चित्ते	४६	पञ्चरश्मिप्रभोद्योतां	१४०
निरोधवच्छगते चित्ते	१६४	पञ्चरश्मिमहामेघान्	४४
निरोधवच्छराजेन	८८	पञ्चरश्मिसमाकौणं	१४
निर्मितं ज्ञानवच्छेण	४४	पञ्चवर्णं महारत्नं	१५
निर्विकल्पनिरालम्ब	३६	पञ्चवर्णमहावचं	४५
निर्विकल्पात्मका धर्माः	१५५	पञ्चविंशतिभेदेन	११६
निर्विकल्पाद्यैः सम्भूतां	२०	पञ्चवैर्यं तथा भक्ष्यं	१६२
निश्चार्यं पिण्डरूपेण	१६३	पञ्चशूलं महावचं पञ्च	४८
निश्चित्य योगतो मन्त्री	१५६	पञ्चशूलं महावचं भावयेत्	४१
निष्पादनादिसमयैः	४४	पञ्चशूलनिवेशेन	६२
निष्पादयेत् महायज्ञं	१२३	पञ्चस्कन्धाः समासेन	१३७
निष्पाद्य द्वेषचक्रं तु	१५८	पञ्चस्थानेषु मन्त्रज्ञः	१२१
निष्पाद्य मगुलं तत्र	१६७	पञ्चहेतिष्व वेतिष्व	१५३
निष्पाद्य मोहचक्रं तु	१५८	पञ्चोपहारपूजायैः पूजनं	१४१
निष्पाद्य रागचक्रं तु	१५६	पञ्चोपहारपूजायैर्देवतां	३४
निःस्वभावेषु धर्मेषु	१०६	पद्मं पञ्चविधं ज्ञात्वा	३३
नीलदण्डं महाक्रोधं	७१	पद्मं वचं तथा खड्गं	३३
नीलोत्पलदलाकारं	२५	पद्मं स्वमन्त्रवच्छेण	५२
नीलोत्पलदलाकारां	६४	पद्ममगुलसङ्काशं	१५
न्यासं कलशवच्छायां	११७	पद्मद्वयं महाज्वालं	१५
		पद्मान्तकृत् कथं नाम	१५०
		परस्परहरणं नित्यं	१२५
		परिस्फुटं तु विज्ञाय	१८
		परिस्फुटं विधानेन	११४
		पर्वताग्रेषु रम्येषु	१००
		पर्वतेषु च रम्येषु	११८
		पर्वतेषु विविक्तेषु	४८
		पश्चिमेन महापद्मं	१८
		पश्चिमेन लिखेत्पद्मं	१८
		पश्चिमेनालिखेत्पद्मं	१८
		पश्यन्ति साधका नित्यं	१०७

प	
पञ्चमेकमिदं ध्यानं	१२१
पञ्चकं त्रिकुलं चैव	१५३
पञ्चकामगुणैः प्राज्ञः	३३
पञ्चकामगुणैर्बुद्धान्	२४
पञ्चकामाः समासेन	१६३
पञ्चमं नवमं चैव	१५२
पञ्चमन्तु सदाशोकं	१६४
पञ्चबुद्धमहाराजं	११६
पञ्चबुद्धान् विधानेन	१२३

प

पञ्चमेकमिदं ध्यानं
पञ्चकं त्रिकुलं चैव
पञ्चकामगुणैः प्राज्ञः
पञ्चकामगुणैर्बुद्धान्
पञ्चकामाः समासेन
पञ्चमं नवमं चैव
पञ्चमन्तु सदाशोकं
पञ्चबुद्धमहाराजं
पञ्चबुद्धान् विधानेन

पुः	पुः
पाणौ प्रभावयेत् चक्रं	७३ प्रत्याहाररूपा ध्यानं १६३
पाणौ प्रभावयेत् व्यक्तं	७४ प्रथमं मरीचिकाकारं १६४
पाण्डुराख्या भवेत्तेजो	१३७ प्रथमं शून्यताबोधिं १६३
पातनं कायवाक्चित्ते	१२३ प्रदानं हृरणं चैव १५८
पातनं वक्षस्त्रस्य	११५ प्रणमन्ति महाबुद्धाः १०८
पातयेत्प्रतिष्ठतो तस्य	१६७ प्रबन्धं तन्त्रमाख्यातं १५३
पातयेत् विधिवत् सर्वान्	१४० प्राणकैर्विस्तसम्भूतैः ६८
पादाक्रान्तगतं कृत्वा	१०२ प्राणिनश्च त्वया घात्याः १२०
पारुष्यवचनाद्यैस्तु	३७ प्राप्य कन्यां विशालाक्षीं ३२
पीतकृष्णसिताकारां	७० प्राप्यन्ते बुद्धज्ञानानि ६०
पीतांशुरग्निगहनं	१४२ प्रादृत्य लिङ्गं चाक्रम्य ८६
पुनस्तु संस्फरेत् बुद्धान्	६६ प्रियो भवति बुद्धानां २६
पुष्पमित्यत्र किं ज्ञेयं	१५१ प्रीणनं सर्वबुद्धानां ५६
पुष्पमित्यभिधीयन्ते	१५६ प्रेरणं रश्मिसञ्चारं १६०
पूजां ताथागतौ श्रेष्ठां	३२
पूर्वेष्टोदनपदैः	१०२
पूर्णां वचाञ्जलिं दद्यात्	११७
पूर्वकोणे लिखेन्नेत्रं	१८
पूर्वेण कृतकर्मेण	१६६
पूर्वेण तु महाचक्रं	१८
पृथिवी लोचना ख्याता	१३७
पैशुन्यक्षीरिताहाराः	१३०
प्रकर्षकृतविज्ञानं	१५४
प्रकृतिप्रभास्वरं सर्वं	३१
प्रकृतिप्रभास्वरा धर्माः	१३
प्रकृतिप्रभास्वराः सर्वे	३१
प्रकृतिश्चाकृतेर्हेतुः	१५३
प्रकृत्या देहधर्मेषु	१६१
प्रज्ञाज्ञानात्मकं योगं	१६१
प्रज्ञोपायसमापत्तिः	१५३
प्रज्ञोपायसमापत्या	१६४
प्रतीत्योत्पद्यते यद्यद्	१५६
प्रत्यहं वक्ष्यिष्यस्य	११७
	फ
	फलेन हेतुमासुधा १५७
	ब
	बन्धितं ताडितं तेन १६७
	बिम्बं ताथागतमयं ३४
	बिम्बं स्वमन्त्रवक्ष्य ६३
	बौजाक्षरपदं प्रोक्तं १६०
	बुद्धं वा वक्षसत्त्वं वा १२१
	बुद्धकायधरः श्रीमान् ५६
	बुद्धबिम्बं प्रभावित्वा ७३
	बुद्धबोधिकरं दिव्यं ७३
	बुद्धमभिसमाकीर्णं ३
	बुद्धमण्डलमध्यस्थं अमिताभं ४६
	बुद्धमण्डलमध्यस्थं काये ४६
	बुद्धमण्डलमध्यस्थं वचाक्षोभ्यं ४६
	बुद्धमेघैर्महाधर्मैः ६७
	बुद्धवचनिकायेषु ८६
	बुद्धवचमहासैन्यं ७६

पुः	भ	पुः
बुद्धवाक्काययोगेन	८६	
बुद्धस्त्रिकायवरदो	६०	भगं मण्डलमाख्यातं १५६
बुद्धाश्च व्यध्वसम्भूतान्	६५	भक्ष्यं वा अथवा विष्टं ६८
बुद्धांश्च बोधिसत्त्वांश्च	१३१	भजने कायवच्चस्य १३२
बुद्धांस्तु क्रमशः स्थाप्य	६६	भयस्यापि भयं तौत्सां ७०
बुद्धानां कायवाक्चित्तं	६१	भवेन्मण्डलपदं तस्य ११५
बुद्धानां शान्तिजननी	७८	भस्मोदकार्द्रगतं वस्त्रं ८६
बुद्धानुस्मृतिसञ्चोद	२८	भावयित्वा समासेन १४
बुद्धाभिज्ञायसमयैः	४६	भावयेत् तादृशं व्याधिं १०६
बुद्धाभिज्ञार्थसंसिद्धौ	५७	भावयेत् धर्ममेघान्त्रै ६६
बुद्धाश्च व्यध्वसम्भूताः	६०	भावयेन्निरोधचक्रेण १५७
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च क्रोध	१५६	भाषते मण्डलं रम्यं १७
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च मन्त्र	२७	भाषते समयं तत्त्वं ३५
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च मन्त्र	४१	भाषते सर्वसिद्धौनां १३५
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च ये	६७	भाषस्व भगवन् तत्त्वं ४
बुद्धास्त्रिकायवरदाः	६४	भाषस्व भगवन् तत्त्वं ३६
बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च अभिषिक्तं	१०८	भाषस्व भगवन् रम्यं ६०
बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च पञ्चकाम	१०८	भाषस्व भगवन् सारं ११
बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च परिपूर्णं	६६	भिक्षाग्निना न जप्तयं २७
बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च परिपूर्णं	१०३	भूर्जपत्रादिषु चक्रं १४३
बुद्धैश्च बोधिसत्त्वैश्च पूज्यमानो	४५	
बुद्धो धर्मधरो वापि	६६	म
बुद्धो वक्षधरः शास्ता	१०४	मञ्जुश्रीसमयसम्भोगं ४६
बुद्धो वक्षधरो वापि	७०	मण्डलमभिषेकं च १५६
बुद्धो वा वक्षधर्मो वा	५६	मण्डले लिख्यमाने तु ६६
बोधिचित्त विशालोत्त	३२	मण्डूकवृत्तिकादीनि १०५
बोधिचित्तेति किं ज्ञेयं	१५०	मदेन भिद्यते वर्णं १६५
बोधिज्ञानाग्रसंप्राप्तं	१०७	मध्याह्ने अर्धरात्रे वा ६६
बोधिवक्ष्याभिसम्भूताः	१६६	मध्ये वैरोचनपदं ११३
बोधिवक्ष्येण बुद्धानां	१२०	मनोवक्षमयं सर्वं १३१
ब्रह्मक्षत्रियवैश्यानां	६५	मन्त्रं दद्यात् तदा तस्य १२०
ब्रह्मरुद्रादयो देवाः	५१	मन्त्रं मन्त्रमिति प्रोक्तं १५७
ब्रह्मेन्द्ररुद्रदेवानां	८७	मन्त्रनिध्याप्तिकायेन २४

मन्त्रयोग्यां विशालाक्षीं	१६०	मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं	७५
मन्त्राक्षरपदं दत्त्वा	१२०	मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं	७६
मन्त्राक्षरपदैः सम्यक्	१४३	मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं	७६
मरकतप्रभाकारं	१५	मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं	७६
महाचक्रकुलं ध्यात्वा	५३	मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं	७६
महाटवीप्रदेशेषु फल	५१	मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं	७७
महाटवीप्रदेशेषु विजनेषु	५८	मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं	७७
महाद्भुतेषु धर्मेषु	३८	मुकुटेऽमितसम्बुद्धं	७५
महापद्मकुलं ध्यात्वा	५४	मुकुटे वैरोचनपदं	७४
महाबलं महावचं	७१	मुद्गरं ध्यानयोगेन	६६
महामण्डलचक्रेण	६३	मुद्गरेण प्रचण्डेन	१०४
महामांससमयाग्रेण	५५	मुद्राभेदेन सर्वेषां	८७
महामांसेन संयुक्तां	६८	मुद्रामन्त्रविधानञ्चो	१२५
महामांसेन सर्वेषां	१०२	मुद्रितं मुद्रया सर्वं	१५६
महारत्नकुलं ध्यात्वा	५४	मूढे मोह्यात्मकं योगं	१६१
महावचं समाधाय	४५	मृषावादं वचपदं	३६
महावचकुलं ध्यात्वा	५४	मोक्षमार्गप्रणेता च	३२
महाश्रुलैर्महावचैः	११८	मोह इति किमुच्येत	१५०
महासमयकुलं ध्यात्वा	५४	मोहचित्तोदधिं भावं	१५८
महासमयतत्त्वं वै	४५	मोहमात्रेण यत्कर्म	१२६
महासाधनकाले च	१६६	मोहसमयसम्भूताः	६२
महासाधनकालेषु	५८	मोहो द्वेषस्तथा रागः	१५४
मांसाहारदिक्कथार्थं	२६	मोहो मोहोपभोगेन	१५५
मातरं बुद्धस्य विभोः	२०		
मातृगृहे श्मशाने	६०		
मातृभगिनौपुत्रीसु	२०		
मानुषास्थिमयं कौलं व्यथवा	६१		
मानुषास्थिमयं कौलं अष्टाङ्ग	६०		
मारणं जीवनं चैव	१५८		
मारणं सर्वबुद्धानां	१०२		
मारणीयाः प्रयत्नेन	८६		
माहेन्द्रमण्डलं ध्यात्वा	६६		
मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं	७५		
		य	
		यं व्यध्ववचमुदयं	१७०
		यः प्रभूतमिमं योगं	५०
		यक्षिणीमन्त्रतन्त्राणां	१००
		यच्चित्तं समन्तभद्रस्य	३०
		यच्चित्तं सर्वसत्त्वानां	३०
		यत्कायं मन्त्रवचस्य	३०
		यत्कायं सर्वबुद्धानां	३०
		यदभिलषति चित्तेन	५३

यदेव वचधर्मस्य	३०	रत्नहस्तं विभावित्वा	१५
यदेवाक्षरपदमिष्टं	१०६	रश्मिना सर्ववक्षाणां	१६०
यद्रूपवेदनसंज्ञ	१७०	रसं ज्ञात्वा तु त्रिविधं	२८
यन्मोहद्वेषतय	१७०	राक्षसव्याडकूरेषु	८१
यस्त्वेदं भावयेत्कश्चित्	१३५	राक्षसैर्विविधैः क्रूरैः	१०३
यस्त्वेमं समयं रक्षेत्	१२८	रागकुलसमायोगं	३६
यस्य वचधरायस्य	११५	रागद्वेषमोहवच्च	३२
यावन्तः सत्त्वसम्भूताः	१२६	रागवक्षाङ्कुशौ भार्यां	१२५
यावन्तः सर्वसमयाः	१३६	रागवचोद्भवं वाचं	६२
यावन्तो मन्त्रपुरुषाः	४१	रागे रागमयं वचं	१५८
ये देशयन्ति च	१७१	रागो रागोपभोगेन	१५५
ये परद्रव्याभिरताः	२०	रिपुसन्नासनसमये	६७
येऽप्यस्य तस्य वचस्य	३५	रुधिराङ्गं सलिलाङ्गं	८६
ये भावयन्ति इमु	१७१	रूपं विज्ञाय त्रिविधं	२७
ये साधयन्ति हत	१७१	रूपवच्चादयः षट्काः	१५६
योगमण्डलसम्भूतं	१६	रूपशब्दरसादीनां	२८
योजनकोटिसम्पूर्णं	६६	रूपशब्दादयः कामाः	१५८
योजनशतविस्तारं प्रभया	५१	रेखां ददाति ध्यात्वा तु	६६
योजनशतविस्तारं भावयेत्	३३	रोचनागुरुसंयुक्तां	६८
योषितं प्राप्य विधिना	६७	रोमकूपायविवरैः	६८
योषितं स्कार्यं नवधा	१६५		
योषिदाकारसंयोगं	३६		
		ल	
		लक्षणं रागमासक्तिः	१५४
		लक्ष्यलक्षणभावैस्तु	१५४
रक्तसितकृष्णाकारां	७०	लङ्घयेद्यदि समयं	६५
रक्ते रागात्मकं योगं	१६१	लिङ्गं दक्षिणपादेन	८५
रक्षाद्यानि तु मन्त्राणि	१०४	लिङ्गं पादेन चाक्रम्य ध्रुवं	८६
रक्षार्थं सर्वमन्त्राणां	६६	लिङ्गं पादेन चाक्रम्य राक्षसैः	१०२
रक्षावच्चप्रयोगेषु	७८	लोकधातुषु सर्वेषु	४२
रतिप्रीतिसुखैर्हर्षैः	१५६	लोकाचारविनिर्मुक्तं	१५६
रतीत्यत्र किमुचेत	१५०	लोचनां त्रिमुखीं चिन्तेत्	७०
रत्नष्टगिति किं तत्र	१५०	लोचनां मामकीं चापि	८०
रत्नराजसुगाम्भीर्यं	१२७	लोचनाद्या महाविद्याः	६२

व

व	पृ:	व	पृ:
वक्त्रमध्यगतं चिन्तेत्	१०५	वच्चाधिपतयः सर्वे	६२
वच्चकौलं कृतं तेन	६७	वच्चामितमहाराज	१२७
वच्चचक्रघरं ध्यात्वा	१३५	वच्चाभृतं महाक्रोधं	७१
वच्चचतुष्टयं कर्म	६३	वच्चनं तस्य नाथस्य	१६६
वच्चचित्तसमः शास्त्रा	४५	वने भिक्षां भ्रमेन्नित्यं	१२६
वच्चधर्मं महाबिम्बं	१००	वशीकरणरक्षां च	१६५
वच्चधर्ममहाराजं	११५	वाक्यकर्मकृतं कृत्स्नं	१३१
वच्चपद्मसमायोगं	१६६	वाक्यवचपदाक्रान्तं	६२
वच्चपद्मसमायोगात्	१६२	वाक्यममयसम्बोधिः	६१
वच्चपाणिमहाबिम्बं	११८	वागवचौ च महाराजौ	७०
वच्चमण्डलध्यानेन	१३६	वातमण्डलसंयोगे	८७
वच्चमण्डलमध्यस्थं	४३	वायव्यमण्डलाग्रस्थं	५५
वच्चरश्मिमहादौप्तं	४०	विंशतिहस्तं प्रकुर्वीत	११४
वच्चलोचनबिम्बाद्यैः	६६	विकसितज्ञानपद्मे	६२
वच्चवैरोचनं चिन्तेत्	१२०	विचरेत् समन्ततः सिद्धो	५६
वच्चसत्त्वं महाक्रूरं	१०३	विचार्येदं समासेन	२४
वच्चसत्त्वं महाबिम्बं	१०८	विज्ञानं द्वेषमाख्यातं	१५४
वच्चसत्त्वं विधानेन	१२३	विज्ञाय त्रिविधं गन्धं	२८
वच्चसत्त्वं समाधाय	६१	विज्ञाय वच्चभेदेन	५८
वच्चसत्त्वपदाक्रान्तं	८६	विष्णूत्रं च महाभासं	११७
वच्चसत्त्वमहाज्ञानं	१२१	विष्णूत्रपञ्चसमयैः	५१
वच्चसत्त्वमहायान	३२	विष्णूत्रमांसकृत्येन	११७
वच्चसत्त्वमहाराजं ध्यात्वा	१२३	विष्णूत्ररुधिरं भक्षेत्	१३०
वच्चसत्त्वमहाराजं मामकौ	११५	विष्णूत्रशुक्ररक्तादीन्	१६
वच्चसत्त्वस्य सर्वत्र	१३१	विष्णूत्रशुक्ररक्तानां	१३६
वच्चसत्त्वाद्यः सर्वे	१००	विष्णूत्रशुक्रसमयैः	११४
वच्चसत्त्वो महाराजः	८७	विष्णूत्रसमयं भक्षेत्	६५
वच्चसत्त्वो महाराजो	११६	विष्णूत्रसमयाद्येन	६४
वच्चहस्तं महाज्वालं	१४	विष्णूत्रसमयाद्येन	६५
वच्चांशुमिव सज्ज्वालां	२६	विष्णूत्रार्द्रगतं वस्त्रं	८६
वच्चाङ्गुशमहाबिम्बं	८७	विष्णूत्राहारकृत्यार्थं	२६
वच्चाक्षलं महाक्रोधं	७१	वितर्कं च विचारं च	१६३
		वितस्तिमात्रमतिक्रम्य	१४२

विद्याधरमहाकन्यां	८८	शान्तधर्माग्रसम्भूतं	१७
विद्याराजाग्रधर्माणां	८८	शान्तिके लोचनाकारं	६४
विद्याराजादिवक्षाणां	१५८	शान्तिके शान्तचित्तं तु	१६८
विद्याराजौति विख्याता	१६६	शौर्यते दृष्टमात्रेण	८७
विधानानि तु सर्वाणि	१०१	शुक्रं वा अथवा विष्ठां	११७
विभाव्य यदनुस्मृत्वा	१६४	शुक्लेण सर्वमन्त्राणां	११६
विविक्तेषु च रम्भेषु	४४	शुचौ विविक्ते पृथिवौ प्रदेशे	३२
विविधान् वक्ष्यसम्भूतान्	१०८	शृणोति मन्त्राक्षरपदं	६२
विश्ववच्चात्मकान् बुद्धान्	१५६	शृण्वन्ति ये इमु	१७१
विश्वेश्वरीप्रविष्टेषु	४१	श्वानमांसं हयमांसं	८८
विषहधिरसंयुक्तं	८६	श्वानमांसेन संयुक्तां	८८
विष्टं संगृह्य विधिना	८८	श्वानसमयमांसेन	५६
विष्टेन सह संयुक्तां	८८		
विस्तरेण मया प्रोक्तं	५८		
वेदना चट्टमानाख्या	१५४	षट्चक्रवर्तिनो राज्ञः	१६५
वैरोचनं महाचक्रं	५५	षट्त्रिंशत्सुमेरूणां	५२
वैरोचनं विभावित्वा	३६	षट्त्रिंशत्सुमेरूणां	५२
वैरोचनप्रयोगेण	११८	षट्त्रिंशत्सुमेरूणां	५२
वैरोचनमहाबिम्बं काय	८४	षट्त्रिंशत्सुमेरूणां	११८
वैरोचनमहाबिम्बं ध्यात्वा	१२२	षण्मासान् भावयेत् प्राज्ञो	२६
वैरोचनमहामुद्रां अथवा	८१	षोडशहस्तं प्रकुर्वीत	११३
वैरोचनमहामुद्रां काय	१४	षोडशाब्दिकां गृह्य	१२५
वैरोचनमहाराजं	११५	षोडशाब्दिकां संप्राप्य	१८
वैरोचन महाशुद्ध	१२७		
व्यवसोक्तानि वरदाः	४१		
		स	
श		संग्राहणं इति तथ	१७०
शचीं तत्र स्थितां चिन्तेत्	८७	संस्कारस्तु सदा ईर्ष्या	१५४
शब्दं त्रिविधं विज्ञाय	२८	संस्करेद् विश्ववदिश्वं	१५७
शत्रोः प्रतिहतिं कृत्वा चिता	१०१	संहरेत्कृष्णसमयं	१०६
शत्रोः प्रतिहतिं कृत्वा नदी	१०२	संहारं च प्रकुर्वीत	३३
शत्रोः प्रतिहतिं कृत्वा विष्णून्	१०२	सत्त्वधातुं समासेन	१३२
शत्रोः प्रतिहतिं कृत्वा ब्रह्मज्ञान	१०२	सत्त्वधातोरनन्तस्य	१४१
		सत्त्वांश्च व्यध्वसम्भूतान्	६५
		सत्त्वान् दशदिक्सम्भूतान्	६४

सत्त्वान् दशदिक्सम्भूतान्	६५	सर्वमखलपार्श्वेषु	६३
सत्त्वावतारणं प्रौढ	१२८	सर्वमन्त्रप्रयोगेषु	८१
सदसन्मध्यमं ख्यातं	१५३	सर्वमन्त्रार्थजापेषु	६१
सप्त।हं यावत्कुर्वीत	४१	सर्वलक्षणसम्पूर्णं गृह्या	१०१
स भवेत्तत्क्षणादेव काय	४०	सर्वलक्षणसम्पूर्णं चक्र	७७
स भवेत्तत्क्षणादेव बोधित्वित्त	५३	सर्वलक्षणसम्पूर्णं सर्व	१७
स भवेत्तत्क्षणादेव बोधिसत्त्व	५३	सर्वलक्षणसम्पूर्णं त्रिकायाय	७३
स भवेत्तत्क्षणादेव मञ्जुश्री	६७	सर्वलक्षणसम्पूर्णं सर्वालङ्कार	७४
स भवेत्तत्क्षणादेव वचकाय	५३	सर्वलक्षणसंशुद्धां	६४
स भवेत्तत्क्षणादेव वचसत्त्व	६४	सर्ववचप्रयोगेषु	६६
स भवेत्तत्क्षणादेव विषोदधि	१०५	सर्वसत्त्वमहाचितं	१७
स भवेत्तत्क्षणादेव वैरोचन	६७	सर्वसत्त्वाः समुत्पन्नाः	१४६
स भवेत्तत्क्षणादेव सर्वबुद्ध	६६	सर्वसमयसिद्धये	५७
स भवेत् त्रिकायवरदो	६५	सर्वशुद्धाधिभोक्षेण	१५६
स भवेत् वचधर्मात्मा	६५	सर्वांस्तान् हृदये पात्य	१६०
समन्तभद्र सत्त्वार्थ	१३	सर्वाकारवरोपेतं काय	५६
समयचतुष्टयं रक्ष्यं बुद्धैः	१२८	सर्वाकारवरोपेतं बुद्ध	५५
समयचतुष्टयं रक्ष्यं वच	१२८	सर्वाकारवरोपेतं मञ्जु	८७
समयचतुष्टयं रक्ष्यं वाक्य	१२८	सर्वाकारवरोपेतं वच	६६
समयाकर्षणकुलं	३७	सर्वाकारवरोपेतं सर्वा	७२
समयाक्षरेन्द्रविधिना	३०	सर्वाणि चारुहपाणि	१२४
समाधिवसितामात्रे	१६४	सर्वाभिषेकसम्बद्धो	१०४
सम्मानयेदिमं लोके	२६	सर्वालङ्कारसम्पूर्णं	१२२
सम्यग्विधानमार्गेण	६२	सर्वालङ्कारसम्पूर्णं गन्ध	६५
सर्वकर्मिकमन्त्राणां	१००	सर्वालङ्कारसम्पूर्णं सर्व	६७
सर्वकामोपभोगैश्च	२७	सर्वालङ्कारसम्पूर्णं सुर	१०८
सर्वकामोपभोगैस्तु	२७	सर्वे महाबोधिसत्त्वाः प्रहर्षो	१५०
सर्वलोक्षक्षयं यत्तत्	१५५	सर्वे महाबोधिसत्त्वाः प्रहृष्टाः	१५१
सर्वताथागतं प्रान्तं	१७	सर्वेषामेव मन्त्राणां बलिं	११६
सर्वनैरात्म्यसम्भूत	१३	सर्वेषामेव मन्त्राणां वच	११६
सर्वबुद्धमयं प्रान्तं	१६३	सलिलार्द्रगतं वस्त्रं कृत्वा	८६
सर्वबुद्धविघातेन	१६८	सलिलार्द्रगतं वस्त्रं प्रावृत्य	८६
सर्वबुद्धाधिपः श्रीमान्	१६८	साकारं च निराकारं	१५८

साधनं प्रतिपत्तिश्च	१५८	स्फुरणन्तु पुनः कार्यं	६४
साधनं सर्वसिद्धीनां	११७	स्फुलिङ्गगहनं क्रद्धं	७५
साधु साधु महानाथाः	१६६	स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं भावयेत्	७६
साधु साधु महासत्त्वाः	१४६	स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं वच्च	७५
साधु साधु महासत्त्वाः	१६८	स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं संक्रुद्धं	७४
साध्यमस्यापि यद्देहं	१६७	स्फुलिङ्गगहनं दीप्तं सर्वं	७४
सामान्योत्तमभेदेन	१६२	स्फुलिङ्गगहनाकीर्णं	३५
सिद्धक्षेत्र निमित्तं च	१५२	खकखकखभावन्तु	१५६
सिध्यते पक्षमात्रेण	४४	खकायचित्तवक्षेषु	१०७
सुभाषितमिदं तन्त्रं	१७२	खकायवाक्चित्तपदे	१०६
सुम्भं ज्ञानाग्रधरं	७१	खक्रोधवच्चसमयं	८७
सुरीं नागीं महायक्षीं	१२६	खचित्तं चित्तनिध्यतो	१०६
सुव्रतस्याभिषिक्तस्य	१५३	खच्छं च तत्समावं च	३
सूत्रस्य पातनमिदं	११६	खच्छं चन्द्रनिभं श्रान्तं	७२
सूर्यमण्डलमध्यस्थं	११८	खच्छकायधरं सौम्यं	७२
सृजेत्तत्र समासेन	२५	खच्छकायनिभं क्रुद्धं	७२
सेवयेत् कामगान् पञ्च	२७	खप्रोपमेधु धर्मेधु	१०७
सेवाज्ञानामृतेनैव	५८	खभावसुद्धनैरात्ये	१३४
सेवाविधानं प्रथमं	१६२	खभावेनैव सम्भूताः	१३०
सेवाषडङ्गयोगेन	१६३	खमण्डलं खमन्त्रेण	४०
सेवासमयसंयोगं	५७	खमन्त्रं भावयेत् खङ्गं	५२
स्नानवक्षेण यावन्तः	१०४	खमन्त्रं भावयेच्चक्रं	४६
स्तनान्तरं यावच्छिखान्तमध्ये	३३	खमन्त्रं हृदये ध्यात्वा	१६४
स्त्रीरूपमन्त्रचक्रेण	११७	खमन्त्रपुरुषं ध्यात्वा चतुः	४०
स्थिरं तु स्फारयेत् रत्नं	१५	खमन्त्रपुरुषं ध्यात्वा सर्वं	८६
स्पर्शं ज्ञात्वा तु त्रिविधं	२८	खमन्त्रेण प्रभावित्वा	५२
स्पर्शशब्दादिभिर्मन्त्रैः	२८	खमन्त्रेण महावचं	५२
स्फुरणं कायमेधेन	६१	खमुद्रां वाऽथवा चिन्तेत्	१२५
स्फुरेद्भुजपदं तत्र	४२	खरूपेणैव तत्कार्यं	१२५
स्फालनं कुट्टनं चिन्तेत्	१०४	खवचं पद्मसंयुतं	२६
स्फुरणं च पुनः कार्यं	६७	खवाङ्मण्डलपदं	११४
स्फुरणं सर्वमन्त्राणां	६३	खहेतुरभिषेकेण	१६५
स्फुरणं सर्ववज्राणां	६५	खाध्यां च ये इमु	१७१

ह	पुः	ह्रंकारकौलिकं ध्यात्वा	पुः
हठमनुरागणं चैव	१५२	ह्रंकारगुटिकां ध्यात्वा	६७
हतमात्रे महावक्त्रे त्रिकाया	६२	ह्रंकारे वक्षसत्त्वात्मा	५३
हतमात्रे महावक्त्रे त्रिवक्त्रा	६२	हृदयं ताडयेत् तेन	१०१
हतमात्रे महासत्त्वे	६१	हृदयं व्यध्वबुद्धेभ्यः	४१
हयग्रीवं महाक्रोधं	७१	हृदयं यावत् पादान्तं	४४
हरणं सर्वद्रव्याणां	३६	हृदयमध्यगतं सूक्ष्मं	६१
हस्तं दत्त्वा शिरे शिष्यं	१६१	हृदये तं महावक्त्रं	४०
हस्तमात्रं द्विहस्तं वा	१०१	हृदि मध्यगतं चक्रं	१०६
हस्तमुद्रां न बध्नीयात्	१३६	हृदि मध्यगतं खड्गं	६३
हस्तिमांसं हयमांसं	२६	हृदि मध्यगतं पद्मं	६३
हस्तिमांसं हयमांसं	११७	हृदि मध्यगतं रत्नं	६३
हस्तिमयमांसेन	५५	हृदि मध्यगतं वक्त्रं	६३
ह्रंकारं कायवाक्चित्तं	४३	हृन्मुद्रा मन्त्रमार्गेण	१५७
ह्रंकारं च व्योंकारं च	२६	होमं कुर्वीत मन्त्रज्ञः	११७
ह्रंकारं चित्तज्ञानौघं	४४	होमं वाऽप्यथवा ध्यानं	१०३

Addenda et Corrigenda.

R = Readings of Bombay R.A.S. MS for seven pages in the beginning not incorporated in the edition.

Page	line	for	read	Page	line	for	read
1	3	°समै°	R °समैक°	54	11	मह्य°	महा°
2	1	°सत्त्वन	सत्त्वेन	55	13	°गेन	°गेण
2	13	°चन°	R °चनवच्च°	56	11	°गेन	°गेण
2	14	°वच्चं	R °नयं	58	12	°ष्केन	°ष्केण
2	14	°पन्नः	R °पद्य	58	14	°गेन	°गेण
3	2	गन्ध°	R रस°	59	3	°बुदा त्रि°	°बुडास्त्रि°
3	8	°मघि	R °मेघ	60	10	प्राप्यते	प्राप्यन्ते
3	10	°गत°	R गतं	60	11	°गेन	°गेण
3	18	°मयः	R समयः	61	20	°चान्स°	°चान्स°
4	1	°सत्त्वा°	R °मन्त्वा.	66	16	°गेन	°गेण
4	4	बोधित्त	R वैरोचन°	71	16	सुम्भं	सुम्भं
4	7	अप्रतर्क्यं	R न प्रभव्यं	72	6	ध्यात्वा	ध्यात्वा
4	20	°गत°	R गताभिषेक	74	6	ताराग्रौ	ताराग्रौ
5	5	°कुल°	R °कुलसर्व°	74	7	°लाक्षौ	°लाक्षौ
5	17	°वच्चश्चिद्यं	R °वच्चेन्द्रियं	78	16	°मातायां	°मात्रायां
7	2	[सर्व...वच्चे]	R पूर्वकोणे	86	8	मूक्त°	मुक्त°
7	1n		Delete 51	87	3	अर्चौ	अर्चौ
8	9	°ङ्करिं	°ङ्करौ	87	19	°राजो चो°	°राजस्यो°
13	6	°प्रसुखा	°प्रमुखा	89	20	लिङ्गपादेन	लिङ्गं पादेन
19	5	विण्मूत्र°	विण्मूत्र°	90	5	बुडास्त्रि°	बुद्धस्त्रि°
20	13	विण्मूत्र°	विण्मूत्र°	90	20	°पन्ना	°पन्नाः
20	14	एत्रौश्च	एत्रौश्च	95	16	सिद्धते	सिध्यते
30	6	खमा°	खमा°	96	18	°हिते°	हितै°
36	2, 13	°प्रयोगेन	°प्रयोगेण	97	7	°गेन	°गेण
38	10	°पुत्रा	पुत्राः	98	9, 11, 13, 15		
39	8	°वच्चाणां	°वच्चाणां		17, 19, 21	°गेन	°गेण
47	9	वणच्चे	वच्चेण	99	2, 17	°गेन	°गेण

Page	line	for	read	Page	line	for	read
101	9	°मनं	°मणं	133	15	खवच्च°	खवच्च°
102	14	°का	°कां	134	17	°घरं	°घरः
103	11	°घातु	°घातुं	144	13	°दनेकै	°दनेकै
103	12	दुष्टेन	दुष्टेन	145	16	°नाथः	°नाथ
106	15	ह्याध्या°	बाह्याध्या°	149	6	°स्त्यध्व°	°स्त्यध्व°
107	5	वच्चेषु	वच्चेषु	153	17	°पूरु°	पूरु°
107	20	पश्यति	पश्यति	154	7	कूष्ण°	कूष्ण°
110	20	°यति	°यन्ति	156	13	मन्त्र°	समन्त°
117	5	पूर्णां	पूर्णां	160	17	°गेन	°गेण
118	22	°ध्यते	°ध्यन्ते	164	13	संज्ञिताः	संज्ञिता
119	4	जुह्व°	जुह्व°	165	22	°हृता	हृताः
119	9	ददन्ति	ददाति	166	6	°पूरु°	°पूरु°
121	18	सर्व°	सर्व°	168	1	°चित्तं	चित्तं
133	14	°लक्ष्यम्	लक्ष्यम्				

A